

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 339.926:338.121(4EU+478)

PISICA RODICA

**REDUCEREA DISPARITĂȚILOR ECONOMICE ÎN VEDEREA
IMPULSIONĂRII CREȘTERII ECONOMICE INCLUZIVE ÎN
STATELE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI REPUBLICA
MOLDOVA**

**Specialitatea: 521.02 ECONOMIE MONDIALĂ ȘI RELAȚII
ECONOMICE INTERNAȚIONALE**

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific:

CRUDU Rodica

doctor în științe economice,
conferențiar universitar

Autor:

PISICA Rodica

CHIȘINĂU, 2026

© PISICA Rodica

CUPRINS

ADNOTARE	5
ANNOTATION	6
АННОТАЦИЯ	7
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	9
LISTA ABREVIERILOR	11
INTRODUCERE	12
1. FUNDAMENTE TEORETICE ȘI STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII PRIVIND ROLUL DISPARITĂȚILOR CA FACTORI AI CREȘTERII ECONOMICE	22
1.1 Delimitări conceptuale și perspective teoretice ale disparităților economice: inegalitate, sărăcie și oportunități.....	22
1.2 Abordări teoretice privind relația dintre creșterea economică și disparitățile economice în paradigma creșterii incluzive: partajarea beneficiilor și participarea	30
1.3 Cadru conceptual și metodologic pentru măsurarea incluziunii economice	45
1.4 Concluzii la Capitolul 1.....	53
2. RELAȚIA DINTRE INCLUZIUNE ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: EVIDENȚE DESCRIPTIVE ȘI ESTIMĂRI EMPIRICE	56
2.1 Analiza descriptivă a indicatorilor macroeconomici ai incluziunii și ai creșterii economice în Uniunea Europeană.....	56
2.2 Model empiric al relației dintre incluziune și creșterea economică în Uniunea Europeană: indice de incluziune și evaluare econometrică	66
2.3 Identificarea și analiza politicilor Uniunii Europene privind partajarea beneficiilor și participarea ca dimensiuni ale incluziunii economice	87
2.4 Concluzii Capitol II	93
3. RELAȚIA DINTRE INCLUZIUNE ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI NOILE STATE CANDIDATE: EVIDENȚE DESCRIPTIVE ȘI ESTIMĂRI EMPIRICE	96

3.1 Contextul macroeconomic și dinamica incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării în noile state candidate în raport cu Uniunea Europeană.....	96
3.2 Model empiric comparativ al relației dintre incluziune și creșterea economică incluzivă în Republica Moldova, Ucraina și Georgia și în Uniunea Europeană, pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării.....	104
3.3 Evaluarea alinierii politicilor de incluziune ale Republicii Moldova pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării la standardele Uniunii Europene	125
3.4 Concluzii la Capitolul III.....	132
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	135
BIBLIOGRAFIE	142
ANEXE	176
Anexa 1. Definiția variabilelor utilizate pentru a calcula indicele de incluziune pentru modelul 1 și 2.....	176
Anexa 2. Descrierea indicelui de incluziune între 2010 și 2023 pentru fiecare stat membru UE-27.....	177
Anexa 3. Definierea variabilei dependente și celor independente, de control	179
Anexa 4. Rezultatele regresiei pentru PIB real per capita (log) și modificările pe 3 ani, 5 ani și 7 ani (verificarea robusteții).....	180
Anexa 5. Dimensiuni și indicatori de măsurare a creșterii incluzive conform definiției.....	182
Anexa 6. Indicele de incluziune și apartenența la clustere, fără termen de interacțiune (2006 vs. 2020)	184
Anexa 7. Indicele de incluziune și apartenența la clustere, cu termen de interacțiune (2006 vs. 2020).....	185
Anexa 8. Observații comparative ale analizei componentelor principale (PCA) cu și fără termen de interacțiune .	186
Certificat admitere Erasmus +ICM (doctorandă invitată)	187
Foaie matricolă aferentă mobilității erasmus +ICM (doctorandă invitată).....	188
Diplomă de merit. Bursa de excelență a Guvernului	189
Declarația privind asumarea răspunderii.....	190
Certificat de validare a rezultatelor 1	191
Certificat de validare a rezultatelor 2.....	193
Curriculum Vitae.....	195

ADNOTARE

PISICA Rodica: „Reducerea disparităților economice în vederea impulsivării creșterii economice incluzive în statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova”, teză de doctor în științe economice, Chișinău, 2026

Structura tezei: adnotarea, introducerea, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia (298 de titluri), 8 anexe, 141 pagini text de bază, 22 tabele și 27 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: inegalitate/disparitate economică, incluziune, partajarea beneficiilor, participare, creștere economică incluzivă, politici sociale.

Domeniul de studiu: 521.02 Economie mondială și relații economice internaționale, economie (dezvoltare economică/politici publice, cu intersecții în economie comparată și inegalitate).

Scopul tezei constă în dezvoltarea unui cadru conceptual și empiric coerent privind incluziunea economică și asocierea acesteia cu performanța economică în statele membre ale Uniunii Europene și în noile state candidate, prin construirea și testarea unui indice compozit al incluziunii care se axează explicit pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării.

Obiectivele cercetării: clarificarea conceptelor de incluziune și creștere economică incluzivă; analiza relației dintre inegalitate, sărăcie, ocupare și creșterea economică; dezvoltarea unei metode de măsurare multidimensională a incluziunii axate pe partajarea beneficiilor și participare; construirea indicilor compoziți prin analiza componentelor principale pentru cele 27 de state membre ale Uniunii Europene și, separat, pentru 25 de state membre ale UE și noile state candidate; testarea empirică a relației dintre incluziune și PIB-ul pe cap de locuitor prin regresii prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe și testul de cauzalitate Granger; compararea nivelurilor de incluziune pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare și formularea de recomandări pentru integrarea acesteia în politicile publice ale Republicii Moldova, în concordanță cu Pilonul European al Drepturilor Sociale și directivele relevante ale Uniunii Europene.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: definirea și măsurarea incluziunii economice printr-un indice compozit ajustat, bazat pe analiza componentelor principale (PCA); tranziția conceptuală la o abordare „pro-angajați cu risc de sărăcie” în modelul UE; testarea empirică, prin regresii prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe, a asocierii dintre incluziune și PIB-ul pe cap de locuitor; evidențierea caracterului predictiv al incluziunii asupra performanței economice viitoare; identificarea diferențelor structurale de incluziune între statele UE și statele candidate, relevante pentru convergență și coeziune.

Rezultatele științifice obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante constau în dezvoltarea și testarea unui cadru analitic multidimensional capabil să măsoare și să explice relația dintre incluziune (partajare a beneficiilor și participare) și creștere economică. Indicii propuși permit diagnosticarea diferențiată a dimensiunilor incluziunii și furnizează un instrument predictiv util pentru proiectarea și evaluarea politicilor.

Semnificația teoretică și aplicativă constă în fundamentarea relației incluziune–creștere, delimitarea celor două dimensiuni ale incluziunii și operaționalizarea lor într-un cadru compatibil cu politicile UE. Teza integrează dimensiunile sociale, inegalitatea, sărăcia și riscul de sărăcie în rândul persoanelor ocupate, în analiza factorilor de creștere economică. Valoarea aplicativă se reflectă în elaborarea unui instrument replicabil pentru UE și Republica Moldova și alte economii ale statelor candidate la UE, util pentru monitorizarea progresului spre creștere incluzivă și pentru integrarea incluziunii în strategiile de dezvoltare și evaluarea politicilor sociale. Cercetarea sprijină totodată fundamentarea politicilor de convergență prin corelarea empirică dintre incluziune și PIB pe cap de locuitor.

Rezultatele au fost prezentate și validate în cadrul conferințelor științifice și prin articole publicate în reviste și volume indexate.

ANNOTATION

PISICA Rodica: " Reducing economic disparities to boost inclusive economic growth in the European Union member states and the Republic of Moldova", doctoral thesis in economic sciences, Chisinau, 2026

Thesis structure: annotation, introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography (298 titles), 8 annexes, 141 pages of main text, 22 tables and 27 figures. The results obtained have been published in 8 scientific papers.

Keywords: economic inequality/disparity, inclusion, benefit sharing, participation, inclusive economic growth, social policies.

Field of study: 521.02 World economy and international economic relations, economics (economic development/public policy, at the intersection of comparative economics and inequality).

The purpose of the thesis is to develop a coherent conceptual and empirical framework for analysing economic inclusion and its association with economic performance in the Member States of the European Union and the new candidate countries, by constructing and empirically testing a composite inclusiveness index that explicitly focuses on the dimensions of benefit sharing and participation.

Research objectives: clarification of the concepts of inclusion and inclusive economic growth; the analysis of the relationship between inequality, poverty, employment, and economic growth; the development of a method for the multidimensional measurement of economic inclusion focused on benefit sharing and participation; the construction of composite indices through principal component analysis for the 27 member states of the European Union and, separately, for 25 EU member states and the new candidate states; the empirical testing of the relationship between inclusiveness and GDP per capita through ordinary least squares regressions with fixed effects and the Granger causality test; the comparison of levels of inclusion and the formulation of recommendations for integrating the concept of inclusion on benefit sharing and participation into the public policies of the Republic of Moldova, in line with the European Pillar of Social Rights and the relevant EU directives.

Scientific novelty and originality reside in: the definition and measurement of economic inclusiveness through an adjusted composite index based on principal component analysis (PCA); the conceptual transition to a "pro-employed at risk of poverty" approach in the EU model; the empirical testing, through ordinary least squares regressions with fixed effects, of the association between inclusion and GDP per capita; the identification of the predictive character of inclusion for future economic performance; the identification of structural differences in inclusion between EU member states and candidate countries, relevant for convergence and cohesion.

Scientific results obtained, which contribute to addressing an important scientific problem, consist in the development and testing of a multidimensional analytical framework capable of measuring and explaining the relationship between inclusion (benefit sharing and participation) and economic growth. The proposed indices allow for a differentiated diagnosis of the dimensions of inclusion and provide a useful predictive instrument for policy design and evaluation.

Theoretical significance and applicative value lies in substantiating the inclusion–growth relationship, disentangling the two dimensions of inclusion, and operationalizing them within a framework compatible with EU policies. The thesis integrates social dimensions, inequality, poverty, and the risk of poverty among employed persons into the analysis of economic growth factors. The applicative value is reflected in the development of a replicable instrument for the EU and the Republic of Moldova and other EU candidate states' economies, useful for monitoring progress toward inclusive growth and for integrating inclusion into development strategies and the evaluation of social policies. The research also supports the substantiation of convergence policies through the empirical correlation between inclusion and GDP per capita.

The **results** were presented and validated at scientific conferences and through articles published in indexed journals and volumes.

АННОТАЦИЯ

ПИСИКА Родика: " «Сокращение экономического неравенства в целях стимулирования инклюзивного экономического роста в государствах-членах Европейского Союза и Республике Молдова», докторская диссертация по экономическим наукам, Кишинёв, 2026

Структура диссертации: аннотация, введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография (298 источников), 8 приложений, 141 страниц основного текста, 22 таблицы и 27 рисунков. Полученные результаты опубликованы в 8 научных работах.

Ключевые слова: экономическое неравенство/диспропорция, инклюзия, распределение результатов роста, участие, инклюзивный экономический рост, социальная политика.

Область исследования: 521.02 Мировая экономика и международные экономические отношения, экономика (экономическое развитие/публичные политики, с пересечениями в сравнительной экономике и анализе неравенства).

Цель диссертации заключается в разработке целостной концептуальной и эмпирической модели экономической инклюзии и её взаимосвязи с экономической результативностью в государствах-членах Европейского союза и в новых странах-кандидатах путём построения и эмпирического тестирования композитного индекса инклюзии, который чётко разграничивает измерения распределения результатов роста и участия.

Задачи исследования: уточнение понятий инклюзии и инклюзивного экономического роста; анализ взаимосвязи между неравенством, бедностью, занятостью и экономическим ростом; разработка метода многомерного измерения инклюзии; построение композитных индексов с использованием анализа главных компонент для 27 государств-членов Европейского союза и отдельно для 25 государств-членов ЕС и новых стран-кандидатов; эмпирическая проверка связи между инклюзией и реальным ВВП на душу населения с использованием регрессий методом наименьших квадратов с фиксированными эффектами и теста причинности Грейнджера; сопоставление уровней инклюзии и формулирование рекомендаций по её интеграции в публичные политики Республики Молдова в соответствии с Европейским столпом социальных прав и соответствующими директивами Европейского союза.

Научная новизна и оригинальность заключаются в: определении и измерении экономической инклюзии посредством композитного индекса на основе анализа главных компонент (РСА); концептуальном переходе к «про-рабочему подходу с фокусом на работников, подверженных риску бедности» в модели ЕС; эмпирической проверке взаимосвязи между инклюзией и ВВП на душу населения с использованием регрессий с фиксированными эффектами; выявлении предсказательного характера инклюзии в отношении будущей экономической результативности; идентификации структурных различий инклюзии между государствами ЕС и странами-кандидатами, имеющих значение для процессов конвергенции и сплочённости.

Получены научные результаты, способствующие решению важной научной проблемы, заключаются в разработке и тестировании многомерной аналитической модели, способной измерять и объяснять взаимосвязь между инклюзией и экономическим ростом. Предложенные индексы позволяют дифференцированно диагностировать отдельные измерения инклюзии и предоставляют полезный предсказательный инструмент для разработки и оценки публичной политики.

Теоретическая значимость состоит в обосновании взаимосвязи между инклюзией и экономическим ростом, разграничении двух измерений инклюзии и их операционализации в модели, совместимой с политиками Европейского союза. В работе интегрируются социальные измерения, неравенство, бедность и риск бедности среди занятых в анализ факторов экономического роста. **Прикладная ценность** выражается в разработке воспроизводимого инструмента для Европейского союза, Республики Молдова и других стран-кандидатов, полезного для мониторинга прогресса в направлении инклюзивного роста и для интеграции инклюзии в стратегии развития и оценку социальной политики. Исследование также способствует обоснованию политики конвергенции посредством эмпирической корреляции между инклюзией и ВВП на душу населения.

Результаты были представлены и валидированы в рамках научных конференций, а также через статьи, опубликованные в индексируемых журналах и сборниках.

LISTA TABELELOR

Tabel 1.1.	Perspective clasice asupra inegalității economice: fundamente teoretice pentru analiza partajării beneficiilor și participării.....	26
Tabel 1.2.	Perspective moderne asupra inegalității economice: fundamente teoretice pentru analiza partajării beneficiilor și participării.....	28
Tabel 1.3.	Teze privind relația dintre inegalitate și creștere economică.....	36
Tabel 1.4.	Teze privind relația dintre sărăcie și creșterea economică.....	39
Tabel 1.5.	Teorii privind relația dintre creșterea economică și ocuparea forței de muncă.....	42
Tabel 2.1.	Rezultate test de adecvare factorială.....	71
Tabel 2.2.	Țările UE-27 mai incluzive vs. mai puțin incluzive (2010-2023).....	72
Tabel 2.3.	Statistica descriptivă a datelor, caracteristicile generale, distribuția și variabilitatea acestora.....	73
Tabel 2.4.	Compararea modelelor cu efecte fixe și efecte aleatoare (testul Hausman)....	76
Tabel 2.5.	Relația dintre PIB real pe cap de locuitor și indicele de incluziune.....	79
Tabel 2.6.	Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27).....	79
Tabel 2.7.	Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27) (țări UE mai incluzive).....	81
Tabel 2.8.	Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27) (țări UE mai puțin incluzive).....	82
Tabel 2.9.	Politici ale UE și impactul asupra incluziunii.....	87
Tabel 3.1.	Ponderile variabilelor în componentele principale (PCA).....	109
Tabel 3.2.	Teste de adecvare pentru analiza factorială (KMO și Bartlett).....	109
Tabel 3.3.	Statistici descriptive ale variabilelor analizate.....	110
Tabel 3.4.	Repartizarea observațiilor pe clustere.....	112
Tabel 3.5.	Selectarea ordinului optim de întârziere (lag) în modelul VAR.....	113
Tabel 3.6.	Rezultatele modelului VAR și testele de cauzalitate Granger (Wald).....	115
Tabel 3.7.	Teste de diagnostic ale reziduurilor și validarea modelului econometric.....	117
Tabel 3.8.	Teste de cauzalitate Granger (Wald) pentru inegalitate, sărăcie, ocupare și indicele de incluziune – verificări de robustețe.....	118

LISTA FIGURILOR

Fig. 1.1.	Elementele creșterii incluzive pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării după Ramos R. A. și coautorii.....	32
Fig. 2.1.	Modificări coeficient Gini pentru 27 de țări UE la începutul și sfârșitul perioadei analizate (2010 - 2023).....	58
Fig. 2.2.	Evoluția coeficientul Gini în fiecare țară membră UE, 2010-2023.....	60
Fig. 2.3.	Modificări ale indicatorului riscului de sărăcie a persoanelor ocupate pentru 27 de țări UE la începutul și sfârșitul perioadei analizate (2010 - 2023).....	61
Fig. 2.4.	Tendențele ratei persoanelor cu risc de sărăcie încadrați în muncă pentru fiecare dintre cele 27 de țări UE pentru anii 2010-2023.....	62
Fig. 2.5.	Raportul populație/ocupare printre cele 27 de state membre ale UE pe perioada analizată pentru anii 2010-2023.....	63
Fig. 2.6.	Tendențele raportului populație/ocupare printre cele 27 de state membre ale UE pe perioada analizată pentru anii 2010-2023.....	64
Fig. 2.7.	Evoluția Produsul Intern Brut Real per Capita în rândul țărilor UE-27 (2010-2023).....	65
Fig. 2.8.	Grafic scree al componentelor principale (PCA).....	69
Fig. 2.9.	Evoluția indicelui de incluziune (dimensiunea de participare și de partajare a beneficiilor) pentru statele membre UE-27 pentru 2010-2023...	71
Fig. 2.10.	Densitatea estimată (Kernel) a indicatorului compozit.....	75
Fig. 2.11.	Relația dintre PIB-ul real pe cap de locuitor (log) și indicele de incluziune (composite_indicator_Comp1_new) state membre UE-27 pentru perioada 2010-2023.....	78
Fig. 2.12.	Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani).....	80
Fig. 2.13.	Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani), comparație țări incluzive cu țări mai puțin incluzive.....	83
Fig. 3.1.	Evoluția coeficientului Gini pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	100
Fig. 3.2.	Evoluția ratei sărăciei la pragul de 8,30 USD/zi (PPP) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	101

Fig. 3.3.	Evoluția raportului ocupare/populație pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	102
Fig. 3.4.	Evoluția produsului intern brut (PIB) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	103
Fig. 3.5.	Frecvența după cluster, intervalul valorilor indicelui per cluster și distribuția procentuală pe clustere (UE-25, Moldova, Georgia și Ucraina), 2006-2020.....	112
Fig. 3.6.	Criteriile de selecție a ordinului de întârziere (lag) în modelul VAR (Autoregresie vectorială).....	114
Fig. 3.7.	Coeficienții estimați ai modelului VAR pentru ecuația PIB-ului pe cap de locuitor (log) – lagurile 3 și 4.....	116
Fig. 3.8.	Teste de diagnostic ale reziduurilor modelului econometric.....	116
Fig. 3.9.	Testul de cauzalitate Granger pentru GINI, Rata sărăciei și raportul ocupare/populație (verificări de robustețe) și pentru indicele de incluziune	119
Fig. 3.10.	Evoluția indicelui de incluziune (partajarea beneficiilor și participarea) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	121
Fig. 3.11.	Distribuția anuală a țărilor în funcție de indicele de incluziune pe trei clustere (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020.....	122
Fig. 3.12.	Distribuția celor 25 de țări din UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe clustere în 2006.....	122
Fig. 3.13.	Distribuția celor 26 de țări din UE și a Republicii Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe clustere în 2019.....	123

LISTA ABREVIERILOR

BNS	Biroul Național de Statistică
CNPM	Confederația Națională a Patronatului din Moldova
CNSM	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova
CV	Coeficientul de variație
EaSI	Programul pentru Ocupare și Inovare Socială (eng. Employment and Social Innovation Programme)
EaP	Parteneriatul Estic (eng. Eastern Partnership)
ESF+	Fondul Social European Plus (eng. European Social Fund Plus)
FMI	Fondul Monetar Internațional (eng. International Monetary Fund)
FE	Efecte fixe (eng. Fixed effects)
GINI	Coeficientul Gini
HDI	Indicele Dezvoltării Umane (eng. Human Development Index)
JTM	Mecanismul pentru o tranziție justă (eng. Just Transition Mechanism)
OCDE	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (eng. Organisation for Economic Co-operation and Development)
OLS	Metoda celor mai mici pătrate (eng. Ordinary Least Squares)
PEDS	Pilonul European al Drepturilor Sociale (eng. European Pillar of Social Rights)
PIB	Produs Intern Brut
ROP	Raportul ocupare/populație (eng. Employment-to-Population Ratio)
RRF	Mecanismul de Redresare și Reziliență (eng. Recovery and Resilience Facility)
SDG	Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (eng. Sustainable Development Goals)
UE	Uniunea Europeană
VAR	Model de autoregresie vectorială (eng. Vector Autoregression Model)

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Reducerea disparităților economice în vederea atingerii unei creșteri economice incluzive este recunoscută de economiști și cercetători ca fiind imperativă întru asigurarea unei dezvoltări durabile. Aspectele aferente disparităților devin și mai importante într-un context în care inegalitățile sociale și regionale prezintă tendințe mixte în Uniunea Europeană și se amplifică în Republica Moldova. Dat fiind faptul că inegalitățile de venit și de oportunități au repercusiuni grave asupra mobilității sociale, împiedică acumularea suficientă de capital uman și se reflectă negativ asupra coeziunii sociale, reducerea acestor disparități nu ar trebui să fie catalogată ca un aspect ce ține doar de echitate dar și ca un mijloc de a asigura eficiență și performanță economică. Iar vulnerabilitățile sunt și mai accentuate în economiile aflate în proces de convergență către Uniunea Europeană, inclusiv în cazul Republicii Moldova.

Datele prezentate de centrul analitic independent Expert-Grup în *Raportul de Stare a Țării 2025* susțin relevanța temei cercetate prin faptul că confirmă persistența disparităților. Potrivit datelor din raport, o treime din populația Republicii Moldova trăiește sub pragul sărăciei absolute. Nivelul redus al salariilor, rata scăzută de înlocuire a pensiilor (circa 30%), lipsa accesului la infrastructura de bază în mediul rural (96% dintre locuitori fără apă și canalizare), precum și deficitul major de competențe (60% din populație insuficient pregătită pentru cerințele actuale ale pieței muncii) evidențiază disfuncționalități structurale persistente atât în mecanismele de partajare a beneficiilor creșterii economice, cât și în cele de participare pe piața muncii [172]. Aceste realități susțin ideea că Republica Moldova odată cu urmărirea obiectivului ambițios de a atinge o creștere economică înaltă prin valorificarea pachetului de ajutor european prin planul de creștere de 1,9 miliarde de euro, să se îngrijească și de faptul ca această creștere economică să fie și incluzivă pe partea de partajare a beneficiilor și participării.

Reieșind din cele expuse mai sus, devine imperativă analiza relației dintre incluziune, reflectată în prezenta teză prin reducerea disparităților economice, și creșterea economică, în vederea fundamentării politicilor publice orientate spre reducerea eficientă a sărăciei monetare, inclusiv prin abordarea inegalității veniturilor. De asemenea, este oportună creșterea ocupării prin extinderea oportunităților, astfel încât reducerea disparităților să contribuie la consolidarea coeziunii sociale, în concordanță cu obiectivele integrării europene și cu principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale. În contextul progresului tehnologic și al transformărilor structurale ale pieței muncii, accentul nu mai este pus pe crearea oricăror locuri de muncă, ci pe promovarea ocupării de calitate, caracterizată prin muncă decentă și remunerare adecvată, astfel încât persoanele care contribuie la performanța economică să nu se regăsească în situații de risc de sărăcie.

Problema științifică soluționată în teză. Literatura de specialitate nu oferă, deocamdată, un cadru conceptual și empiric în ceea ce privește incluziunea pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării care să fie aplicabil statelor membre ale Uniunii Europene și celor cu venit mediu superior din clasificarea Băncii Mondiale. Nu există nici dovezi empirice concludente privind asocierea sau potențialul predictiv al acestei dimensiuni a incluziunii în raport cu produsul intern brut pe cap de locuitor, iar până în prezent nu a fost propus un model care să includă explicit state membre ale UE împreună cu noile state candidate, inclusiv Republica Moldova.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor cercetării. Relația dintre inegalitate, sărăcie și dezvoltarea economică a fost analizată pe larg în literatura internațională. Autori ca Piketty Th., Stiglitz J.E., Milanovic B., Sen A. K. sau Saez E. au examinat modul în care se distribuie veniturile, cum se manifestă sărăcia și ce rol joacă politicile redistributive. În esență, cercetătorii arată că nivelurile ridicate ale inegalității pot tergiversa dezvoltarea durabilă, având un impact negativ asupra coeziunii sociale, reducând mobilitatea economică și afectând rezultatele pe termen lung. Pe partea empirică, contribuțiile lui Atkinson A.B., Barro R. J., Berg A. și Ostry J. D., precum și ale lui Bapuji H., scot în evidență o varietate de mecanisme, în dependență de contextul instituțional și de nivelul de dezvoltare, prin care inegalitatea influențează mobilitatea socială, coeziunea și eficiența economică.

În literatura națională, studiile realizate de Vaculovschi D., Serduni S., Colesnicova T. și coautorii descriu persistența inegalităților moștenite din tranziția post-socialistă, vulnerabilitățile structurale ale economiei și efectele politicilor fiscale regresive asupra distribuției veniturilor. Totodată, Ramos R. A. și coautorii au propus un indice pentru măsurarea creșterii economice incluzive, construit pe două dimensiuni de bază: participarea pe piața muncii și distribuirea beneficiilor rezultate din creșterea economică. Prin acest instrument, autorii au putut compara nivelul de incluziune economică între diferite țări în curs de dezvoltare. Mai târziu, Anand R. și coautorii au dezvoltat această abordare, adăugând criteriul legat de creșterea economică și transformând indicele într-un instrument pentru evaluarea caracterului incluziv al creșterii economice. Totuși, în pofida progreselor conceptuale, în literatura de specialitate încă se atestă absența unui indice de incluziune adaptat țărilor dezvoltate, inclusiv statelor membre ale Uniunii Europene, care să integreze dimensiunile participării pe piața muncii și ale partajării beneficiilor creșterii economice axat pe calitatea ocupării. De asemenea lipsește un cadru metodologic comparabil care să permită evaluarea coerentă a incluziunii atât în statele UE, cât și în noile state candidate, și anume Republica Moldova, Ucraina și Georgia. Nu au fost identificate analize empirice care să exploreze relația dintre incluziune și performanța economică prin modele ce testează corelarea sau capacitatea predictivă a incluziunii asupra creșterii economice. Iar abordarea

acestor aspecte este deosebit de importantă pentru Republica Moldova, unde se observă adâncirea disparităților urban–rural, creșterea sărăciei absolute și persistența unor mecanisme limitate de redistribuire și de participare economică activă. Situația este similară și în cazul celorlalte două state candidate din Parteneriatul Estic. Teza propune indici bidimensionali ajustați ai incluziunii economice pentru statele membre ale Uniunii Europene separat, dar și pentru statele membre ale UE analizate într-un eșantion comun cu noile state candidate. Acești indici permit examinarea empirică a relației dintre participare și partajarea beneficiilor pe de o parte și performanța economică pe altă parte. Se analizează atât corelațiile dintre incluziune și creșterea economică, cât și existența unei relații predictive între acestea.

Domeniul de cercetare este definit de necesitatea de a înțelege modul în care dimensiunile incluziunii economice, participarea activă pe piața muncii și partajarea echitabilă a beneficiilor, corelează cu performanța economică și cu procesele de convergență din cadrul Uniunii Europene și țărilor candidate. Teza se înscrie în aria economiei dezvoltării și se intersectează, în mod firesc, cu teme legate de politicile publice, inegalitate și analiză economică comparată. Prin natura sa, cercetarea se află la intersecția dintre economia dezvoltării și analiza relațiilor economice internaționale. Abordarea permite înțelegerea diferențelor structurale dintre economii și a modului în care acestea evoluează în procesele de convergență economică și integrare regională. Tema se înscrie, totodată, în preocupările actuale ale colectivului de cercetare și ale mediului academic, care acordă o atenție sporită analizei multidimensionale a incluziunii sociale, a inegalităților economice și a impactului acestora asupra creșterii și dezvoltării, cu precădere în contextul geopolitic actual, caracterizat prin incertitudini și factori destabilizatori ce pot afecta coeziunea socială atât în Uniunea Europeană, cât și în Europa de Est. Cercetarea propusă contribuie la consolidarea acestui domeniu printr-o abordare empirică și comparativă, orientată spre economiile aflate în convergență europeană, cum este cea a Republicii Moldova, oferind repere relevante atât pentru comunitatea academică, cât și pentru factorii de decizie.

Obiectul de cercetare îl reprezintă relația dintre incluziunea economică și creșterea economică în Uniunea Europeană și în noile state candidate. Analiza se concentrează pe două dimensiuni esențiale ale incluziunii: partajarea beneficiilor, reflectată prin nivelul inegalității, rata sărăciei/rata persoanelor ocupate aflate în risc de sărăcie și participarea, definită prin gradul de ocupare activă.

Subiectul cercetării vizează analiza corelării și a relației predictive dintre disparitățile economice exprimate prin nivelul inegalității, rata sărăciei/rata persoanelor ocupate aflate în risc de sărăcie consolidate într-un indice compozit, precum și prin participarea pe piața muncii și creșterea economică în Uniunea Europeană și noile state candidate, și în special Republica Moldova.

Cercetarea pornește de la **ipoteza** potrivit căreia nivelul incluziunii economice, definit prin participarea activă pe piața muncii și prin partajarea echitabilă a beneficiilor creșterii, corelează în mod semnificativ cu performanța economică, măsurată prin produsul intern brut (PIB) pe cap de locuitor. Se presupune că indicele compozit al incluziunii, construit prin metoda analizei componentelor principale (PCA), prezintă o relație de asociere cu PIB pe cap de locuitor, fiind analizat împreună cu o serie de variabile de control ce reflectă determinanții clasici ai creșterii economice. Totodată, se anticipează și o diferență dintre modul în care indicele compozit al incluziunii corelează cu PIB pe cap de locuitor în statele mai incluzive și cele mai puțin incluzive. Într-un model separat, este testată și ipoteza conform căreia valorile curente ale incluziunii pot anticipa, într-o anumită măsură, evoluțiile viitoare ale performanței economice. În această logică, nivelurile ridicate de inegalitate și excluziune economică se asociază frecvent cu un potențial de creștere mai redus, în timp ce un model de dezvoltare bazat pe incluziune, sprijinit de politici publice adecvate este corelat cu traiectorii de creștere mai durabile, reziliente și convergente cu standardele europene.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul principal al cercetării este de a dezvolta un cadru conceptual și empiric coerent privind incluziunea economică și legătura acesteia cu performanța economică în statele membre ale Uniunii Europene și în noile țări candidate. Lucrarea urmărește elaborarea și testarea unui indice compozit al incluziunii, care să surprindă distinct dimensiunile partajării beneficiilor și ale participării, pentru a evalua dacă și în ce măsură incluziunea economică corelează cu creșterea economică și dacă incluziunea este un posibil predictor al acesteia.

Pentru realizarea scopului au fost stabilite următoarele obiective de cercetare:

- clarificarea conceptuală a noțiunilor de incluziune economică, creștere economică incluzivă, partajare a beneficiilor și participare activă pe piața muncii;
- analiza teoretică și empirică a relației dintre inegalitate, sărăcie, ocupare și performanță economică;
- identificarea lacunelor din literatura de specialitate privind măsurarea multidimensională a incluziunii și integrarea acesteia în modelele de creștere;
- construirea unui indice compozit al incluziunii pentru statele UE, pe baza indicatorilor relevanți, precum și a unui indice pentru un eșantion format din 25 de state membre ale UE pentru care este disponibil întreg setul de date, Republica Moldova, Ucraina și Georgia, utilizând metoda analizei componentelor principale (PCA);
- elaborarea a două modele empirice (pentru UE-27, respectiv pentru UE-25 împreună cu Moldova, Ucraina și Georgia) care să testeze relația de asociere și pe cea predictivă dintre incluziune și PIB per capita;

- aplicarea regresiiilor prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe, incluzând variabile de control, pentru a evalua asocierea dintre incluziune și performanța economică, împreună cu alți determinanți consacrați ai creșterii economice;
- utilizarea testului de cauzalitate Granger pentru a examina dacă valorile curente ale incluziunii pot anticipa valorile viitoare ale PIB per capita;
- realizarea unei comparații între nivelurile de incluziune în statele membre ale UE și cele trei țări candidate din Parteneriatul Estic;
- formularea recomandărilor pentru integrarea dimensiunii incluziunii în politicile publice ale Republicii Moldova, în concordanță cu cadrul european de politici.

Metodologia și metodele de cercetare. În desfășurarea cercetării au fost parcurse mai multe etape, fiecare contribuind la clarificarea conceptuală și la testarea empirică a ipotezelor.

a) Etapa exploratorie a avut rolul de a contura fundalul teoretic și de a identifica lacunele existente în literatura care abordează relația dintre disparități economice, incluziune și creștere economică. Tot aici a fost analizat contextul european, împreună cu situația statelor candidate din Parteneriatul Estic, pentru a stabili reperele comparative necesare.

b) Etapa descriptivă, în cadrul căreia au fost definite și operaționalizate conceptele de bază inclusiv incluziunea economică, partajarea beneficiilor, participarea și creșterea economică incluzivă. Pe această bază a fost construit cadrul teoretic și au fost selectați indicatorii care stau la baza indicelui de incluziune.

c) Etapa de analiză cantitativă empirică în cadrul căreia au fost utilizate date secundare și metode empirice pentru testarea ipotezelor. Analiza componentelor principale (PCA) a fost folosită pentru construirea indicelui compozit al incluziunii. Ulterior, un model al celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe de timp și de țară cu includerea variabilelor de control a permis examinarea relației dintre incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor în statele membre ale UE. Ulterior, a fost analizat potențialul predictiv al incluziunii asupra PIB-ului prin testul de cauzalitate Granger, aplicat pentru țările membre ale 25 de state membre UE, Republica Moldova, Ucraina și Georgia. Robustețea rezultatelor a fost verificată prin teste suplimentare.

d) Etapa de evaluare și interpretare, în care au fost comparate rezultatele între grupurile de state analizate, fiind evidențiate diferențele structurale de incluziune și implicațiile acestora pentru convergența economică. La final, au fost formulate concluzii privind relevanța dimensiunii de partajare a beneficiilor și participare ca instrumente analitice pentru formularea de politici publice mai eficiente și țintite. Metodele utilizate au inclus: analiza comparativă, analiza statistică

multidimensională (PCA), regresii cu efecte fixe, analiza corelațiilor, testul de cauzalitate Granger, precum și analiza documentară și sinteza teoretică.

Suportul informațional al cercetării se bazează pe date oficiale din surse internaționale, în special din bazele de date *Eurostat* și *World Bank Open Data*, pentru indicatorii necesari în vederea evaluării incluziunii economice și a performanței macroeconomice. Analiza a fost completată prin consultarea unor documente europene și naționale relevante pentru politicile de incluziune și convergență, printre care pot fi menționate publicația *Employment and Social Developments in Europe* a Comisiei Europene și *World Inequality Lab* și *Raportul de Stare a Țării 2025* realizat de Expert-Grup, Totodată, au fost consultate și alte studii tematice elaborate de organizații internaționale de profil [[83](#); [192](#); [172](#)].

Fundamentul teoretic al cercetării se sprijină pe literatura de specialitate dedicată relației dintre inegalitate, sărăcie și ocupare, dimensiuni esențiale în evaluarea incluziunii economice, precum și pe studiile consacrate dezvoltării economice incluzive. Acest cadru este completat de contribuțiile proprii ale autoarei, publicate în reviste academice și volume de conferințe științifice. Baza conceptuală și empirică necesară pentru elaborarea modelelor econometrice și pentru analiza comparativă a statelor membre ale UE și a țărilor candidate este formată dintr-un ansamblu divers de surse: literatura teoretică de specialitate, rapoarte și analize ale organizațiilor internaționale, documente strategice ale Comisiei Europene, precum și comunicate și materiale publicate de autoritățile Republicii Moldova.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în dezvoltarea unui cadru analitic inovator care măsoară și compară incluziunea economică în rândul statelor membre ale Uniunii Europene și noilor state candidate (Republica Moldova, Ucraina și Georgia), punând accent pe dimensiunile fundamentale ale partajării beneficiilor și participării. Spre deosebire de literatura existentă, cercetarea propune un indice compozit de incluziune elaborat prin aplicarea analizei componentelor principale (PCA), fără includerea PIB-ului pe cap de locuitor în structura sa, tocmai pentru a permite testarea empirică a relației dintre incluziune și performanța economică.

Direcțiile principale de analiză ale cercetării sunt:

- Examinarea relației dintre incluziunea economică și nivelul PIB-ului pe cap de locuitor în statele membre UE prin construirea unui indice compozit al incluziunii și aplicarea metodei celor mai mici pătrate cu efecte fixe de țară și de timp, controlând cu determinanți consacrați ai creșterii economice.
- Integrarea dimensiunilor sociale, precum rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie, în analiza factorilor de creștere economică, redirecționând axarea de pe abordarea pro-săraci la concentrarea pe persoanele ocupate cu risc de sărăcie.

- Analiza potențialului predictiv al incluziunii asupra performanței economice viitoare, prin construirea unui indice compozit al incluziunii și utilizarea regresiiilor de tip panel pentru statele membre UE și statele candidate, aplicând testul de cauzalitate Granger.
- Evaluarea diferențelor structurale între statele UE și cele candidate, relevante pentru politicile de convergență și coeziune în contextul extinderii europene.

Astfel, cercetarea aduce o contribuție teoretică, empirică și aplicativă solidă la literatura privind incluziunea economică, oferind un instrument robust de măsurare și analiză cu relevanță directă pentru politicile publice europene și pentru statele candidate la aderare.

Soluționarea unei probleme științifice importante constă în dezvoltarea și testarea empirică a unui cadru de analiză care măsoară și explică relația dintre incluziunea economică, în dimensiunile sale de participare și partajare a beneficiilor, și creșterea economică în Uniunea Europeană și în noile state candidate. Cercetarea contribuie la soluționarea acestei probleme prin elaborarea unui indice de incluziune ajustat, testarea relației acestuia cu PIB-ul pe cap de locuitor și explorarea potențialului predictiv al indicelui asupra performanței economice viitoare. Această abordare empirică multidimensională este orientată spre depășirea limitărilor existente în literatura de specialitate.

Valoarea teoretică a cercetării rezidă în analiza critică și fundamentarea conceptuală a relației dintre incluziunea economică și creșterea economică incluzivă, printr-o abordare integrată a dimensiunilor de partajare a beneficiilor (reducerea sărăciei și a inegalității) și participare activă (încadrarea în piața muncii). Cercetarea:

- contribuie la clarificarea și operaționalizarea conceptului de incluziune economică, într-o manieră compatibilă cu politicile UE privind coeziunea socială și economică;
- sistematizează abordările teoretice privind rolul echității și al incluziunii ca posibili determinanți ai creșterii economice și convergenței;
- dezvoltă un cadru conceptual care separă în mod riguros cele două dimensiuni ale incluziunii, oferind o bază pentru politici publice direcționate;
- aduce o contribuție originală la literatura de specialitate prin ajustarea indicatorilor indicelui de incluziune;
- oferă un fundament teoretic pentru analize dinamice și predictive ale relației dintre incluziune și performanța economică, extinzând abordările tradiționale.
- conectează incluziunea economică la teoriile convergenței și dezvoltării durabile, dintr-o perspectivă compatibilă cu modelul social european.

Valoarea practică a cercetării constă în oferirea unui instrument analitic aplicabil în Republica Moldova, precum și în alte țări în tranziție sau candidate la UE, pentru a evalua și

îmbunătăți eficiența politicilor de incluziune economică. Indicele compozit elaborat în cadrul cercetării permite diagnosticarea diferențiată a dimensiunilor participării pe piața muncii și a partajării beneficiilor economice, sprijinind astfel formularea unor politici publice mai bine direcționate. Rezultatele pot fi utilizate de decidenți pentru monitorizarea progresului către o creștere incluzivă, în conformitate cu Pilonul European al Drepturilor Sociale și alte instrumente relevante ale UE. În plus, prin aceste instrumente metodologice, poate fi comparată performanța Republicii Moldova cu cea a statelor membre UE și a altor state candidate. Dimensiunile de incluziune ce țin de partajarea beneficiilor și participare pot fi integrate în strategiile de dezvoltare economică și în programele de reformă precum și permit efectuarea evaluării ex-ante și ex-post a politicilor sociale și de ocupare în raport cu obiectivele de echitate și creștere economică. Prin corelarea empirică dintre incluziune și PIB pe cap de locuitor poate fi îmbunătățită fundamentarea bazată pe date a politicilor de convergență europeană. Prin aplicabilitatea practică, cercetarea contribuie la sprijinirea procesului decizional în domenii-cheie precum ocuparea forței de muncă, protecția socială și dezvoltarea regională, în vederea promovării unei creșteri economice durabile și echitabile.

Implementarea rezultatelor științifice. Cele mai importante rezultate ale cercetării reflectate în teză au fost valorificate prin prezentări și discuții în cadrul conferințelor naționale și internaționale de profil, prin publicarea articolelor în reviste științifice indexate în baze de date internaționale, precum și prin participarea la proiecte, seminare și școli de vară tematice. Aceste activități au contribuit la testarea științifică a concluziilor formulate și la diseminarea rezultatelor în comunitatea academică internațională. Totodată, implementarea rezultatelor științifice se atestă prin certificate de confirmare a recomandărilor obținute de la Ministerul Muncii și Protecției Sociale și de la Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova.

Aprobarea rezultatelor lucrării. Principalele idei, ipoteze și rezultate științifice dezvoltate în cadrul tezei au fost diseminate și validate în cadrul conferințelor științifice internaționale și naționale, precum și prin publicarea articolelor în reviste și volume științifice indexate în baze de date recunoscute (DOAJ, EBSCO, RePEc, ERIH PLUS, ProQuest under Clarivate - E-Book Central, CEEOL, Google Scholar, WorldCat etc.).

Structura tezei. Teza este structurată astfel încât să contribuie la realizarea scopului și obiectivelor propuse. Lucrarea cuprinde: adnotare, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie, figuri, tabele și anexe.

Introducerea evidențiază actualitatea și relevanța temei de cercetare, plasând analiza incluziunii economice și a disparităților în contextul european și internațional al creșterii economice incluzive, cu accent asupra economiilor aflate în proces de convergență, în special Republica Moldova. Totodată, sunt definite scopul cercetării, ipoteza și obiectivele specifice, fiind

sintetizate etapele și metodele utilizate în demersul științific. Introducerea prezintă noutatea și originalitatea tezei, valoarea teoretică și practică a acesteia, suportul informațional utilizat, precum și structura lucrării.

Capitolul I „*Fundamente teoretice și stadiul actual al cercetării privind rolul disparităților ca factori ai creșterii economice*”, fundamentează cadrul teoretic al cercetării prin clarificarea conceptului de disparitate economică și a formelor acesteia care sunt analizate în prezenta cercetare, și anume inegalitatea veniturilor, sărăcia și inegalitatea de oportunități, evidențind caracterul multidimensional al acestora. Sunt sintetizate perspectivele clasice și moderne asupra relației dintre disparitățile economice și creșterea economică, precum și principalele abordări teoretice privind justiția distributivă și dezvoltarea economică. Totodată, capitolul introduce conceptul de creștere economică incluzivă și justifică utilizarea dimensiunilor de partajare a beneficiilor și participare ca axe centrale ale analizei, care stau la baza cadrului conceptual și metodologic utilizat în capitolele următoare.

Capitolul II „*Relația dintre incluziune și creșterea economică în Uniunea Europeană: evidențe descriptive și estimări empirice*”, analizează relația dintre incluziune și performanța economică în UE-27 în perioada 2010–2023, pornind de la cele două dimensiuni ale incluziunii: partajarea beneficiilor și participarea. Perioada este determinată de disponibilitatea deplină a setului de date pentru toate țările analizate. Mai întâi, sunt examinați descriptiv indicatorii aferenți acestor dimensiuni, coeficientul Gini, riscul de sărăcie în muncă și raportul ocupare/populație, împreună cu evoluția PIB-ului pe cap de locuitor. Apoi, este construit un indice compozit al incluziunii prin PCA, iar statele sunt clasificate în două grupuri (mai incluzive vs. mai puțin incluzive) în funcție de scorul mediu al indicelui. În continuare, capitolul analizează econometric asocierea dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor prin regresii prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe de țară și timp, pe niveluri și pe orizonturi de 3, 5 și 7 ani, controlând cu determinanți consacrați ai creșterii. Sunt realizate teste de robustețe prin specificații alternative ale modelelor. În final, sunt sintetizate politicile europene relevante în raport cu reducerea disparităților și promovarea creșterii incluzive.

Capitolul III „*Relația dintre incluziune și creșterea economică în Uniunea Europeană și noile state candidate: evidențe descriptive și estimări empirice*”, extinde analiza către Republica Moldova, Ucraina și Georgia, evaluând performanța de pre-aderare a acestora în raport cu statele membre ale UE pe două dimensiuni ale incluziunii: partajarea beneficiilor (inegalitate și sărăcie) și participarea (ocupare). Capitolul include o analiză descriptivă pentru 2006–2020 (Gini, rata sărăciei, raport ocupare/populație, PIB/locuitor), apoi se construiește un indice compozit al incluziunii prin analiza componentelor principale (PCA) și se clasifică țările în trei clustere. Perioada de analiză a fost selectată atât în funcție de disponibilitatea datelor, cât și de contextul

socioeconomic și geopolitic, pentru a limita interferențele care ar putea distorsiona interpretarea rezultatelor. Relația dintre incluziune și creștere este testată prin testul de cauzalitate Granger, în vederea examinării unei posibile relații predictive de la incluziune către PIB pe cap de locuitor. Sunt efectuate teste de robustețe. În final, în capitol se evaluează alinierea politicilor Moldovei la standardele UE, discutând reformele efectuate, evoluția salariului minim, transpunerea unor directive sociale, participarea la inițiative europene, și se identifică direcții de politică relevante pentru consolidarea incluziunii.

Concluziile generale și recomandările sintetizează principalele contribuții teoretice și empirice ale cercetării în raport cu ipoteza și obiectivele formulate. Această parte reunește interpretarea rezultatelor obținute prin analizele descriptive și econometrice, se discută implicațiile lor pentru înțelegerea relației dintre incluziune și performanța economică și se formulează recomandări de politici pentru consolidarea incluziunii economice și a participării pe piața muncii, cu accent pe Republica Moldova, în concordanță cu cadrul european relevant.

Cuvinte-cheie: inegalitate/disparități economice, incluziune economică, partajarea beneficiilor, participare pe piața muncii, calitatea ocupării, risc de sărăcie în muncă, creștere economică incluzivă, convergență economică și socială, indice de incluziune, analiză a componentelor principale (PCA), mobilitate socială, dialog social, salariu minim, politici sociale și de ocupare, Pilonul European al Drepturilor Sociale, Uniunea Europeană, state candidate la UE, Republica Moldova.

1. FUNDAMENTE TEORETICE ȘI STADIUL ACTUAL AL CERCETĂRII PRIVIND ROLUL DISPARITĂȚILOR CA FACTORI AI CREȘTERII ECONOMICE

În vederea fundamentării teoretice a relației dintre disparitățile economice și creșterea economică, în Capitolul I se analizează conceptul multi-fățetat al disparității economice, inclusiv definițiile elementelor constitutive ale acesteia, precum și noțiunea de creștere incluzivă ca proces esențial pentru o dezvoltare durabilă și echitabilă. Se aduce o fundamentare teoretică și pentru relațiile dintre fiecare element analizat al disparităților economice cu creșterea economică. Dat fiind faptul că creșterea economică incluzivă nu se limitează la creșterea produsului intern brut, ci presupune o distribuție echitabilă a beneficiilor dezvoltării și o participare cât mai largă la activitatea economică, sunt analizate dimensiunile de partajare a beneficiilor și participare, ca axe centrale pentru evaluarea echității economice și sociale. Partajarea beneficiilor vizează reducerea inegalității veniturilor și a sărăciei, pentru statele UE fiind analizată rata persoanelor ocupate aflate în risc de sărăcie care este mai relevantă pentru situația statelor membre. Selectarea acestor dimensiuni rezultă din faptul că aceste forme de disparitate afectează direct coeziunea socială, mobilitatea intergenerațională și capacitatea de a mobiliza resurse pentru o creștere sustenabilă. Totodată, participarea se referă la integrarea activă pe piața muncii, astfel reprezentând oportunitatea ca dimensiune a incluziunii. Prin urmare, pentru a înțelege mai bine natura și implicațiile acestor dimensiuni ale incluziunii, este analizat modul în care partajarea beneficiilor și participarea corelează cu dinamica creșterii economice.

1.1 Delimitări conceptuale și perspective teoretice ale disparităților economice: inegalitate, sărăcie și oportunități

În plan teoretic, analiza pornește de la conceptualizarea inegalității economice, ca unul dintre elementele cheie ale dimensiunii de partajare a beneficiilor, și de la identificarea principalelor sale forme de manifestare. Definițiile inegalității diferă în funcție de perspectiva teoretică. Inegalitatea poate fi privită din perspectiva economică, socială sau a dezvoltării umane, însă toate definițiile converg în ideea că inegalitatea economică depășește simpla diferență de venit sau avere și cuprinde dimensiuni mai profunde, de natură structurală și sistemică.

Astfel, potrivit lui Milanovic B. inegalitatea economică globală este compusă din inegalitatea „în interiorul țărilor” și „între țări”, iar inegalitatea averii este de regulă mai concentrată decât cea a veniturilor, întrucât reflectă valoarea activelor nete deținute de o gospodărie [182, p.39]. Totodată, Osberg L. definește inegalitatea economică drept diferențe în „accesul la” și „controlul asupra” resurselor economice, punând accent pe diversitatea formelor acestora și pe metodele de estimare în timp [203, p. 4; 204]. Iar alte definiții pun accent pe

distribuirea neuniformă a „dotării cu resurse”, „accesului la resursele productive”, precum și a „recompenselor pentru muncă într-un cadru social care limitează realizarea funcțiilor umane” [17, p. 1061]. Inegalitatea economică mai este definită și drept „distribuția inegală a veniturilor și a activelor financiare în rândul populației” [202, p. 1].

Totuși, nedelimitarea între inegalitatea veniturilor și a averii este percepută ca o potențială lacună. Potrivit lui Beal B. D. și Astakhova M. „Inegalitatea veniturilor și a averii sunt adesea tratate ca fiind interschimbabile din punct de vedere conceptual și, în cazul inegalității veniturilor, există puține încercări de a diferenția între venitul din muncă, capital sau moștenire” ceea ce constituie o vulnerabilitate deoarece abordările în cazul diferitor tipuri de inegalitate și surse ale acestora ar trebui să fie diferite [26]. Astfel, dacă e să le segregăm atunci, inegalitatea averii vizează „distribuția stocului de active deținute la un moment dat în timp”, iar inegalitatea veniturilor se referă la „distribuirea fluxului de bani obținut în mod regulat” [19, p. 8]. O definiție mai generală a inegalității veniturilor, menține că aceasta reprezintă o „disparitate semnificativă în distribuția veniturilor între indivizi, grupuri, populații, clase sociale sau țări.” [130]. Pe când inegalitatea averii, este un concept înrudit cu cel al inegalității veniturilor, dar distinct. Aceasta se referă la distribuția inegală a averii nete, și anume „diferența dintre activele și pasivele” deținute de indivizi sau gospodării [15, pp. 5-6]. Totodată, Bapuji și coautorii propun includerea unui al treilea element și analizarea disparităților economice prin prisma a trei dimensiuni fundamentale: inegalitatea veniturilor, inegalitatea averii și sărăcia [19, p. 7]. A treia dimensiune a disparităților economice conform lui Bapuji, sărăcia, este definită ca „lipsa mijloacelor economice necesare pentru satisfacerea nevoilor umane de bază sau pentru atingerea unui nivel definit al bunurilor materiale.” [18, p.7]

Totodată, în literatura de specialitate dezbaterile cu privire la disparitatea economică sunt centrate pe două perspective distincte, ex-post și ex-ante. Cea ex-post se referă la inegalitatea rezultatelor materiale ale bunăstării, determinate de circumstanțe independente de individ cum ar fi genul, etnia, proveniența familială, dar și de talent și efort. Pe când cea ex-ante se referă la inegalitatea de oportunități, care ține de circumstanțe incontrolabile și care afectează rezultatele potențiale ale individului [3, p. 1]. În aceeași ordine de idei, Sen A. K. subliniază că inegalitatea economică depășește simpla inegalitate a veniturilor, susținând că inegalitatea economică este influențată de factori care afectează bunăstarea și libertatea individului, care sunt de natură economică dar nu se regăsesc în statistici simple ale veniturilor și bunurilor deținute [250, p. 398]. Astfel, anumite lucrări pun accent și pe „structura și natura distribuirii resurselor în societate” accentuând faptul că problemele sociale aferente inegalității nu trebuie să fie atribuite doar caracteristicilor individuale, precum nivelul de educație, ci să fie analizate și în raport cu mediul,

cum este piața muncii în cadrul căreia aceștia trebuie să se integreze [258, p. 129]. Prin urmare, în definiția inegalității economice se include și inegalitatea oportunităților pe lângă inegalitatea averii și a veniturilor [249, p. 2] și pe lângă sărăcie [19, p. 7].

Inegalitățile de oportunitate se manifestă vizibil pe piața muncii, unde accesul inegal la educație, tehnologii și protecție instituțională generează diferențe structurale în participare și recompensare economică. Aceste disparități sunt influențate de nivelul de calificare, schimbările tehnologice, comportamentul firmelor și capacitatea redusă a instituțiilor pieței muncii, precum sindicatele sau reglementarea contractelor. În acest context, conform lui Giupponi G. și Machin S. automatizarea, globalizarea și extinderea formelor contractuale precare au redus puterea de negociere a lucrătorilor clasici și au limitat accesul la locuri de muncă stabile și bine remunerate, accentuând inegalitățile de participare [114, p. i884].

Prin urmare, pentru a înțelege și a analiza în mod pertinent disparitățile economice în contextul creșterii economice incluzive, este esențială o abordare multidimensională, care să integreze nu doar inegalitatea veniturilor/averii și sărăcia, ci și inegalitatea de oportunități. Dimensiunile partajării beneficiilor și participării reflectă aceste forme fundamentale ale inegalității economice, vizând atât rezultatele distribuției resurselor economice prin indicatori care captează inegalitatea veniturilor și sărăcia, cât și procesele de acces echitabil și implicare activă prin participarea pe piața muncii.

Având o claritate privind disparitățile economice pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării, este oportună analizarea cauzelor creșterii accelerate a inegalității, precum și a teoriilor și abordărilor privind disparitățile economice.

În acest sens, pentru context, e oportun de menționat că după distrugerile provocate de cele două războaie mondiale, inegalitatea economică a cunoscut un declin temporar, însă acumularea postbelică a capitalului a relansat procesul de creștere a disparităților [12]. Analizând sursele de acumulare a capitalului, Piketty Th. evidențiază că deși economiile provenite din veniturile salariale își au aportul său totuși averea moștenită devine determinantă în explicarea dinamicii capitalului și a inegalității [219]. Deci, distribuția capitalului și a veniturilor din capital este întotdeauna mai concentrată decât distribuția veniturilor din muncă. În acest context, creșterea importanței capitalului față de veniturile salariale se explică prin faptul că cele mai mari venituri provin în principal din deținerea de active și capital, și într-o măsură mai redusă din activitatea profesională [218, p. 244].

În completarea acestor evoluții legate de acumularea capitalului, trebuie de menționat că și veniturile salariale au devenit considerabil mai inegale în ultimele decenii. Literatura de specialitate oferă două explicații principale pentru această tendință. Prima pune accent pe

schimbările tehnologice, care înlocuiesc munca necalificată, determinând o cerere sporită pentru forța de muncă înalt calificată și o scădere a cererii pentru munca necalificată. A doua explicație este legată de globalizare, care, în contextul mobilității internaționale a capitalului și a producției, a dus la salarii mai mari pentru lucrătorii calificați și la stagnarea sau chiar scăderea salariilor pentru cei cu calificare redusă. În plus, angajatorii pot externaliza cu ușurință forța de muncă spre țări cu salarii mai mici, reducând astfel puterea de negociere a lucrătorilor slab plătiți [182].

Totuși, aceste două teorii nu reușesc să explice de ce inegalitatea veniturilor din muncă a crescut într-un ritm mai accelerat în unele țări comparativ cu altele. Dacă acestea ar fi fost unicele cauze, efectele ar fi trebuit să fie similare la nivel global. Datele arată însă variații importante, sugerând că alți factori contribuie la discrepanțele observate. O explicație suplimentară constă în schimbările instituționale care au fost însoțite de procese de expansiune a sectorului financiar care au substituit creșterea salarială prin acces extins la credit, generând mecanisme cumulative ce au amplificat inegalitatea între țări cu structuri instituționale diferite [271, pp. 160–161].

În același timp, în Europa de Est, forța de muncă necalificată a fost antrenată preponderent în etapele intensive a muncii, ale producției în cadrul lanțurilor valorice globale (GVC), fără ca datele să indice o îmbunătățire sistematică a calității ocupării sau a nivelului salarial. Deși aceste țări s-au integrat în industrii manufacturiere de înaltă tehnologie, activitățile transferate au fost, în general, cele cu valoare adăugată relativ scăzută, în timp ce funcțiile strategice și manageriale au rămas concentrate în Europa de Vest. Această formă de integrare nu a fost însoțită de dovezi clare privind o creștere semnificativă a ponderii lucrătorilor calificați sau a celor în poziții de conducere în Europa de Est, iar reducerea ocupării în munca manuală a fost mai lentă decât în Europa de Vest [44, pp. 28–29]. În consecință, o parte importantă a forței de muncă din regiune continuă să fie concentrată în ocupații cu valoare adăugată redusă, cu perspective limitate de mobilitate profesională.

Cele elucidate mai sus reprezintă dinamici structurale ale pieței muncii iar pentru a înțelege evoluția disparităților economice aferente inclusiv acestor schimbări structurale, este esențială abordarea disparităților și din perspectiva teoriilor dezvoltării, care oferă cadre conceptuale diverse, dar complementare. Astfel, teoriile dezvoltării pun accent pe inegalitățile în standardele de viață, precum diferențele în venituri și avere, educație, sănătate și nutriție. O mare parte a dezbaterii s-a concentrat pe distincția dintre inegalitatea de oportunitate care vizează accesul inegal la educație, ocupare și alte resurse fundamentale și inegalitatea rezultatelor, reflectată în nivelul veniturilor, starea de sănătate sau realizările educaționale [3, pp. 1–2].

Prin urmare, teoria modernizării explică inegalitățile prin diferențe în sistemele de valori și idei precum și prin imaturitatea sistemelor, propunând un model evolutiv de dezvoltare inspirat din SUA și Europa Occidentală. Totodată, teoria dependenței explică sporirea inegalității

veniturilor prin faptul că sistemul lumii capitaliste provoacă o tulburare a pieței muncii care dăunează economiilor interne ale țărilor subdezvoltate și diminuează rata de creștere economică fapt care duce la creșterea inegalității veniturilor. Teoria sistemelor mondiale adoptă o perspectivă centrată pe nivelul mondial și se concentrează pe relația dintre țări. Această relație este dirijată de cultură prin schimbare socială. Această teorie explică inegalitatea prin identificarea diferitelor culturi și a rolului statului în conexiunile internaționale. Totodată, teoria globalizării, centrată pe integrarea economică globală, explică inegalitatea prin identificarea factorilor culturali și economici în conexiunea globală. Teoria susține că există două înțelesuri majore ale cuvântului „globalizare”. Una se referă la globalizare ca la ceva ce provoacă un sentiment de interdependență între țări în diverse aspecte cum ar fi comunicarea, comerțul și finanțele. Cealaltă semnificație, se referă la globalizare ca la o teorie a dezvoltării economice, care presupune o unificare pe scară largă a diferitor țări. Se crede că această integrare are o influență eficientă asupra dezvoltării economiilor și asupra îmbunătățirii indicatorilor sociali. De altfel, uneori globalizarea se asociază cu adâncirea inegalităților și a sărăciei în economiile aflate în tranziție sau în curs de dezvoltare [108; 241; 270; 283; 253].

Întru consolidarea și completarea fundamentării teoretice, în continuare este oportună examinarea reflecțiilor clasice privind inegalitatea economică, care oferă repere valoroase pentru înțelegerea distribuției resurselor și a accesului la oportunități (Tabelul 1.1).

Tabel 1.1. Perspective clasice asupra inegalității economice: fundamente teoretice pentru analiza partajării beneficiilor și participării

Autor	Tip de inegalitate	Idei principale	Soluții/relevanță
Rousseau J.J. (Sec. XVIII) [244]	Morală / politică	<ul style="list-style-type: none"> • Distinge între inegalitate naturală (vârstă, sănătate, forță) și inegalitate morală/politică (bogăție, prestigiu, putere). • Inegalitatea morală derivă din convenții și instituții sociale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Critică organizarea societății care produce inegalitate artificială. • Fundamentează teoriile ulterioare ale justiției sociale și ale inegalității de șanse.
Adam S. (Sec. XVIII) [257; 236]	Salarială și a averilor	<ul style="list-style-type: none"> • Diferențele salariale derivă din natura muncii, costul formării, stabilitate, încredere și riscuri. • Critică politicile care limitează mobilitatea muncii și capitalului. • Afirmă că acolo unde există proprietate mare, există și o inegalitate mare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Consideră inegalitatea inevitabilă dar avertizează asupra efectelor negative extreme. • Critică morală a privilegiilor excesive.

Autor	Tip de inegalitate	Idei principale	Soluții/relevanță
Ricardo D. (Sec. XIX) [242; 41]	Distribuțională între clasele sociale	<ul style="list-style-type: none"> • Distribuția veniturilor între clase: muncitori, proprietari de terenuri, capitaliști. • Creșterea salariilor reduce profiturile; veniturile din rente funciare (arendă) cresc odată cu populația. • Există un conflict de interese structural între clase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nu crede în armonia socială precum Smith. • Atrage atenția asupra dezechilibrelor în partajarea beneficiilor economice.
Malthus Th. (Sec. XVIII–XIX) [174; 243; 166]	Socială și de consum	<ul style="list-style-type: none"> • Inegalitatea apare din divizarea proprietății și instituții precum familia și moștenirea. • Averea excesivă a celor puțini nu generează cerere efectivă. • Instituțiile care susțin inegalitatea extremă sunt dăunătoare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Susține că inegalitatea extremă împiedică progresul social și economic. • Nu susține redistribuția generoasă dar recunoaște efectele negative ale concentrării averii.
Marx K. (Sec. XIX) [216]	Structurală (capital vs muncă)	<ul style="list-style-type: none"> • Inegalitatea este un rezultat structural al capitalismului, cauzată de acumularea de capital și concentrarea profiturilor. • Acumularea capitalului conduce la polarizare între capital și muncă. • Revoluția industrială a accentuat disparitățile prin excluderea sistematică a muncitorilor de la beneficiile dezvoltării economice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Propune o transformare structurală a sistemului economic bazat pe echitate. • Fundamentează teoria conflictului de clasă și influențează teoriile moderne privind redistribuția și justiția socială.

Sursa: elaborat de autor

Teoriile expuse în tabel confirmă faptul că distribuția inegală a veniturilor și accesul inegal la resurse nu sunt fenomene recente, ci reflectă aspecte istorice și structurale care afectează în mod direct participarea echitabilă la viața economică și accesul la beneficiile dezvoltării.

În continuare, teoriile moderne completează abordările clasice, evidențiind rolul politicilor publice, al instituțiilor și al deciziilor colective în configurarea inegalităților privind partajarea beneficiilor și participarea economică (Tabel 1.2.).

Tabel 1.2. Perspective moderne asupra inegalității economice: fundamente teoretice pentru analiza partajării beneficiilor și participării

Autor	Tip de inegalitate	Idei principale	Soluții/relevanță
Rawls J. (Sec. XX) [239]	Morală / Distributivă	<ul style="list-style-type: none"> • Teoria „vălului ignoranței” presupune alegerea de reguli sociale fără a cunoaște poziția proprie. • Indivizii aleg principii care nu favorizează poziții arbitrare și care pot fi acceptate de toți în condiții de egalitate și imparțialitate. • Justiția distributivă este fundamentată pe echitate și imparțialitate. 	<ul style="list-style-type: none"> • Fundament pentru politici echitabile și sisteme sociale juste. • A influențat teoria echității și legislația privind redistribuția veniturilor.
Stiglitz J. (Sec. XXI) [267; 268]	Politică și instituțională	<ul style="list-style-type: none"> • Inegalitatea este rezultatul alegerilor politice greșite (dereglementare, slăbirea sindicatelor). • Globalizarea asimetrică a favorizat capitalul în detrimentul muncii. • Inegalitatea afectează creșterea economică și stabilitatea socială. 	<ul style="list-style-type: none"> • Propune politici corective: întărirea sindicatelor, impozite progresive, educație accesibilă. • Susține utilizarea politicilor publice pentru o distribuție echitabilă a beneficiilor economice.
Piketty Th. (Sec. XXI) [218; 217]	Patrimonială	<ul style="list-style-type: none"> • Randamentul capitalului tinde să depășească rata de creștere economică. • Veniturile mari tind să se acumuleze și să se reproducă intergenerațional. • Fără intervenție fiscală, inegalitatea continuă să crească. 	<ul style="list-style-type: none"> • Propune impozite globale progresive pe avere și venituri foarte mari. • A contribuit la reintroducerea inegalității în dezbaterile economice globale.
Atkinson A. B. (Sec. XXI) [12; 217]	De oportunități și venit	<ul style="list-style-type: none"> • Propune politici active de redistribuție: moștenire minimă, garanție loc de muncă, alocații impozabile. • Impozitare progresivă pe avere și venituri moștenite. • Accent pe politici care reduc inegalitatea de la sursă (pre-distribuție). 	<ul style="list-style-type: none"> • Modele concrete pentru guverne privind reducerea inegalității. • Influențe semnificative în politicile sociale europene.
Saez E. (Sec. XXI) [245; 71]	Venituri de top	<ul style="list-style-type: none"> • Concentrarea veniturilor în formă de U în SUA: scădere în anii '50-'70, creștere accelerată ulterior. • Inegalitatea actuală este determinată de capital și de salarii și bonusuri mari. • Propune impozite marginale foarte ridicate, în cadrul modelelor de impozitare optimă, pentru cei mai bogați. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cercetările lui stau la baza reformelor fiscale propuse în SUA. • Susține echitatea fiscală și combaterea concentrării excesive a bogăției.

Sursa: elaborat de autor

Odată stabilite interpretările teoriilor dezvoltării și reflecțiile clasice și moderne asupra inegalității economice ca reper, analiza teoretică este extinsă către teoria justiției sociale care oferă un cadru important pentru înțelegerea echității în distribuirea resurselor și accesul la oportunități. Un pilon central pentru corectarea inegalităților generate de factori precum moștenirea sau poziția inițială, care nu reflectă meritul individual și care, în absența intervenției statului, subminează valorile meritocratice și funcționarea democratică a economiei, îl reprezintă justiția socială, asigurată prin politici publice redistributive și instituțiile statului [218]. În acest context, se disting trei abordări principale ale inegalității economice: libertariană, egalitaristă și utilitaristă.

Libertarienii promovează respectul pentru proprietatea privată și rezultatele pieței, respingând intervenția statului în redistribuirea veniturilor. Ei consideră că tranzacțiile voluntare sunt legitime, chiar dacă duc la inegalități, deoarece reflectă libera alegere individuală [229, p. 185; 197]. Potrivit lui Locke J., utilizarea și însușirea resurselor este legitimă doar dacă „rămân suficiente și la fel de bune pentru ceilalți” [169, §27, pp. 11-12].

Abordarea egalitaristă cuprinde două direcții: egalitarismul norocului/oportunităților și egalitarismul relațional. Prima susține că diferențele de venituri ar trebui să reflecte doar alegerile personale, iar avantajele datorită talentelor sau moșteniri, considerate arbitrare din punct de vedere moral, ar trebui compensate prin politici redistributive [286, pp. 93–96]. Cea de-a doua, egalitarismul relațional, insistă pe egalitatea relațiilor sociale, susținând că inegalitățile excesive de venit și avere pot genera ierarhii de statut și dominație socială. În literatura mai largă despre justiția distributivă, două alternative frecvent discutate sunt suficientarianismul, care urmărește asigurarea unui prag minim de bunăstare pentru toți, și prioritarismul, care oferă o greutate morală mai mare îmbunătățirii situației celor mai dezavantajați, fără a impune egalitate absolută. [168; 51].

Utilitariștii, în schimb, se concentrează pe maximizarea bunăstării colective. Aceștia argumentează că, datorită utilității marginale descrescătoare a banilor, redistribuirea veniturilor de la bogați către cei săraci sporește fericirea agregată [289; 183]. În plus, ei subliniază rolul bunurilor poziționale, precum veniturile, în determinarea bunăstării relative. Inegalitatea economică excesivă, prin stimularea unei competiții sociale permanente, îi afectează negativ atât pe cei săraci, cât și pe cei bogați [287; 109]. Astfel, impozitarea progresivă și politicile redistributive pot reduce presiunile competitive și pot contribui la un echilibru social mai sănătos.

Dintre perspectivele enumerate, utilitarismul oferă o abordare aplicabilă și echilibrată, întrucât urmărește maximizarea bunăstării sociale fără a impune egalitate absolută, ci printr-o redistribuire eficientă care creează valoare socială netă. Prin urmare, prezenta cercetare se bazează pe abordarea utilitaristă și se fundamentează pe un cadru teoretic care evidențiază câteva perspective cheie și induce selectarea dimensiunilor și a indicatorilor utilizați în prezenta analiză.

În primul rând, abordările multidimensionale ale inegalității susțin că disparitățile economice trebuie înțelese nu doar prin prisma distribuției veniturilor sau averii, ci și în raport cu accesul la oportunități, precum ocuparea, educația sau protecția socială. Această viziune se aliniază cu utilizarea coeficientului Gini și a ratelor de sărăcie ca indicatori pentru partajarea beneficiilor, dar și cu rata de ocupare ca indicator care reflectă participarea activă în câmpul muncii [250; 19].

În al doilea rând, teoriile egalitariste ale echității, în convergență cu cele utilitariste, care subliniază importanța accesului echitabil la resurse și oportunități pentru maximizarea bunăstării colective, oferă o bază solidă pentru integrarea dimensiunii participării economice în modelul empiric propus [239; 12; 218].

De asemenea, teoriile dezvoltării analizate evidențiază rolul structurilor instituționale și al raporturilor de putere în perpetuarea inegalităților. Acestea justifică nevoia de a înțelege procesele sistemice care stau la baza disparităților identificate empiric și susțin includerea unor variabile structurale în model.

Prin urmare, cercetarea empirică care va urma, centrată pe analiza relației dintre incluziunea economică și creșterea economică, se fundamentează pe o viziune care ancorează disparitatea economică în teoriile distribuției, justiției sociale și dezvoltării.

1.2 Abordări teoretice privind relația dintre creșterea economică și disparitățile economice în paradigma creșterii incluzive: partajarea beneficiilor și participarea

La începutul anilor 2000, a apărut un șir de cercetări care se axau pe importanța contextului și a unei analize ex-ante a constrângerilor cu privire la dezvoltarea economică ulterioară. Mai multe studii transnaționale au arătat că determinanții creșterii depind în mare parte de condițiile inițiale cum ar fi nivelul veniturilor, sărăcia și inegalitatea averii, dar și de alți factori cum ar fi localizarea geografică, demografia, guvernarea, aspectele politice și sociale existente. Diferențe în aceste dimensiuni se atestă nu doar între țări dar și în cadrul aceluiași stat [133]. Conceptul de „creștere incluzivă” în sine a fost la fel formulat în anii 2000 și are drept scop asigurarea că toți vor „beneficia de oportunitatea de a contribui, pe de o parte dar și de a beneficia pe de altă parte de prosperitatea în creștere” [62, p.1].

Criza din 2008 a determinat o reevaluare a strategiilor economice axate exclusiv pe dimensiunea ofertei. Potrivit lui Ostry J.D., economiștii și factorii de decizie au subliniat următoarele: „Creșterea economică tinde să fie mai fragilă și mai puțin rezilientă atunci când nu este incluzivă și beneficiile acesteia sunt concentrate în rândul celor mai bogați.” Totodată, conform autorului, în societățile marcate de inegalitate, sprijinul public pentru politicile anticriză este redus, iar oportunitățile nu sunt distribuite echitabil [205, p.43].

În accepțiunea clasică, creșterea economică este definită drept creșterea produsului intern brut (PIB) în timp, adică o creștere a producției de bunuri și servicii. Creșterea incluzivă, însă, este mai cuprinzătoare și complexă este un proces prin care, odată cu creșterea PIB-ului, se reduce sărăcia, inegalitatea, se creează locuri de muncă, se diminuează decalajele de gen, se îmbunătățește guvernanta și se abordează provocările climatice [154, p.5-6]. Totodată, creșterea incluzivă presupune extinderea beneficiilor dezvoltării economice către grupuri anterior marginalizate, prin reducerea barierelor sistemice și promovarea participării active în economie, prin inovare și politici echitabile [112].

Deși accentele sunt diferite, definițiile creșterii economice incluzive propuse de diverse instituții se completează. Astfel, Comisia Europeană descrie creșterea favorabilă incluziunii ca o economie caracterizată prin „rate ridicate ale ocupării forței de muncă, investirea în dezvoltarea competențelor, combaterea sărăciei și modernizarea piețelor muncii și a sistemelor de formare și de protecție socială [...]” [58, p. 21].

Totodată, Banca Mondială promovează conceptul de prosperitate partajată înlocuind indicatorul anterior al acesteia, bazat pe creșterea veniturilor celor mai săraci 40% din populație, cu doi indicatori noi: *prosperity gap* și indicatorul de inegalitate ridicată. Indicatorii noi au menirea de a atenua limitele vechiului indicator, legate de imposibilitatea agregării la nivel global, de captarea insuficientă a situației celor mai săraci și de constrângerile de date [290, pp.106-107].

OCDE, la rândul său, definește creșterea economică incluzivă ca un proces care creează oportunități pentru toate grupurile și distribuie echitabil beneficiile creșterii economice, atât monetare, cât și non-monetare, la nivelul întregii societăți [117, p. 184].

Iar, FMI de regulă abordează creșterea incluzivă într-o manieră multidimensională, care este în convergență cu paradigma mai largă a dezvoltării durabile promovată la nivelul Națiunilor Unite. Aceste dimensiuni pot fi rezumate astfel:

- Creșterea economică – sporirea producției și a veniturilor publice pentru servicii sociale;
- Incluziunea – distribuirea ameliorărilor în standardul de viață și a oportunităților între grupuri și regiuni;
- Sustenabilitatea – evitarea dezechilibrelor care compromit bunăstarea viitoare [141, pp.8-9; 158].

Într-o sinteză similară, Cerra V. și coautorii definesc creșterea incluzivă drept o dezvoltare economică care creează locuri de muncă, reduce sărăcia și susține participarea largă prin patru piloni: partajarea beneficiilor, oportunități egale, participare activă și abilitare. Acest cadru este completat de principiul sustenabilității, esențial pentru menținerea incluziunii pe termen lung [52].

O atenție sporită unii cercetători o atribuie necesității implicării echitabile în progresul

economic și o distribuție corectă a beneficiilor obținute pentru evitarea unei creșteri injuste și limitarea la oferirea asistenței sociale [235; 178].

Cât privește prezenta cercetare, în vederea atingerii obiectivelor acesteia, *creșterea incluzivă* este restrânsă la dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare fiind definită ca un proces de dezvoltare care:

- stimulează creșterea economică (creșterea PIB pe cap de locuitor),
- reduce inegalitatea veniturilor și sărăcia inclusiv sărăcia în muncă (partajarea beneficiilor),
- sporește participarea prin ocuparea forței de muncă (participarea).

În această definiție incluziunea este operaționalizată prin două dimensiuni principale:

- Partajarea beneficiilor: măsurată prin coeficientul Gini și rata sărăciei sau, în cazul statelor membre UE, rata riscului de sărăcie în muncă, care reflectă proporția persoanelor ocupate aflate sub pragul de sărăcie relativă;
- Participarea: măsurată prin rata de ocupare a forței de muncă, ca indicator al integrării active în economie.

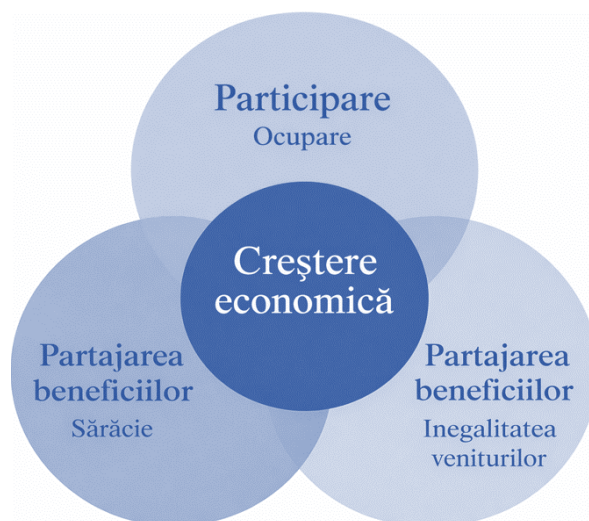

Fig. 1.1. Elementele creșterii incluzive pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării după Ramos R. A. și coautorii

Sursa: elaborat de autor în baza [234]

Definiția de mai sus este inspirată din cadrul conceptual oferit de OCDE, FMI, Banca Mondială, Comisia Europeană dar și Ramos R. A. și coautorii [58; 117; 141; 52; 234], care converg asupra ideii că dezvoltarea economică sustenabilă și incluzivă trebuie să fie însoțită de echitate socială și acces larg la oportunități.

Prin urmare, o creștere incluzivă pe lângă alte dimensiuni trebuie să țină cont de partajarea

echitabilă a beneficiilor pe partea de rezultat cât și pe partea de participare, asigurând oportunitatea fiecăruia de a se implica în crearea acestor beneficii. Astfel, prezenta cercetare se axează pe disparitățile pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării în conformitate cu Ramos R. A. și coautorii [234]. Pe dimensiunea partajării beneficiilor va fi analizată inegalitatea veniturilor și sărăcia (sau riscul de sărăcie pentru persoanele ocupate în cazul statelor membre UE) iar pe dimensiunea participării va fi analizată ocuparea.

Totodată, în contextul reducerii disparităților economice în vederea atingerii unei creșteri economice incluzive, devine relevantă analizarea mecanismelor prin care funcționarea pieței poate conduce la rezultate neincluzive. În acest sens, examinarea eșecurilor pieței și a implicațiilor acestora asupra distribuției beneficiilor economice și asupra participării pe piața muncii oferă un cadru analitic necesar pentru înțelegerea persistenței inegalităților și a riscului de sărăcie, chiar și în condițiile creșterii economice.

Astfel, dintr-o perspectivă mai generală, am putea afirma că eșecurile pieței ar putea fi cele care generează și/sau perpetuează disparitățile economice. Eșecul pieței apare atunci când mecanismele pieței nu reușesc să aloce resursele în mod eficient, conducând la rezultate care nu sunt optime din perspectiva *Pareto*. Astfel de ineficiențe pot fi generate de factori precum puterea de piață excesivă, monopolurile naturale, informațiile imperfecte, externalitățile sau prezența bunurilor publice [288, p.2].

Inegalitatea veniturilor poate fi interpretată ca o formă de eșec al pieței, în special când nu reflectă decalaje reale în ceea ce privește contribuția economică, ci rezultă din avantaje sistemice sau instituționale moștenite. În astfel de cazuri, unele grupuri obțin venituri disproporționale, similare profiturilor de monopol, care nu sunt justificate de merit individual, productivitate sau competiție deschisă. Aceste venituri excesive reprezintă o abatere de la un rezultat eficient al pieței, indicând o alocare ineficientă și inechitabilă a resurselor și oportunităților. Potrivit lui Weeden K. A și Grusky D.B., astfel de inegalități sunt generate de „chirii economice” (*rents*) asociate cu poziții privilegiate în sistemele ocupaționale, educaționale sau de capital, fiind simptomatice pentru disfuncționalitățile structurale ale economiei de piață [284].

Totodată, teoria neoclasică evidențiază că inegalitățile inițiale în talente, competențe și capital influențează productivitatea și contribuie la generarea sărăciei într-un sistem economic competitiv. Eșecurile pieței, precum externalitățile (efecte necompensate asupra altor agenți), hazardul moral (comportamente distorsionate de prețuri sau politici), selecția adversă (preferința pentru produse de calitate inferioară din cauza informațiilor asimetrice) și informațiile incomplete (lipsa de informații care duce la alocări suboptimale), agravează aceste inegalități, limitând funcționarea optimă a economiei și accentuând sărăcia [69].

Iar, din perspectiva pieței muncii, ocuparea forței de muncă este afectată de eșecurile pieței, precum externalitățile, informațiile asimetrice și accesul inegal la oportunități, care agravează

probleme precum diferențele salariale pe bază de gen, șomajul în rândul tinerilor și accesul limitat la servicii financiare. Aceste deficiențe împiedică funcționarea eficientă a economiei, afectând creșterea economică sustenabilă și incluzivă necesară pe piața muncii [144, p.3].

Prin urmare, eșecul pieței contribuie semnificativ la perpetuarea inegalităților, sărăciei și provocărilor pe piața muncii, afectând negativ funcționarea eficientă a economiei și limitând creșterea economică incluzivă, deoarece inegalitatea veniturilor ar putea fi privită ca o manifestare a acestui eșec, fiind cauzată de distribuția ineficientă a resurselor și oportunităților, ceea ce favorizează câștiguri exagerate pentru anumite grupuri, în timp ce sărăcia este agravată de inegalitățile inițiale și de eșecurile pieței care limitează productivitatea și accesul echitabil la resurse, iar piața muncii suferă din cauza eșecurilor pieței, care generează probleme precum diferențele salariale în dependență de gen, șomajul tinerilor și accesul inadecvat la servicii financiare, împiedicând astfel dezvoltarea economică incluzivă.

Totodată unele dintre canalele prin care ar putea avea loc influența negativă a inegalității asupra creșterii economice ar putea fi restricționarea acumulării capitalului uman. Inegalitatea ridicată poate limita accesul la educație și sănătate pentru persoanele sărace, diminuând astfel capacitatea lor de a acumula capital uman. Acest lucru reduce productivitatea forței de muncă și împiedică creșterea economică pe termen lung [56].

Pe de altă parte, inegalitatea excesivă și adâncită subminează creșterea economică prin limitarea oportunităților. Raportul OCDE (2018): "*A Broken Social Elevator? How to Promote Social Mobility*" a constatat că nivelurile ridicate de inegalitate a veniturilor sunt legate de o mobilitate intergenerațională scăzută în ceea ce privește veniturile, educația și ocupația. Iar țările cu politici redistributive mai puternice cum ar fi impozitare progresivă, accesibilitate la educație, prezintă o mobilitate intergenerațională mai mare și o inegalitate mai puțin profundă [64]. Mai mult, dintr-o perspectivă macroeconomică, în societățile cu inegalitate ridicată, aceste constrângeri reduc capacitatea persoanelor din segmentele inferioare ale distribuției veniturilor de a-și valorifica potențialul economic. Inegalitatea excesivă subminează coeziunea socială, îngreunează procesul decizional și sporește riscul de instabilitate socială, factori care descurajează investițiile și afectează sustenabilitatea creșterii economice [32].

Aferent eșecurilor instituționale și răspunsurilor politice la creșterea inegalității, Rajan R. arată că presiunile generate de inegalitate au condus la politici de extindere a creditelor, inclusiv la împrumuturi excesive în rândul gospodăriilor cu venituri mici, contribuind astfel la declanșarea crizei financiare [232]. Instabilitatea macroeconomică poate fi accentuată de niveluri ridicate ale inegalității atunci când presiunile generate de stagnarea veniturilor determină politici de susținere a creditării prin expansiunea creditului. Aceste măsuri ar putea menține cererea pe termen scurt,

dar ele conduc la acumularea dezechilibrelor financiare și vulnerabilităților macroeconomice pe termen lung. În același timp, distribuția inegală a veniturilor limitează capacitatea unei părți semnificative a populației de a investi în educație, competențe și oportunități economice, afectând potențialul de creștere pe termen lung și amplificând fragilitățile macroeconomice [233].

Easterly W. atribuie conflictele și instabilitatea instituțională inegalității, care perpetuează tensiunile economice și sociale. Inegalitatea permite celor bogați să exercite o influență disproporționată asupra instituțiilor, ducând la politici care le consolidează poziția, de exemplu, scutiștile fiscale, subfinanțarea serviciilor publice. Iar percepțiile privind distribuția nedreaptă a bogăției pot alimenta populismul, neliniștea civilă și instabilitatea politică, descurajând investițiile și perturbând activitățile economice [77].

Prin urmare, disparitățile pot cauza influențe adverse asupra activităților economice inclusiv prin impact politic-social. Totodată, este important de a analiza modul în care inegalitatea, sărăcia și nivelul de ocupare relaționează cu creșterea economică și de a identifica canalele prin care acestea ar putea influența creșterea economică. Această relație devine și mai importantă de analizat în contextul Uniunii Europene și a țărilor ”aspirante” în contextul în care modelul de dezvoltare european este considerat unul social bazat pe echitate și care tinde spre o creștere incluzivă și sustenabilă.

Astfel, la aproape două decenii de la introducerea conceptului de creștere economică incluzivă, creșterea economică este percepută în continuare ca insuficient de incluzivă în Uniunea Europeană. Această percepție se datorează mai multor factori: ritmului modest al creșterii economice, lipsei unei transpuneri proporționale a beneficiilor creșterii economice în sporirea veniturilor disponibile reale, accentuarea distribuției inegale a beneficiilor între clasele de venit și declinul ocupărilor de nivel mediu. În plus, politicile fiscale și de redistribuire, împreună cu accesul limitat la servicii publice esențiale, nu au reușit să compenseze aceste dezechilibre, ceea ce a contribuit la menținerea vulnerabilității gospodăriilor care nu dispun de economii [79].

Modelul actual al UE pentru creșterea incluzivă are un anumit succes în ceea ce privește partajarea beneficiilor prin redistribuire și sistemele de taxe și beneficii, însă întâmpină dificultăți în asigurarea unor oportunități egale de participare, în special pentru grupurile dezavantajate. Persistența sărăciei în muncă și barierele în accesul pe piața muncii evidențiază necesitatea unor investiții mai solide în educație, protecție socială pentru a alina mai strâns incluziunea cu performanța economică, conform unui raport al Comisiei Europene din 2023 [83].

Atenuarea inegalităților, unul dintre elementele dimensiunii partajării beneficiilor, se regăsește și în obiectivul de dezvoltare durabilă 10 ”Inegalități reduse”. Până în 2030, obiectivul 10 vizează reducerea inegalităților prin creșterea veniturilor celor mai săraci, promovarea incluziunii sociale, economice și politice, eliminarea discriminării, adoptarea unor politici

echitabile, reglementarea piețelor financiare, sporirea reprezentării țărilor în curs de dezvoltare, gestionarea migrației, sprijinirea țărilor vulnerabile și reducerea costurilor remitențelor [190].

Cât privește relația dintre inegalitate și creșterea economică, Boix C. evidențiază că relația dintre acestea depinde de cadrul politic și instituțional: în regimurile autoritare sau extractive, inegalitatea este asociată cu stagnare pe termen lung, în timp ce, în anumite faze ale industrializării, poate coexista temporar cu creșterea. În același timp, creșterea economică, în absența unor politici deliberate orientate spre dezvoltarea umană, nu se traduce automat în îmbunătățirea bunăstării populației. Performanțele diferite ale țărilor în ceea ce privește educația, sănătatea și reducerea sărăciei, chiar la niveluri comparabile de creștere economică, reflectă rolul determinant al instituțiilor și al politicilor publice în transformarea creșterii în progres social incluziv [43; 238]. Totuși, în literatura de specialitate aferentă în mod specific relației dintre creștere și inegalitate au fost discutate și testate empiric mai multe teorii ce țin de această relație (Tabel 1.3.).

Tabel 1.3. Teze privind relația dintre inegalitate și creștere economică

Teză	Ideii principale	Implicații pentru politici
Creșterea economică reduce inegalitatea (teza lui Kuznets S.) [156; 167]	<ul style="list-style-type: none"> • Modelul lui Kuznets S. sugerează un U inversat: inegalitatea crește în faza incipientă a dezvoltării, apoi scade odată cu urbanizarea și redistribuirea veniturilor. • Derivat din teoria lui Lewis W. A. care sugera că acumularea inițială a capitalului este compatibilă cu stagnarea nivelului de trai al lucrătorilor. • Confirmată empirică de către Kuznets S.; testată cu rezultate mixte în studii ulterioare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea protecției sociale în faza inițială a creșterii. • Investiții în educație și infrastructură pentru facilitarea mobilității sociale. • Politici redistributive în etapele avansate ale dezvoltării. • Sprijin pentru tranziția forței de muncă între sectoare.
Inegalitatea stimulează creșterea economică [149; 201];	<ul style="list-style-type: none"> • Concentrarea veniturilor favorizează investițiile și acumularea de capital. • Inegalitatea stimulează efortul, educația, mobilitatea socială și inovația. • Persoanele cu venituri mari economisesc mai mult (Kaldor N.), sprijinind investițiile. • Okun A. M. compară redistribuția cu o „găleată spartă”, invocând pierderi de eficiență. • Investițiile mari în industrii emergente sunt mai ușor realizabile în economii cu avere concentrată. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritizarea stimulării investițiilor private și a acumulării de capital. • Menținerea unor mecanisme de stimulare a performanței și inovației. • Limitarea redistribuției excesive pentru a evita pierderile de eficiență. • Sprijin pentru finanțarea industriilor emergente prin capital concentrat.
Inegalitatea afectează negativ creșterea economică [267; 268; 221]	<ul style="list-style-type: none"> • Concentrarea veniturilor nu stimulează productivitatea (Stiglitz J. E.). • Investițiile se orientează spre active neproductive (ex. terenuri). • Cererea agregată scade din cauza consumului redus al gospodăriilor cu 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea unor politici redistributive active pentru stimularea cererii agregate. • Investiții în educație și capital uman pentru reducerea inegalității de oportunități.

Teză	Ideii principale	Implicații pentru politici
	<p>venituri mici.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inegalitatea oportunităților limitează accesul la educație și capital uman. • Creează cicluri de sărăcie și reduce ritmul creșterii pe termen lung. 	<ul style="list-style-type: none"> • Impozitare progresivă și politici sociale țintite pentru combaterea sărăciei persistente.
<p>Volatilitatea creșterii accentuează inegalitatea [46; 131; 53]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Volatilitatea economică duce la creșterea veniturilor celor mai bogați 20% și scăderea celor din restul populației. • Corelație pozitivă între volatilitate și inegalitate observată la diferite frecvențe. Efectul este mai puternic în perioade de creștere economică decât în perioade de declin. • Relație bidirecțională: volatilitatea crește inegalitatea, iar inegalitatea influențează volatilitatea. 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea unor politici macroeconomice anticiclice pentru reducerea fluctuațiilor economice. • Consolidarea sistemelor de protecție socială pentru protejarea grupurilor vulnerabile. • Diversificarea economiei pentru limitarea expunerii la șocuri externe. • Întărirea stabilității instituționale și financiare.
<p>Relația dintre inegalitate și creștere este neliniară [16; 47; 30; 222]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Relația variază în funcție de nivelul inegalității: moderată stimulează, excesivă dăunează. • Efecte diferite în funcție de stadiul de dezvoltare economică (negativ în țări sărace, pozitiv în țări bogate). • Relația contestată ca fiind lineară; apar rezultate diferite în funcție de eșantion. • Existența unui prag critic al inegalității care inversează efectul asupra creșterii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea menținerii inegalității la un nivel moderat pentru a susține creșterea. • Politici diferențiate în funcție de nivelul de dezvoltare al economiei. • Monitorizarea pragurilor critice ale inegalității pentru prevenirea efectelor negative. • Adaptarea mixului de politici fiscale și sociale în funcție de contextul structural.
<p>Impactul depinde de sursa inegalității: oportunitate vs. efort [105]</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inegalitatea de oportunitate (determinată de factori externi individului) afectează negativ creșterea. • Inegalitatea de efort (diferențe în ambiție și muncă) poate stimula creșterea economică. • Relația este ambiguă deoarece veniturile combină cele două forme. • Efectul general depinde de care dintre cele două componente predomină. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritizarea politicilor de egalizare a oportunităților (educație, sănătate, acces la capital). • Menținerea unor mecanisme de stimulare a efortului și performanței. • Țintirea intervențiilor redistributive asupra inegalităților de origine structurală. • Promovarea mobilității sociale prin politici active de ocupare și formare.

Sursa: elaborat de autor

Tezele expuse în tabel se rezumă la faptul că inegalitatea poate stimula creșterea economică prin crearea de stimulente pentru muncă, educație și antreprenoriat, iar economiile mai mari ale celor bogați pot susține investițiile. Totuși, atunci când oportunitățile economice și mobilitatea socială sunt limitate, inegalitatea suprimă aspirațiile, descurajează acumularea de capital uman și agravează eșecurile instituționale. Aceasta poate eroda încrederea socială, alimenta comportamente de tip *rent-seeking* și populismul, subminând astfel creșterea economică. Analiza

mobilității sociale arată că o inegalitate ridicată a veniturilor este adesea asociată cu o mobilitate socială scăzută, deoarece familiile bogate își asigură avantajele pentru descendenți, consolidând ciclul inegalității. Cercetările arată că legătura dintre inegalitate și creștere nu este simplă: o inegalitate moderată poate sprijini dezvoltarea economică, dar una prea mare o poate încetini. De asemenea, perioadele cu instabilitate economică tind să mărească diferențele dintre cei bogați și cei săraci. Astfel, inegalitatea veniturilor și a oportunităților sunt profund interconectate, având implicații majore asupra creșterii economice.

Deci, relația dintre inegalitate și creșterea economică este complexă, cu rezultate empirice mixte. Astfel, deși inegalitatea poate stimula progresul, ea este frecvent asociată cu inegalitatea oportunităților, care subminează motivația și crește instabilitatea economică.

Un alt element pe latura partajării beneficiilor ține de combaterea sărăciei. Atât teoria economică, cât și dovezile empirice sugerează că sărăcia acționează ca un obstacol pentru creștere prin mai multe canale interconectate.

Sărăcia reduce investițiile private și publice, în special în economiile cu sectoare financiare subdezvoltate. Un studiu consacrat a arătat că o creștere de 10 puncte procentuale în rata sărăciei reduce rata de creștere a PIB-ului pe cap de locuitor cu aproximativ 1 punct procentual, toate celelalte aspecte fiind egale. Acest rezultat arată că sărăcia are un impact negativ semnificativ, atât din punct de vedere statistic, cât și economic. Concluziile respectivei cercetări indică asupra faptului că principalul canal prin care sărăcia afectează creșterea este investiția, efect care devine și mai grav în contextul unei piețe financiare subdezvoltate [170]. Logica acestei influențe ar fi următoarea: investițiile limitate împiedică dezvoltarea infrastructurii, adoptarea tehnologiilor și creșterea productivității. Sărăcia reduce accesul la educație și sănătate, ceea ce duce la un nivel scăzut al capitalului uman. În consecință, rezultatele slabe în domeniul educației reduc productivitatea muncii și participarea pe piața muncii. Totodată, sistemele financiare și instituționale slabe amplifică problema, limitând accesul la credite, asigurări și servicii publice precum educația și sănătatea.

Importanța educației pentru creșterea economică este confirmată de raportul UNESCO din 2011 care a arătat că fiecare an suplimentar de școlarizare este asociat cu o creștere a PIB-ului cu 0,37% în economiile în curs de dezvoltare și că educația este un factor esențial pentru atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă (SDG), inclusiv pentru creșterea economică sustenabilă [266]. De asemenea *Global Education Monitoring Report* din 2020 arată că accesul extins la educație de calitate contribuie la reducerea sărăciei extreme și la creșterea oportunităților economice pentru persoanele marginalizate. Respectiv, țările care au investit masiv în educație în ultimele decenii au experimentat o creștere economică exponențială [275].

La fel, îmbunătățirea sănătății are un efect pozitiv și semnificativ asupra creșterii

economice. O creștere a speranței de viață cu un an se reflectă într-o creștere de 4% a producției economice [42]. Populațiile sănătoase sunt mai productive și capabile să susțină creșterea economică pe termen lung. Sănătatea îmbunătățește capitalul uman, sporind capacitatea indivizilor de a lucra mai mult și mai eficient.

Prin urmare, sărăcia îngreșește accesul la educație și serviciile de sănătate ceea ce duce la un impact profund și multidimensional asupra creșterii economice. Aceasta împiedică investițiile, inovația și dezvoltarea capitalului uman, consolidând blocajele comportamentale și capcanele geografice.

Obiectivul de dezvoltare durabilă 1, intitulat „Fără Sărăcie”, își propune eliminarea sărăciei în toate formele sale, pretutindeni, până în 2030. Acesta vizează eradicarea sărăciei extreme, definită ca existența cu mai puțin de 1,25 dolari SUA pe zi, și reducerea cu cel puțin jumătate a persoanelor care trăiesc în sărăcie, în toate dimensiunile sale, conform definițiilor naționale [189].

Totodată, Banca Mondială folosește praguri de sărăcie diferite pentru a măsura sărăcia la nivel global, pragul sărăciei extreme este stabilit la 2,15 USD pe zi. De-a lungul timpului, distribuția veniturilor globale s-a schimbat, iar majoritatea populației trăiește acum în țări cu venituri medii, unde nevoile de bază includ și accesul la servicii precum internet, electricitate și educație [290]. În 2024, Banca Mondială a început să monitorizeze sărăcia la pragul de 6,85 dolari [13] iar din 2025 la pragul de 8,30 dolari SUA pentru a reflecta mai exact realitățile economice globale în schimbare, fiind mai ales relevant pentru economiile medii-superioare [292].

În literatura de specialitate s-a conturat, de-a lungul timpului, un set de teorii privind relația dintre sărăcie și creșterea economică (Tabel 1.4.).

Tabel 1.4. Teze privind relația dintre sărăcie și creșterea economică

Teză	Idei principale	Implicații pentru politici
Beneficiile creșterii economice vor pătrunde către restul societății ducând la reducerea sărăciei (Teoria <i>trickle-down</i>) [264]	<ul style="list-style-type: none"> • Presupune că beneficiile creșterii economice (ex. reduceri de taxe pentru cei bogați) se vor răspândi către toți. • Criticată pentru că beneficiile reale nu ajung la categoriile cele mai sărace. • Persistența sărăciei este legată de creștere lentă și inegalitate ridicată în țările în curs de dezvoltare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea unor politici redistributive directe. • Limitarea dependenței de creștere economică ca unic mecanism de combatere a sărăciei.
Creșterea economică nu este suficientă [5; 255]	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea reduce sărăcia, dar nu garantează bunăstare generalizată. • Efectele depind de măsurarea sărăciei, modelul de creștere și capacitatea de absorbție a celor săraci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Necesitatea unor intervenții complementare (educație, sănătate, infrastructură). • Reorientarea creșterii economice spre incluziune.

Teză	Idei principale	Implicații pentru politici
Paradoxul creșterii fără reducerea sărăciei [68]	<ul style="list-style-type: none"> • Creștere economică fără creare de locuri de muncă. • Modele economice care nu favorizează categoriile vulnerabile. • Eșecul reformelor structurale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reformarea modelelor de creștere. • Politici orientate spre ocupare și reducerea disparităților.
Teoria creșterii în beneficiul celor săraci (pro-poor growth) [148]	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea este „pro-săraci” dacă aduce beneficii disproporționate celor defavorizați. • Necesită investiții în sectoare sociale și politici care reduc barierele structurale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Direcționarea resurselor spre sectoarele intensive în forță de muncă. • Promovarea echității în accesul la oportunități.
Triunghiul Creștere – Inegalitate – Sărăcie [151]	<ul style="list-style-type: none"> • Impactul creșterii asupra sărăciei este mediat de nivelul inegalității. • Inegalitatea ridicată diminuează efectele pozitive ale creșterii asupra sărăciei. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reducerea inegalității pentru a amplifica efectele benefice ale creșterii. • Sinergie între politici de echitate și politici de creștere.
Capcana sărăciei [50; 293; 21]	<ul style="list-style-type: none"> • Sărăcia limitează acumularea de capital uman și fizic. • Acces redus la credite, educație, sănătate și tehnologii. • Efectul de prag și aversiunea față de risc blochează inițiativa economică. 	<ul style="list-style-type: none"> • Politici pentru depășirea barierelor de acces la resurse. • Sisteme financiare și instituții incluzive.
Sărăcia și factorii comportamentali și geografici [295; 115]	<ul style="list-style-type: none"> • Sărăcia reduce capacitatea de planificare pe termen lung. • Mediul sărac slăbește aspirațiile și normele de mobilitate socială. • Izolarea geografică reduce oportunitățile. 	<ul style="list-style-type: none"> • Intervenții orientate spre schimbarea normelor sociale. • Politici pentru conectivitate și incluziune spațială.

Sursa: elaborat de autor

Din tezele expuse în tabel privind relația dintre sărăcie și creșterea economică putem concluziona că deși teoria *trickle-down* susține că beneficiile creșterii economice se propagă automat către toate categoriile sociale, dovezile empirice din țările în curs de dezvoltare arată că acest efect este, în realitate, slab sau absent. Totodată relația pozitivă dintre creșterea economică și reducerea sărăciei este condiționată de factori precum structura economiei, distribuția veniturilor și capacitatea celor săraci de a participa la procesul de creștere. Iar persistența sărăciei în economii cu rate înalte de creștere sugerează un paradox structural: dezvoltarea economică nu se traduce în îmbunătățirea condițiilor de viață pentru toți.

Modelul pro-săraci (*pro-poor growth*) evidențiază importanța direcționării creșterii către segmentele cele mai afectate de sărăcie. Triunghiul Creștere–Inegalitate–Sărăcie subliniază faptul că nivelul inegalității mediază impactul pozitiv al creșterii economice asupra sărăciei. Iar sărăcia cronică creează un cerc vicios în care indivizii nu pot acumula capital uman și fizic, nu pot accesa piețele financiare și nu pot beneficia de infrastructura educațională sau medicală.

Pe lângă dimensiunile economice, sărăcia este influențată și de dimensiuni psihosociale și

spațiale. Persoanele aflate în sărăcie extremă tind să manifeste un comportament de supraviețuire pe termen scurt, cu capacitate redusă de planificare strategică. În plus, izolarea geografică reduce accesul la piețe, servicii publice și rețele de suport, amplificând excluziunea.

Totodată, mai multe studii empirice arată cum angajarea în câmpul muncii afectează creșterea economică prin diverse canale, inclusiv reducerea sărăciei, creșterea productivității și incluziunea socială. Veniturile generate prin angajare permit gospodăriilor să investească în educație și sănătate, sporind capitalul uman și productivitatea.

Bunăoară, Banca Mondială în "*The State of Social Safety Nets*" din 2018 constată că accesul la venituri constante și previzibile, inclusiv prin intermediul sistemelor de protecție socială și programe pentru integrarea în câmpul muncii, contribuie la reducerea sărăciei și la creșterea rezilienței gospodăriilor la șocurile economice. Iar în economiile în dezvoltare, aceste mecanisme corelează cu îmbunătățiri ale bunăstării și performanței economice [291]. Totodată, Organizația Internațională a Muncii arată că pandemia de COVID-19 a afectat profund piețele muncii la nivel global, accentuând inegalitățile existente și afectând disproporționat lucrătorii vulnerabili. În acest context, raportul subliniază că redresarea durabilă necesită o creștere a ocupării forței de muncă de calitate ca mijloc esențial de reducere a sărăciei și consolidare a stabilității economice [33].

De asemenea, angajarea în câmpul muncii contribuie la reducerea inegalităților sociale. Locurile de muncă calitative și accesibile sprijină integrarea socială și reduc decalajele de venit. Un studiu al OCDE din 2015, "*In It Together: Why Less Inequality Benefits All*" a venit cu constatări care subliniază faptul că angajarea femeilor și a tinerilor reduce inegalitățile de gen și generaționale. Conform studiului, țările cu participare ridicată pe piața muncii în rândul grupurilor defavorizate au inegalități mai mici ale veniturilor, în special când aceste locuri de muncă sunt de calitate [200]. Totodată, studiul elaborat de Fondul Monetar Internațional din 2014 "*Redistribution, Inequality, and Growth*" evidențiază că reducerea inegalităților prin politici redistributive este asociată cu o creștere economică mai rapidă și mai durabilă [206]. În acest context, veniturile mai stabile și integrarea în mecanismele formale ale economiei pot contribui indirect la îmbunătățirea situației grupurilor vulnerabile.

Pe dimensiunea participării, care presupune că incluziunea se referă la oferirea oportunităților de implicare în activitatea economică, exprimate prin creșterea ratei de ocupare, al optulea obiectiv de dezvoltare durabilă, intitulat „Muncă decentă și creștere economică”, urmărește „promovarea creșterii economice incluzive și durabile, a ocupării integrale și productive a forței de muncă și a muncii decente pentru toate persoanele” [191]. Acest obiectiv pornește de la ideea că o creștere economică care nu generează locuri de muncă, și mai ales locuri de muncă de calitate, reprezintă o cauză a incapacității de a eradică sărăcia, chiar și în condițiile unei performanțe economice

bune. Această incapacitate devine și mai pronunțată atunci când disparitățile de venit nu sunt atenuate prin politici fiscale adecvate, precum și prin alte politici publice care constituie canale prin care inegalitățile influențează creșterea economică, cum ar fi educația și sănătatea.

Prin urmare, se constată o relație semnificativă și complexă, între creșterea economică și ocuparea forței de muncă, însă această relație variază în funcție de state și perioade de timp. Creșterea economică deseori stimulează crearea locurilor de muncă, dar impactul este influențat de factori precum productivitatea, structura economiei și dinamica pieței muncii. Relația nu este instantanee, ci implică decalaje temporale, conform literaturii de specialitate [252]. Unele teze principale privind relația dintre creșterea economică și ocuparea forței de muncă sunt prezentate în Tabelul 1.5.

Tabel 1.5. Teorii privind relația dintre creșterea economică și ocuparea forței de muncă

Teorie / Cadru explicativ	Ideile principale	Implicații pentru politici
Legea lui Okun [31; 272; 164; 123; 198; 66; 125; 281]	<ul style="list-style-type: none"> • Corelație negativă între PIB și rata șomajului • Relație influențată de structura sectorială și informalitatea pieței muncii • Relația este mai slabă în economiile emergente. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptarea politicilor în funcție de contextul economic național • Sprijinirea formalizării pieței muncii
Teoria Keynesiană [45; 155]	<ul style="list-style-type: none"> • Legătura dintre cererea agregată și ocupare • Politici fiscale expansioniste pot stimula ocuparea • Creșterea cererii → creștere a ocupării 	<ul style="list-style-type: none"> • Creșterea cheltuielilor publice în perioade de recesiune • Stimularea cererii agregate pentru reducerea șomajului
Modelul de creștere neoclasică (Solow-Swan) [75; 1; 280]	<ul style="list-style-type: none"> • Creștere pe termen lung determinată de progresul tehnologic • Progresul tehnologic poate fi neutru sau părtinitor (economisitor de muncă / economisitor de capital), cu efecte diferite asupra ocupării și distribuției veniturilor. • Nivelurile de ocupare depind de echilibrul cerere-ofertă de muncă 	<ul style="list-style-type: none"> • Politici pentru susținerea progresului tehnologic, corelate cu investiții în capital uman • Asigurarea unei piețe a muncii echilibrate
Teoria creșterii endogene [127; 296; 297]	<ul style="list-style-type: none"> • Investițiile în educație și inovare susțin creșterea sustenabilă • Se creează locuri de muncă în sectoare cu valoare adăugată mare 	<ul style="list-style-type: none"> • Promovarea educației și cercetării • Stimularea inovării prin politici publice
Abordarea schimbărilor structurale [129]	<ul style="list-style-type: none"> • Migrarea forței de muncă către sectoare cu productivitate ridicată • Tranziția stimulează ocuparea în sectoarele moderne 	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitarea tranziției forței de muncă către sectoare moderne • Politici pentru recalificare și mobilitate

Sursa: elaborat de autor

În baza teoriilor și tezelor din tabelul de mai sus putem conchide că relația dintre creșterea

economică și ocuparea forței de muncă este una complexă, influențată de factori structurali, instituționali și conjuncturali. Legea lui Okun, exprimă o relație negativă între rata șomajului și creșterea PIB, dar intensitatea acestei relații variază în funcție de gradul de informalitate al pieței muncii, structura sectorială a economiei și nivelul de dezvoltare al țărilor. Astfel, în economiile emergente sau slab dezvoltate, unde predomină munca informală și șomajul structural, efectele pozitive ale creșterii economice asupra ocupării pot fi atenuate sau întârziate.

Din tabelul 1.5. constatăm că teoriile economice oferă perspective diferite asupra mecanismelor prin care ocuparea este stimulată. Abordarea keynesiană pune accentul pe cererea agregată și pe rolul activ al statului în generarea locurilor de muncă, în special în perioade de criză. În schimb, modelul neoclasic Solow-Swan evidențiază influența capitalului și a progresului tehnologic asupra creșterii economice, susținând că o utilizare eficientă a resurselor duce la ocupare sustenabilă. Teoria creșterii endogene, la rândul său, accentuează investițiile în educație și inovație ca principale surse de creare a locurilor de muncă calificate în sectoare cu valoare adăugată mare. Totodată, perspectiva schimbărilor structurale subliniază importanța tranziției forței de muncă din sectoare tradiționale, de exemplu din agricultură către sectoare moderne, industrie și servicii, ceea ce sporește eficiența economică și gradul de ocupare.

Deci, disparitățile în accesul la locuri de muncă decente și în calitatea acestora reflectă inegalități sociale profunde, care pot submina progresul economic pe termen lung. O piață a muncii echitabilă, caracterizată prin acces larg la oportunități, condiții de muncă adecvate și mobilitate ascendentă, este esențială pentru a transforma creșterea economică într-un proces cu adevărat incluziv și sustenabil. Astfel, politicile publice care vizează stimularea ocupării trebuie să fie adaptate contextului economic specific, să reducă inegalitățile și să promoveze formarea capitalului uman, inovarea și dezvoltarea regională echilibrată. Numai prin integrarea dimensiunii sociale în strategiile de creștere economică poate fi atins un model de dezvoltare durabil și echitabil.

De asemenea, importanța pieței muncii pentru creșterea incluzivă rezultă din faptul că venitul obținut din muncă este principala sursă de venit pentru majoritatea populației și contribuie semnificativ la PIB-ul global. Disparitățile în veniturile obținute din muncă reflectă inegalități majore care pot limita bunăstarea economică și socială. Iar o piață a muncii echitabilă promovează accesul la oportunități și contribuie la o creștere economică sustenabilă [138].

Pentru ca o piață a muncii să fie incluzivă, accesul, echitatea, protecția și vocea sunt elemente fundamentale. Oferirea de protecție socială și promovarea participării angajaților în procesul decizional contribuie la securitatea economică și la echitate. Implementarea acestor principii reduce disparitățile și susține stabilitatea economică [34].

Totodată, accesul inegal la locuri de muncă este influențat de factori precum genul,

educația și competențele. Or, diferențele de gen și etnie afectează semnificativ participarea, femeile și grupurile minoritare fiind mai vulnerabile la excludere. Analiza inegalităților trebuie să includă atât rezultatele, cât și oportunitățile reale de pe piața muncii [298].

Protecția socială împotriva șomajului și participarea lucrătorilor la negocieri colective, adică vocea lucrătorilor, sunt esențiale pentru stabilitatea pieței muncii. Economii avansate oferă mai multe mecanisme de protecție comparativ cu economiile emergente. Participarea angajaților la luarea deciziilor îmbunătățește condițiile de muncă și reduce inegalitățile [126].

În același timp, educația joacă un rol crucial în asigurarea accesului la locuri de muncă bine plătite și stabile. Persoanele cu un nivel mai scăzut de educație se confruntă cu rate mai mari ale șomajului și salarii mai mici, iar reducerea disparităților necesită politici care să îmbunătățească accesul la educație și programe de recalificare [177].

Discriminarea pe criterii de gen, rasă sau origine, pe de altă parte, limitează oportunitățile de angajare și de remunerare echitabilă. Experimentele arată că discriminarea influențează negativ șansele de angajare pentru minorități, chiar și atunci când calificările sunt similare. Reducerea discriminării poate îmbunătăți accesul la locuri de muncă și poate contribui la reducerea decalajelor economice [150].

În ceea ce privește șomajul, fie acesta ciclic sau structural, acesta afectează diferit piețele muncii, fiind influențat de fluctuațiile economice și de rigiditățile instituționale. Șomajul prelungit poate duce la pierderi de capital uman, reducând capacitatea de reintegrare a lucrătorilor pe piața muncii. Sprijinirea reintegrării și a recalificării este esențială pentru reducerea șomajului de lungă durată [162].

Crizele economice afectează mai sever veniturile lucrătorilor slab calificați, aprofundând inegalitățile salariale. Persoanele cu salarii mici sunt cele mai vulnerabile la pierderile financiare și la șocurile economice. Protecția și sprijinul economic pot limita aceste efecte și pot susține revenirea economică [116].

Există, de asemenea, preocupări privind faptul că progresele tehnologice pot înlocui locuri de muncă prin automatizare, afectând în special sarcinile repetitive și manuale. Angajații cu studii superioare sunt mai protejați, având competențe mai puțin substituibile de mașini. Programele de recalificare și sprijin pentru lucrătorii afectați ar putea reduce impactul negativ al automatizării [103].

Un alt flagel este munca informală care include activități economice nedeclarate și fără protecție socială, fiind mai frecventă în economiile emergente. Informalitatea reduce veniturile fiscale și accesul lucrătorilor la beneficii sociale, amplificând inegalitățile. Simplificarea reglementărilor și promovarea incluziunii financiare ar putea contribui la eradicarea acestui flagel [188].

Dualitatea pieței muncii, are și aceasta un impact negativ, ea creează segmente inegale de angajați, unii beneficiind de protecție ridicată, iar alții având locuri de muncă temporare nesigure. Tinerii și femeile sunt cele mai expuse la locuri de muncă precare, mai ales în economiile avansate. Reducerea acestei

dualități necesită politici de integrare care să promoveze trecerea către contracte permanente [104; 209].

Din cele elucidate mai sus, se observă că inegalitatea și sărăcia sporite pot încetini creșterea economică, limitând accesul la educație și servicii de sănătate, ceea ce împiedică utilizarea talentului potențial, iar o creștere care creează locuri de muncă bine plătite ar putea atenua sărăcia și inegalitatea.

Incluziunea nu implică doar partajarea beneficiilor creșterii economice, măsurată prin indicatori de sărăcie și inegalitate a veniturilor, ci și participarea la crearea acestor beneficii, reflectată în ratele de ocupare. Iar modul în care țările se dezvoltă este mai important decât ritmul de creștere. Prin urmare o creștere incluzivă depinde de factori dincolo de simpla producție economică [234].

Astfel se reconfirmă faptul că reducerea disparităților economice pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării reprezintă una dintre acțiunile care ar putea contribui la asigurarea unei creșteri economice incluzive. Însă pentru elaborarea unor politici țintite este nevoie de metode cât mai exacte, dezagregate și cuprinzătoare de estimare a acestor fenomene.

1.3 Cadru conceptual și metodologic pentru măsurarea incluziunii economice

Măsurarea incluziunii începe de regulă de la grupurile cele mai dezavantajate, de aceea un element care urmează a fi evaluat inițial este nivelul sărăciei.

Evaluarea sărăciei implică două aspecte esențiale: numărul persoanelor sărace și gradul de sărăcie al acestora. Definirea sărăciei presupune stabilirea unui nivel minim acceptabil de bunăstare, sub care o persoană este considerată săracă. În evaluarea bunăstării individuale prin indicatori monetari, principalele opțiuni sunt venitul și consumul. Studiile empirice indică, însă, că estimările bazate pe consum sunt, în general, mai fiabile decât cele bazate pe venit. De exemplu, gospodăriile cu venituri foarte scăzute raportează frecvent niveluri relativ ridicate de consum, ceea ce sugerează posibile erori de măsurare în datele privind veniturile. În schimb, nivelurile scăzute de consum sunt, de regulă, corelate cu venituri mici, ceea ce sprijină ideea că măsurarea consumului oferă o evaluare mai precisă a bunăstării [179; 55].

Estimarea consumului gospodăriilor reprezintă o provocare metodologică, fiind de obicei realizată prin sondaje, prezentând diverse dificultăți. Totuși, în majoritatea țărilor în curs de dezvoltare, consumul este principalul indicator al bunăstării [113]. Unii cercetători susțin utilizarea unor măsurări mai restrictive ale bunăstării, cum ar fi aportul caloric zilnic sau consumul alimentar, considerate indicatori direcți ai stării de nutriție, în locul indicatorilor monetari precum venitul [9]. De asemenea, unii evidențiază importanța indicatorilor nemonetari de bunăstare, precum sănătatea, accesul la servicii medicale sau nivelul poluării [20]. Totuși, odată stabilit indicatorul, o întrebare esențială este definirea pragului de sărăcie și identificarea celor care pot fi considerați săraci.

Există mai multe modalități de a măsura sărăcia și acestea sunt într-o continuă ajustare. În

general în literatura de specialitate se consideră că orice modalitate de măsurare agregată a sărăciei trebuie să pornească de la anumite axiome. Unele dintre acestea sunt: axioma focalizării care presupune că metoda de măsurare a sărăciei nu trebuie să fie influențată de modificările veniturilor gospodăriilor care nu sunt sărace, atâta timp cât acestea nu devin sărace; axioma monotonicității - dacă bunăstarea unei gospodării sărace crește, măsura sărăciei ar trebui să scadă; axioma transferului - dacă resursele sunt redistribuite de la o gospodărie mai puțin săracă la una mai săracă, măsura sărăciei trebuie de asemenea să scadă [294].

Sărăcia poate fi estimată printr-un set de indicatori complementari. Rata sărăciei, indicatorul principal al măsurării sărăciei, exprimă proporția persoanelor ale căror cheltuieli de consum se situează sub pragul sărăciei absolute sau extreme, prag determinat de nivelul minim al resurselor necesare pentru satisfacerea necesităților de bază acceptabile la nivel național. Acest indicator respectă axioma focalizării, dar nu oferă informații privind intensitatea sau distribuția sărăciei. Profunzimea sărăciei măsoară deficitul mediu al consumului populației sărace față de pragul sărăciei și reflectă intensitatea sărăciei, satisfăcând axiomele focalizării și monotonicității. Severitatea sărăciei surprinde distribuția nivelului de bunăstare în rândul populației sărace [40]. Severitatea sărăciei acordă o pondere mai mare celor aflați în situații de sărăcie extremă, și este singurul indicator dintre cei trei menționați, care respectă simultan axiomele focalizării, monotonicității și transferului. Cele trei măsuri de sărăcie enumerate mai sus (rata sărăciei, profunzimea sărăciei și severitatea sărăciei) pot fi considerate cazuri speciale ale unei clase generale de indicatori de sărăcie, denumită clasa de măsuri *Foster-Greer-Thorbecke* (FGT) [106].

Dacă un stat urmărește să reducă rata sărăciei, cel mai eficient mod de alocare a resurselor ar fi concentrarea asupra gospodăriilor aflate imediat sub pragul sărăciei, deoarece acestea pot fi scoase mai ușor din sărăcie prin intervenții minime. Totuși, o astfel de abordare este problematică din punct de vedere etic și social, deoarece neglijează gospodăriile cele mai vulnerabile, care au nevoie de cel mai mare sprijin [237]. Din acest motiv, indicatorii mai avansați, precum decalajul și severitatea sărăciei, sunt preferați în elaborarea strategiilor de reducere a sărăciei, deoarece captează mai bine profunzimea și intensitatea fenomenului.

Alegerea unui prag al sărăciei, fie absolut, fie relativ, reprezintă o decizie socială și politică care depinde de contextul local. În stabilirea pragului sărăciei, un aspect crucial este legat de unitatea de analiză, întrucât datele referitoare la venituri și consum sunt, de regulă, colectate la nivelul gospodăriilor, nu al indivizilor. Nevoile și nivelul de bunăstare al unei gospodării depind de dimensiunea și componența acesteia, iar aici două aspecte principale sunt relevante: faptul că copiii consumă mai puțin decât adulții, iar gospodăriile mai mari beneficiază de economii de scară, ceea ce înseamnă că necesită cheltuieli mai reduse per persoană pentru a asigura același nivel de

bunăstare ca în gospodăriile mai mici [132; 193]. Astfel, dacă pragurile de sărăcie individuale nu sunt ajustate pentru dimensiunea și componența gospodăriei, gospodăriile numeroase, cu mulți copii, pot părea mai sărace decât sunt în realitate. Pentru a realiza aceste ajustări, OCDE a propus o scară de echivalență [102].

Totuși, măsurile tradiționale ale sărăciei se limitează la gospodăriile sub pragul de sărăcie, ignorând pe cele aflate ușor deasupra acestuia. Trebuie să fie luate în calcul și gospodăriile vulnerabile, care pot cădea în sărăcie în cazul unor șocuri cum ar fi șomajul, probleme de sănătate, dezastre naturale. Vulnerabilitatea se poate măsura prin estimarea probabilității ca gospodăriile cu anumite caracteristici să ajungă sub pragul de sărăcie pe o anumită perioadă, identificând astfel zona de vulnerabilitate [124].

Pentru a evalua bunăstarea socială, luând în considerare toate gospodăriile, dar acordând o importanță relativ mai mare celor cu venituri reduse, Atkinson A. B. propune o funcție de bunăstare socială bazată pe o utilitate concavă, în care sensibilitatea față de inegalitate este determinată de gradul de aversiune al societății față de inegalitate. Astfel, distribuțiile care afectează negativ gospodăriile sărace au un impact disproporționat asupra bunăstării sociale [11].

În timp ce măsurarea sărăciei se concentrează asupra gospodăriilor aflate la nivelurile inferioare ale distribuției veniturilor sau consumului, analiza inegalității economice vizează întreaga populație și se bazează pe indicatori care reflectă distribuția veniturilor sau consumului. Având în vedere caracterul multidimensional al bunăstării umane, sărăcia este înțeleasă ca o formă de privare în mai multe dimensiuni, ceea ce justifică utilizarea unor indicatori multidimensionali, precum Indicele Sărăciei Multidimensionale (MPI), construiți prin selectarea dimensiunilor relevante, a indicatorilor, a pragurilor de privare și prin agregarea informațiilor la nivelul gospodăriilor sau al populației [285]. Această abordare permite o imagine mai amplă a incluziunii sociale, deoarece analizează multiple dimensiuni ale bunăstării care pot fi slab corelate între ele și cu indicatorii monetari. Astfel, măsurarea multidimensională poate oferi o perspectivă mai cuprinzătoare asupra nivelului de incluziune și poate evidenția disparități ce nu sunt vizibile prin indicatori strict economici [7].

Indicele Sărăciei Multidimensionale (MPI) reprezintă o metodă de măsurare a sărăciei bazată pe agregarea indicatorilor la nivel de gospodărie. MPI include trei dimensiuni principale ale sărăciei: sănătatea, educația și standardul de viață, fiecare având o pondere egală. Fiecare dintre aceste dimensiuni este evaluată prin indicatori de privare, definiți prin praguri normative, codificați binar, care măsoară diferite aspecte ale privării gospodăriilor, precum malnutriția, mortalitatea infantilă, accesul la educație și condițiile de locuit (precum accesul la apă potabilă, electricitate și surse de energie curate). Pentru fiecare gospodărie, sărăcia multidimensională este calculată prin verificarea ponderii indicatorilor în care aceasta este privată. O gospodărie este considerată multidimensional săracă dacă este privată în cel puțin 33% dintre indicatorii

ponderați. Apoi, la nivel național, se calculează proporția gospodăriilor multidimensionale sărace, ceea ce reprezintă echivalentul multidimensional al ratei populației care trăiește sub pragul sărăciei monetare. Comparațiile dintre indicii sărăciei multidimensionale (MPI) și măsurătorile monetare ale sărăciei relevă adesea discrepante semnificative. Deși două țări pot înregistra niveluri similare de sărăcie monetară, diferențele în sărăcia multidimensională pot fi considerabile, evidențiind privări esențiale care nu sunt captate de indicatorii economici tradiționali. Această perspectivă multidimensională oferă o înțelegere mai completă a fenomenului sărăciei și permite elaborarea unor politici publice mai bine adaptate nevoilor reale ale populației [207; 276].

Prin urmare, indicii multidimensionali mai avansați ai sărăciei oferă o perspectivă mai detaliată asupra lipsurilor gospodăriilor, cuprinzând informații despre numărul dimensiunilor în care acestea suferă lipsuri. Spre deosebire de rata multidimensională a sărăciei, care indică doar proporția populației sărace, Indicele Sărăciei Multidimensionale (MPI) măsoară și adâncimea privațiunilor, adică numărul de dimensiuni în care gospodăriile sunt afectate. După cum s-a menționat, formula standard a MPI utilizează indicatori binari care indică dacă o gospodărie este privată sau nu, însă, în cazul unor date mai detaliate, se poate calcula un indice care reflectă atât adâncimea privațiunilor într-o dimensiune specifică, cât și în ansamblul dimensiunilor. Un exemplu reprezentativ îl constituie extensiile cadrului Alkire–Foster, precum cea propusă de Jones (2021), care permit depășirea indicatorilor binari standard prin utilizarea unor funcții de comutare pozitive și a indicelui de putere Banzhaf, oferind o măsurare mai fină a intensității privațiunilor [146].

O problemă, însă, este alegerea ponderilor relative pentru diferenții indicatori, ceea ce poate influența interpretarea rezultatelor. De asemenea, un aspect esențial rămâne faptul că indicatorii monetari, precum venitul sau consumul, oferă o imagine incompletă a bunăstării și sărăciei. Prin urmare, dimensiuni nemonetare, trebuie luate în considerare pentru a identifica și aborda punctele slabe în politicile de reducere a sărăciei.

Cât privește măsurarea inegalității, următoarele aspecte trebuie menționate. Conform definițiilor inegalității economice de la începutul acestui capitol, aceasta se referă atât la avere/active cât și la venituri. Avera depinde inclusiv de veniturile anterioare ale gospodăriei inclusiv cele moștenite, care au fost economisite în loc să fie consumate [186, p.1]. Aceasta este influențată și de procese de redistribuire cum ar fi privatizarea sau naționalizarea. De asemenea, averea generează venituri, ca dobânzile din economii [38; 159]. Prin urmare, inegalitatea averii ar trebui să fie într-o corelare cu inegalitatea veniturilor.

Pentru a analiza inegalitatea, se utilizează mai mulți indicatori care descriu distribuția veniturilor între gospodării. Printre cei mai utilizați indicatori se numără coeficientul Gini, raportul de dispersie decilică, indicele Palma, indicele Theil, indicele Atkinson și alte măsuri bazate pe entropie.

În literatura de specialitate privind măsurarea inegalității, Atkinson A. B. evidențiază rolul central al curbei Lorenz în analiza distribuției veniturilor și discută utilizarea coeficientului Gini ca una dintre cele mai răspândite măsuri sintetice ale inegalității. Coeficientul Gini este definit ca aria cuprinsă între curba Lorenz și linia egalității perfecte și este frecvent utilizat pentru compararea distribuțiilor de venit între țări sau în timp. Totodată, economistul subliniază că, deși coeficientul Gini este ușor de interpretat și utilizat, acesta prezintă limitări importante, întrucât poate fi insensibil la anumite transferuri de venit și poate conduce la rezultate diferite față de alte măsuri ale inegalității, în funcție de segmentul distribuției asupra căruia se produc modificările [11].

Coeficientul Gini este sensibil la dimensiunea eșantionului și la nivelul de agregare a datelor, existând o părtinire sistematică în populațiile mici sau în datele agregate, care poate conduce la subestimarea inegalității. De asemenea, același nivel al coeficientului poate corespunde unor structuri diferite ale distribuției veniturilor, întrucât această măsură acordă ponderi diferite transferurilor de-a lungul distribuției. Literatura subliniază totodată că valoarea coeficientului Gini poate fi influențată de factori demografici, în special de structura pe vârste, întrucât o parte a inegalității reflectă variații temporare ale veniturilor pe parcursul ciclului de viață. În acest context, corecțiile propuse pentru coeficientul Gini evidențiază dificultățile de a separa riguros inegalitatea tranzitorie de cea structurală și limitele acestui indicator în aproximarea inegalității veniturilor pe termen lung [11; 70; 208; 230]. Astfel, în pofida avantajelor sale, coeficientul Gini trebuie interpretat cu prudență, ținând cont de limitele metodologice și de calitatea datelor pe care se bazează.

Un alt indicator este indicele Palma, care este calculat ca raport dintre venitul celor mai bogați 10% și venitul celor mai săraci 40% dintr-o populație. Acest indicator se concentrează pe extremele distribuției veniturilor și este utilizat frecvent pentru a analiza polarizarea economică. Un avantaj al indicelui Palma este că evidențiază mai clar disparitățile economice din partea superioară și inferioară a distribuției, fiind mai puțin influențat de modificările din zona mediană [228, p.19]. În plus se mai utilizează distribuția pe chintile [228, p.24] sau axarea pe top 10% din lista de distribuție a veniturilor, în dependență de scopul analizei.

Raportul medie-mediană, compară valoarea medie a veniturilor cu valoarea mediană, oferind informații despre simetria distribuției. Dacă media este semnificativ mai mare decât mediana, înseamnă că distribuția este asimetrică, cu o concentrație a veniturilor în partea superioară. Raportul medie-mediană este o măsură simplă, dar relevantă pentru analiza disparităților, deoarece reflectă tendința de acumulare a veniturilor într-un segment restrâns al populației [187].

Indicele Atkinson este o măsură a inegalității care permite sensibilizarea la diferitele părți ale distribuției veniturilor. Utilizatorul poate selecta un parametru de aversiune la inegalitate, care accentuează

fie partea inferioară a distribuției, fie cea superioară. Acest indicator este util pentru analize normative, deoarece pune accent pe echitatea socială, în funcție de preferințele decidenților politici [269].

Măsurile de entropie generalizată analizează distribuția veniturilor utilizând un parametru α , care determină sensibilitatea la schimbările din diferite părți ale distribuției. Acest grup de măsuri include indicele Theil, care este o măsură specifică de entropie. Pentru $\alpha=0$, indicatorul este sensibil la partea inferioară a distribuției, iar pentru $\alpha=2$, devine mai sensibil la partea superioară. Totodată, indicele Theil este o măsură a entropiei și, implicit, a inegalității economice. Acesta analizează modul în care veniturile sunt distribuite față de o distribuție perfect egalitară. Un indice Theil mai mare indică o inegalitate mai pronunțată. Acest indicator permite, de asemenea, descompunerea inegalității în componente „inter-grupuri” și „intra-grupuri”, ceea ce îl face util pentru analize comparative detaliate [240].

Coeficientul de variație (CV) este o măsură statistică a inegalității bazată pe raportul dintre abaterea standard și media veniturilor. CV este util pentru a compara dispersia veniturilor între populații diferite, deoarece este o măsură relativă, exprimată independent de unitățile de măsură [171].

Devierea medie relativă analizează diferențele dintre veniturile individuale și media veniturilor, fiind exprimată relativ la această medie. Este un indicator simplu, dar eficient pentru a evalua variațiile față de tendința centrală a distribuției [111].

Curba Lorenz este utilizată pentru a ilustra distribuția procentuală a veniturilor într-o populație. Abaterea curbei față de linia egalității perfecte indică gradul de inegalitate: cu cât abaterea este mai mare, cu atât inegalitatea este mai accentuată. Această metodă este frecvent folosită în analizele comparative, inclusiv în studii internaționale [29].

Prin urmare, chiar dacă coeficientul Gini este cel mai frecvent utilizat, alți indicatori precum indicele Palma, indicele Theil, raportul medie-mediană sau distribuția pe chintile sau cei top 10% din lista de distribuție aduc informații complementare.

În afară de inegalitatea monetară ce ține de avere și venituri mai există și inegalitatea de oportunități. Inegalitatea de oportunități apare atunci când indivizii din aceeași societate nu au acces egal la educație, servicii de sănătate și infrastructură de bază, din cauza unor circumstanțe independente de voința lor, precum genul, etnia, locul nașterii sau statutul socioeconomic al părinților. Această inegalitate este percepută ca fiind nedreaptă și reduce potențialul economic al societății, limitând mobilitatea socială și perpetuând dezavantajele între generații [145; 261; 262]. Pentru estimarea amplitudinii acestor disparități, sunt esențiale evaluări precise ale accesului la oportunități fundamentale, mai ales în domeniile sănătății, educației și serviciilor de bază.

În domeniul sănătății, indicatorii esențiali de incluziune urmăresc atât calitatea îngrijirii medicale, cât și rezultatele pe termen lung. Rata mortalității materne, accesul la îngrijiri prenatale și proporția

nașterilor asistate de personal medical calificat reflectă capacitatea sistemului de sănătate de a oferi sprijin adecvat în momente critice. De asemenea, indicatorii privind malnutriția infantilă, precum stagnarea și epuizarea, evidențiază probleme legate de accesul inegal la resurse nutritive esențiale [176; 254; 195].

Pe lângă sănătate, accesul la educație este un pilon central al incluziunii, evaluat prin rata de alfabetizare, rata brută de înscriere în învățământul primar și nivelul mediu de școlarizare al forței de muncă. Aceste date oferă o perspectivă asupra echității în distribuția oportunităților educaționale și asupra pregătirii resursei umane pentru piața muncii [23].

Accesul la servicii de bază, precum electricitatea, apa potabilă și infrastructura de sanitație, este crucial pentru bunăstarea populației și reducerea inegalităților sociale. Lipsa acestor servicii perpetuează ciclurile de sărăcie și limitează progresul economic, în special în comunitățile defavorizate [25; 10].

Pe dimensiunea partajării beneficiilor pe care se axează prezenta cercetare se va analiza inegalitatea veniturilor utilizând coeficientul Gini iar pentru estimarea sărăciei este utilizată ca indicator rata sărăciei și rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor ocupate.

Pe când măsurarea sărăciei și a inegalității reflectă rezultatele distribuționale ale procesului economic, participarea pe piața muncii surprinde mecanismele prin care indivizii au acces la aceste rezultate. Din această perspectivă, ocuparea reprezintă principalul canal de incluziune economică, deoarece, conform celor prezentate anterior, munca remunerată constituie sursa dominantă de venit pentru majoritatea populației și condiția fundamentală pentru ieșirea durabilă din sărăcie.

Totodată, participarea pe piața muncii este esențială pentru ieșirea din sărăcie, întrucât locurile de muncă oferă venituri necesare unui trai decent. Cu toate acestea, în unele piețe ale muncii, ratele ridicate și persistente ale șomajului pot descuraja oamenii să caute un loc de muncă, afectând astfel capacitatea populației de a-și îmbunătăți veniturile. Indicatorii-cheie ai performanței pieței muncii includ rata de participare a forței de muncă care este procentul populației active din punct de vedere economic. De asemenea un alt indicator utilizat este rata șomajului care reprezintă procentul persoanelor fără loc de muncă, dar care își caută activ unul, care este totuși un indicator ce nu reflectă pe deplin situația privind rata neocupării. Un alt indicator este șomajul în rândul tinerilor și anume segmentul de populație cu vârsta între 15 și 24 de ani fără loc de muncă și angajarea persoanelor care desfășoară activități pe cont propriu sau care contribuie la afacerile familiei. Totodată rata de ocupare oferă o imagine directă asupra capacității economiei de a absorbi populația de vârstă aptă de muncă, în timp ce rata de inactivitate reflectă dimensiunea populației aflate în afara pieței muncii, inclusiv a persoanelor descurajate. În continuare, indicatorii de sub-ocupare legată de timp surprind situațiile în care persoanele ocupate lucrează mai puține ore decât ar dori și ar putea, semnalând forme de utilizare ineficientă a muncii care nu sunt captate de șomaj. Literatura recentă subliniază importanța luării în considerare a forței de muncă potențiale, care

include persoanele fără loc de muncă ce nu caută activ sau nu sunt imediat disponibile, dar care ar putea intra pe piața muncii în condiții favorabile. [136]. Dintre indicatorii menționați, în prezenta cercetare, va fi utilizat în calitate de indicator pentru măsurarea participării, rata de ocupare raportată la populație.

Cu toate că în prezenta cercetare se analizează doar dimensiunile partajării beneficiilor și participării ca dimensiuni ale incluziunii, este oportun totuși de enumerat și alți indicatori care se iau în calcul la măsurarea acesteia.

Prin urmare, guvernanta și incluziunea politică joacă un rol esențial în promovarea incluziunii economice și a bunăstării populației, deoarece transparența, responsabilitatea și participarea politică a tuturor cetățenilor, inclusiv a celor mai vulnerabili, influențează calitatea politicilor publice [143]. Corupția și excluderea grupurilor defavorizate din procesul decizional conduc la politici ineficiente, care deservesc interesele unor grupuri privilegiate și perpetuează inegalitățile [279]. Astfel, guvernanta defectuoasă reduce eficacitatea politicilor de redistribuire a veniturilor și accesul echitabil la servicii publice esențiale.

Instituții internaționale precum Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional (FMI) subliniază importanța guvernantei eficiente pentru promovarea incluziunii economice. Indicatorii relevanți pentru monitorizarea calității guvernantei includ Indicatorii de Guvernanta la Nivel Mondial (*WGI*) propuși de Banca Mondială, indicele de transparență fiscală (FMI), evaluările CPIA (*Country Policy and Institutional Assessment*), care analizează managementul sectorului public și politicile de incluziune socială, și indicele privind gestionarea investițiilor publice (FMI și Banca Mondială). De asemenea, indicele privind bugetele deschise (FMI) și standardele inițiativei EITI (*Extractive Industries Transparency Initiative*) măsoară transparența în gestionarea resurselor publice și contribuie la responsabilizarea guvernelor [35].

În economiile avansate, nivelul corupției este perceput a fi scăzut, însă în multe alte țări, aceasta rămâne o provocare majoră care subminează dezvoltarea sustenabilă și echitatea socială. Prin aplicarea unor standarde internaționale de transparență și creșterea gradului de acces al populației la informații și la procesul decizional, politicile publice pot deveni mai incluzive, contribuind la reducerea inegalităților și la îmbunătățirea bunăstării generale [231].

Sustenabilitatea, încă o latură a incluziunii, parte integrantă a creșterii economice incluzive, se reflectă în nivelul și distribuția emisiilor de CO₂ și în politicile de dezvoltare durabilă, iar literatura arată că tendințele ascendente ale emisiilor pot accentua atât presiunile asupra mediului, cât și inegalitățile socioeconomice (Anexa 5) [225].

Deci, deși literatura de specialitate oferă mai multe abordări teoretice și empirice privind relația dintre inegalitate, sărăcie, participare și creștere economică, nu există un consens clar asupra

mecanismelor prin care aceste dimensiuni interacționează și influențează performanța economică. Studiile existente analizează frecvent separat relația dintre inegalitatea veniturilor, sărăcia sau ocuparea forței de muncă și creșterea economică, fără a integra aceste componente într-un cadru unitar al incluziunii economice și fără a examina modul în care un astfel de cadru sau indice ar putea influența creșterea economică atunci când este vizat prin politici implementate în mod concertat. Totodată, literatura de specialitate nu oferă modele empirice care să analizeze incluziunea pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării printr-un indicator ajustat specific țărilor UE și nici instrumente pentru evaluarea relației dintre un asemenea indice și performanța economică. De asemenea, lipsesc abordări care să permită construirea unui indice al incluziunii aplicabil statelor membre ale UE și care să poată fi extins la noile state candidate, precum și confirmări empirice robuste privind asocierea dintre incluziune și creșterea economică.

De asemenea, nu există o testare empirică a caracterului predictiv al incluziunii economice asupra performanței economice și analiza diferențelor structurale dintre economiile aflate la diferite niveluri de dezvoltare și stadiu de integrare europeană.

Prin urmare, prezenta cercetare urmărește să contribuie la completarea acestor lipsuri prin dezvoltarea unui cadru conceptual și empiric integrat al incluziunii economice, construirea unui indice compozit bazat pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării și testarea empirică a relației dintre incluziune și creșterea economică pentru statele membre ale Uniunii Europene și noile state candidate, cu accent asupra Republicii Moldova. Această abordare permite o evaluare comparativă a incluziunii economice și oferă suport analitic pentru fundamentarea politicilor publice orientate spre creștere economică incluzivă.

1.4 Concluzii la Capitolul 1

Creșterea economică incluzivă reprezintă un concept multidimensional care depășește parametrii economici tradiționali, incluzând și dimensiuni sociale. Aceasta pune accent pe reducerea sărăciei, inegalității și crearea de oportunități egale pentru toate categoriile sociale. Conceptul se bazează pe ideea că o creștere economică este sustenabilă doar dacă beneficiile acesteia sunt distribuite echitabil între segmentele populației și asigură participarea tuturor în procesul economic.

Disparitățile economice sunt un rezultat al inegalităților în distribuția veniturilor, averii și oportunităților. Acestea sunt alimentate și de eșecul pieței, care perpetuează ineficiențele în alocarea resurselor și generează avantaje disproporționate pentru anumite grupuri, globalizarea și schimbările tehnologice, care contribuie la creșterea inegalităților în funcție de nivelul de calificare și accesul la resurse, moștenirea capitalului și acumularea averii, care concentrează resursele în rândul unui segment al populației.

Utilitariștii propun cea mai plauzibilă abordare cu privire la echitatea inegalității economice, deoarece această abordare vizează ridicarea nivelului de bunăstare generală, asigurând în acest scop o redistribuire care să fie mai degrabă utilitară și să aducă plus valoare generală, decât să fie egală.

Inegalitatea este percepută ca o manifestare a asimetriilor în distribuția resurselor și oportunităților, iar guvernul are rolul de a interveni pentru a corecta aceste dezechilibre. Totuși, intervențiile trebuie să se bazeze pe echitate, nu pe egalitate absolută, pentru a asigura o distribuție justă fără a descuraja munca și inovațiile.

Literatura de specialitate explorează multiple perspective privind relația dintre creștere economică și disparități. Pe când unele sugerează o relație în formă de U inversat între inegalitate și creștere, unde inegalitatea crește în etapele incipiente ale dezvoltării economice, dar scade ulterior, alte teorii sunt sau în favoarea sau critică inegalitatea. Teoriile în favoarea inegalității argumentează că aceasta poate stimula creșterea prin economii și investiții mai mari sau prin încurajarea inovației iar cele care critică inegalitatea subliniază că aceasta dăunează creșterii prin subminarea cererii agregate, accesul inegal la educație și resurse și creșterea instabilității economice.

Totodată, sărăcia, deși influențată de creștere, nu poate fi eradicată doar prin creștere economică. Modelul de creștere trebuie să fie incluziv, să creeze locuri de muncă și să elimine barierele structurale pentru categoriile vulnerabile. Participarea și partajarea beneficiilor reprezintă dimensiuni esențiale ale creșterii incluzive. Participarea implică accesul la locuri de muncă decente și posibilitatea de a contribui activ la economie iar partajarea beneficiilor vizează o distribuție echitabilă a veniturilor și reducerea riscurilor de sărăcie.

Aceste dimensiuni sunt influențate de politicile publice, piețele de capital și structura economică. Reducerea disparităților economice în aceste arii este esențială pentru asigurarea unei creșteri economice sustenabile și incluzive. Cercetările subliniază necesitatea unor politici complementare care să integreze aspecte sociale și economice pentru reducerea inegalității și stimularea creșterii, inclusiv impozitarea progresivă și redistribuirea resurselor, investițiile în educație și sistemul de sănătate care sporesc capitalul uman, precum și reformele pe piața de muncă care stimulează angajarea și reduc excluziunea socială.

Sărăcia și inegalitatea afectează negativ creșterea economică prin mai multe canale interconectate. Accesul limitat la educație și sănătate, cauzat de sărăcie, reduce acumularea capitalului uman, productivitatea și participarea pe piața muncii. Inegalitatea restricționează mobilitatea socială și consolidarea capitalului uman, perpetuând disparitățile și creând instabilitate socială și economică. Eșecurile instituționale și comportamentele de tip *rent-seeking* alimentează concentrarea resurselor și subminează eficiența economică, iar instabilitatea macroeconomică

derivată din cererea agregată scăzută reduce creșterea pe termen lung.

În ceea ce privește indicatorii de măsurare, evidențiem importanța utilizării unor indicatori relevanți și cuprinzători pentru evaluarea incluziunii economice. Sunt importante atât măsurile tradiționale, precum coeficientul Gini, indicele Palma și distribuțiile pe chintile, cât și metode multidimensionale, cum ar fi Indicele Sărăciei Multidimensionale (MPI). Este necesar, totodată de completat indicatorii monetari cu dimensiuni nemonetare, precum sănătatea, educația și accesul la servicii esențiale, pentru o înțelegere complexă a disparităților economice. Iar indicele corupției, buna guvernare, participarea exprimată prin egalitatea de gen și sustenabilitatea/durabilitatea care se măsoară inclusiv prin nivelul de emisii de carbon reprezintă indicatori care de asemenea măsoară dimensiuni relevante ale incluziunii.

Prin urmare, în baza analizei teoretice se conturează problema științifică privind necesitatea dezvoltării unui cadru integrat de măsurare a incluziunii economice pentru a susține argumentul privind rolul incluziunii în impulsivizarea creșterii economice. În acest sens, vor fi analizate empiric două dimensiuni esențiale ale creșterii economice incluzive: partajarea beneficiilor și participarea. Scopul este de a demonstra corelația pozitivă dintre incluziune și creșterea economică, precum și potențialul predictiv al incluziunii în raport cu PIB-ul pe cap de locuitor, evidențind cum reducerea inegalității veniturilor, diminuarea sărăciei/ratei persoanelor ocupate aflate în risc de sărăcie și creșterea ratei de ocupare corelează cu dezvoltarea economică.

2. RELAȚIA DINTRE INCLUZIUNE ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: EVIDENȚE DESCRIPTIVE ȘI ESTIMĂRI EMPIRICE

După fundamentele teoretice și conceptuale prezentate, și definirea incluziunii în scopul prezentei cercetări ca proces multidimensional bazat pe partajarea beneficiilor și participarea activă pe piața muncii, acest capitol se axează pe analiza respectivelor dimensiuni în spațiul Uniunii Europene, unde principiile creșterii incluzive sunt integrate în strategiile economice și sociale comune. Diversitatea structurală a statelor membre, combinată cu diferențele în nivelurile de dezvoltare și în eficiența politicilor redistributive, oferă un cadru relevant pentru observarea modului în care incluziunea corelează cu performanța economică. În acest sens, analiza Uniunii Europene permite testarea empirică a relației teoretice dintre incluziune și creștere, relevând modul în care mecanismele instituționale europene pot susține convergența și coeziunea economică. Pentru captarea acestor relații în mod special, în continuare vor fi analizați indicatorii macroeconomici ai incluziunii pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării, precum și modul în care aceștia reflectă nivelul și evoluția creșterii economice în statele membre ale Uniunii Europene.

2.1 Analiza descriptivă a indicatorilor macroeconomici ai incluziunii și ai creșterii economice în Uniunea Europeană

Realizarea incluziunii este un obiectiv central al Uniunii Europene, care se bazează pe un model social descris ca o „realizare unică” [94]. Unul din instrumentele prin intermediul cărui se realizează incluziunea este Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS). Înființat în 2017, PEDS se concentrează pe trei domenii principale: șanse egale și acces la piața muncii, condiții de muncă echitabile și protecție și incluziune socială. Acesta pledează inclusiv pentru salarii echitabile, protecție socială și șanse egale pentru a preveni sărăcia în muncă și pentru a asigura un standard de trai decent pentru toți și a fost conceput pentru a face față provocărilor parvenite din evoluțiile societății, tehnologice și economice [173].

Cu toate acestea, unele dintre preocupările care se atestă în literatura de specialitate se referă la instrumentele, utilizate de UE pentru a institui drepturile sociale, inclusiv la Pilonul European al Drepturilor Sociale, care sunt deseori considerate orientări și nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic. Chiar dacă acțiunile recente ale UE s-au concentrat pe combaterea sărăciei și excluziunii sociale prin Semestrul european și Strategia europeană 2020, aceste măsuri sunt adesea considerate insuficiente [173; 37]. Acest lucru devine evident din disparitățile persistente cum ar fi ratele sărăciei în rândul angajaților și inegalitatea veniturilor în UE, evidențiind o diferență tot mai mare care subminează coeziunea și stabilitatea economică a Uniunii Europene.

De exemplu, conform datelor Eurostat, ratele persoanelor ocupate aflate în risc de sărăcie au fost de 8,2% în UE în 2024, cu rate mai mari în Luxemburg (13,4%), Bulgaria (11,8%) și Spania (11,2%). Aceste tendințe trebuie analizate în raport cu obiectivul pe termen lung stabilit pentru acest indicator, care vizează reducerea ratei sărăciei în muncă către un nivel de aproximativ 3% din populația ocupată, conform metodologiei utilizate în *Europe Sustainable Development Report* [157]. Aceste cifre ar trebui să ridice îngrijorări, deoarece ar putea duce la demotivarea persoanelor ca să muncească și acestea ar putea alege să folosească mai degrabă plasele de siguranță decât să aibă un loc de muncă. Sărăcia persistentă și riscul de sărăcie în muncă poate exacerba inegalitățile sociale și poate duce la tulburări sociale. Iar, din punct de vedere economic, sărăcia în muncă are un impact asupra consumului și cheltuielilor persoanelor, scăzând creșterea economică. În 2024, 13 state membre ale UE au înregistrat rate ale sărăciei în muncă peste media UE-27 de 8,2%. Iar zece dintre acestea au depășit media cu mai mult de un punct procentual, ceea ce indică o diferență substanțială față de nivelul european [100].

Inegalitatea veniturilor în UE rămâne, de asemenea, o preocupare semnificativă. În 2024, aceasta a înregistrat 29,4%, măsurată conform indicatorului Gini, cu paisprezece țări depășind media UE, în timp ce Bulgaria, Lituania și Letonia au înregistrat cele mai mari niveluri de inegalitate a veniturilor din UE, cu coeficienți Gini de 38,4%, 35,3% și, respectiv, 34,2% [101]. Deși datele recente arată o scădere a inegalității între țări, disparitățile interne în aproape jumătate dintre țările UE s-au extins de fapt în ultimul deceniu [192].

În ceea ce privește ratele de ocupare, Planul de acțiuni pentru Pilonul European al Drepturilor Sociale a prevăzut un obiectiv specific stabilit pentru 2030 de a atinge o rată de ocupare de 78% în rândul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani [80]. Chiar dacă în 2024, rata de ocupare a UE pentru această grupă de vârstă a ajuns la 75,8%, trei țări printre care România (69.5%), Grecia (69.3%), și Italia (67.1%) au înregistrat rate sub 70% [99]. În ceea ce privește raportul ocupare/populație, 15+, total (%) (estimare modelată ILO), media pentru cele 27 de state membre ale UE a fost de aproximativ 54% în 2024. Cel puțin șapte țări s-au clasat sub media UE în 2024 [292].

Este important de menționat că datele aferente anului 2024 sunt prezentate pentru context, pentru a înțelege cele mai recente evoluții, analiza empirică propriu-zisă fiind realizată pentru perioada 2010–2023, pentru care este disponibil setul de date complet pentru toate statele membre ale UE și toți indicatorii relevanți utilizați.

Pe lângă Pilonul European al Drepturilor Sociale, Obiectivele de Dezvoltare Durabilă vizează obiective aferente dimensiunilor de partajare a beneficiilor și participare pe care se concentrează prezenta cercetare. Aceste obiective includ o lume „Fără sărăcie” (SDG 1), „Munca decentă și creștere economică” (SDG 8) și „Reducerea inegalităților” (SDG 10) [98]. Axarea pe atingerea acestor obiective este importantă nu doar pentru îmbunătățirea nivelului de trai, ci și pentru asigurarea unei

creșteri economice care să aducă beneficii tuturor membrilor societății și, mai cu seamă acelor segmente ale populației care sunt active pe piața muncii și contribuie direct la crearea acestor beneficii.

După cum se observă, dimensiunile de partajare a beneficiilor și participare sunt unele din componentele cheie ale incluziunii. Pentru evaluarea acestor dimensiuni vor fi utilizați indicatori conform Ramos R. A. și coautorii înlocuind indicatorul sărăciei care a fost aplicat în modelul original cu populația ocupată cu risc de sărăcie, un indicator care este mai relevant pentru a estima partajarea beneficiilor în statele UE-27. Prin urmare pentru estimarea incluziunii vor fi utilizați coeficientul Gini și populația ocupată cu risc de sărăcie (Eurostat) pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și raportul ocupare/populație (Banca Mondială) pe dimensiunea participării.

Înainte de a purcede la analiza empirică, ca o etapă premergătoare, sunt analizate modificările în toate cele trei componente ale indicelui de incluziune. Se analizează de asemenea tendințele indicatorilor pe parcursul întregii perioade analizate. Selectarea perioadei pentru analiza empirică este determinată de disponibilitatea întregului set de date pentru cele 27 de state membre ale UE pentru toți indicatorii utilizați în analiză. Astfel perioada analizată cuprinde anii 2010-2023 atât pentru analiza descriptivă cât și pentru cea empirică.

Așadar, analiza modificării coeficientului Gini în statele membre ale UE din anul 2010 în 2023 relevă dinamici semnificative, dar eterogene, în ceea ce privește inegalitatea veniturilor disponibile echivalate. Pe baza datelor furnizate de Eurostat (EU-SILC, ILC_DI12), se observă că toate statele membre au înregistrat modificări ale coeficientului Gini, însă direcția și amploarea acestor schimbări diferă considerabil între țări (Figura 2.1).

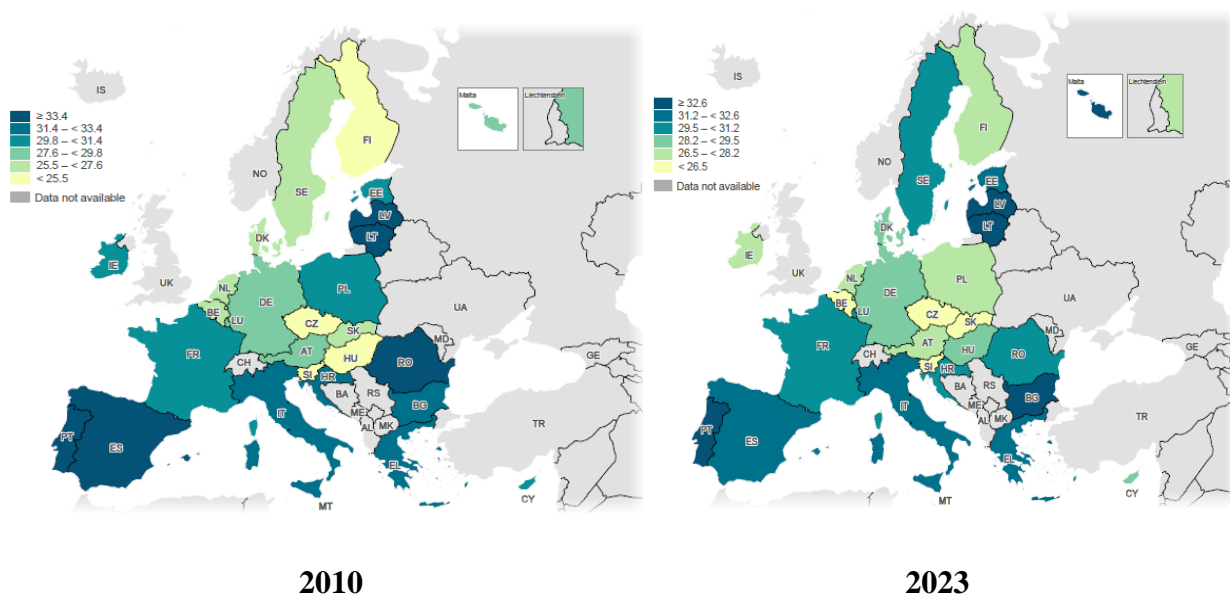

Fig. 2.1. Modificări coeficient Gini pentru 27 de țări UE la începutul și sfârșitul perioadei analizate (2010 - 2023)

Sursa: elaborată de autor prin instrumentele de cartografiere Eurostat în baza datelor Eurostat

Modul în care a evoluat coeficientul Gini ilustrat în hărțile din Figura 2.1, relevă faptul că un grup de state prezintă descreșteri ale inegalității veniturilor în perioada analizată. Printre acestea se numără Belgia, care înregistrează o scădere de la 26,6 în 2010 la 24,3 în 2023, și Irlanda, unde Gini se reduce de la 30,7 la 27,4, în pofida unei creșteri ușoare față de 2021. Polonia prezintă, de asemenea, o diminuare semnificativă (31,1 în 2010 la 27,0 în 2023). Slovacia se remarcă prin cea mai pronunțată reducere a inegalității din UE, coeficientul Gini scăzând de la 25,9 la 21,6, ceea ce o plasează în 2023 drept statul cu cea mai egalitară distribuție a veniturilor din UE. Descreșteri moderate se regăsesc și în Letonia, Cipru, Croația, Slovenia și Grecia, indicând o tendință de ameliorare a distribuției veniturilor în Europa Centrală și de Sud.

Pe de altă parte, mai multe state au înregistrat valori relativ ridicate între anii 2010 și 2023. Bulgaria, deși rămâne țara cu cel mai ridicat nivel al inegalității (37,2 în 2023), prezintă o ușoară scădere față de vârful din 2021, dar se situează totuși semnificativ peste valoarea din 2010. Lituania continuă să înregistreze un nivel ridicat al inegalității (35,7 în 2023), în timp ce Malta și Suedia prezintă creșteri considerabile ale coeficientului Gini în perioada analizată. În Suedia, evoluția de la 25,5 la 29,5 semnaleză o schimbare care e în contrast cu stabilitatea tradițională a modelului nordic de egalitate, dar totuși e de menționat faptul că în 2024, Suedia revine la un coeficient de 27,6, un nivel înregistrat în 2022. Ungaria și Luxemburg au înregistrat creșteri moderate față de valorile din 2010, chiar dacă după 2021 evoluțiile sunt mai staționare. Germania și Danemarca prezintă, de asemenea, creșteri ușoare ale inegalității.

Un caz particular îl reprezintă România, care deși înregistra o deteriorare a inegalității până în 2021, consemnează în 2023 o scădere notabilă a coeficientului Gini (de la 33,5 în 2010 la 31,0 în 2023). Mai mult decât atât, în scop ilustrativ, e de menționat faptul că în 2024 țara a cunoscut o scădere a coeficientului Gini la 28,0, după cum s-a observat în analiza de la începutul capitolului. Această dinamică recentă contrastează cu evoluțiile ascendente din anii anteriori.

Există și un grup de state care au înregistrat variații relativ reduse ale coeficientului Gini în intervalul analizat. Republica Cehă rămâne una dintre cele mai egalitare economii din UE, cu valori ale coeficientului Gini în jurul nivelului de 24–25. Grecia, Spania, Franța, Estonia și Finlanda prezintă, de asemenea, modificări marginale.

Prin urmare, evoluțiile dintre 2010 și 2023 scot în evidență divergențe persistente între statele membre în ceea ce privește distribuția veniturilor. Reducerile semnificative în Europa Centrală și Occidentală sunt contrabalansate de creșterile notabile în unele state din Europa de Nord și din anumite economii de dimensiuni reduse, cu particularități structurale distincte, sugerând că procesul de convergență în ceea ce privește inegalitatea rămâne încă incomplet și neuniform.

În diagrama de mai jos sunt prezentate evoluțiile coeficientului Gini în perioada analizată (2010-2023) (Figura 2.2).

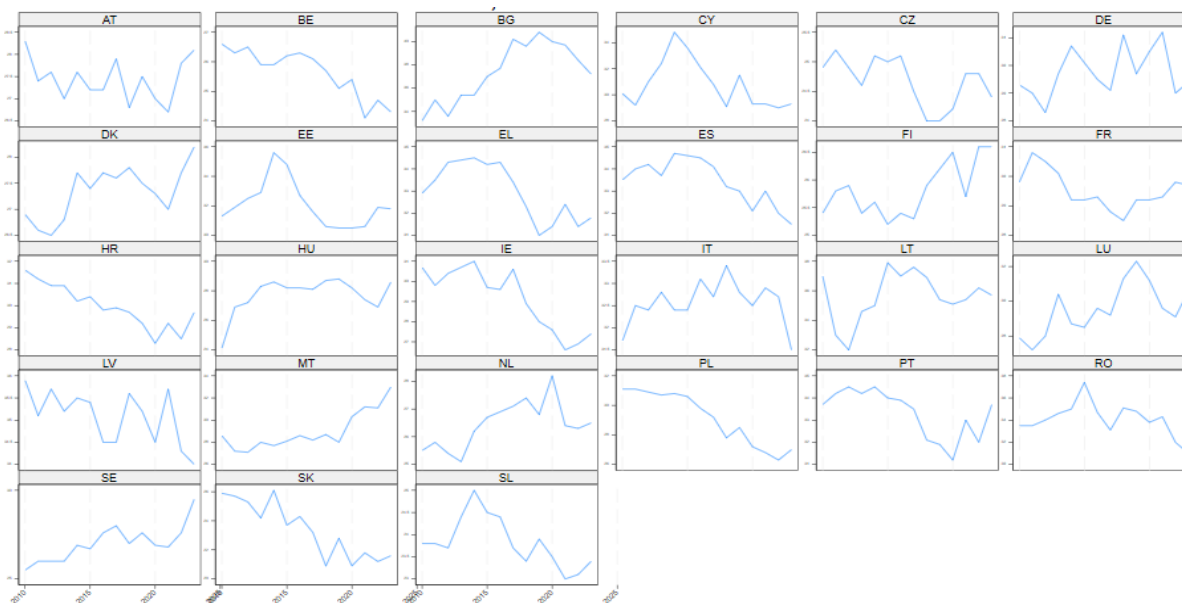

Fig. 2.2. Evoluția coeficientul Gini în fiecare țară membră UE, 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, procesare a datelor în Stata19, în baza datelor Eurostat

Prin urmare, evoluția coeficientului Gini în statele membre ale Uniunii Europene între 2010 și 2023 sugerează o dinamică fragmentată, fără un trend comun la nivelul întregii uniuni. Țările din Europa Centrală, în special Cehia, Slovenia și Slovacia, se disting prin niveluri constant reduse ale coeficientului Gini, deci ale inegalității. Pe de altă parte, statele baltice și Bulgaria rămân în partea superioară a distribuției inegalității, chiar dacă înregistrează unele ameliorări spre finalul perioadei analizate. Un aspect ce merită a fi evidențiat este creșterea vizibilă a inegalității în statele nordice, în special în Suedia, care pare să indice asupra unei schimbări structurale a modelului social tradițional egalitar. Europa de Sud prezintă un profil relativ stabil, cu niveluri moderate sau ridicate ale coeficientului Gini, dar fără fluctuații majore, în pofida șocurilor economice repetate. În Europa de Est, evoluțiile sunt eterogene: în România, Polonia și Croația coeficientul Gini se reduce treptat iar în Ungaria și Bulgaria acesta înregistrează niveluri ridicate sau ascendente.

În ceea ce privește cel de-al doilea element al indicelui de incluziune, rata riscului de sărăcie a persoanelor încadrate în muncă, modificarea acestuia de la începutul până la sfârșitul perioadei de analiză se prezintă în hărțile de mai jos. Este de notat faptul că rata riscului de sărăcie a persoanelor încadrate în muncă măsoară procentul de persoane angajate dintr-o țară care sunt expuse riscului de a face parte din categoria persoanelor sărace conform definiției prezentate în Anexa 1. Acest indicator reflectă rata „muncitorilor săraci” sau a persoanelor care au locuri de

muncă, dar încă nu pot scăpa de sărăcie. În aceeași ordine de idei, se examinează elementul din cadrul indicelui compozit la începutul și la sfârșitul perioadei analizate (Figura 2.3.).

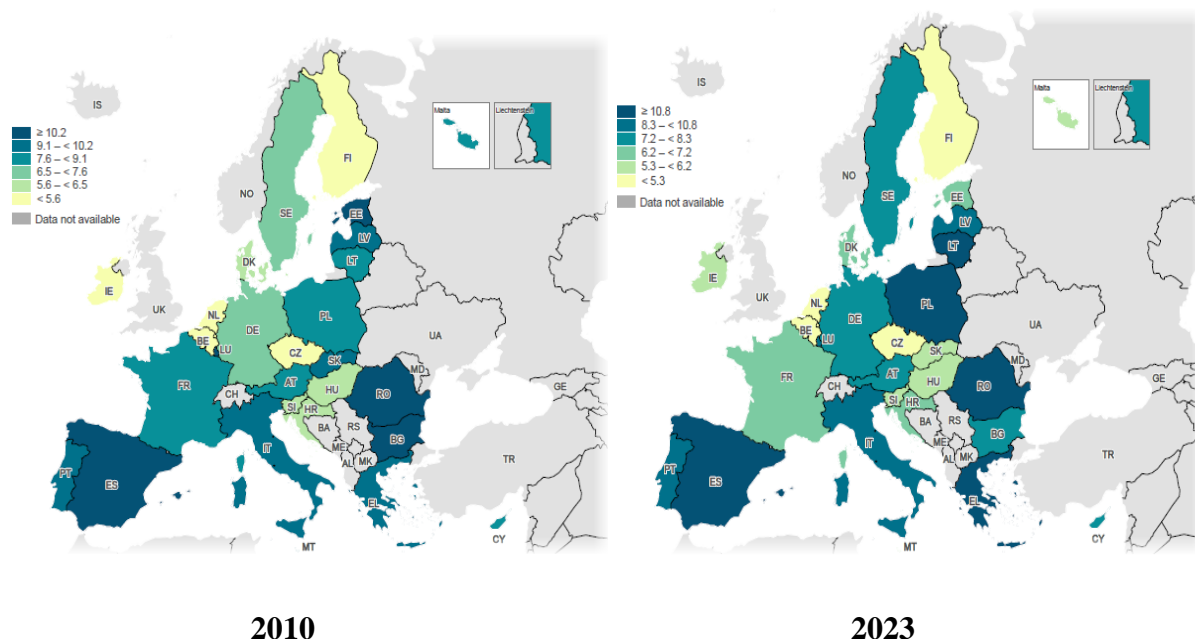

Fig. 2.3. Modificări ale indicatorului riscului de sărăcie a persoanelor ocupate pentru 27 de țări UE la începutul și sfârșitul perioadei analizate (2010 - 2023)

Sursa: elaborată de autor prin instrumentele de cartografiere Eurostat în baza datelor Eurostat.

Rata riscului de sărăcie în muncă în 2010 prezintă variații semnificative între statele membre ale UE-27. România înregistra cea mai ridicată valoare, de 17,9%. Grecia (13,8%) și Lituania (12,6%) aveau, de asemenea, niveluri ridicate ale persoanelor ocupate cu risc de sărăcie. Spania, Luxemburg și Polonia prezentau valori moderate, cuprinse între 10,6% și 11,4%, în timp ce Italia (9,5%) și Letonia (9,4%) se situau în aceeași categorie.

La polul opus, Republica Cehă și Finlanda aveau cele mai scăzute rate (3,7%), sugerând că o proporție redusă dintre persoanele încadrate în muncă era expusă sărăciei. Țările de Jos (5,1%), Slovenia și Ungaria (5,3%) sau Slovacia (5,7%) prezentau rate reduse, dar totuși destul de ridicate. Un număr de state precum Belgia, Danemarca, Germania și Austria se situau în jurul valorii de 7%, ceea ce poate fi considerat un nivel mediu în context european.

Analiza datelor pentru 2023 arată că România continuă să fie statul cu cea mai ridicată rată a sărăciei în muncă (15,3%), ceea ce relevă persistența unor provocări structurale. Luxemburgul urcă semnificativ la 14,8%, un nivel neobișnuit de ridicat pentru o economie cu venituri mari. Bulgaria (11,4%), Spania (11,3%), Portugalia (10%) și Grecia (9,9%) și Italia (9,9%) se încadrează în zona valorilor ridicate și Letonia (9,2%) se situează, de asemenea, în zona moderat-înaltă.

La capătul inferior, Finlanda (2,8%) înregistrează cea mai scăzută rată, urmată de Cehia (3,1%) și Belgia (4,7%), iar Țările de Jos, Slovenia, Ungaria și Slovacia prezintă valori între 5% și 6%, indicând un risc redus.

În Figura 2.4 pot fi observate tendințele indicatorului ce reprezintă rata persoanelor încadrate în muncă cu risc de sărăcie pentru fiecare dintre cele 27 de țări UE pentru anii 2010-2023.

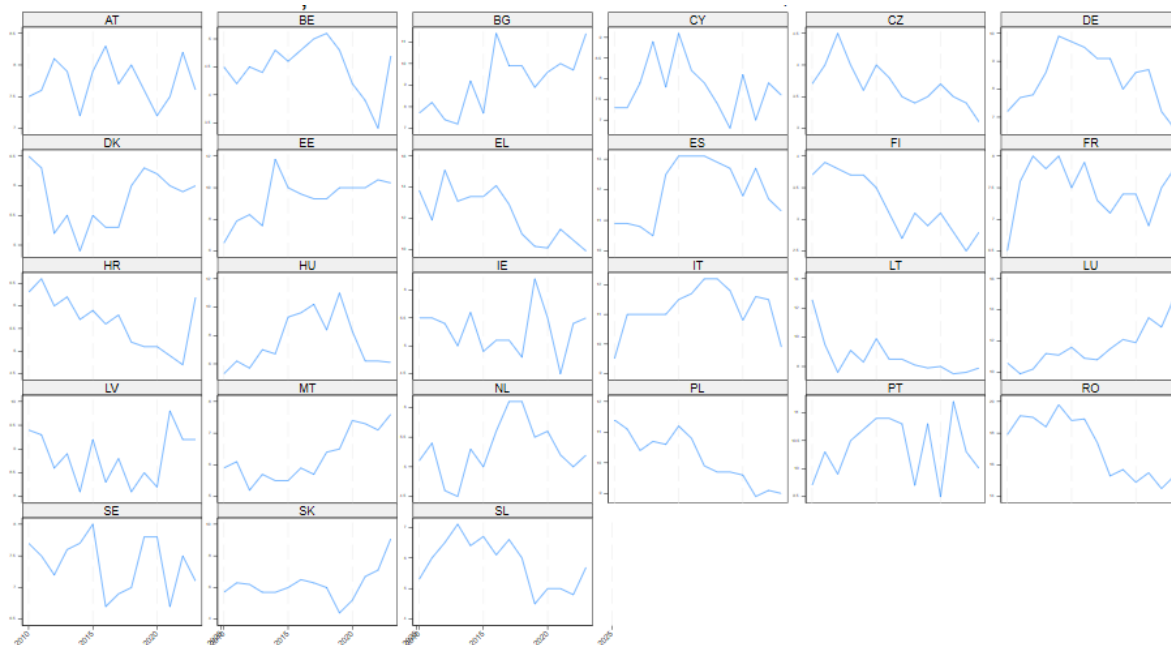

Fig. 2.4. Tendințele ratei persoanelor cu risc de sărăcie încadrați în muncă pentru fiecare dintre cele 27 de țări UE pentru anii 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, procesare în Stata19, în baza datelor Eurostat.

Analiza evoluției riscului de sărăcie a persoanelor ocupate în perioada 2010–2023, evidențiază diferențele între statele membre ale Uniunii Europene, cu profiluri regionale și instituționale distincte. În general, țările din Europa de Sud și din Europa de Est continuă să înregistreze rate peste media UE, între acestea regăsindu-se România, Grecia și Spania, precum și statele baltice și Bulgaria, unde nivelurile rămân constant ridicate pe tot parcursul intervalului analizat. Estonia, Letonia și Lituania prezintă atât valori ridicate, cât și fluctuații semnificative.

Germania se situează la un nivel moderat, fără deviații puternice, dar cu o evoluție ușor ascendentă în anii mai recentii. Luxemburgul, deși este una dintre cele mai prospere economii europene, se poziționează de asemenea la nivelul de sus.

Totodată, un număr mare de state membre prezintă rate mai scăzute precum Republica Cehă, Belgia, Irlanda, Olanda, Danemarca, Franța, Austria, Finlanda, Croația, Slovenia și Slovacia. Situații intermediare sau volatile sunt vizibile în Portugalia, Cipru, Malta și Ungaria, unde ratele au variat considerabil în cei cincisprezece ani analizați.

La nivel european, se observă faptul că statele din Europa Centrală și Nordică continuă, în general, să obțină performanțe mai bune, în timp ce statele din Europa de Sud și de Est mențin niveluri superioare ale riscului de sărăcie a persoanelor ocupate.

Cu toate acestea, evoluțiile nu sunt uniforme în interiorul țărilor. E de notat faptul că România a înregistrat o scădere vizibilă față de nivelurile foarte ridicate din anii post-criză, dar rămâne printre țările cu cele mai mari valori, în timp ce Slovacia, Slovenia și Cehia confirmă profilul constant de economii cu risc social scăzut.

Cel de-al treilea element al indicelui de incluziune este raportul populație/ocupare. O comparație a acestui raport printre cele 27 de state membre ale UE la începutul și sfârșitul perioadei analizate este ilustrată în Figura 2.5.

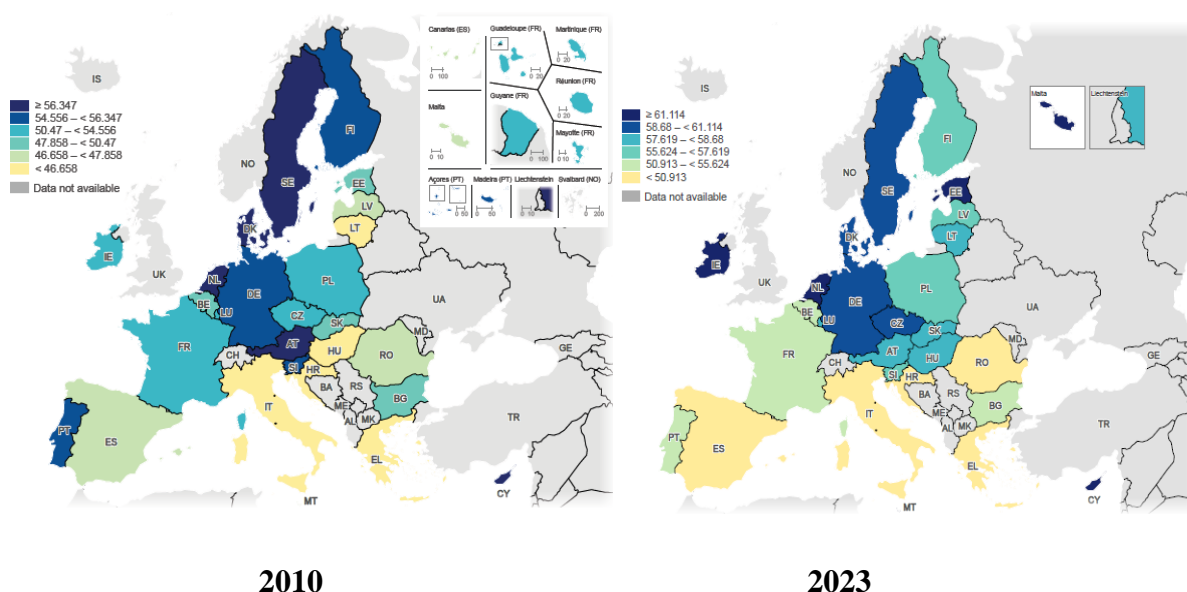

Fig. 2.5. Raportul populație/ocupare printre cele 27 de state membre ale UE pe perioada analizată pentru anii 2010-2023

Sursa: elaborată de autor prin instrumentele de cartografiere Eurostat în baza datelor Băncii Mondiale.

În 2010, raportul ocupare/populație (ROP) varia semnificativ între statele UE, de la doar 43,9% în Italia la 63,3% în Țările de Jos. Țările nordice și central-europene, precum Danemarca, Suedia, Austria, Germania și Cehia, se situau constant între 54–58%. În schimb, state precum Grecia, Italia, Croația, Ungaria, Lituania, Malta și România, toate sub 48%, se confruntau cu niveluri mai reduse ale participării economice. Cipru, cu 60,1%, reprezenta o excepție notabilă în sudul Europei.

Până în 2023, majoritatea statelor au înregistrat îmbunătățiri, iar decalajele s-au menținut, dar într-un context general de creștere a ocupării. Țările de Jos, Irlanda, Malta, Estonia și Danemarca au depășit pragul de 60%, iar țări precum Cipru, Suedia, Germania, Luxemburg, Lituania și Ungaria au atins niveluri între 58–60%, ceea ce indică o evoluție pozitivă față de 2010.

Totodată, Grecia și Italia au rămas la valori scăzute, în jur de 46%. Țările baltice au înregistrat cele mai vizibile creșteri, depășind clar nivelurile de la începutul perioadei, în timp ce România a avansat doar modest, de la 46,9% la 48,8%. Se constată totuși o tendință generală de convergență spre niveluri mai ridicate ale ocupării, în pofida unui decalaj sporit.

Mai jos se prezintă tendințele pe perioada analizată 2010-2023 (Figura 2.6).

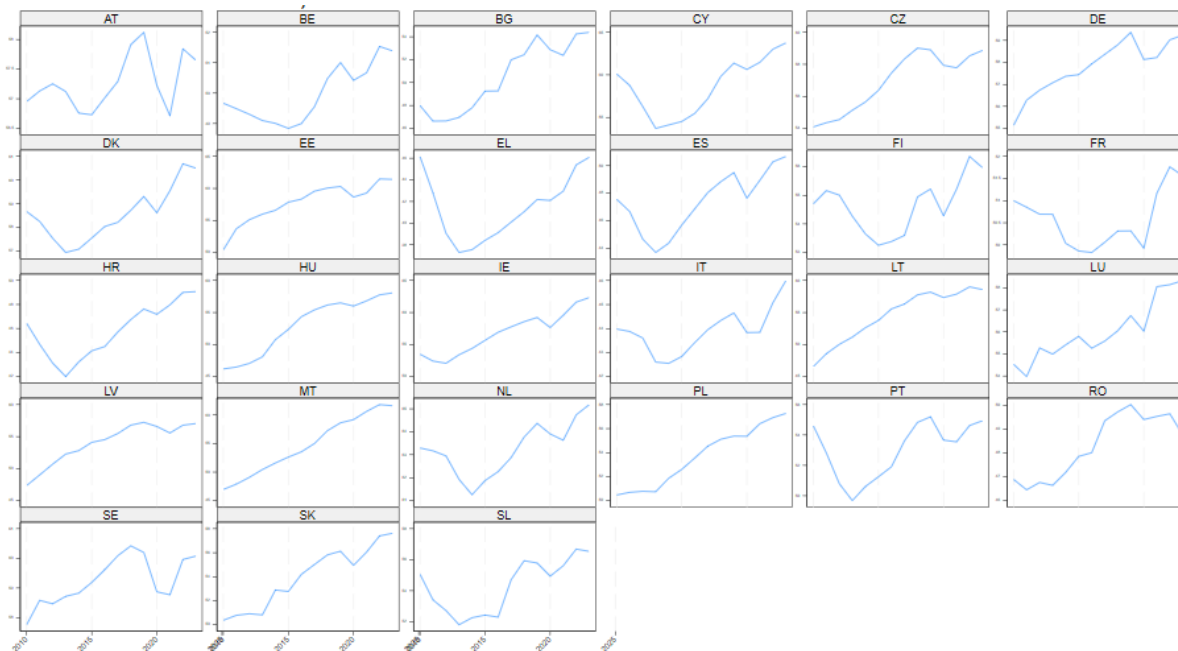

Fig. 2.6. Tendințele raportului populație/ocupare printre cele 27 de state membre ale UE pe perioada analizată pentru anii 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, procesare în Stata19, în baza datelor Băncii Mondiale.

Din evoluțiile prezentate în Figura 2.6 se desprind câteva tendințe comune, dar și diferențe clare între state.

Țările din Europa de Nord și Nord-Vest, precum Țările de Jos, Suedia și Danemarca, mențin pe întreg intervalul 2010–2023 niveluri ridicate ale ROP, cu oscilații moderate și o creștere vizibilă după 2013. Tendințe similare se observă în Germania, Austria, Estonia, Cehia, Cipru, Luxemburg și Irlanda.

La polul opus, statele din Europa de Sud, Grecia, Croația, Italia și Spania, prezintă niveluri scăzute ale ROP la începutul perioadei și doar o redresare lentă după 2013, urmată de o nouă stagnare sau scădere în timpul pandemiei. România, Bulgaria, Belgia, Franța și Ungaria se mențin la niveluri mai jos de nivelul mediu.

Totodată, în contextul analizei empirice, care va urma pentru a constata dacă indicii de incluziune corelează cu creșterea economică, este relevant de observat evoluția produsului intern brut pe perioada analizată în fiecare dintre cele 27 state membre ale Uniunii Europene.

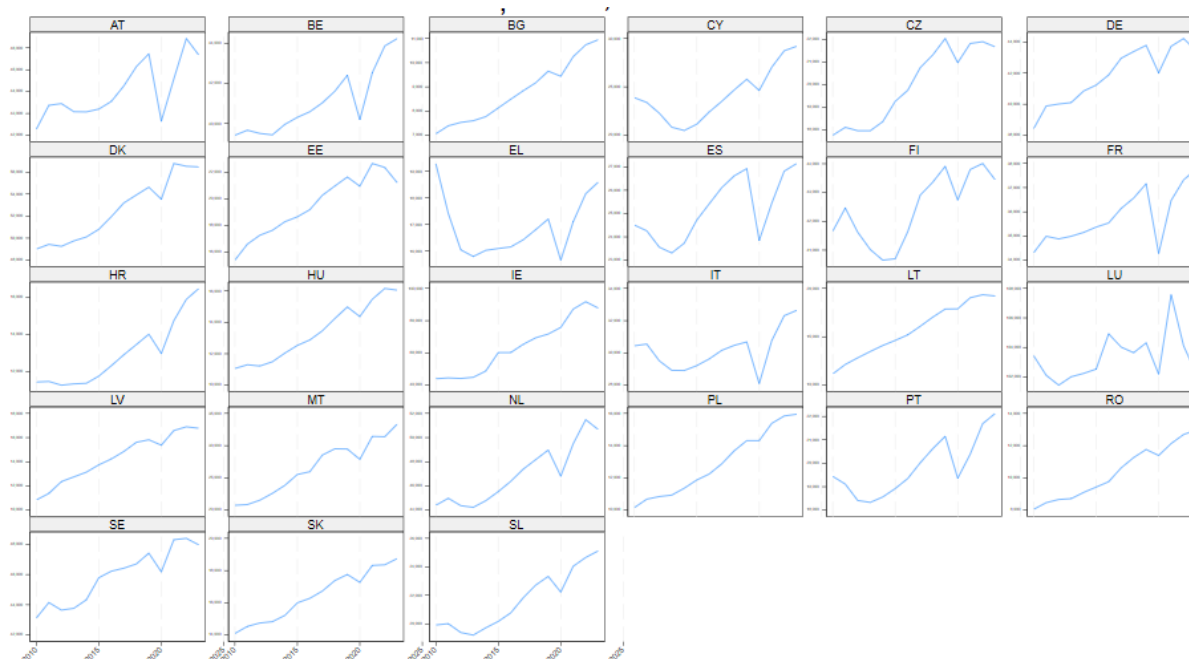

Fig. 2.7 Evoluția Produsul Intern Brut Real per Capita în rândul țărilor UE-27 (2010-2023)

Sursa: elaborată de autor, procesare în Stata19, în baza datelor Eurostat.

După cum se observă în Figura 2.7, evoluția PIB-ului real pe cap de locuitor în cele 27 de state membre ale Uniunii Europene în perioada 2010–2023 evidențiază un proces complex, caracterizat de o tendință generală de creștere pe termen lung. Totodată această creștere prezintă și episoade de întrerupere de ajustare ciclică și de șocuri exogene. Analiza comparativă a traiectoriilor naționale ale statelor membre evidențiază anumite diferențe între grupuri de țări, datorită unor niveluri de dezvoltare, structuri economice și capacități de adaptare la șocuri diferite.

Dacă e să împărțim pe intervaluri, poate fi observat faptul că între anii 2010–2019, majoritatea statelor membre au cunoscut o creștere progresivă a PIB-ului real pe cap de locuitor, după criza financiară din 2008. Totuși, ritmul creșterii diferă considerabil. Economiiile din Europa Centrală și de Est, cum ar fi România, Bulgaria, Polonia și statele baltice pornesc de la niveluri inițiale mai scăzute ale produsului intern brut, dar înregistrează ritmuri de creștere mai înalte de media UE. Aceste tendințe ar putea sugera un proces de recuperare mai accelerat dar și un proces de convergență.

Pe de altă parte, economiile vest-europene și nordice, deja aflate la niveluri ridicate ale PIB-ului pe cap de locuitor, state precum Germania, Franța, Austria, Țările de Jos, Suedia și Finlanda, prezintă o creștere mai lentă, dar mai stabilă, fluctuațiile fiind reduse.

Urmare a acestei perioade, anul 2020 prezintă o întrerupere a traiectoriilor de creștere în toate statele membre din cauza perturbărilor create de pandemia de COVID-19 cu impact sever

asupra activității economice. Contractia PIB-ului real pe cap de locuitor este vizibilă în toate graficele, dar cu toate acestea, amplitudinea declinului diferă de la țară la țară, ce indică asupra unor factori structurali și instituționali care și-au jucat rolul. Statele cu o dependență ridicată de servicii intensive în contact, cum ar fi statele cu un turism dezvoltat precum Grecia, Spania sau Croația, înregistrează scăderi mai accentuate.

Perioada 2021–2023 este caracterizată de o revenire rapidă a PIB-ului real pe cap de locuitor în majoritatea statelor membre, însă cu intensități diferite. Țările din Europa Centrală și de Est prezintă cele mai dinamice evoluții, cu creșteri consistente, ceea ce sugerează o reluare a procesului de convergență față de media UE. În economiile vest-europene, revenirea este mai moderată, indicând o întoarcere la traiectorii de creștere mai reduse.

Totuși, anumite state prezintă traiectorii atipice. Grecia continuă cu o recuperare lentă și graduală, Irlanda, în schimb, înregistrează una dintre cele mai ridicate valori ale PIB-ului real pe cap de locuitor și o creștere accelerată.

Totodată, este de menționat, exclusiv în scop informativ, că datele provizorii pentru anul 2024 prezentate de Eurostat sugerează menținerea tendințelor observate în perioada analizată, respectiv o creștere generală a PIB-ului real pe cap de locuitor, cu ritmuri mai ridicate în statele cu niveluri inițiale mai scăzute și evoluții mai moderate în economiile deja dezvoltate.

În linii generale, putem concluziona că se conturează tendințe de convergență în cadrul Uniunii Europene. Statele cu niveluri inițiale mai scăzute ale PIB-ului real pe cap de locuitor tind să înregistreze ritmuri de creștere mai rapide, însă acest proces este influențat de factori structurali. Persistența diferențelor între statele membre indică faptul că simpla creștere economică nu este suficientă pentru reducerea disparităților, iar dimensiunea incluziunii economice joacă un rol esențial în transpunerea creșterii în bunăstarea populației.

2.2 Model empiric al relației dintre incluziune și creșterea economică în Uniunea Europeană: indice de incluziune și evaluare econometrică

Reieșind din faptul că incluziunea și creșterea incluzivă sunt concepte cuprinzătoare și multidimensionale, partajarea beneficiilor și participarea ca aspecte ale creșterii incluzive au fost separate în conformitate cu Ramos R. A. și coautorii pentru a fi analizate ținând [\[234\]](#). După cum s-a menționat anterior, Ramos R. A. și coautorii au propus un indice al incluziunii pentru țările în curs de dezvoltare, însă în prezenta cercetare se propune crearea unui indice adaptat pentru țările membre ale UE, axat pe angajații cu risc de sărăcie asigurând astfel o schimbare a perspectivei de pe o abordare pro-săraci pe o abordare pro-angajați aflați în risc de sărăcie. Astfel, indicele de incluziune propus se concentrează pe obiectivele de partajare a beneficiilor și de participare, așa

cum sunt definite de Ramos R. A. și coautorii și cum sunt descrise de Fourie F. doar că indicatorul sărăciei se substituie cu indicatorul ratei persoanelor ocupate cu risc de sărăcie [234; 107; 224].

Indicele inițial conținea trei componente egal ponderate: sărăcia (rata incidenței sărăciei), inegalitatea veniturilor (coeficientul Gini) și participarea pe piața muncii (raportul ocupare/populație). Menținem ca indicator coeficientul Gini (echivalat) pentru a măsura inegalitatea și substituim rata sărăciei după numărul de persoane cu rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie pentru a evalua expunerea la sărăcie în rândurile celor ocupați ca măsurători de rezultat (*outcome*). De asemenea, menținem raportul ocupare/populație ca un indicator orientat spre procesul de participare (*process-based*) [224].

Canalele prin care partajarea beneficiilor și participarea ar putea afecta creșterea economică includ ascensiunea cererii agregate prin distribuția echitabilă a veniturilor și promovarea incluziunii sociale prin oportunități mai largi de angajare și salarii echitabile.

Pentru a aborda unele critici [180] aduce lui Ramos R. A. și coautorilor referitoare la componentele ponderate egal, pentru a calcula indicele se recurge la metoda analizei componentelor principale (PCA), atribuind ponderi adecvate fiecărui element. Se inversează semnele indicatorilor sărăciei și inegalității pentru o interpretare mai intuitivă, unde un scor mai mare sugerează o incluziune mai înaltă (adică, distribuție mai echitabilă a beneficiilor și o participare mai extinsă).

Rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie arată dacă angajarea îi scoate pe indivizi din sărăcie, indicând cât de echitabil sunt distribuite persoanelor ocupate beneficiile activității economice a acestora. Coeficientul Gini măsoară inegalitatea veniturilor, contribuind la înțelegerea modului în care beneficiile economice sunt distribuite între populație. Raportul ocupare/populație exprimă participarea economică activă, indicând procentul de ocupare a populației la vârsta de muncă. Definițiile detaliate ale variabilelor sunt prezentate în Anexa 1.

Construirea indicelui de incluziune urmează o abordare utilitară a bunăstării sociale, concentrându-se pe maximizarea utilității totale în rândul populației [22]. Aceasta implică cântărirea beneficiilor și costurilor politicilor economice pentru a obține binele cel mai mare pentru un număr cât mai mare al populației. Analiza urmărește să valideze ipoteza că indicele de incluziune corelează cu PIB-ul real pe cap de locuitor alături de alți determinanți ai creșterii. Se propune oferirea unei imagini mai nuanțate asupra disparităților economice din UE-27, analizând perspectivele pe termen scurt și mediu.

Pentru analiza celor 27 de state membre ale Uniunii Europene, perioada 2010–2023 a fost selectată astfel încât să includă cele mai recente date comparabile disponibile și să surprindă primele ajustări post-pandemice în dinamica incluziunii și în relația acesteia cu PIB-ul. Alegerea acestei perioade reflectă o decizie metodologică fundamentată pe plenitudinea, stabilitatea și comparabilitatea seriilor de date.

În primul rând, se recurge la analiza componentelor principale (PCA) pentru a calcula indicele de incluziune pe baza a trei variabile: coeficientul Gini, rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie (IWAP) și raportul ocupare/populație (EPR). Analiza componentelor principale (PCA) cu și fără normalizare a dat aceleași rezultate. Astfel, indicele de incluziune este construit pe baza datelor fără normalizare.

Apoi, se calculează matricea de covarianță pentru a observa conexiunea dintre variabile și unde datele variază cel mai mult. Din această matrice, sunt extrase valorile proprii și vectorii proprii. Prin urmare, dat fiind faptul că prima componentă principală (PC1) explică cea mai mare parte a variației, indicele se calculează în baza PC1.

PC1 se calculează ca o combinație liniară a variabilelor originale, ponderate cu coeficienții din vectorii proprii. Pentru a construi un indice de incluziune în care scorurile mai mari indică mai multă incluziune, semnele variabilelor GINI și IWAP se inversează și se recalculază prima componentă principală folosind variabilele inversate.

Pentru a valida caracterul adecvat al PCA pentru date, se efectuează testul Bartlett de sfericitate și testul Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) a adecvării eșantionării. Apoi în baza mediei scorului indicelui de incluziune țările se clasifică în două grupuri: mai incluzive și mai puțin incluzive.

Testul Hausman este rulat pentru a înțelege dacă modelul cu efecte fixe sau modelul cu efecte aliatoare este mai potrivit pentru setul de date.

Apoi, se execută o regresie prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) în care se analizează corelația dintre indicele de incluziune construit și creșterea economică exprimată prin PIB pe cap de locuitor, luând în considerare atât efectele fixe de țară cât și de timp, controlate cu determinanții consacrați ai creșterii. Apoi se rulează regresii OLS cu efecte fixe (de țară și timp) separat pe grupuri de state mai incluzive și mai puțin incluzive.

În plus, robustețea constatărilor este testată prin excluderea variabilelor care nu prezintă o corelație semnificativă în modelul complet. Toate regresiile OLS sunt efectuate pentru perioade de creștere de 3, 5 și 7 ani și instantaneu (pe niveluri).

După cum s-a menționat mai sus, analiza componentelor principale (PCA) pentru indicele de incluziune pentru a reflecta partajarea beneficiilor și participarea a fost efectuată pe trei variabile: coeficientul Gini, raportul ocupare/populație (EPR) și rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie (IWAP). Valorile proprii, derivate din matricea de covarianță, indică cât de multă varianță captează fiecare componentă principală din date. În această analiză, valorile proprii sunt după cum urmează:

- Componenta 1 (Comp1): Valoarea proprie (eigenvalue) = 1.95415, explicând 65,14% din varianța totală.

- Componenta 2 (Comp2): Valoarea proprie (eigenvalue) = 0,701883, explicând 23,4% din varianța totală.
- Componenta 3 (Comp3): Valoarea proprie (eigenvalue) = 0,343965, explicând 11,47% din varianța totală.

Prima componentă principală (PC1) explică 65,14% din varianța totală.

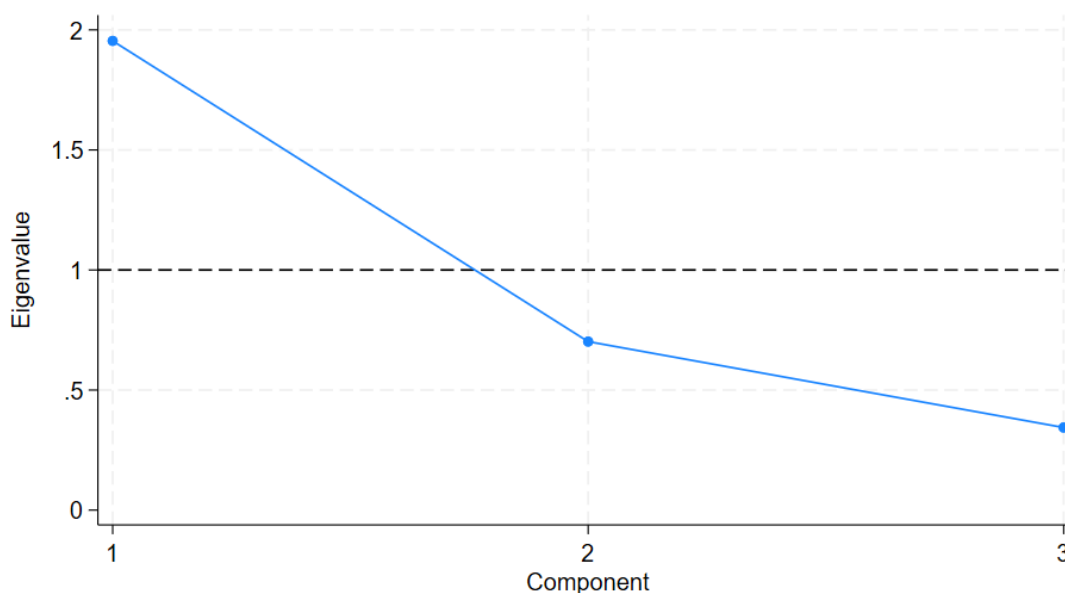

Fig. 2.8 Grafic scree al componentelor principale (PCA)

Sursa: elaborată de autor, prelucrare în Stata19.

După cum se observă din diagramă (Figura 2.8.), există un punct clar de inflexiune la Componenta Principală 1 (PC1), acest lucru justificând păstrarea doar a PC1, care deja captează peste 65% din variația din date.

Vectorii proprii corespunzători fiecărei valori proprii indică direcțiile componentelor principale în spațiul variabilelor analizate. Acești vectori sunt vectori unici (unitari) care arată direcția în care variabilitatea datelor este maximă. Pentru prima componentă principală (Comp1), coeficienții vectorului propriu aferent fiecărei variabile (GINI, EPR și IWAP) arată contribuția fiecărei variabile la această componentă:

GINI: 0,6120

EPR (rata de ocupare a populației): -0,4887

IWAP (rata de sărăcie în muncă): 0,6218

Acești coeficienți sugerează că prima componentă principală (Comp1) este influențată pozitiv de inegalitatea veniturilor (GINI) și rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie (IWAP), și

negativ de gradul de ocupare a forței de muncă (EPR). Cu alte cuvinte, Comp1 reflectă un model general al inegalității și excluziunii de pe piața muncii, în care valorile mai mari corespund unor niveluri mai ridicate de inegalitate și excluziune.

Componentele principale sunt combinații liniare ale variabilelor originale, ponderate cu coeficienții din vectorii proprii. Prima componentă principală (PC1) se calculează conform formulei (1), după cum urmează:

$$PC1=0,6120*GINI-0,4887*EPR+0,6218*IWAP \quad (1)$$

Unde:

- GINI este coeficientul Gini
- EPR este raportul dintre ocuparea forței de muncă și populație
- IWAP este rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie

Apoi, deoarece trebuie de inversat indicele de incluziune pentru ca o creștere a scorului să sugereze mai multă incluziune, semnul a două variabile (GINI și rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie) sunt inversate. Variabilele inversate se calculează conform formulelor (2) și (3), după cum urmează:

$$GINI_{inv}=100-GINI \quad (2)$$

$$IWAP_{inv}=100-IWAP \quad (3)$$

Ulterior, se rulează PCA cu variabilele inversate pentru a crea noul indicator compozit (composite_indicator_Comp1_new), conform formulei (4).

$$PC1'=0,6120* GINI_{inv}+0,4887* EPR+0,6218* IWAP_{inv} \quad (4)$$

În continuare se efectuează testul Bartlett de sfericitate și măsurarea adecvării eșantionării Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) în conformitate cu Herman E. [128]. Testul Bartlett de sfericitate cu rezultatele (Chi-pătrat: 281,843, Gradul de libertate: 3 și Valoare-p: 0,000) sugerează că există dovezi semnificative de corelare între variabile, demonstrând că PCA este adecvată pentru date. Măsura Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) a adecvării eșantionării (KMO: 0,625) este peste pragul de 0,5, ceea ce indică caracterul adecvat al datelor pentru analiza factorială PCA (Tabelul 2.1)

Tabel 2.1. Rezultate test de adecvare factorială

Test	Statistică	Valoare
Determinantul matricei de corelație	Determinant	0.472
Testul de sfericitate Bartlett	Chi-pătrat (χ^2)	281.843
	Grad de libertate	3
	Valoare- <i>p</i>	0.000
	Ipoteza nulă	Variabilele nu sunt intercorelate
Măsura Kaiser–Meyer–Olkin (KMO)	KMO	0.625

Sursa: elaborat de autor, prelucrare în Stata19

În Figura 2.9 de mai jos, tendința indicelui de incluziune (dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare) este prezentată pentru fiecare dintre statele membre UE-27 pentru perioada 2010-2023.

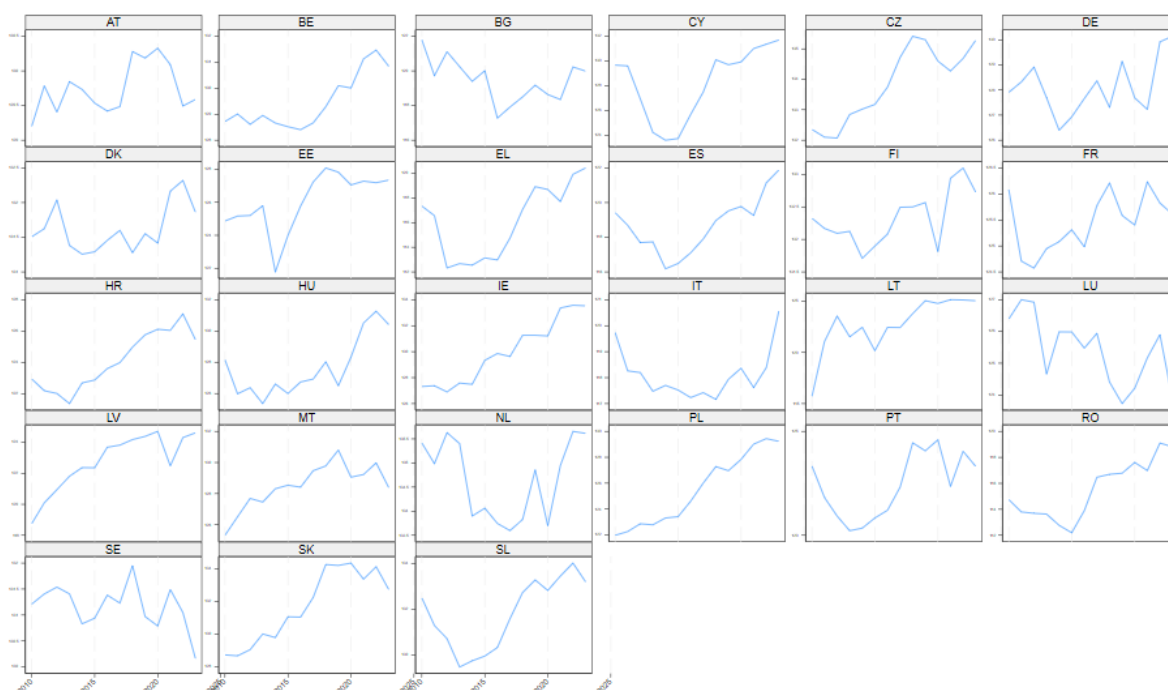

Fig. 2.9. Evoluția indicelui de incluziune (dimensiunea de participare și de partajare a beneficiilor) pentru statele membre UE-27 pentru 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, prelucrare în Stata19 în baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale.

În baza valorilor indicelui de incluziune pentru perioada 2010–2023, comparând nivelurile din anul 2010 cu cele din anul 2023, se conturează câteva tendințe generale relevante pentru statele membre ale UE-27. În primul rând, un grup larg de țări a înregistrat creșteri substanțiale ale incluziunii economice, reflectate prin majorări consistente ale indicelui: Cehia, Estonia, Irlanda, Croația, Letonia, Lituania, Ungaria, Malta, Polonia și Slovacia. Aceste state prezintă traiectorii ascendente clare, rezultate fie din îmbunătățirea participării pe piața muncii, fie din reducerea riscului de sărăcie în muncă sau a inegalităților.

Un al doilea grup include state cu evoluții moderate sau aproape stabile, în care indicatorul a fluctuat în limite relativ reduse pe parcursul intervalului analizat. În această categorie se regăsesc Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Italia, Olanda, Portugalia, Slovenia și Suedia, țări care pornesc de la niveluri medii sau ridicate și își mențin poziționarea fără modificări majore.

Pe de altă parte, câteva țări membre au înregistrat performanțe modeste sau chiar o deteriorare a incluziunii. Luxemburg prezintă o scădere a indicelui între 2010 și 2023, în timp ce Grecia și România, deși înregistrează mici îmbunătățiri, continuă să rămână în partea inferioară a clasamentului european, caracterizate prin niveluri reduse ale incluziunii economice.

În continuare se proune clasificarea statelor membre în două grupuri, mai incluzive și mai puțin incluzive. În acest scop, a fost calculat scorul mediu general al indicatorului compozit în toate țările UE-27 utilizându-se aplicația Stata19. Media este de aproximativ 126. Pe baza acestei medii, țările au fost împărțite în două categorii, după cum se arată în Tabelul 2.2 de mai jos:

Tabelul 2.2. Țările UE-27 mai incluzive vs. mai puțin incluzive (2010-2023)

Categorie mai incluzivă (Scor mediu peste 126):	Categorie mai puțin incluzivă (Scor mediu egal sau sub 126):
Țările de Jos (NL): 134,7	Estonia (EE): 126,0
Republica Cehă (CZ): 133,8	Polonia (PL): 125,5
Finlanda (FI): 132,3	Franța (FR): 125,5
Danemarca (DK): 131,6	Luxemburg (LU): 125,4
Slovenia (SI): 131,8	Croația (HR): 124,1
Slovacia (SK): 131,7	Lituania (LT): 122,8
Suedia (SE): 131,2	Letonia (LV): 122,7
Irlanda (IE): 130,0	Portugalia (PT): 122,4
Austria (AT): 129,7	Bulgaria (BG): 119,5
Belgia (BE): 129,5	Spania (ES): 118,7
Malta (MT): 128,5	Italia (IT): 118,1
Cipru (CY): 128,2	Grecia (EL): 116,1
Germania (DE): 128,1	România (RO): 115,5
Ungaria (HU): 127,7	

Sursa: elaborat de autor utilizând Stata19 în baza datelor Eurostat și Băncii Mondiale

Pentru a verifica robustețea clasificării țărilor UE în ceea ce privește incluziunea, clasificarea privind nivelul de incluziune a fost comparată cu clasificarea privind nivelul de dezvoltare socioeconomică oferită de Laskowska P. [160]. Având în vedere că Laskowska oferă o clasificare doar pentru douăzeci și șase de state membre ale UE, pentru al 27-lea stat membru, Croația, a fost necesară identificarea unei surse suplimentare de referință. În acest scop, a fost utilizată clasificarea propusă de Fura B. și Wang Q., menționată și de Laskowska P, în care țările UE sunt evaluate după nivelul lor de dezvoltare socioeconomică [110].

Comparația a evidențiat o tendință generală în care țările cu o dezvoltare socioeconomică mai ridicată tind, de asemenea, să fie clasificate și ca fiind mai incluzive din punct de vedere al

indicelui de incluziune construit în prezenta lucrare. Cu toate acestea, au existat cinci excepții de la acest model. Luxemburg și Franța, deși sunt printre cele mai dezvoltate socioeconomic, nu se regăsesc în categoria celor mai incluzive, în timp ce Cipru, Ungaria și Slovacia, care au un nivel mai redus al dezvoltării economice, se situează totuși în categoria mai incluzivă. Însă, Luxemburg și Franța se află foarte aproape de pragul mediu, ceea ce le-ar putea poziționa ușor în oricare dintre cele două categorii, în dependență de metodologia utilizată.

Drept punct de plecare pentru analiza regresiiilor cu efecte fixe, este esențială o înțelegere generală a caracteristicilor setului de date utilizat. Tabelul 2.3 prezintă statisticile descriptive pentru variabilele incluse în analiza econometrică (definițiile complete și sursele variabilelor sunt prezentate în Anexele 1 și 3).

Tabelul 2.3. Statistica descriptivă a datelor, caracteristicile generale, distribuția și variabilitatea acestora.

Variabilă	Obs.	Medie	Abatere std.	Min	Max
PIB real pe locuitor	378	30617.51	.20707.37	7060	107570
PIB real pe locuitor (log)	378	10.13841	.6101113	8.862201	11.5859
GINI	378	29.73016	3.853014	20.9	40.8
Rata riscului de sărăcie în muncă	378	8.106349	3.168054	2.5	19.8
Raportul ocupare-populație	378	53.55568	5.488601	37.289	65.184
Populația după nivelul de educație	378	75.24603	10.50442	32.7	89.2
Raportul comerț/PIB	378	130.3642	63.69536	50.92252	412.1772
Inflația	378	2.576448	3.301694	-2.096998	19.70505
Investiții fixe/PIB	378	21.16482	3.942537	10.97046	53.22203
Consumul guvernamental/PIB	378	19.97449	3.161532	11.06085	27.33611
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	378	31.41207	7.340438	14.6854	48.6688
Indicele de incluziune inversat (partajarea beneficiilor și participarea)	378	126.3322	5.573888	112.2002	135.6566
Variabilă binară care indică perioada de criză	378	.1428571	.3503909	0	1
Modificare PIB real pe locuitor (log) la interval de 3 ani	297	.0607522	.0675473	-.2000952	.3102455
Modificare PIB real pe locuitor (log) la interval de 5 ani	243	.1048745	.0918481	-.1812859	.4355278
Modificare PIB real pe locuitor (log) la interval de 7 ani	189	.1531725	.1181187	-.1609964	.5806303

Variabilă	Obs.	Medie	Abatere std.	Min	Max
Creșterea inițială la interval de 3 ani (PIB real pe locuitor)	297	10.10557	.6170363	8.862201	11.56095
Creșterea inițială la interval de 5 ani (PIB real pe locuitor)	243	10.08654	.623433	8.862201	11.56095
Creșterea inițială la interval de 7 ani (PIB real pe locuitor)	189	10.06182	.6298693	8.862201	11.56095
Variabilă binară care indică incluziunea	378	.5185185	.5003192	0	1

Sursa: elaborat de autor, procesat în Stata19, în baza datelor Eurostat și Banca Mondială (2010-2023)

Așadar, datele incluse în Tabelul 2.3 oferă o statistică descriptivă pentru cele 27 de state membre ale Uniunii Europene perioada 2010–2023. Se constată o variabilitate considerabilă între state în ceea ce privește performanța economică, inegalitatea, incluziunea și alți factori macroeconomici asociați.

- PIB-ul real pe locuitor are o medie de aproximativ 30.618 EUR, dar variază substanțial între țări, de la 7.060 EUR la 107.570 EUR, ceea ce reflectă diferențe substanțiale în dezvoltarea economică. Versiunea logaritmată a PIB-ului pe locuitor prezintă o medie de 10,14, cu o deviație standard de 0,61, confirmând distribuția neuniformă a nivelurilor de prosperitate între statele membre ale UE.
- Indicatorii de incluziune arată diferențe relevante între țări. Inegalitatea veniturilor, măsurată prin coeficientul Gini, prezintă variații între 20,9 și 40,8, cu o medie de 29,73, ceea ce indică modele diverse de distribuție a veniturilor în statele membre. Rata riscului de sărăcie în muncă are o medie de 8,10% cu un interval de la 2,5% la 19,8%, reflectând variații ale calității ocupării. Raportul ocupare-populație are o medie de 53,56%, cu valori între 37,29% și 65,18%, sugerând diferențe în participarea pe piața muncii.
- Indicele compozit de incluziune (partajare a beneficiilor și participare), calculat prin analiza componentelor principale (PCA), are o medie de 126,33, variind între 112,20 și 135,66, ceea ce din nou indică asupra diferențelor semnificative în performanța incluzivă a statelor membre pe dimensiunea analizată, pe parcursul perioadei 2010-2023.
- Indicatorii macroeconomici sunt profund eterogeni. Raportul comerț/PIB este ridicat, cu o medie de 130,36%, dar cu variații substanțiale între 50,9% și 412,18%, ceea ce indică asupra gradului diferit de deschidere economică. Inflația are o medie de 2,58%, într-un interval larg, de la -2,10% la 19,71%, indicând expuneri diferite la șocuri macroeconomice. Investițiile fixe reprezintă în medie 21,16% din PIB, iar consumul guvernamental aproximativ 19,97% din PIB, ambele variind considerabil între state. De

asemenea, abonamentele fixe la Internet de mare viteză cu o medie de 31,41 evidențiază discrepanțe în infrastructura digitală.

- Indicatorii de creștere pe termen mediu, calculați ca modificări logaritmice ale PIB-ului real pe cap de locuitor la intervale de 3, 5 și 7 ani, arată tendințe pozitive cu medii de 0,0607 (3 ani), 0,1049 (5 ani) și 0,1532 (7 ani). Valorile minime negative indică faptul că unele state au avut episoade de încetinire sau contracție economică în anumiți ani.
- Variabilele binare completează contextul analizei. Variabila care indică perioadele de criză are o medie de 0,14, ceea ce arată că aproximativ 14% dintre observații se referă la ani afectați de șocuri economice majore (pandemia COVID-19). Variabila binară privind incluziunea prezintă o medie de 0,52, astfel indicând împărțirea statelor în incluzive și mai puțin incluzive în dependență de media indicelui de incluziune calculat.

Din analiza statisticilor descriptive deducem că există o eterogenitate substanțială a variabilelor între statele UE în perioada 2010–2023. Această diversitate justifică intenția de a utiliza modelul econometric cu efecte fixe, atât de țară cât și de timp, pentru a controla caracteristicile neobservate dar constante în timp.

În continuare se examinează distribuția indicelui de incluziune reprezentată în histograma de mai jos, în care se observă o distribuție relativ concentrată între țările UE de-a lungul timpului. Distribuția este ușor asimetrică spre dreapta, indicând o concentrare a observațiilor în zona medie spre ridicată a incluziunii. Forma distribuției nu evidențiază outlieri semnificativi și indică o variație suficientă a indicatorului, ceea ce susține includerea acestuia ca predictor continuu în estimările de regresie.

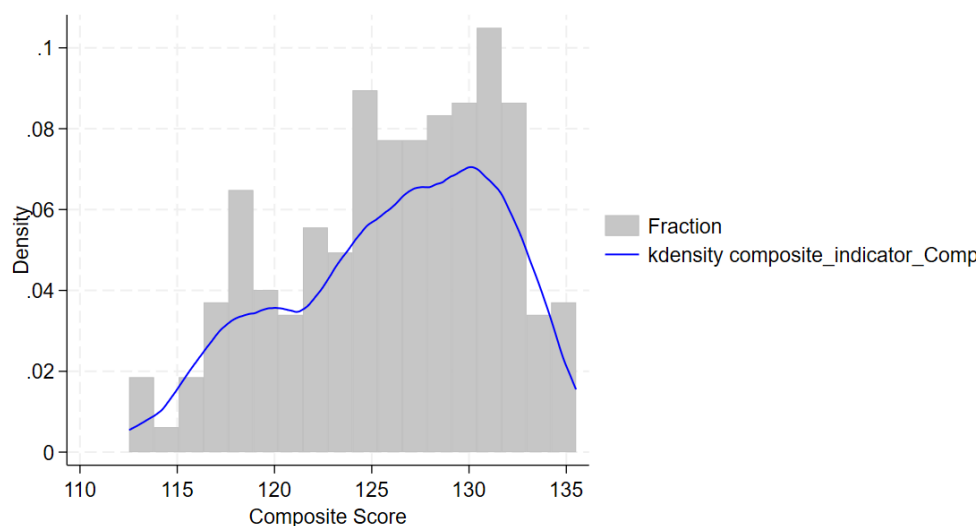

Fig. 2.10. Densitatea estimată (Kernel) a indicatorului compozit

Sursa: elaborată de autor, prelucrare în Stata19.

Pentru a înțelege dacă modelul cu efecte fixe sau modelul cu efecte aleatoare este mai adecvat pentru date, se execută testul Hausman (Tabelul 2.4).

Tabel 2. 4. Compararea modelelor cu efecte fixe și efecte aleatoare (testul Hausman)

	(1) Efecte aleatoare	(2) Efecte fixe
Indicele de incluziune	0.0010 (0.0006)	0.0044*** (0.0014)
Populația după nivelul de educație	0.0004 (0.0003)	-0.0009 (0.0008)
Raportul comerț (%PIB)	0.0000 (0.0000)	0.0005*** (0.0002)
Inflația	-0.0009 (0.0006)	0.0006 (0.0006)
Investiții fixe (%PIB)	0.0005 (0.0006)	-0.0017** (0.0007)
Consumul guvernamental (%PIB)	-0.0051*** (0.0009)	-0.0150*** (0.0018)
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	0.0016*** (0.0004)	0.0033*** (0.0007)
PIB real pe locuitor (log)	0.9786*** (0.0053)	0.7977*** (0.0235)
Variabilă binară care indică perioada de criză	-0.0085 (0.0052)	0.0133** (0.0056)
Constantă	0.1285** (0.0601)	1.7382*** (0.2220)
Numărul de observații	351	351
R ² (intra-grup)	0.9134	0.9321
R ² (inter-grup)	0.9997	0.9879
R ² (total)	0.9970	0.9856
Chi-pătrat (testul Hausman)	92.57	
Grad de libertate (ch2 –testul Hausman)	8	
p-valoare (testul Hausman)	0.0000	

Sursa: elaborat de autor utilizând programul Stata19, în baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale (2010-2023)

Statistica testului este 92.57 cu 8 grade de libertate. Valoarea p este 0,0000, ceea ce este semnificativ, și indică respingerea ipotezei nule conform căreia diferențele dintre coeficienții modelelor RE și FE nu sunt sistematice. Prin urmare, modelul cu efecte aleatoare este inconsistent, iar modelul adecvat pentru analiza datelor este modelul cu efecte fixe.

Variabila dependentă

Pe partea stângă a ecuației de regresie este inclusă variabila PIB real pe cap de locuitor logaritmată care reprezintă o măsură standard a nivelului de dezvoltare economică.

Variabilele independente (determinante ale creșterii)

Pe partea dreaptă a ecuației sunt incluse variabile explicative fundamentate teoretic și empiric în literatura de specialitate privind creșterea economică și dezvoltarea incluzivă:

- PIB real pe cap de locuitor decalat (*lagged*), utilizat ca indicator pentru venitul inițial, în conformitate cu teoria convergenței economice;
- Populația după nivelul de educație, măsurată ca procent din populația totală cu niveluri de educație ISCED 3–8 (secundar superior, post-secundar ne-terțiar și terțiar), pentru a reflecta capitalul uman;
- Exporturile de bunuri și servicii (% din PIB) – reflectă gradul de deschidere economică și integrarea într-o economie globalizată;
- Rata inflației – exprimată prin variația anuală a indicelui prețurilor de consum, ca indicator al stabilității macroeconomice;
- Investițiile fixe guvernamentale (formarea brută de capital fix (% din PIB), un indicator care a înlocuit indicatorul investiția fixă internă brută) - reflectă nivelul investițiilor în infrastructură și capital fizic;
- Consumul guvernamental (% din PIB) – definit ca cheltuielile de consum final ale administrației publice generale, cu rol în stabilitatea cererii agregate;
- Abonamente fixe la Internet de mare viteză, în conformitate cu abordarea lui Anand R. și coautorii care au introdus o variabilă pentru dezvoltare tehnologică ca determinantă a creșterii incluzive, spre deosebire de Barro R. J. și Sala-i-Martin X. unde aceasta nu se regăsește [8; 24]. Aceasta este exprimată ca pondere în PIB, utilizată ca proxy pentru digitalizare și dezvoltare tehnologică. Numeroase studii evidențiază o corelație pozitivă între penetrarea serviciilor de bandă largă fixă și creșterea PIB-ului [184; 152].

Formula generală pentru modelul de regresie cu cele mai mici pătrate ordinare (OLS) cu efecte fixe de țară și timp este următoarea:

$$Y_{it} = \beta_0 + \sum_{x=1}^n \beta_x \times \text{Var}_{xit} + \mu_i + \lambda_t + \epsilon_{it} \quad (5)$$

Unde:

Y_{it} - variabilă dependentă, reprezentând PIB real pe cap de locuitor logaritmat pentru țara i la momentul t

β_0 – interceptare

n
 $\sum_{x=1}^n \beta x \times \text{Var}_{xit}$ - reprezintă suma produselor dintre coeficienții βx și variabilele lor corespunzătoare

Var_{xit}

μ_i - reprezintă efectele fixe pentru fiecare țară

λ_t - reprezintă efectele fixe pentru fiecare perioadă de timp

ϵ_{it} - este termenul de eroare

Formula (5) este reprezentarea matematică generală a tuturor regresiilor OLS cu efecte fixe de țară și timp rulate în scopul prezentului model.

Așadar, pasul următor constă în estimarea dacă indicele de incluziune este corelat semnificativ cu PIB-ul real pe cap de locuitor (log) și dacă acesta se asociază robust cu nivelul dezvoltării economice, alături de alți determinanți confirmați ai creșterii.

Ca punct de plecare al analizei, se verifică relația dintre PIB-ul real pe cap de locuitor (log) și indicele de incluziune (`composite_indicator_Comp1_new`) (Figura 2).

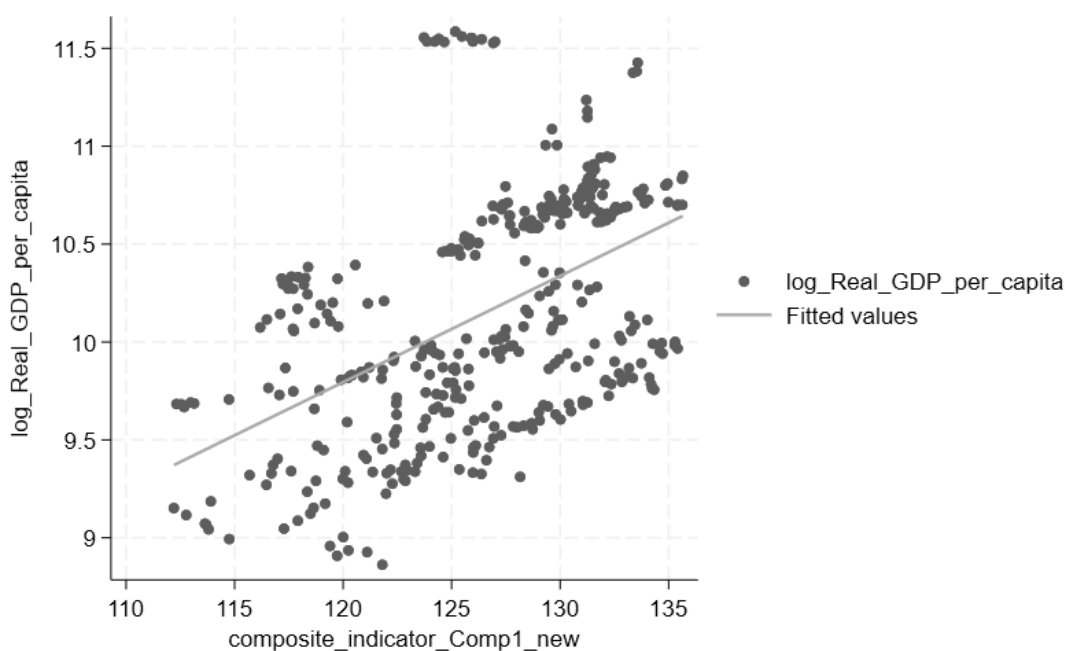

Fig. 2.11. Relația dintre PIB-ul real pe cap de locuitor (log) și indicele de incluziune (`composite_indicator_Comp1_new`) state membre UE-27 pentru perioada 2010-2023

Sursa: elaborată de autor, prelucrare în Stata19.

După cum se observă din diagrama *scatter*, rezultatul unei regresii simple OLS arată că indicele de incluziune este asociat pozitiv cu PIB-ul real pe cap de locuitor. Relația este

semnificativă statistic ($p < 0,001$) iar rezultatele regresiei simple sunt prezentate în Tabelul 2. 5. De asemenea, așa cum se observă în grafic relația între acești doi indicatori este liniară.

Tabel 2.5. Relația dintre PIB real pe cap de locuitor și indicele de incluziune

Rezultatele regresiei prin metoda celor mai mici pătrate	PIB real per cap de locuitor (log_Real_GDP_per_capita)
Indicatorul de incluziune calculat (composite_indicator_Comp1_new)	0.054*** (0.004)
Constantă (_cons)	3.280*** (0.537)
R-pătrat	0.246
Numărul de observații	378
Erorile standard sunt prezentate în paranteze * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$	

Sursa: elaborat de autor utilizând software-ul Stata19 bazat pe Eurostat, datele Băncii Mondiale (2010-2021)

Pornind de la rezultatele prezentate anterior, ca pas următor se estimează una dintre regresiile principale prin metoda celor mai mici pătrate (OLS), cu efecte fixe de țară și de timp, care examinează modul în care indicele de incluziune se asociază cu produsul intern brut real pe cap de locuitor în cele 27 de state membre ale Uniunii Europene. Analiza verifică robustețea acestei asocieri prin controlul pentru alți factori relevanți și determinanți consacrați ai creșterii economice. Relația este analizată atât în dinamică, pe intervale de 3, 5 și 7 ani, cât și la nivelurile PIB-ului real pe cap de locuitor (Tabelul 2.6). Mai jos, sub tabel, este ilustrată reprezentarea grafică a acestora.

Tabel 2.6. Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27)

	(1)	(2)	(3)	(4)
Variabila dependentă	PIB (niveluri)	Modificare PIB (3 ani)	Modificare PIB (5 ani)	Modificare PIB (7 ani)
Indicele de incluziune	0.0044* (0.0024)	0.0132*** (0.0037)	0.0179*** (0.0040)	0.0154*** (0.0037)
Populația după nivelul de educație	-0.0009 (0.0009)	-0.0008 (0.0016)	0.0014 (0.0020)	0.0038* (0.0021)
Raportul comerț (%PIB)	0.0005** (0.0002)	0.0007** (0.0003)	0.0007* (0.0004)	0.0011* (0.0006)
Inflația	0.0006 (0.0008)	-0.0023* (0.0013)	0.0002 (0.0012)	0.0001 (0.0017)
Investiții fixe (%PIB)	-0.0017*** (0.0006)	-0.0009 (0.0008)	-0.0012 (0.0007)	-0.0017* (0.0009)

	(1)	(2)	(3)	(4)
Consumul guvernamental (%PIB)	-0.0150*** (0.0032)	-0.0226*** (0.0052)	-0.0142** (0.0059)	-0.0128 (0.0076)
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	0.0033*** (0.0008)	0.0072*** (0.0019)	0.0044* (0.0025)	0.0056** (0.0025)
PIB real pe locuitor (log)	0.7977*** (0.0311)			
Valoare inițială PIB (3 ani)		-0.2694*** (0.0491)		
Valoare inițială PIB (5 ani)			-0.5055*** (0.0521)	
Valoare inițială PIB (7 ani)				-0.5768*** (0.0671)
Variabilă binară care indică perioada de criză	0.0133* (0.0077)	-0.0160 (0.0103)	0.0066 (0.0087)	0.0095 (0.0120)
Constantă	1.7382*** (0.3284)	1.3262*** (0.4608)	2.8868*** (0.4244)	3.6492*** (0.6197)
Numărul de observații	351	297	243	189
R ² (intra-grup)	0.932	0.645	0.626	0.624
R ² (inter-grup)	0.988	0.464	0.404	0.443
R ² (total)	0.986	0.359	0.349	0.414

Erorile standard incluse în paranteze

* $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Sursa: elaborat de autor utilizând software-ul Stata19 pe baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale (2010-2023)

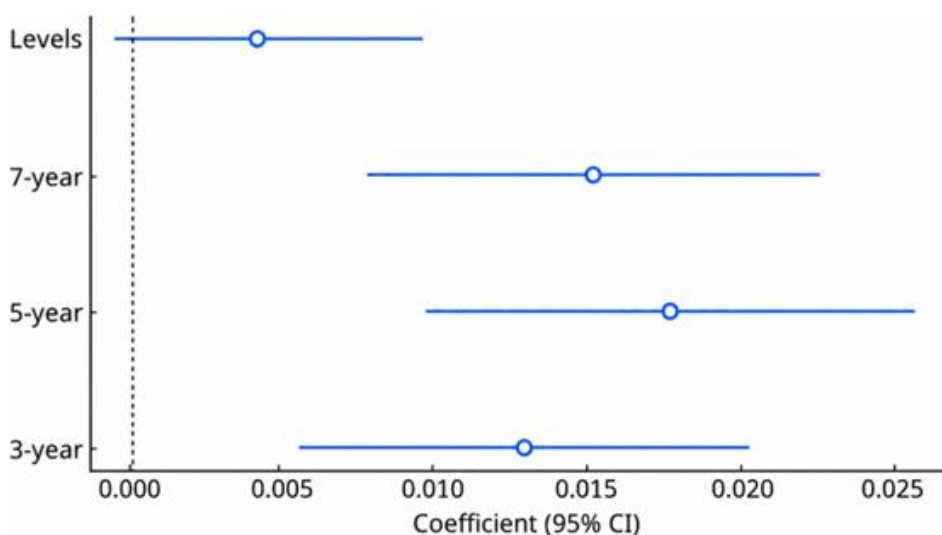

Fig. 2.12. Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani)

Sursa: elaborată de autor, generată în baza rezultatelor regresiei prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe de țară și timp prelucrate în Stata19.

Rezultatele regresii OLS cu efecte fixe de țară și timp (Tabel 2.6, Figura 2.12) evidențiază o asociere pozitivă și statistic semnificativă între indicele de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor pentru ansamblul celor 27 de state membre ale UE. În toate specificațiile analizate, relația dintre incluziune și performanța economică este pozitivă și semnificativă, iar coeficienții estimați sugerează o asociere mai pronunțată atunci când PIB-ul pe cap de locuitor este analizat în dinamică.

În modelul estimat pe niveluri, coeficientul indicelui de incluziune este pozitiv și semnificativ statistic la nivel de 10%, indicând faptul că un nivel mai ridicat al incluziunii este asociat cu un nivel mai ridicat al PIB-ului real pe cap de locuitor, deși magnitudinea asocierii rămâne relativ modestă.

Asocierea devine mai accentuată în modelele care analizează creșterea PIB-ului real pe cap de locuitor pe termen mediu. Coeficientul indicelui de incluziune crește de la aproximativ 0,013 în modelul pe 3 ani la circa 0,018 în modelul pe 5 ani, iar în modelul pe 7 ani rămâne pozitiv și semnificativ (aproximativ 0,015), deși ușor mai redus comparativ cu specificația pe 5 ani. Această evoluție sugerează că incluziunea, reflectată prin distribuția veniturilor, reducerea sărăciei în muncă și participarea pe piața muncii, este asociată atât cu nivelul PIB-ului, cât și cu dinamica creșterii economice, în special pe orizonturi temporale medii.

Având în vedere ipoteza conform căreia relația dintre incluziune și performanța economică poate varia în funcție de nivelul structural al incluziunii, regresiile sunt estimate separat pentru grupul țărilor mai incluzive și pentru cel al țărilor mai puțin incluzive, utilizând aceeași metodologie OLS cu efecte fixe de țară și de timp. Rezultatele sunt prezentate în Tabelele 2.7 și 2.8, iar ulterior este ilustrată o comparație grafică a acestora.

Tabel 2.7. Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27) (țări UE mai incluzive)

	(1)	(2)	(3)	(4)
Variabila dependentă	PIB (niveluri)	Modificare PIB (3 ani)	Modificare PIB (5 ani)	Modificare PIB (7 ani)
Indicele de incluziune	0.0121*** (0.0028)	0.0209*** (0.0034)	0.0254*** (0.0051)	0.0174*** (0.0055)
Populația după nivelul de educație	0.0017 (0.0015)	0.0029** (0.0012)	0.0055*** (0.0015)	0.0076*** (0.0020)
Raportul comerț (%PIB)	0.0002 (0.0004)	0.0002 (0.0005)	0.0003 (0.0004)	0.0010 (0.0007)
Inflația	0.0004 (0.0012)	-0.0020 (0.0018)	-0.0002 (0.0019)	0.0000 (0.0020)
Investiții fixe (%PIB)	-0.0005 (0.0010)	0.0001 (0.0011)	-0.0005 (0.0006)	-0.0029*** (0.0009)
Consumul guvernamental (%PIB)	-0.0164*** (0.0050)	-0.0237*** (0.0076)	-0.0128** (0.0061)	-0.0090 (0.0073)

	(1)	(2)	(3)	(4)
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	0.0031*** (0.0011)	0.0066*** (0.0015)	0.0035 (0.0032)	0.0072** (0.0034)
PIB real pe locuitor (log)	0.6377*** (0.0526)			
Valoare inițială PIB (3 ani)		-0.4486*** (0.0541)		
Valoare inițială PIB (5 ani)			-0.6259*** (0.0884)	
Valoare inițială PIB (7 ani)				-0.8004*** (0.1723)
Variabilă binară care indică perioada de criză	0.0113 (0.0119)	-0.0114 (0.0149)	0.0009 (0.0116)	0.0012 (0.0151)
Constantă	2.2721*** (0.4071)	1.9775*** (0.6149)	2.9065** (1.1762)	5.3604** (1.9299)
Numărul de observații	182	154	126	98
R ² (intra-grup)	0.946	0.737	0.735	0.655
R ² (inter-grup)	0.978	0.135	0.088	0.122
R ² (total)	0.963	0.129	0.096	0.122

Erorile standard incluse în paranteze

* $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Sursa: elaborat de autor utilizând programul Stata19 pe baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale (2010-2023)

Tabel 2.8. Relația dintre indicele de incluziune și PIB-ul real pe locuitor (log), la niveluri și pe intervale temporale (UE-27) (țări UE mai puțin incluzive)

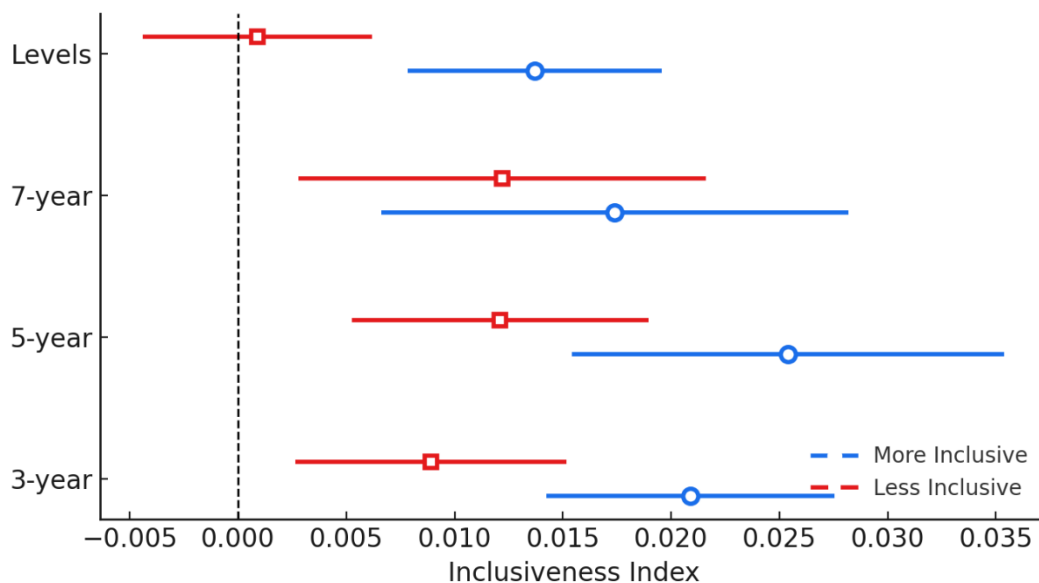
	(1)	(2)	(3)	(4)
Variabila dependentă	PIB (niveluri)	Modificare PIB (3 ani)	Modificare PIB (5 ani)	Modificare PIB (7 ani)
Indicele de incluziune	0.0014 (0.0025)	0.0089** (0.0032)	0.0121*** (0.0035)	0.0122** (0.0048)
Populația după nivelul de educație	-0.0015 (0.0015)	0.0000 (0.0032)	-0.0011 (0.0045)	0.0051 (0.0072)
Raportul comerț (%PIB)	0.0005 (0.0004)	0.0006* (0.0003)	0.0007 (0.0004)	0.0004 (0.0007)
Inflația	0.0013 (0.0012)	-0.0026 (0.0016)	0.0001 (0.0018)	0.0011 (0.0023)
Investiții fixe (%PIB)	-0.0035** (0.0014)	-0.0045 (0.0031)	-0.0048* (0.0025)	-0.0016 (0.0031)
Consumul guvernamental (%PIB)	-0.0179** (0.0061)	-0.0238** (0.0090)	-0.0214** (0.0088)	-0.0269*** (0.0088)
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	0.0035*** (0.0010)	0.0075*** (0.0023)	0.0073* (0.0039)	0.0052 (0.0062)

	(1)	(2)	(3)	(4)
PIB real pe locuitor (log)	0.8570*** (0.0191)			
Valoare inițială PIB (3 ani)		-0.1632*** (0.0553)		
Valoare inițială PIB (5 ani)			-0.3828*** (0.0580)	
Valoare inițială PIB (7 ani)				-0.4197*** (0.0610)
Variabilă binară care indică perioada de criză	0.0195 (0.0133)	-0.0201 (0.0144)	0.0177 (0.0131)	0.0240 (0.0158)
Constantă	1.6115*** (0.3988)	0.8309 (0.6832)	2.6547*** (0.6879)	2.7077** (1.0219)
Numărul de observații	169	143	117	91
R ² (intra-grup)	0.928	0.637	0.604	0.691
R ² (inter-grup)	0.992	0.447	0.700	0.826
R ² (total)	0.990	0.432	0.594	0.756

Erorile standard incluse în paranteze

* $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

Sursa: elaborat de autor utilizând programul Stata19 pe baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale (2010-2023)

*Notă: Punctele reprezintă coeficienții estimați ai indicelui de incluziune obținuți din regresii panel cu efecte fixe; barele orizontale indică intervalele de încredere de 95%.

Fig. 2.13. Estimarea relației dintre indicele de incluziune și PIB pe locuitor, pe niveluri și orizonturi temporale (3, 5 și 7 ani), comparație țări incluzive cu țări mai puțin incluzive

Sursa: elaborată de autor, generată în baza rezultatelor estimate prin metoda celor mai mici pătrate, cu efecte fixe de țară și timp, prelucrate în Stata19.

Rezultatele evidențiază diferențe clare și consistente între cele două grupuri de state membre ale UE. În cazul țărilor mai incluzive, coeficienții aferenți indicelui de incluziune sunt pozitivi și statistic semnificativi la nivel de 1% în toate specificațiile modelului. În modelele de creștere, coeficientul crește de la 0,0209 pentru orizontul de 3 ani la 0,0254 pentru 5 ani, iar pe orizontul de 7 ani rămâne pozitiv și semnificativ, deși se reduce la 0,0174. În modelul estimat pe niveluri, coeficientul este de asemenea pozitiv și semnificativ, sugerând o asociere robustă între incluziune și nivelul PIB-ului real pe cap de locuitor.

În cazul țărilor mai puțin incluzive, coeficienții sunt mai reduși ca magnitudine și mai puțin consistenți. Deși în modelele de creștere pe 3, 5 și 7 ani coeficienții rămân pozitivi și semnificativi statistic, aceștia sunt inferiori celor estimați pentru grupul țărilor mai incluzive. În plus, în modelul pe niveluri coeficientul indicelui de incluziune este ne semnificativ statistic, sugerând o asociere mai slabă între incluziune și nivelul PIB-ului real pe cap de locuitor.

Aceste rezultate sugerează că relația dintre incluziune și performanța economică este mai puternică și mai stabilă în statele caracterizate de instituții și politici incluzive, în timp ce în economiile mai puțin incluzive această relație este mai volatilă și se manifestă preponderent în dinamică.

Pentru a verifica stabilitatea estimărilor, au fost testate specificații alternative ale modelului prin excluderea variabilelor de control ne semnificative (Anexa 4). Rezultatele confirmă menținerea unei asocieri pozitive și semnificative între indicii de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor, susținând robustețea concluziilor.

La nivelul eșantionului UE-27, indicii de incluziune este semnificativ statistic în toate modelele de creștere pe intervale de 3, 5 și 7 ani, precum și în modelul pe niveluri. Coeficienții pozitivi indică faptul că niveluri mai ridicate ale incluziunii sunt asociate atât cu niveluri mai mari, cât și cu ritmuri mai susținute ale creșterii PIB-ului real pe cap de locuitor. Rezultatele obținute sunt robuste la modificări ale specificației modelului și se aliniază literaturii de specialitate, confirmând rolul incluziunii economice și sociale ca factor asociat cu performanța economică în Uniunea Europeană.

Deși este în afara scopului principal al cercetării, merită menționate relațiile relevante observate între variabilele de control și PIB-ul real pe cap de locuitor, care se aliniază, în mare parte, concluziilor formulate în literatura de specialitate.

Pentru grupul celor 27 de state membre ale Uniunii Europene, se observă o semnificație statistică a variabilei care reflectă nivelul educațional al populației în modelul estimat pe niveluri și în cel care analizează modificările PIB-ului real pe cap de locuitor pe un orizont de 7 ani. În modelele estimate separat pentru țările mai incluzive, educația este semnificativă în toate specificațiile, în timp ce în grupul țărilor mai puțin incluzive aceasta prezintă semnificație statistică doar în modelul pe niveluri ale PIB-ului real pe cap de locuitor. Prin urmare, rezultatele indică un rol important al

educației în determinarea nivelurilor de dezvoltare economică și, în special în economiile mai incluzive, în susținerea dinamicii creșterii prin contribuția capitalului uman la performanța economică, aspect confirmat în literatura de specialitate, inclusiv de Zon A. și Antonietti R. [297].

Raportul comerț/PIB este pozitiv și semnificativ statistic în modelele agregate pentru UE-27, în special în modelul estimat pe niveluri și în specificațiile de creștere pe termen scurt, mediu și pe orizontul de 7 ani. Aceste rezultate sugerează că un grad mai ridicat de deschidere economică este asociat cu performanțe economice mai mari, în concordanță cu concluziile formulate de Sala-i-Martin X., potrivit căruia economiile mai deschise tind să înregistreze ritmuri mai rapide de creștere economică [246]. În analizele realizate separat pe grupuri de țări, relația dintre comerț și PIB este mai vizibilă în cazul țărilor mai puțin incluzive, unde coeficientul este pozitiv și semnificativ statistic în modelul de creștere pe 3 ani, în timp ce în modelele pe 5 și 7 ani coeficienții rămân pozitivi, dar nu ating pragurile convenționale de semnificație statistică. În statele mai incluzive, deschiderea comercială nu prezintă o asociere statistic semnificativă cu performanța economică, sugerând că, în economiile mai avansate, alți factori structurali și instituționali joacă un rol predominant.

În ceea ce privește inflația, rezultatele indică, în general, o lipsă a unei asocieri statistice robuste cu performanța economică. În eșantionul UE-27, inflația este negativ asociată cu creșterea PIB-ului real pe cap de locuitor pe termen scurt (3 ani), însă această relație nu se menține în celelalte specificații. În regresiile estimate separat pe grupuri de țări, coeficienții inflației nu ating, în majoritatea cazurilor, pragurile de semnificație statistică. Aceste rezultate sugerează că, pentru intervalele și structura datelor analizate, inflația moderată nu exercită un efect sistematic asupra creșterii economice, în concordanță cu concluziile lui Bruno M., potrivit cărora inflația moderată (aproximativ sub 15–20%) nu este asociată în mod robust cu scăderi ale creșterii economice [48].

Totodată, investițiile fixe, exprimate ca procent din PIB, prezintă în estimările realizate o relație negativă cu nivelurile PIB-ului real pe cap de locuitor și, în anumite specificații, cu dinamica creșterii pe termen mai lung, deși semnificația statistică nu este uniformă în toate modelele. Aceste rezultate sugerează că volumul investițiilor, măsurat ca pondere în PIB, nu este suficient în sine pentru a genera creștere economică, eficiența și structura investițiilor având un rol esențial în transmiterea acestora către performanța economică, concluzie care este în concordanță cu literatura privind rolul eficienței și compoziției cheltuielilor publice în determinarea creșterii economice [2].

Consumul guvernamental, exprimat ca procent din PIB, prezintă coeficienți negativi și, în majoritatea cazurilor, semnificativi statistic în modelele estimate pentru UE-27, precum și în ambele grupuri de țări. Efectele sunt mai pronunțate în modelele de creștere pe 3 și 5 ani și în modelele estimate pe niveluri ale PIB, sugerând posibile ineficiențe în utilizarea resurselor publice. Aceste rezultate se aliniază concluziilor formulate de Afonso A. și Furceri D., care evidențiază o

corelație negativă între dimensiunea sectorului public, în special consumul guvernamental, și creșterea economică pe termen lung [2].

În ceea ce privește abonamentele fixe la Internet de mare viteză, acestea sunt pozitiv asociate și statistic semnificative cu creșterea PIB-ului real pe cap de locuitor în mai multe specificații, în special pe termen scurt și mediu, atât pentru eșantionul UE-27, cât și pentru grupul țărilor mai incluzive. În cazul țărilor mai puțin incluzive, relația este pozitivă și semnificativă în modelul pe 3 ani, marginală pe 5 ani și pozitivă, dar ne semnificativă statistic pe 7 ani. Aceste rezultate sunt în concordanță cu literatura de specialitate privind rolul infrastructurii TIC în susținerea creșterii economice, inclusiv studiul lui Khandelwal S. și Agarwal S., sugerând totodată că impactul digitalizării depinde de capacitatea instituțională și de gradul de utilizare a tehnologiei [152].

Variabila binară *crisis dummy*, care marchează perioada pandemică, este semnificativă statistic doar în modelul estimat pe niveluri pentru eșantionul UE-27, în timp ce în celelalte specificații și în regresii estimate separat pe grupuri, coeficienții nu ating pragurile de semnificație statistică. Acest rezultat sugerează că impactul pandemiei asupra PIB-ului real pe cap de locuitor nu a fost uniform în statele membre, fiind influențat de diferențele în politicile de răspuns și în măsurile de atenuare adoptate de guverne.

În final, coeficienții asociați venitului inițial, respectiv PIB-ului real pe cap de locuitor decalat, indică un tipar clar și consistent. Coeficienții sunt negativi și semnificativi statistic în modelele de creștere pe intervale de 3, 5 și 7 ani și pozitivi și semnificativi în modelele estimate pe niveluri. Acest profil este prezent atât în modelele pentru UE-27, cât și în cele estimate separat pentru țările mai incluzive și pentru cele mai puțin incluzive. Rezultatele confirmă existența unui proces de convergență economică între statele membre ale Uniunii Europene, în concordanță cu predicțiile modelelor neoclasice, potrivit cărora economiile inițial mai puțin dezvoltate tind să înregistreze ritmuri de creștere mai rapide, în timp ce economiile avansate își mențin niveluri ridicate ale bunăstării datorită unor instituții eficiente, politici publice adecvate și accesului la resurse tehnologice avansate [260; 247]. Aceste constatări reflectă dinamica internă a Uniunii Europene și eforturile continue de reducere a disparităților de dezvoltare între statele membre, inclusiv prin intermediul fondurilor structurale, destinate sprijinirii regiunilor mai puțin dezvoltate în procesul de recuperare economică [96].

Analizele de robustețe, care utilizează specificații reduse ale modelului, confirmă stabilitatea acestor rezultate. Coeficientul indicelui de incluziune rămâne pozitiv și semnificativ în toate specificațiile testate, iar semnele și ordinea de mărime ale principalelor variabile de control sunt, în linii mari, coerente cu rezultatele de bază. Aceste constatări întăresc concluzia conform căreia incluziunea economică și socială corelează robust cu performanța economică în statele

membre ale Uniunii Europene [224]. Totuși, sunt necesare politici mai bine adaptate contextului național, care să țină cont de specificul structural și instituțional.

2.3 Identificarea și analiza politicilor Uniunii Europene privind partajarea beneficiilor și participarea ca dimensiuni ale incluziunii economice

În ultimele decenii, Uniunea Europeană a dezvoltat un cadru complex de politici sociale și economice menite să combată inegalitățile și să sprijine o creștere economică durabilă și incluzivă. În centrul acestui efort se află Pilonul European al Drepturilor Sociale, care stabilește principiile fundamentale pentru o Europă echitabilă, dar și o serie de inițiative legislative și financiare precum Directiva 2022/2041 privind salariul minim, politicile de ocupare a forței de muncă, garanțiile pentru tineri, venitul minim adecvat, precum și instrumente de sprijin precum *FSE+* și Mecanismul de Redresare și Reziliență. Aceste politici acoperă inclusiv și două dimensiuni esențiale ale incluziunii: partajarea echitabilă a beneficiilor, prin reducerea sărăciei, a sărăciei în muncă și a inegalităților, și creșterea participării, prin integrarea activă pe piața muncii și accesul la formare. În tabelul 2.9 sunt prezente unele din politicile Uniunii Europene și impactul scontat al acestora asupra incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării.

Tabel 2.9. Politici ale UE și impactul asupra incluziunii

Politici	Dimensiune Acoperită	Impact asupra Incluziunii
Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS)	Inegalitatea veniturilor, sărăcia în muncă	Îmbunătățește salariul minim, protecția socială
Directiva privind salariul minim	Sărăcia în muncă, inegalitatea veniturilor	Asigură salarii echitabile
Strategia Europeană pentru Ocuparea Forței de Muncă	Rata ocupării populației	Promovează crearea de locuri de muncă și condiții de muncă echitabile
Directiva privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată	Rata ocupării populației	Crește participarea femeilor pe piața muncii
Politicile fiscale ale UE	Inegalitatea veniturilor	Suștin politicile redistributive
FSE+ (Fondul Social European Plus)	Ocuparea forței de muncă, sărăcia în muncă	Finanțează integrarea pe piața muncii
Garanția pentru tineret	Rata ocupării populației	Sprijină integrarea tinerilor pe piața muncii

Sursa: elaborat de autor în baza cadrului de politici al UE

Pilonul European al Drepturilor Sociale. Proclamat în 2017 la Summitul de la Göteborg, Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS) stabilește 20 de principii-cheie menite să întărească o Europă socială puternică, echitabilă și incluzivă [78]. Pilonul servește ca „busolă” pentru politici care susțin drepturile sociale fundamentale, cum ar fi accesul la educație, echilibrul viață-muncă,

condiții de muncă echitabile și protecție socială. Prin Planul de Acțiune adoptat în 2021, Comisia Europeană a stabilit ținte-cheie pentru 2030 care includ cel puțin 78% din populația între 20 și 64 de ani să fie ocupată iar cel puțin 60% din adulți să participe anual la formare. De asemenea, acesta mai presupune reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială cu cel puțin 15 milioane, dintre care 5 milioane să fie copii [80]. Aceste obiective sunt în strânsă legătură cu dimensiunile de participare (prin ocupare și formare) și distribuirea beneficiilor (prin reducerea sărăciei și inegalității), componente esențiale ale creșterii economice incluzive.

Totodată dacă e să detalăm obiectivele PEDS privind reducerea inegalității veniturilor și riscului de sărăcie acesta promovează politici care reduc inegalitățile structurale prin asigurarea unor salarii echitabile și stabilirea unui ”venit minim adecvat” [89]. Mai sunt susținute și politicile care ar asigura un acces la prestații sociale eficiente și la pensii decente. O atenție deosebită se atrage educației și sănătății, pilonul promovând accesul universal la educație, sănătate și îngrijire care sporesc șansele egale și întrerup cercul vicios al sărăciei. Prin aplicarea acestor principii, țările UE au înregistrat progrese în reducerea riscului de sărăcie în rândul persoanelor ocupate și a disparităților de venit, în special în statele nordice și vest-europene, chiar dacă pe alocuri mai este loc de mai bine.

Cu privire la creșterea participării care ar include ocuparea și dezvoltarea competențelor, principiile PEDS susțin integrarea pe piața muncii și adaptarea la tranzițiile digitală și verde, prin servicii active de ocupare a forței de muncă și măsuri de integrare profesională. Precum și prin investiții în formarea continuă, esențiale pentru adaptarea la noile cerințe ale economiei și crearea de locuri de muncă de calitate care reprezintă un pilon de bază al unei economii echitabile [86]. Aceste direcții susțin o rată crescută a ocupării, contribuind direct la creșterea PIB-ului per capita într-un mod incluziv, cu efecte pozitive și asupra coeziunii sociale.

Directiva UE privind salariul minim. Directiva Uniunii Europene privind salariile minime adecvate (Directiva (UE) 2022/2041), adoptată la 4 octombrie 2022, reprezintă un pas esențial în consolidarea dimensiunii sociale a UE prin promovarea unor condiții decente de muncă și trai, prin salarii echitabile [210]. Parte integrantă din implementarea Pilonului european al drepturilor sociale (în special principiile 6 salarii echitabile și 8 dialog social), directiva se înscrie în strategia mai largă a Uniunii de a promova creșterea incluzivă, înțeleasă ca o creștere care asigură o distribuție echitabilă a beneficiilor și o participare activă în viața economică. Creșterea incluzivă presupune o distribuție echitabilă a beneficiilor economice și o participare solidă pe piața muncii. Directiva privind salariile minime alinază acestui obiectiv din punct de vedere a partajării beneficiilor și participării, prin promovarea unor salarii care asigură un nivel de trai decent și prin reducerea sărăciei în muncă, directiva contribuind la scăderea inegalității veniturilor.

Studii empirice arată că salariile minime mai ridicate sunt corelate cu o reducere a dispersiei salariale și o scădere a ratei sărăciei relative în rândul lucrătorilor cu venituri mici [137; 63]. Referințele la 60% din salariul median brut sau 50% din salariul mediu brut contribuie la o mai bună redistribuire prin veniturile din muncă.

Cât privește dimensiunea de participare, directiva consolidează participarea pe piața muncii prin sprijinirea categoriilor vulnerabile, precum femeile, tinerii și lucrătorii atipici. Ea promovează acoperirea prin negocieri colective ca mecanism pentru creșterea salariilor și consolidarea puterii de negociere. Țările cu acoperire mare a negocierilor colective (peste 80%) au, de regulă, o incidență mai redusă a muncii slab remunerate și instituții mai solide de stabilire a salariilor. Prin garantarea unui minim de venituri din muncă și sprijinirea dialogului social, directiva întărește securitatea economică și coeziunea socială, punând astfel bazele unei creșteri sustenabile și incluzive. Beneficiile macroeconomice mai largi, precum stimularea cererii agregate și a productivității [199], susțin obiectivele de redresare post-pandemie și tranziția verde și digitală.

Chiar dacă directiva nu stabilește un salariu minim unitar la nivelul UE, aceasta creează un cadru procedural pentru ca statele membre să stabilească și să actualizeze salariile minime. Principalele sale componente sunt:

- Stabilirea și actualizarea regulată a salariilor minime legale cel puțin o dată la doi ani, în baza unor criterii clare;
- Promovarea negocierilor colective ca mecanism preferat de stabilire a salariilor, mai ales în statele cu acoperire sub 80%;
- Accesul efectiv la protecția salariului minim, inclusiv prin măsuri de aplicare și inspecții ale muncii;
- Monitorizare și raportare: statele membre trebuie să prezinte la fiecare doi ani date privind nivelul salariilor minime, acoperirea negocierilor colective și gradul de adecvare.

Aceste prevederi respectă diversitatea piețelor muncii din UE, consolidând în același timp convergența socială ascendentă [63].

Politicile europene de ocupare, incluziune socială și venit minim adecvat. În ultimele decenii, Uniunea Europeană și-a consolidat rolul de promotor al unei economii sociale de piață echitabile, în care dreptul la muncă de calitate, protecția socială și participarea activă constituie fundamentele creșterii incluzive. În acest context, asigurarea unui venit minim adecvat reprezintă un element esențial al modelului social european, menit să prevină sărăcia extremă și excluderea socială. În conformitate cu Principiul 14 al Pilonului european al drepturilor sociale (PEDS), fiecare persoană are dreptul la o protecție socială corespunzătoare, inclusiv la sprijin financiar de ultim resort atunci când nu dispune de alte resurse [93]. Prin urmare, sistemele de venit minim

contribuie la consolidarea creșterii incluzive, promovând o distribuție mai echitabilă a beneficiilor și facilitând participarea activă pe piața muncii. Aceste scheme, bazate pe testarea mijloacelor (*means-tested*), oferă sprijin financiar persoanelor aflate în risc sever de sărăcie, reduc inegalitățile și asigură un nivel minim de trai pentru cele mai vulnerabile categorii. Totodată, venitul minim nu reprezintă doar o formă pasivă de asistență, ci un instrument activ de incluziune, întrucât Recomandările Uniunii Europene promovează o abordare integrată care combină sprijinul financiar cu accesul la ocupare și la servicii esențiale, precum educația, sănătatea și locuința [93].

În consecință, politicile europene de ocupare a forței de muncă și incluziune socială urmăresc nu doar crearea de locuri de muncă, ci și integrarea grupurilor vulnerabile, stimularea dialogului social și facilitarea tranzițiilor echitabile pe piața muncii. Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă reunește o gamă amplă de inițiative relevante, printre care Garanția pentru tineret și Inițiativa pentru ocuparea tinerilor, care asigură tinerilor sub 30 de ani o ofertă de angajare, educație sau stagiu în termen de patru luni de la terminarea studiilor ori pierderea locului de muncă, precum și Alianța europeană pentru ucenicii și Pachetul privind ocuparea persoanelor cu dizabilități, orientate spre susținerea grupurilor dezavantajate. În același spirit, economia socială joacă un rol crucial prin intermediul cooperativelor, organizațiilor non-profit și întreprinderilor sociale, care contribuie la incluziunea socială și la dezvoltarea locală în regiunile defavorizate. În paralel, combaterea șomajului de lungă durată și promovarea flexicurității respectiv combinarea flexibilității pentru angajatori cu securitatea pentru lucrători sunt susținute prin politici de învățare continuă, evaluări personalizate și modernizarea sistemelor de protecție socială. Instrumente complementare, precum modelul de microsimulare EUROMOD, Rețeaua MINET, monitorizarea realizată de Comitetul pentru Protecție Socială și finanțarea prin Fondul Social European Plus (FSE+) și Mecanismul de Redresare și Reziliență, contribuie la consolidarea reformelor structurale și a investițiilor în sistemele de protecție și ocupare [93].

Garanția consolidată pentru tineret în Uniunea Europeană. Integrarea tinerilor pe piața muncii constituie un obiectiv strategic al Uniunii Europene, esențial pentru coeziunea socială, dezvoltarea capitalului uman și creșterea incluzivă. Garanția consolidată pentru tineret, adoptată prin Recomandarea Consiliului din octombrie 2020, extinde angajamentele statelor membre de a oferi tinerilor sub 30 de ani oportunități concrete de angajare, educație, ucenicie sau stagiu în termen de patru luni de la pierderea locului de muncă ori finalizarea studiilor, devenind totodată un motor de reformă structurală prin modernizarea serviciilor publice de ocupare (PES). Prin abordări personalizate, precum consiliere profesională, cursuri rapide de recalificare și bootcamp-uri digitale, Garanția reflectă tranziția verde și digitală, adresând inclusiv tinerii marginalizați. Implementarea sa este susținută financiar prin NextGenerationEU și Fondul Social European Plus

(FSE+), iar coordonarea și monitorizarea sunt consolidate prin schimburi de bune practici și centre de cunoștințe tematice. Inițiative complementare, precum Alianța Europeană pentru Ucenicii, Inițiativa pentru Ocuparea Tinerilor și Anul European al Competențelor, completează acest cadru, întărind legăturile dintre educație și cererea de pe piața muncii [92].

Inițiativa privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată în Uniunea Europeană. În contextul schimbărilor demografice, sociale și economice, Uniunea Europeană a adoptat în 2019 Directiva 2019/1158 privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată pentru părinți și îngrijitori, care transpune Principiul 9 al Pilonului European al Drepturilor Sociale care vizează echilibrul dintre viața profesională și cea privată, oferind acces egal la servicii de îngrijire de calitate și modernizează cadrul legal european privind concediile și munca flexibilă. Directiva instituie drepturi minime armonizate: concediu de paternitate de cel puțin 10 zile plătite, concediu parental de 4 luni (dintre care 2 netransferabile) și concediu pentru îngrijitori de 5 zile pe an, precum și dreptul de a solicita aranjamente flexibile de muncă (program redus, fracționat sau telemuncă) pentru părinții copiilor sub 8 ani și îngrijitori. Prin aceste standarde comune, UE promovează împărțirea echitabilă a responsabilităților familiale între femei și bărbați și combaterea discriminării de gen. Complementar componentei legislative, pachetul include măsuri politice nelegislative ce vizează protecția împotriva concedierii, finanțarea serviciilor de îngrijire prin fonduri europene și eliminarea descurajărilor economice pentru participarea femeilor pe piața muncii. Impactul preconizat constă într-o calitate sporită a vieții părinților și îngrijitorilor, o forță de muncă mai motivată și diversă, precum și o creștere sustenabilă a participării femeilor în economie, contribuind astfel la incluziune socială și prosperitate în statele membre [72].

Politicile fiscale ale Uniunii Europene. Din perspectiva incluziunii, politica fiscală a Uniunii Europene reprezintă un instrument esențial pentru partajarea echitabilă a beneficiilor creșterii economice și pentru stimularea participării active la viața economică. Prin promovarea echității și transparenței fiscale, combaterea fraudei și evitarea erodării bazei impozabile, UE urmărește ca toate categoriile de contribuabili, inclusiv marile corporații, să își asume o contribuție corectă la finanțarea bunurilor publice, consolidând astfel coeziunea socială. Inițiative precum Directiva (UE) 2016/1164, cunoscută sub numele de ATAD (*Anti-Tax Avoidance Directive*), propunerea BEFIT – cadrul pentru impozitarea întreprinderilor în Europa sau regimul de impozitare minimă de 15% pentru companiile multinaționale reflectă orientarea spre o fiscalitate justă și sustenabilă, care sprijină redistribuirea resurselor și reducerea inegalităților. Totodată, reformele privind taxarea energiei și impozitarea verde contribuie la o tranziție echitabilă, prin reinvestirea veniturilor în sprijinul grupurilor vulnerabile afectate de transformările economice. Măsurile de simplificare a TVA-ului pentru IMM-uri și comerțul electronic favorizează

participarea întreprinderilor mici și mijlocii la piața unică, stimulând incluziunea economică și inovarea. În același timp, cooperarea administrativă, schimbul de informații și standardele de bună guvernare fiscală consolidează încrederea publică și legitimitatea procesului fiscal. Prin integrarea dimensiunii redistributive în Semestrul European și prin inițiative educaționale precum TAXEDU și TaxCompEU, Comisia Europeană promovează nu doar o guvernare fiscală eficientă, ci și implicarea activă a cetățenilor și întreprinderilor într-un sistem fiscal echitabil, care sprijină o creștere economică incluzivă și sustenabilă [74].

Fondul Social European Plus (ESF+). În perioada 2021–2027, Uniunea Europeană a consolidat sprijinul pentru incluziune socială, ocupare și educație prin Fondul Social European Plus (ESF+), principalul instrument financiar dedicat investițiilor în capitalul uman, cu un buget de 99,3 miliarde euro. *ESF+* sprijină implementarea Pilonului European al Drepturilor Sociale, contribuind la reducerea inegalităților, combaterea sărăciei și creșterea accesului la locuri de muncă de calitate, în special pentru tineri, persoane cu dizabilități și grupuri vulnerabile. Fondul, gestionat atât partajat, cât și direct prin programul *EaSI (Employment and Social Innovation)*, integrează fostele instrumente *ESF*, *EaSI*, *FSEI* și *FEAD* într-un cadru unificat pentru politici active de ocupare, formare profesională și incluziune socială. Printre priorități se numără sprijinirea reformelor educaționale și sociale, dezvoltarea competențelor digitale și verzi, precum și promovarea inovației sociale și a parteneriatelor transnaționale. Exemple precum alocările din România, care beneficiază de o parte semnificativă din cele 31,5 miliarde euro ale Politicii de Coeziune, ilustrează rolul *ESF+* în reducerea disparităților teritoriale și consolidarea coeziunii economice și sociale. Prin programe precum *ALMA* și platformele de inovare socială, *ESF+* contribuie la integrarea tinerilor, recalificarea forței de muncă și crearea de soluții durabile pentru o Europă mai incluzivă și competitivă [82].

Mecanismul de Redresare și Reziliență (RRF) și Mecanismul pentru o Tranziție Justă (JTM). În contextul crizelor suprapuse care au afectat Uniunea Europeană pandemia COVID-19, criza energetică generată de agresiunea rusă asupra Ucrainei și provocările tranziției ecologice și digitale Uniunea a instituit două instrumente complementare menite să asigure o redresare durabilă și o tranziție echitabilă: Mecanismul de Redresare și Reziliență (RRF) și Mecanismul pentru o Tranziție Justă (JTM). Mecanismul de Redresare și Reziliență, parte a planului *NextGenerationEU*, mobilizează aproximativ 637 miliarde euro (359 miliarde în granturi și 278 miliarde în împrumuturi) pentru sprijinirea reformelor și investițiilor ce consolidează reziliența economică și socială, stimulează tranziția verde și digitală și reduc vulnerabilitățile structurale. Fondurile sunt orientate către șase piloni tematici, și anume tranziția verde, transformarea digitală, creștere inteligentă și incluzivă, coeziune socială și teritorială, reziliență instituțională și politici

pentru noile generații, contribuind astfel la reducerea disparităților regionale și la promovarea incluziunii sociale. Implementarea este monitorizată prin *Scoreboard-ul de Redresare și Reziliență*, integrat în *Semestrul European*. Mecanismul pentru o Tranziție Justă, lansat în cadrul *Pactului Verde European*, completează *RRF*, orientându-se asupra regiunilor și lucrătorilor cei mai afectați de decarbonizare. Printr-o combinație de fonduri nerambursabile, investiții private și asistență tehnică, JTM susține reconversia profesională, dezvoltarea economică locală și combaterea sărăciei energetice, reducând inegalitățile de venit și sprijinind ocuparea forței de muncă. Beneficiarii direcți includ comunitățile și întreprinderile din zonele carbon-intensive, autoritățile locale și grupurile vulnerabile, care beneficiază de investiții în energie regenerabilă, locuințe eficiente și infrastructuri sustenabile [73; 87].

Politicile Uniunii Europene dedicate reducerii disparităților sociale și promovării creșterii incluzive demonstrează un angajament solid față de modelul unei economii de piață sociale. Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS) oferă cadrul de referință pentru intervenții care vizează atât partajarea echitabilă a beneficiilor prin salarii echitabile, venit minim adecvat și protecție socială, cât și creșterea participării prin ocupare și formare. Directiva 2022/2041 privind salariul minim și inițiativele conexe contribuie la reducerea sărăciei în muncă și a inegalităților, în timp ce politicile privind echilibrul viață-muncă, ocuparea tinerilor și incluziunea activă susțin participarea grupurilor vulnerabile, în special a femeilor și tinerilor. Aceste măsuri sunt întărite financiar de instrumente precum *FSE+* și Mecanismul de Redresare și Reziliență (*RRF*), care susțin reforme structurale în educație, formare și incluziune.

Totodată, politicile fiscale coordonate la nivel european, precum și inițiativele pentru o tranziție justă, completează acest efort prin combaterea inechităților sistemice și sprijinirea regiunilor afectate de tranziția verde și digitală. Impactul cumulativ al acestor politici este vizibil în consolidarea coeziunii sociale, a securității economice și a convergenței ascendente în interiorul UE. Totuși, eficiența acestor măsuri depinde de implementarea concretă la nivel național, de adaptarea la specificul socioeconomic al fiecărui stat membru și de capacitatea instituțională de a asigura accesul efectiv la drepturi și servicii. În acest sens, consolidarea guvernancei sociale europene și stimularea cooperării între state rămân esențiale pentru realizarea unei creșteri economice cu adevărat incluzive.

2.4 Concluzii Capitol II

În capitolul II s-a analizat relația dintre incluziune și creșterea economică în contextul Uniunii Europene, cu accent pe cele două dimensiuni centrale ale incluziunii, partajarea beneficiilor și participarea. S-a recurs la aplicarea unei abordări metodologice cuprinzătoare pentru

a porni de la analiza descriptivă a indicatorilor sociali și economici spre un model empiric bazat pe analiza componentelor principale (PCA) și regresie prin metoda celor mai mici pătrate (OLS) cu efecte fixe de țară și timp, pentru a evalua în ce măsură incluziunea pe aceste dimensiuni corelează cu performanța economică a statelor membre.

Rezultatele analizei descriptive au evidențiat persistența unor disparități semnificative între statele membre ale UE în ceea ce privește inegalitatea veniturilor, riscul de sărăcie în muncă și rata de ocupare. Din punct de vedere al distribuției veniturilor, evoluțiile coeficientului Gini în perioada 2010–2023 au fost eterogene și nu indică un trend uniform la nivelul Uniunii: unele state au reușit reduceri substanțiale ale inegalității în timp ce în altele s-au înregistrat creșteri sau stagnări la niveluri relativ ridicate. În paralel, diferențele dintre state rămân pronunțate, cu menținerea statelor baltice și a Bulgariei în partea superioară a distribuției inegalității, iar economii precum Cehia și Slovacia în zona celor mai egalitate. Pe dimensiunea partajării beneficiilor, riscul de sărăcie în muncă a rămas structural ridicat în Sudul și Estul Europei. Pe dimensiunea participării, raportul ocupare/populație a evoluat în general ascendent în UE-27, însă cu decalaje persistente: statele nordice și o parte a economiilor central-europene au menținut valori ridicate și stabile, în timp ce Grecia și Italia au rămas la niveluri scăzute, iar România a înregistrat un avans modest comparativ cu dinamica observată în alte economii din regiune.

Analiza evoluției PIB-ului real pe cap de locuitor (2010–2023) a completat tabloul descriptiv, evidențiind atât o tendință generală de creștere pe termen lung, cât și vulnerabilitatea la șocuri exogene. Perioada 2010–2019 reflectă o recuperare post-criză cu ritmuri diferite: economiile din Europa Centrală și de Est au avut traiectorii mai dinamice, pornind de la niveluri inițiale mai joase și sugerând convergență, în timp ce economiile vestice și nordice au înregistrat creșteri mai lente, dar stabile. În 2020, pandemia a generat o contracție generalizată, cu amplitudini diferite între țări, mai accentuate în economiile dependente de servicii intensive în contact, economiile unde turismul are o pondere importantă sau chiar definitoare. În 2021–2023, revenirea a fost robustă în majoritatea statelor, iar ritmurile mai ridicate din Europa Centrală și de Est sugerează reluarea convergenței, însă și cu existența unor traiectorii atipice.

Prin construirea unui indice de incluziune bazat pe analiza componentelor principale, care sintetizează cele trei componente utilizate în cercetare pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participării, s-a obținut un indicator agregat capabil să surprindă caracterul multidimensional al incluziunii în spațiul UE. Clasificarea statelor în funcție de acest indice a evidențiat o separare clară între un grup de țări mai incluzive (preponderent din Europa de Nord și Centrală), caracterizate prin distribuții mai echitabile, risc social mai redus și participare ridicată, și un grup de țări mai puțin incluzive (mai ales din Sudul și Estul Uniunii), unde se cumulează niveluri mai

ridicate ale sărăciei în muncă, inegalități mai pronunțate și participare relativ mai scăzută. Deși unele state au înregistrat progrese vizibile pe parcursul perioadei analizate, persistența pozițiilor slabe în anumite economii indică rigidități structurale și limite ale eficienței politicilor redistributive și ale mecanismelor pieței muncii.

Modelul empiric estimat prin metoda celor mai mici pătrate cu efecte fixe de țară și timp a confirmat ipoteza de bază a cercetării că un nivel mai ridicat al incluziunii se asociază pozitiv cu un PIB real pe cap de locuitor mai mare. În plus, rezultatele sugerează că această relație apare mai pronunțat atunci când performanța economică este analizată în dinamică (pe intervale de 3, 5 și 7 ani), ceea ce indică faptul că beneficiile incluziunii tind să se consolideze în timp. Diferențierea estimărilor pe grupuri a relevat o regularitate importantă: în economiile mai incluzive, asocierea dintre incluziune și PIB este mai puternică și mai stabilă, în timp ce în statele mai puțin incluzive relația este mai slabă și mai volatilă. Aceasta indică asupra faptului că eficiența incluziunii în susținerea performanței economice depinde de calitatea instituțiilor, de funcționarea pieței muncii și de capacitatea economiei de a transforma capitalul uman și politicile sociale în productivitate și creștere.

Reducerea disparităților și consolidarea participării active pe piața muncii nu reprezintă doar obiective setate ale modelului social european, ci corelează în mod sistematic cu performanța economică și cu procesul de convergență în interiorul Uniunii Europene. Totodată, rezultatele descriptive și empirice sugerează că șocurile exogene pot amplifica vulnerabilitățile existente, iar diferențele structurale între state condiționează atât viteza de recuperare, cât și distribuția beneficiilor creșterii. Prin urmare, devine relevantă combinarea abordărilor europene comune (PEDS, semestrul european, obiectivele 2030 și SDG) cu politici naționale adaptate contextului, orientate atât spre calitatea locurilor de muncă, reducerea sărăciei în muncă, diminuarea inegalităților cât și spre creșterea participării. Astfel, rezultatele contribuie la soluționarea problemei științifice formulate în teză.

3. RELAȚIA DINTRE INCLUZIUNE ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI NOILE STATE CANDIDATE: EVIDENȚE DESCRIPTIVE ȘI ESTIMĂRI EMPIRICE

Prezentul capitol extinde analiza creșterii incluzive din spațiul Uniunii Europene către Republica Moldova, Ucraina și Georgia, state candidate, Ucraina și Moldova aflându-se în plin proces de transformare economică și instituțională. Obiectivul principal este de a examina performanța de pre-aderare a acestor economii din punct de vedere al incluziunii economice și sociale, în raport cu standardele europene. Analiza urmărește să identifice nivelul și dinamica incluziunii pe cele două dimensiuni fundamentale, partajarea beneficiilor și participarea pe piața muncii, și să evidențieze diferențele față de statele membre ale Uniunii Europene. Totodată, se analizează dacă nivelul actual de incluziune ar putea corela cu nivelurile viitoare ale produsului intern brut, adică dacă indicele compozit al incluziunii are un caracter potențial predictiv pentru performanța economică ulterioară.

3.1 Contextul macroeconomic și dinamica incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării în noile state candidate în raport cu Uniunea Europeană

În 2014, republicile post-sovietice Republica Moldova, Ucraina și Georgia au semnat Acorduri de Asociere cu Uniunea Europeană. Aceste acorduri au intrat în vigoare în 2016 pentru Moldova și Georgia, respectiv în 2017 pentru Ucraina, și au presupus o serie de beneficii comune, inclusiv oportunități comerciale sporite, creștere economică și alinierea treptată la standardele Uniunii Europene. Totuși, impactul implementării a variat între cele trei țări, existând diferențe notabile în ceea ce privește amploarea efectelor economice, beneficiile sectoriale, influența asupra prețurilor de consum și natura reformelor necesare.

În 2022, Republica Moldova și Ucraina au făcut un pas decisiv spre integrarea europeană prin depunerea oficială a cererilor de aderare la UE, obținând statutul de țări candidate. Georgia a primit acest statut în mod condiționat în 2023, iar din decembrie 2023 îl deține formal. Procesul de aderare al Georgiei este în prezent suspendat din cauza unor derapaje democratice și a adoptării unor legi considerate incompatibile cu principiile statului de drept. Astfel, deși Georgia menține formal alinierea la acquis-ul comunitar, reculul său politic contrastează puternic cu traiectoria Republicii Moldova și a Ucrainei.

De altfel, rapoartele de extindere ale Comisiei Europene din 2023 au oferit o evaluare detaliată a progreselor înregistrate de cele trei state, iar pe baza acestei analize, Comisia a recomandat deschiderea negocierilor de aderare cu Moldova și Ucraina, recomandare susținută de Consiliul European [85]. În 2025, ambele state au avansat considerabil, finalizând procesul de screening bilateral, iar în cazul Republicii Moldova, integrarea europeană a fost consacrată în Constituție în urma referendumului din octombrie 2024. În contrast, raportul din 2025 constată o

deteriorare severă în Georgia, unde procesul de aderare a fost practic blocat din cauza regreselor democratice și a neimplementării condițiilor stabilite [91]. Pentru a progresa în procesul de integrare, țările candidate trebuie să îndeplinească un set de condiții politice și economice definite de Comisia Europeană, urmând să se alinieze totodată și la cele douăzeci de principii ale Pilonului European al Drepturilor Sociale (PEDS).

Printre aceste principii cheie se regăsește sprijinul activ pentru ocuparea forței de muncă (Principiul 4), care este fundamental pentru atenuarea inegalității veniturilor și a sărăciei și pentru stimularea ocupării forței de muncă. Acesta permite o distribuție echitabilă a beneficiilor economice prin furnizarea de educație cuprinzătoare și de formare a forței de muncă, care sunt esențiale pentru asigurarea unor locuri de muncă mai bine plătite și reducerea sărăciei. Principiul 4 al Pilonului Social al UE subliniază importanța acordării de sprijin activ pentru ocuparea forței de muncă pentru toți cei capabili să muncească. Aceasta implică politici și programe care vizează creșterea numărului de locuri de muncă, reducerea șomajului și asigurarea faptului că lucrătorii au competențele solicitate de piața muncii. Principiul egalității de șanse (Principiul 3) asigură ca aceste beneficii să fie accesibile tuturor, promovând diversitatea în forța de muncă și contribuind la reducerea disparităților de venit. În plus, principiul accesului la servicii esențiale (Principiul 20) susține aceste obiective, permițând o participare mai largă în economie, care, la rândul său, poate crește ratele de ocupare și poate contribui la reducerea sărăciei și a inegalității veniturilor [84].

Printre diversele perspective academice, există un consens că politicile economice nu ar trebui doar să stimuleze creșterea, ci și să ia în considerare impactul asupra reducerii inegalității și sărăciei. Această viziune predominantă subliniază importanța formulării politicilor care promovează o creștere echitabilă [65]. În conformitate cu această perspectivă, instituțiile statului poartă responsabilitatea critică de a implementa politici monetare care sprijină ocuparea forței de muncă, abordează sărăcia, inegalitatea în creștere și facilitează creșterea favorabilă incluziunii [4]. Această abordare este fundamentală deoarece, atunci când creșterea economică aduce beneficii fiecărui strat al societății, ea reprezintă un „proces de creștere cu adevărat incluzivă”. O astfel de creștere, marcată de distribuția sa echitabilă, nu numai că reduce sărăcia și crește veniturile, ci și îmbunătățește bunăstarea generală a societății, menținând, dacă nu chiar îmbunătățind, distribuția echitabilă [36].

Dacă e să ne referim la tendințele contemporane în Republica Moldova, conform lui Vaculovschi D. acestea arată că dezvoltarea economică a Moldovei generează o serie de inegalități sociale care, implicit, duc la inhibarea dezvoltării durabile a țării [278]. În plus, potrivit lui Fourie F., pentru o creștere cu adevărat incluzivă, este esențial să se ia în considerare participarea la procesul de creștere în sine, asigurându-se astfel că beneficiile creșterii sunt partajate pe scară largă și contribuie la bunăstarea generală a societății [107]. În același timp, deși modelul social european este o realizare

distinctă, iar existența sa continuă este de necontestat, există o dezbatere intensă dacă acesta poate fi susținut pe termen lung [94]. Deși următorul val de extindere poate spori presiunile asupra modelului social al UE, consolidarea incluziunii pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și participare la etapa de pre-aderare poate accelera convergența și reduce costurile de ajustare post-aderare [223].

Totodată, importanța reducerii sărăciei și a inegalității și a creșterii oportunităților de angajare este esențială pentru promovarea creșterii favorabile incluziunii și durabile în Uniunea Europeană, cel puțin din următoarele motive-cheie. Este esențial ca UE să își consolideze coeziunea socială. De exemplu, o cercetare privind disparitățile salariale și Brexit indică modul în care discrepanțele economice pot duce la decizii politice semnificative, cum ar fi votul în favoarea Brexitului. Regiunile cu salarii medii mai mici și niveluri mai ridicate de inegalitate s-au simțit marginalizate, ceea ce probabil a influențat alegerea lor de a vota pentru părăsirea UE. Reducerea inegalității și a sărăciei poate atenua astfel de fracturi societale, încurajând o coeziune socială mai puternică și o stabilitate politică. Analiza subliniază, de asemenea, rolul inegalităților de pe piața muncii din 2016 în influențarea deciziei de Brexit și analizează modul în care Brexitul poate afecta viitoarele disparități salariale, subliniind necesitatea unei observări și analize atente a acestor schimbări [28].

De asemenea, o analiză a creșterii incluzive în cadrul Uniunii Europene (UE) pe fundalul global, evidențiază faptul că, deși UE reprezintă doar 7% din populația globală, ea plătește aproape jumătate din plățile sociale ale lumii. În pofida nivelurilor relativ scăzute de inegalitate și sărăcie la scară globală, UE se confruntă cu provocări sociale, inclusiv șomaj ridicat în anumite state membre și un decalaj tot mai mare între generațiile tinere și cele vârstnice. Mobilitatea socială rămâne limitată, în special în economiile mai inegale din sudul Europei, afectând oportunitățile copiilor din medii defavorizate. Importanța dezvoltării economice echitabile este subliniată ca mijloc de a asigura stabilitatea societății și de a preveni deziluzia în rândul cetățenilor. În același studiu, autorii leagă ratele mai ridicate ale inegalității și sărăciei de votul Regatului Unit pentru părăsirea UE la referendumul Brexit din 2016, contestând ideea că inegalitatea este o consecință inevitabilă a progreselor tehnologice. Articolul solicită factorilor de decizie europeni să se concentreze pe promovarea creșterii incluzive prin măsuri care includ reforma sistemelor de bunăstare pentru o mai bună eficiență, reducerea impozitelor pentru veniturile mici, elaborarea de politici fiscale echitabile și combaterea șomajului, printre altele. Deși aceste responsabilități revin în primul rând factorilor de decizie naționali, instituțiile UE pot facilita prin împărtășirea celor mai bune practici [67].

În același timp, o altă cercetare analizează impactul creșterii inegalității veniturilor asupra participării politice și a atitudinilor față de democrație în țările OCDE și din Europa de Vest. Rezultatele arată că, începând cu anii 1970, inegalitatea veniturilor a crescut inițial în țările anglo-saxone, extinzându-se ulterior în Europa de Vest. Studiul evidențiază că accentuarea inegalității

este asociată cu o creștere a formelor neconvenționale de participare politică, care sunt mai puternic orientate către categoriile socioeconomice favorizate decât formele convenționale, în special votul, ceea ce subminează idealul egalității politice. De asemenea, cercetarea demonstrează că niveluri mai ridicate ale inegalității veniturilor sunt asociate cu o satisfacție mai scăzută față de funcționarea democrației și cu un nivel redus de încredere în politicieni și parlamente [248].

Necesitatea consolidării stabilității economice și a creșterii favorabile incluziunii, care la rândul lor ar putea reduce „euroscepticismul” este demonstrată și într-o cercetare care dezvăluie impactul crizei financiare din 2007-2008 și atitudinile ulterioare față de integrarea UE. Ea arată că disparitățile economice pot duce la dezamăgirea în structurile politice și economice. Prin reducerea inegalității și a sărăciei, UE poate spori încrederea și satisfacția cetățenilor față de democrație, care este esențială pentru stabilitatea oricărui sistem economic [14].

În cele din urmă, reducerea sărăciei și a inegalității și creșterea oportunităților de angajare îmbunătățesc calitatea generală a vieții pentru cetățenii UE. Acest lucru implică nu numai beneficii economice, ci și un acces sporit la educație de calitate, asistență medicală și alte servicii esențiale, contribuind la un nivel de trai mai ridicat și la rezultate mai bune în dezvoltarea societății. Totuși relația dintre creșterea economică și inegalitatea veniturilor arată mai multă variabilitate în UE. În timp ce unele națiuni cu o economie mai dezvoltată se confruntă cu niveluri ridicate de inegalitate a veniturilor, altele cu o putere economică mai slabă arată niveluri mai scăzute de disparitate a veniturilor. Frecvent, tendințele în ceea ce privește sărăcia și inegalitatea veniturilor se aliniază, fie ca sunt împreună în creștere, fie în scădere [76].

Cele expuse mai sus dar și având în vedere perspectivele de aderare la Uniunea Europeană a noilor state candidate induc necesitatea analizei modului în care incluziunea pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării corelează cu creșterea economică în baza datelor statelor Uniunii Europene și Republica Moldova, Georgia și Ucraina. În vederea atingerii obiectivului de cercetare perioada selectată pentru analiza descriptivă dar și cea empirică este 2006-2020. Alegerea acestei perioade derivă din necesitatea de a acoperi o fază coerentă și compatibilă de dezvoltare socioeconomică în statele membre ale UE dar și a celor trei state din Parteneriatul Estic. Această perioadă evită șocurile exogene majore precum pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina, care ar introduce rupturi structurale și ar submina prezumția de stabilitate necesară pentru analiza empirică. De asemenea perioada selectată dar și eşantionul (25 de state membre ale UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina) rezultă din întrebarea de cercetare, specificul modelului și disponibilitatea setului complet de date. Ca și în cazul modelului prezentat în capitolul II, ajustat și aplicat celor 27 de țări membre ale Uniunii Europene, indicele de incluziune se bazează pe abordarea lui Ramos R. A. și coautorii, pentru dimensiunea de partajare a beneficiilor fiind

selecția ca indicatori coeficientul Gini și rata sărăciei (doar că măsurată la 8,30 USD pe zi), iar pentru dimensiunea de participare - raportul ocupare/populație.

Pentru o interpretare mai exactă și o înțelegere mai profundă a rezultatelor modelului empiric, este important inițial de analizat tendințele indicatorilor de bază ai modelului econometric și anume evoluțiile coeficientului Gini, a ratei sărăciei, raportului ocupare/populație și a produsului intern brut.

În perioada 2006–2020, inegalitatea veniturilor în Europa de Vest a rămas în general stabilă sau în ușoară scădere (Figura 3.1). Țările din sudul Europei au înregistrat niveluri ridicate ale inegalității în prima parte a anilor 2010, urmate de o tendință clară de reducere.

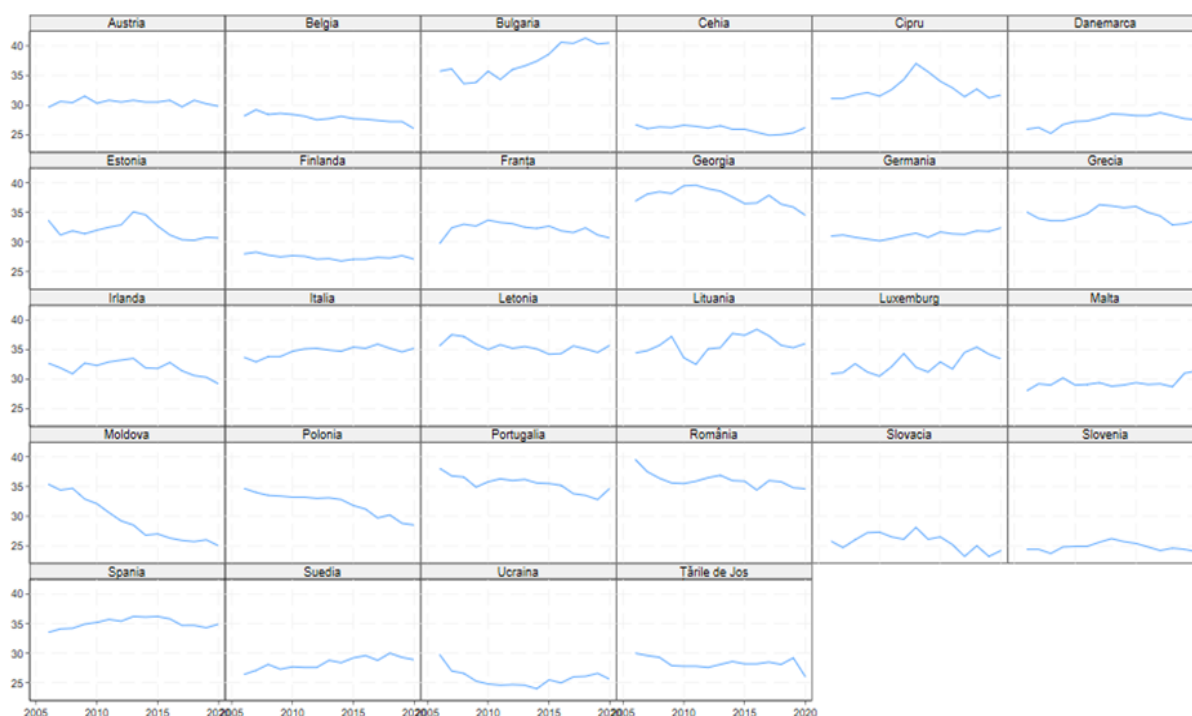

Fig. 3.1. Evoluția coeficientului Gini pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

În statele nordice se observă o ușoară creștere, dar nivelurile generale rămân stabile și scăzute. În Europa Centrală, de Est și în statele baltice, tendințele indică în principal scăderi moderate ale inegalității, cu unele fluctuații intermediare. Moldova și Ucraina prezintă reduceri semnificative ale inegalității veniturilor, în timp ce Georgia înregistrează o scădere mai modestă.

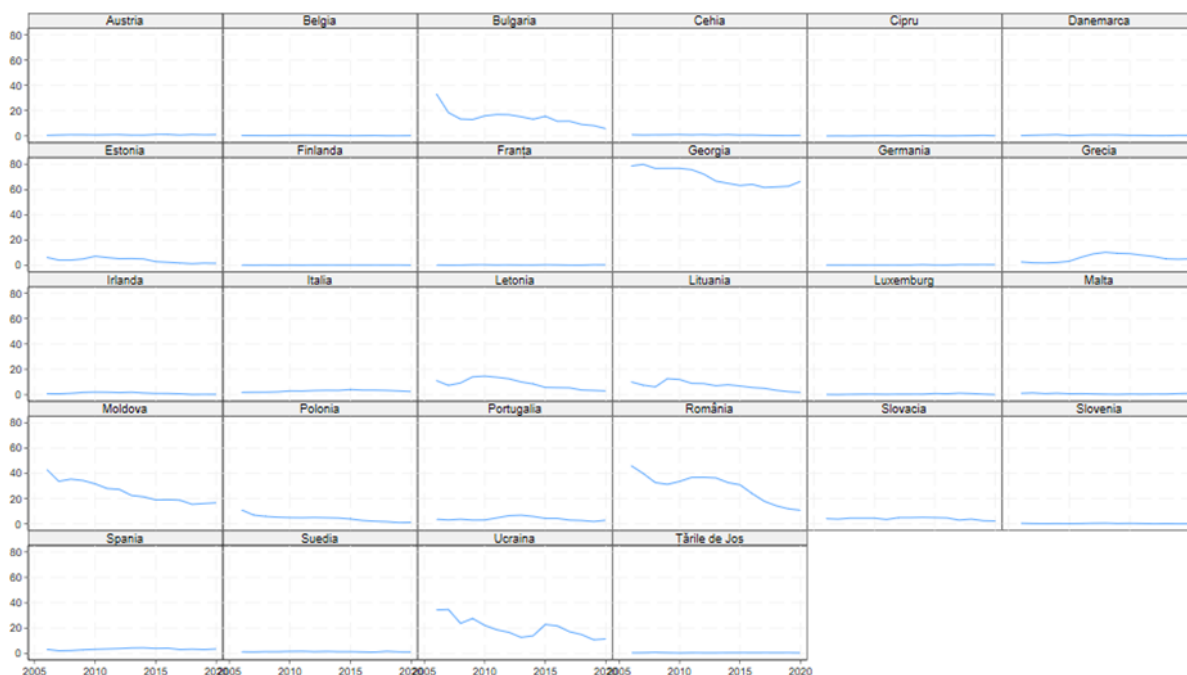

Fig. 3.2. Evoluția ratei sărăciei la pragul de 8,30 USD/zi (PPP) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

Din 2006 până în 2020 (Figura 3.2), ratele sărăciei la pragul de 8,30 USD/zi, conform metodologiei Băncii Mondiale pentru țările cu venituri medii-superioare, au rămas foarte scăzute în Europa de Vest, cu Belgia, Germania, Franța, Luxemburg și Țările de Jos situându-se, în general, în intervalul 0–1%. Țările din sudul Europei: Grecia, Spania, Italia și Portugalia, au înregistrat niveluri mai ridicate ale sărăciei și creșteri marcate în perioada crizei financiare, urmate de o reducere treptată. În Europa Centrală și de Est și în statele baltice au avut loc scăderi substanțiale ale sărăciei, de exemplu, Bulgaria, România, Polonia, Letonia, indicând procese de convergență socioeconomică. Țările nordice au menținut rate extrem de reduse (aprox. 0,1–1,5%), cu variații minime. În afara UE, Moldova și Ucraina au înregistrat reduceri accentuate ale sărăciei, în timp ce în Georgia nivelurile au rămas foarte ridicate, cu o scădere limitată și oscilații în anii 2016 și 2020, ceea ce sugerează un progres lent comparativ cu Moldova și Ucraina.

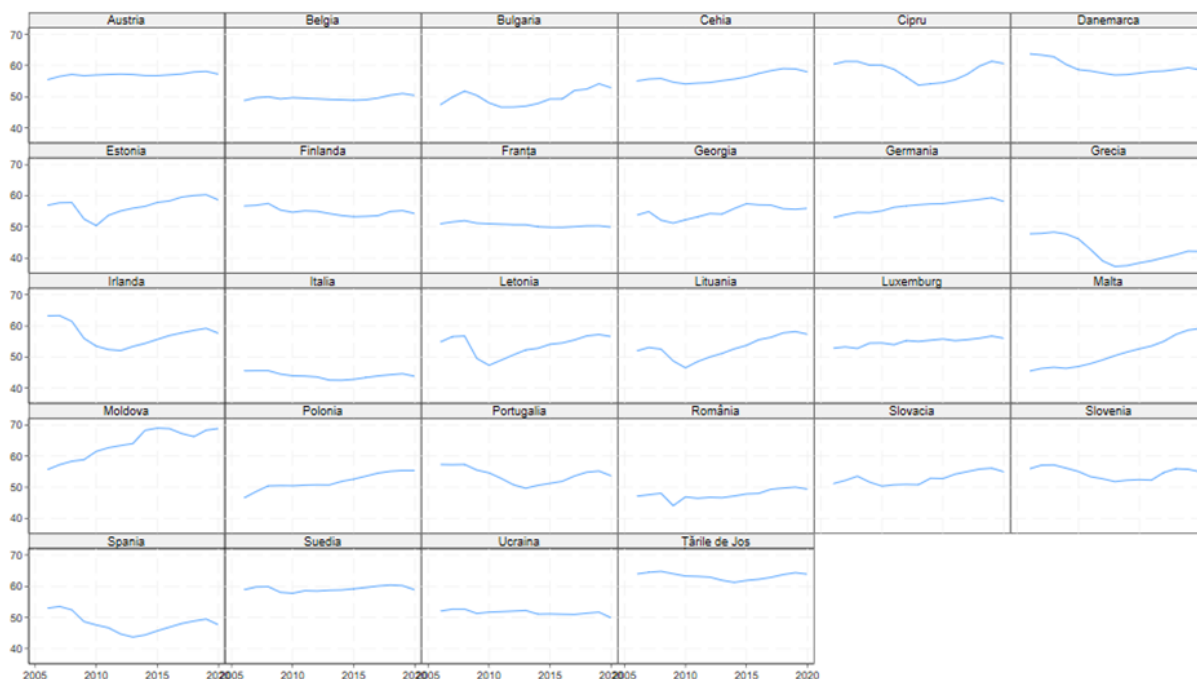

Fig. 3.3. Evoluția raportului ocupare/populație pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

Din 2006 până în 2020 (Figura 3.3), raportul ocupare/populație a fost în mare parte stabil sau ușor în creștere în Europa de Vest, cu salturi vizibile în Germania și Luxemburg și creșteri moderate în Belgia și Austria. Țările de Jos au rămas la niveluri ridicate și stabile. În Europa de Sud, șocurile crizei au produs scăderi accentuate (în special în Grecia și Spania), urmate de recuperare treptată. Italia rămâne relativ plată la niveluri mai joase, iar Cipru scade până în 2013 și recuperează ulterior. În Europa Centrală și de Est și în țările Baltice, se constată îmbunătățiri semnificative: Polonia, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Lituania, Letonia și Estonia urcă vizibil, reflectând consolidarea piețelor muncii. România crește moderat. În țările Nordice, dinamica nu e perfect plată: Danemarca și Finlanda scad după 2008 și recuperează doar parțial, în timp ce Suedia are o tendință ușor ascendentă. În afara UE, Moldova înregistrează o creștere puternică și susținută a ocupării, Ucraina oscilează în jurul nivelului inițial, iar Georgia urcă lent, cu variații mici. Cu privire la raportul ocupare/populație, este de menționat faptul că ratele de ocupare sub 60% indică disfuncționalități ale pieței muncii, iar cele mult peste acest nivel pot semnala condiții precare și salarii insuficiente, astfel că interpretarea lor necesită analiza contextului socioeconomic și a altor indicatori ai pieței muncii [135, p. 50].

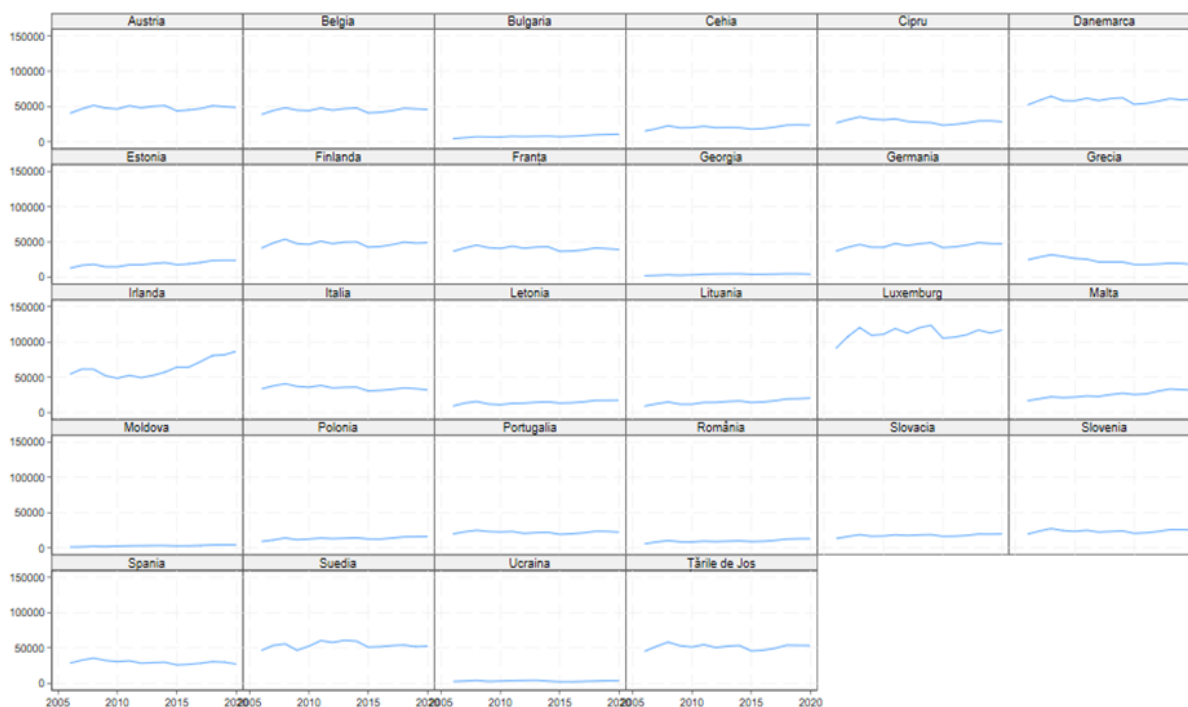

Fig. 3.4. Evoluția produsului intern brut (PIB) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale

În 2006, PIB-ul pe cap de locuitor mediu în statele candidate (Moldova, Ucraina și Georgia) era de aproximativ 1.780 USD, comparativ cu circa 38.700 USD în media UE-25, ceea ce reprezintă o diferență de peste 21 de ori. Această disparitate structurală reflectă decalajele majore de dezvoltare dintre cele două grupuri de economii.

În perioada premergătoare crizei financiare globale din 2008, ambele grupuri au înregistrat creșteri ale PIB-ului pe cap de locuitor, însă dinamica a fost mai accelerată în statele candidate, care au ajuns la aproximativ 3.100 USD în 2008 (o creștere de aprox. 74% față de 2006), deși pornind de la un nivel mult inferior. În același interval, media UE-25 a crescut de la aprox. 38.700 USD la aprox. 48.300 USD.

Criza din 2009 a afectat semnificativ ambele grupuri, însă impactul relativ a fost mai sever pentru economiile candidate, unde PIB-ul pe cap de locuitor a scăzut la aproximativ 2.450 USD (-22%), comparativ cu o ajustare mai moderată în UE-25, care a coborât spre aprox. 42.500 USD.

În perioada 2010–2019, țările candidate au înregistrat ritmuri de creștere superioare și un proces constant de convergență, ajungând în 2019 la aproximativ 4.650 USD, ceea ce reprezintă o creștere de peste 160% față de 2006. În aceeași perioadă, UE-25 a crescut de la aprox. 38.700 USD la aprox. 56.700 USD (circa 44%).

Totuși, diferența absolută între grupuri a rămas semnificativă: în 2019, PIB-ul pe cap de locuitor din statele candidate reprezenta doar aproximativ 8% din media UE-25, deși disparitatea relativă s-a redus față de 2006. Procesul de convergență a devenit mai vizibil după 2015, susținut în special de performanțele economice ale Moldovei și Georgiei, sugerând efecte pozitive ale aprofundării cooperării în vederea integrării europene, reformelor structurale și accesului gradual pe piața UE.

În 2020, pandemia COVID-19 a generat o ajustare economică în ambele grupuri, însă economiile candidate au manifestat o reziliență relativ mai ridicată, indicând o consolidare graduală a capacității de absorbție a șocurilor externe.

În concluzie, deși statele candidate rămân mult în urma UE-25 în ceea ce privește nivelul PIB-ului pe cap de locuitor, acestea au prezentat o dinamică de creștere superioară și un proces susținut de convergență economică în perioada 2006–2020. Persistența decalajelor structurale evidențiază necesitatea continuării reformelor, investițiilor productive și consolidării instituționale, pentru a accelera convergența reală față de economiile UE.

3.2 Model empiric comparativ al relației dintre incluziune și creșterea economică incluzivă în Republica Moldova, Ucraina și Georgia și în Uniunea Europeană, pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării

În contextul transformărilor geopolitice, sociale și economice actuale și cele care sunt anticipate în Europa de Est și Asia de Vest odată ce Moldova, Ucraina și Georgia (care își reține statutul formal de țară candidat cu procesul de accesare înghețat) au primit statutul de candidat la aderarea la Uniunea Europeană, în această cercetare se încearcă să se analizeze problema incluziunii din perspectiva partajării beneficiilor și a participării în ceea ce privește modul în care noile țări candidate se aliniază cu statele membre UE-25 (cu excepția Ungariei și Croației din cauza lipsei setului complet de date). Astfel, întrebarea la care se încearcă a identifica un răspuns este: cum se aliniază Moldova, Georgia și Ucraina cu statele membre UE în ceea ce privește partajarea beneficiilor și participarea, din perspectiva favorizării păturii vulnerabile. În acest scop, în capitolul III continuă explorarea dimensiunii de partajare a beneficiilor și de participare a creșterii incluzive pentru perioada 2006-2020, în conformitate cu proxy-urile de măsurare a partajării beneficiilor și a participării propuse de Ramos R. A. și coautorii, Fourie F. fiind ajustat și elaborat în continuare de Pisica R. prin calculul unui indice de incluziune folosind analiza componentelor principale (PCA) pentru 29 de țări (26 state membre UE și cele trei state membre ale Parteneriatului Estic, candidate la aderarea la UE) [[234](#); [107](#); [223](#)].

Selectarea perioadei de analiză s-a realizat în funcție de disponibilitatea, consistența și comparabilitatea datelor între state, dar și reieșind din obiectivul și întrebarea de cercetare evitând

distorsiunile care ar fi putut apărea din cauza perturbărilor cauzate de pandemia COVID-19 și războiul din Ucraina. Pentru analiza comparativă între cele 25 de state membre ale Uniunii Europene și noile țări candidate (Republica Moldova, Ucraina și Georgia), perioada 2006–2020 reprezintă cel mai lung interval cu serii complete și armonizate pentru toți indicatorii incluși în construcția indicelui de incluziune. După anul 2019, pandemia de COVID-19 a generat un șoc exogen semnificativ, care a afectat disproporționat relațiile dintre incluziune, piața muncii și creșterea economică în diverse state. Diferențele dintre acestea pot fi explicate și prin faptul că măsurile de atenuare a șocurilor au variat considerabil între statele membre ale Uniunii Europene și țările Parteneriatului Estic. Din acest motiv, perioada post-2020 nu a fost inclusă în analiza econometrică, pentru a evita introducerea unor efecte conjuncturale ce ar distorsiona relațiile structurale dintre incluziune și performanța economică.

Ipoteza este că ar putea exista diferențe clare între statele candidate și statele membre mai dezvoltate ale UE precum și printre cele 25 de state membre ale UE analizate în ceea ce privește incluziunea. În același timp, în baza datelor pentru cele 28 de țări menționate mai sus, s-a propus identificarea faptului dacă schimbările în partajarea beneficiilor și participare calculate ca indice ar avea un caracter predictiv pentru valorile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor, care este o altă ipoteză prezentată în această cercetare.

Datele care sunt utilizate pentru analiză au fost preluate din baza de date a Băncii Mondiale pentru întregul eșantion de țări. Indicele de incluziune este calculat în Stata19 folosind analiza componentelor principale (PCA), în urma căreia se efectuează o analiză de grupare. Când se calculează PCA, se folosește un termen de interacțiune (*GINI * Poverty Headcount Ratio*), dat fiind că captează efectul combinat al distribuției veniturilor și al incidenței sărăciei asupra incluziunii economice. Literatura analizată în capitolul teoretic arată că reducerea sărăciei depinde nu doar de nivelul creșterii economice, ci și de gradul de inegalitate a veniturilor, întrucât o distribuție mai echitabilă permite transmiterea mai eficientă a beneficiilor creșterii către grupurile vulnerabile. Astfel, într-o țară cu inegalități scăzute, sărăcia tinde să scadă mai rapid la orice rată de creștere dată, comparativ cu o țară cu inegalități ridicate.

Pe dimensiunea participării, în acest context, nivelul ocupării forței de muncă este considerat un factor structural al economiei, care poate influența cadrul general în care se manifestă relația dintre inegalitatea veniturilor și incidența sărăciei [194].

Apoi, gruparea k-means este utilizată pe setul de date în baza primelor trei scoruri ale componentelor principale. Acest pas împarte observațiile în 3 grupuri în funcție de nivelul de incluziune. Datele au fost preluate pentru perioada 2006-2020 pentru 28 de țări (25 de state membre UE și 3 țări candidate UE). Proxy-urile pentru partajarea beneficiilor sunt Gini și rata

sărăciei (8,30 USD pe zi au fost aleși ca fiind mai potriviți pentru dezvoltarea socioeconomică a țărilor analizate), în timp ce pentru participare a fost utilizat raportul ocupare/populație în conformitate cu Ramos R. A. și coautorii și Fourie F. la fel ca în modelul care viza doar țările membre ale UE din capitolul II [234; 107].

Proxy-urile pentru partajarea beneficiilor trebuie înțelese conform definiției furnizate în bazele de date ale Băncii Mondiale, după cum urmează. Rata sărăciei la 8,30 USD pe zi (2021 PPP) (% din populație) „este procentul populației care trăiește cu mai puțin de 8,30 USD pe zi la prețurile internaționale din 2021”, iar indicele Gini „estimează măsura în care distribuția venitului sau consumul între indivizi sau gospodării în cadrul unei economii se abate de la o distribuție perfect egală. Un indice Gini de 0 reprezintă egalitate perfectă, în timp ce un indice de 100 implică inegalitate perfectă”. Indicatorul de participare este definit în bazele de date ale Băncii Mondiale ca fiind raportul ocupare/populație, 15+, total (%) (estimare națională) care reprezintă „proporția din populația unei țări care este angajată. Ocuparea forței de muncă este definită ca fiind persoanele în vârstă de muncă care, într-o perioadă scurtă de referință, au desfășurat orice activitate de producere de bunuri sau de furnizare de servicii pentru remunerare sau profit, fie la locul de muncă în perioada de referință (adică, care au lucrat într-un loc de muncă pentru cel puțin o perioadă. Vârstele de peste 15 ani sunt considerate în general populația de vârstă activă” [292].

Alegerea ratei sărăciei (8,30 USD pe zi) în loc de 2,15 USD conform indicelui original, rezultă din necesitatea de a lua în considerare contextul economic al țărilor analizate. Alegerea unei estimări a ratei sărăciei 8,30 USD pe zi pentru UE și noile țări candidate la UE, Moldova, Ucraina și Georgia, în loc de pragul mai mic care este adesea folosit pentru țările în curs de dezvoltare, poate fi justificată prin costul mai ridicat al vieții în UE și chiar în țările membre aspirante. Cheltuielile de bază, cum ar fi locuința, alimentația, transportul și asistența medicală costă mai mult decât în țările considerate state în dezvoltare, necesitând un prag mai mare pentru a captura cu exactitate venitul minim pentru a evita sărăcia. În plus, în contextul UE, sărăcia este adesea măsurată în termeni de sărăcie relativă, care ia în considerare dacă condițiile de viață ale indivizilor sunt semnificativ sub nivelul societății în care trăiesc. Această măsură este de obicei stabilită la 50% sau 60% din venitul mediu al țării (la 60% în UE) [163].

Totodată, au fost aplicate unele ajustări ale metodologiei propuse anterior pentru construirea indicelui de incluziune, cum ar fi extragerea PCA utilizând software-ul Stata19 pentru a calcula indicele, precum și utilizarea termenului de interacțiune pentru a explica, după cum a fost menționat mai sus, asocierea comună dintre inegalitatea veniturilor și sărăcie. Termenul de interacțiune inegalitate–sărăcie reflectă intensitatea simultană a disparităților distribuționale și a deprivării materiale. În combinație cu rata de ocupare inclusă separat în PCA, acesta permite

diferențierea țărilor în care sărăcia și inegalitatea se cumulează chiar și în prezența unor niveluri relativ ridicate ale ocupării, față de cele în care ocuparea atenuază această asociere. Testele de robustețe arată că introducerea termenului de interacțiune nu modifică structura generală a clasificării, fiind menținute numărul de clustere și tipologia acestora. Totuși, se observă modificări în apartenența unor țări la clustere, ceea ce indică o sensibilitate moderată a rezultatelor la specificarea modelului, fără a afecta interpretarea economică generală a grupării (Anexa 6 și 7).

Intervalul valorilor indicelui per cluster evidențiază gradul de incluziune pentru fiecare categorie. Clusterul 1 reunește observațiile cu cele mai reduse niveluri de incluziune, toate valorile fiind negative. Clusterul 2 cuprinde observațiile cele mai incluzive, toate valorile fiind pozitive. Clusterul 3 include observații cu niveluri medii de incluziune, cu valori ce variază de la negative la pozitive, reprezentând o zonă de tranziție.

Comparând rezultatele PCA cu și fără termenul de interacțiune se observă menținerea structurii generale a componentelor principale. Proporția varianței explicate de prima componentă rămâne relativ stabilă, aceasta explicând 53,02% din varianța totală în modelul fără termenul de interacțiune și 51,70% în modelul care include termenul de interacțiune. Totodată, termenul de interacțiune nu domină structura ponderilor variabilelor în prima componentă, prezentând o contribuție comparabilă cu cea a celorlalte variabile (*loading* = -0,588), ceea ce indică faptul că acesta nu influențează disproporționat structura factorială. Totodată, testul Bartlett confirmă adecvarea analizei factoriale în ambele specificații ($\chi^2 = 139,889$, $p < 0,001$ pentru modelul fără termenul de interacțiune și $\chi^2 = 551,327$, $p < 0,001$ pentru modelul cu termenul de interacțiune), indicând existența corelațiilor semnificative între variabile. În plus, includerea termenului de interacțiune conduce la o ușoară îmbunătățire a indicatorului Kaiser-Meyer-Olkin (KMO), de la 0,497 la 0,553, ceea ce înseamnă că varianța comună explicată de model crește (Anexa 8).

După ce indicele de incluziune a fost construit, gruparea k-means a fost utilizată pe setul de date pe baza primelor trei scoruri ale componentelor principale. Acest pas împarte observațiile în trei grupuri în funcție de nivelul de incluziune. Datele au fost preluate din baza de date a Băncii Mondiale pentru perioada 2006–2020 pentru 28 de țări, după cum s-a menționat mai sus (25 de state membre ale UE, cu excepția Croației și Ungariei, având în vedere lipsa datelor pentru întreaga perioadă și pentru toate componentele indicelui, și trei țări candidate la UE – Moldova, Ucraina și Georgia). Setul de date este standardizat, centrat pe medie și scalat la varianța unitară, pentru a asigura comparabilitatea între diferite variabile înainte de efectuarea analizei componentelor principale (PCA), iar semnele indicatorilor GINI și ale ratei sărăciei sunt inversate astfel încât o creștere a indicelui de incluziune să sugereze un rezultat pozitiv.

Scopul principal este de a analiza cele trei noi țări candidate și modul în care acestea se grupează cu celelalte state membre UE-25, dar și de a avea o perspectivă asupra situației din UE-25 pe dimensiunea de partajare a beneficiilor și de participare. Mai mult, în contextul testării celei de-a doua ipoteze, a faptului dacă valorile trecute ale indicelui de incluziune calculat conțin informații care pot ajuta la prezicerea valorilor viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor, se aplică testul de cauzalitate Granger.

În continuare sunt descriși pașii pentru analiza componentelor principale.

1. Mai întâi variabilele sunt standardizate pentru fiecare variabilă X (GINI, rata sărăciei la 8,30 USD, Raportul ocupare/populație) în conformitate cu formula (6):

$$X_{std} = (X - \mu_x) / \sigma_x \quad (6)$$

Unde:

- μ_x este media lui X
 - σ_x este abaterea standard a lui X
2. După standardizare, variabilele sunt inversate conform formulelor (7) și (8) astfel încât să se obțină o interpretare mai intuitivă a indicelui de incluziune, unde cu cât indicele este mai mare, cu atât țara este mai incluzivă.

$$\text{GINI std inv} = -1 \times \text{GINI std} \quad (7)$$

$$\text{Poverty std inv} = -1 \times \text{Poverty std} \quad (8)$$

3. Apoi, conform formulei (9) se calculează termenul de interacțiune dintre GINI inversat și Sărăcia inversată:

$$\text{Interaction} = \text{GINI std inv} \times \text{Poverty std inv} \quad (9)$$

4. PCA implică crearea componentelor principale care maximizează varianța explicată prin combinațiile liniare ale variabilelor. Astfel, PCA găsește componentele C_i care maximizează varianța. Aceasta se realizează prin formula (10).

$$C_i = a_{i1}\text{GINIstd inv} + a_{i2}\text{Poverty std inv} + a_{i3}\text{Employment std} + a_{i4}\text{Interaction} \quad (10)$$

Unde:

- a_{ij} sunt ponderile componentelor i pentru variabilele j .

Ponderile coeficienților sunt prezentate în Tabelul 3.1:

Tabelul 3.1. Ponderile variabilelor în componentele principale (PCA)

Variabilă	Comp1	Comp2	Comp3
GINI (standardizat și inversat)	0.4645	0.4546	0.7502
Sărăcia (standardizat și inversat)	0.6220	-0.2730	-0.1022
Raportul ocupare/populație (standardizat)	0.2273	0.7647	-0.6029
Interacțiunea GINI și Sărăcia	-0.5880	0.3660	0.2514

Sursa: elaborat de autor în Stata19.

Astfel, Comp1 este puternic influențată de Sărăcie (0.6220) și de GINI (0.4645), fiind în același timp influențat negativ de interacțiunea GINI și Sărăcie (-0.5880). Comp2 este dominată de raportul ocupare/populație (0.7647), urmat de GINI (0.4546), și Comp3 este puternic influențată de GINI (0.7502) și negativ de raportul ocupare/populație (-0.6029).

Testul factorial, precum și Testul Bartlett de sfericitate și rezultatele KMO sunt prezentate în Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Teste de adecvare pentru analiza factorială (KMO și Bartlett)

Determinantul matricei de corelație	Det = 0.266
Testul Bartlett de sfericitate	Chi-pătrat = 551.327 Grad de libertate = 6 Valoarea p = 0.000 H0: nu există corelație între variabile
Măsura Kaiser-Meyer-Olkin de adecvare a eșantionării	KMO = 0.553

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

Etaplele preliminare ale analizei factoriale confirmă caracterul adecvat al datelor pentru aplicarea analizei componentelor principale (PCA) și relevanța relațiilor dintre variabilele selectate. Determinantul matricei de corelație este egal cu 0,266, o valoare mai mare decât 0 dar relativ apropiată de zero, ceea ce sugerează existența unei anumite corelații între variabile și o posibilă multicolaritate moderată, însă nu una perfectă. Cu alte cuvinte, variabilele sunt corelate în mod util pentru analiză, fără a fi redundant identice.

Testul Bartlett de sfericitate indică un chi-pătrat de 551,327 cu 6 grade de libertate și o valoare p = 0,000, ceea ce respinge ipoteza nulă că nu ar exista corelație între variabile. Prin urmare, se confirmă existența unei corelații semnificative între variabile, sugerând că acestea conțin informație comună care poate fi captată prin componentele principale.

De asemenea, măsura Kaiser-Meyer-Olkin depășește pragul de 0,5, ceea ce indică adecvarea eșantionării și sprijină utilizarea PCA pentru aceste date.

5. În pasul următor, primele trei scoruri ale componentelor principale sunt combinate într-un indicator compus:

$$\text{Composite} = \text{PCA1} + \text{PCA2} + \text{PCA3} \quad (11)$$

Pentru a purcede mai departe, este utilă analizarea statisticilor descriptive ale variabilelor (Tabelul 3.3).

Tabelul 3.3. Statistici descriptive ale variabilelor analizate

Variabilă	Observații	Medie	Deviație standard	Min	Max
GINI	420	31.34	4.014106	23.2	41.3
Rata sărăciei (pragul de 8,30 USD pe zi)	420	7.517143	14.6648	0	79.8
Raportul ocupare/populație	420	53.80514	5.470528	37.289	68.992
Indicele de incluziune (indicator compozit)	420	-2.93e-10	1.949406	-4.475183	3.641038
Termenul de interacțiune GINI/Rata sărăciei (pragul de 8,30 USD pe zi)	420	0.3896312	1.412289	-2.050357	9.590111
pca1	420	-3.54e-10	1.438057	-7.773	1.543423
pca2	420	1.04e-09	1.091177	-2.838764	2.782519
pca3	420	9.51e-10	0.735874	-1.822738	1.508452

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

Statisticile descriptive din Tabelul 3.3 oferă detalii asupra distribuției condițiilor socioeconomice și a rezultatelor reducerii dimensionalității prin PCA în setul de date analizat. Coeficientul Gini (GINI), cu o medie de 31,34, indică un nivel moderat al inegalității veniturilor, în timp ce deviația standard de 4,01 reflectă o variabilitate substanțială între țări. Intervalul cuprins între 23,2 și 41,3 arată că, deși unele state prezintă o distribuție relativ egală a veniturilor, altele se confruntă cu niveluri considerabile ale inegalității.

Rata sărăciei la pragul de 8,30 USD pe zi prezintă o medie de 7,52, sugerând că, în medie, o proporție relativ redusă a populației trăiește sub acest prag de sărăcie. Totuși, deviația standard ridicată și intervalul larg, de la 0 la 79,8, indică variații extreme între țări, unele înregistrând niveluri minime ale sărăciei, în timp ce altele se confruntă cu rate foarte ridicate.

Raportul ocupare/populație are o medie de 53,81%, ceea ce arată că, în medie, peste jumătate din populația aptă de muncă este ocupată. Deviația standard de 5,47 semnalează diferențe moderate între țări, iar limitele de la 37,29% la 68,99% sugerează disparități în performanța pieței muncii și în capacitatea economiilor de a crea locuri de muncă.

Indicele de incluziune (indicatorul compozit), obținut prin analiza componentelor principale, are o medie aproape egală cu zero, aspect așteptat având în vedere centrarea datelor în procesul analizei componentelor principale. Deviația standard de 1,95 evidențiază un spectru larg al condițiilor socioeconomice, reflectat și în intervalul extins, de la -4,48 la 3,64.

Termenul de interacțiune Gini-sărăcie, în continuare arată o medie de 0,39, cu o deviație standard de 1,41, ceea ce ilustrează o variabilitate semnificativă privind modul în care inegalitatea și sărăcia se manifestă simultan în diferite țări. Valorile cuprinse între -2,05 și 9,59 sugerează atât contexte economice în care relația dintre acești factori este slabă sau chiar inversă, cât și situații în care aceștia se amplifică reciproc.

Scorurile componentelor principale au medii apropiate de zero, ceea ce confirmă standardizarea rezultatelor PCA. De asemenea, ordinea descrescătoare a deviațiilor standard, 1,44 pentru pca1, 1,09 pentru pca2 și 0,74 pentru pca3, reflectă ponderea varianței captate de fiecare componentă, cu pca1 surprinzând proporția cea mai mare din variabilitatea totală a datelor. Intervalele acestor componente evidențiază variațiile substanțiale în profilurile socioeconomice ale țărilor analizate, cu pca1 având cel mai larg interval (de la -7,77 la 1,54), confirmând rolul de bază al acesteia în captarea diferențelor structurale relevante.

În urma calculării PCA, efectuăm o analiză a clusterilor pentru care scopul principal este de a vedea modul în care noile state candidate la UE se grupează cu statele membre UE-25 în termeni de incluziune care reprezintă partajarea beneficiilor și participarea. După cum s-a menționat mai sus, gruparea k-means este rulată pe setul de date în baza primelor trei scoruri ale componentelor principale (indicele de incluziune). Se efectuează gruparea K-means care implică atribuirea fiecărei observații celui mai apropiat cluster, pe baza indicatorului compus prin formula (12).

$$\sum_{i=1}^n \sum_{k=1}^K \|x_i - \mu_k\|^2 \quad (12)$$

Unde

- n este numărul total de observații.
- K este numărul de clustere.
- x_i reprezintă vectorul scorurilor componentelor principale pentru observația i .
- μ_k reprezintă centroidul clusterului k .

Scopul algoritmului k-means este de a împărți cele n observații în K cluster în care fiecare observație aparține clusterului cu cea mai apropiată medie, servind ca prototip al clusterului. Acest pas împarte observațiile în 3 grupuri în funcție de nivelul de incluziune. În Tabelul 3.4 de mai jos este prezentată o distribuție a modului în care cele 420 observații sunt clasificate în trei grupuri distincte. Distribuția în grupuri este destul de uniformă. Cel mai mare cluster este clusterul 2 cu 33.81% din observații, iar celelalte două cuprind câte 33.10%. De asemenea sunt furnizate valorile minime și maxime ale indicelui de incluziune pe cluster.

Tabelul 3.4. Repartizarea observațiilor pe cluster

Atribuirea clusterului	Frecvență	Percent	Min.	Max.
1	139	33.10	-4.475183	-1.119998
2	142	33.81	1.123896	3.641038
3	139	33.10	-1.094831	1.106206
Total	420	100.00	-4.475183	3.641038

Sursa: elaborat de autor în Stata19 în baza datelor Băncii Mondiale.

Diagramele din Figura 3.5 prezintă vizual frecvența după cluster, intervalul valorilor indicelui per cluster și distribuția procentuală pe cluster.

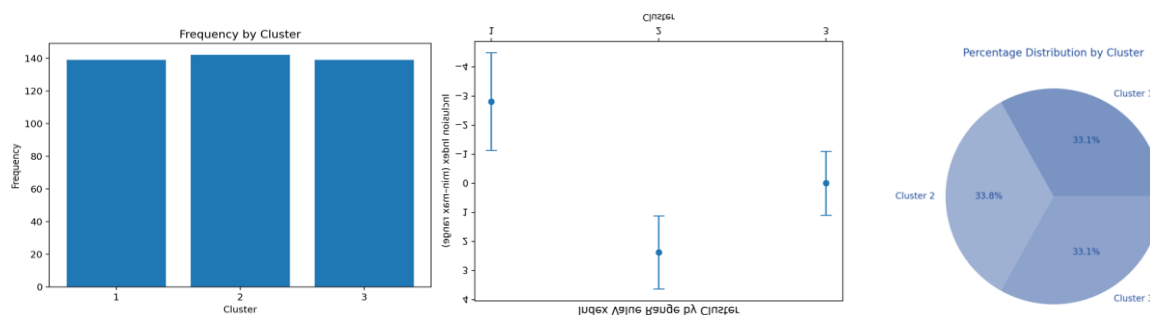

Fig. 3.5. Frecvența după cluster, intervalul valorilor indicelui per cluster și distribuția procentuală pe cluster (UE-25, Moldova, Georgia și Ucraina), 2006-2020.

Sursa: elaborat de autor, vizualizare în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19.

Frecvența după cluster indică faptul că distribuția observațiilor este foarte echilibrată între cele trei grupuri și repartizarea procentuală este aproape uniformă, fără un grup dominant, ceea ce confirmă o segmentare echilibrată a datelor pe nivelurile de incluziune.

Etapele următoare vizează aplicarea testului de cauzalitate Granger, care evaluează măsura în care valorile anterioare ale unei variabile contribuie la îmbunătățirea predicției valorilor viitoare

ale altei variabile. Acest test nu stabilește o relație cauzală în sens strict, ci identifică o relație de tip predictiv, sugerând că informația istorică furnizată de o variabilă sporește capacitatea de prognoză a celeilalte [153].

Testele de cauzalitate Granger presupun că datele sunt staționare [263, p 5]. Astfel, pentru pregătirea pentru acest test este esențială înțelegerea dacă fiecare dintre serii este staționară, deoarece variabilele nestaționare pot duce la rezultate înșelătoare în analiza seriilor de timp. Prin urmare, se execută mai întâi testul rădăcinii unității Levin-Lin-Chu (LLC), care în cazul PIB-ului pe cap de locuitor (log) arată că această serie pare a fi staționară, adică proprietățile sale statistice (medie, varianță etc.) nu se modifică în timp. Pentru indicatorul compozit al incluziunii, forma inițială a datelor sugerează, de asemenea, respingerea ipotezei de rădăcină unitară ($p \approx 0,038$), însă, pentru robustețe metodologică, acesta a fost transformat prin diferențiere de ordinul întâi. Seria diferențiată a trecut testul LLC cu o semnificație ridicată ($p < 0,001$), confirmând staționaritatea indicelui.

După asigurarea staționarității, variabilele au fost agregate (collapsed) la nivel anual pentru a evidenția tendințele medii transnaționale și pentru a reduce variabilitatea internă între țări.

Ulterior, pentru identificarea numărului optim de lag-uri în modelul VAR, a fost utilizată procedura varsoc, care evaluează criteriile Akaike (AIC), Hannan–Quinn (HQIC), Schwarz (SBIC) și eroarea finală de predicție (FPE). În baza acestor criterii, s-a selectat un model VAR cu patru laguri pentru etapa exploratorie, însă estimarea finală a relației a fost realizată pentru lagurile 3–4, întrucât au prezentat rezultate statistice robuste. Rezultatele sunt prezentate în Tabelul 3.5.

Tabelul 3.5. Selectarea ordinului optim de întârziere (lag) în modelul VAR

Criterii de selecție a ordinului de întârziere (lag)								
Eșantionul pentru perioada 2011-2020						Numărul de obs. = 10		
Lag	LL	LR	df	p	FPE	AIC	HQIC	SBIC
0	19.8316				.000097	-3.56632	-3.6327	-3.5058
1	21.3385	3.0139	4	0.555	.000166	-3.06771	-3.26687	-2.88616
2	23.4341	4.1911	4	0.381	.000284	-2.68682	-3.01875	-2.38423
3	31.4053	15.942	4	0.003	.000206	-3.48106	-3.94577	-3.05745
4	222.244	381.68*	4	0.000	6.1e-20*	-40.8488*	-41.4463*	-40.3042*
* lag optim Endogene: PIB per capita (log); Indicele de incluziune (diferențiat) Exogene: _cons								

Sursa: elaborat de autor în baza prelucrării în Stata19 conform.

Diagrama din Figura 3.6 reprezintă criteriile de selecție a ordinului de întârziere (lag) în modelul VAR (Vector Autoregression).

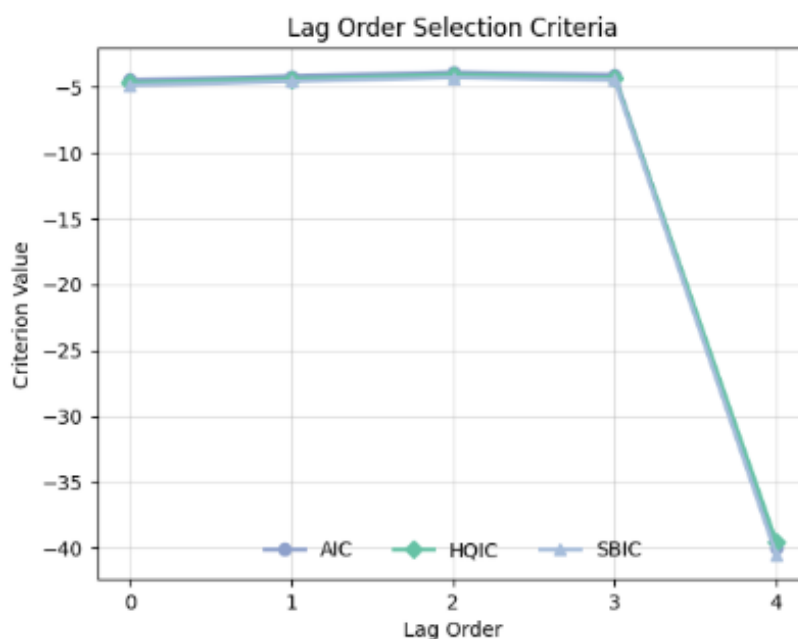

Fig. 3.6. Criteriile de selecție a ordinului de întârziere (lag) în modelul VAR (Autoregresie vectorială)

Sursa: elaborată de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

În diagramă sunt prezentate cele trei criterii de selecție a lagului pentru modelul VAR: AIC (Akaike Information Criterion), HQIC (Hannan-Quinn Information Criterion) și SBIC (Schwarz Bayesian Information Criterion). Rezultatele indică faptul că toate cele trei criterii ating valoarea minimă la lagul 4, evidențiat prin scăderea abruptă a curbelor. Prin urmare, lagul optim sugerat statistic pentru modelul VAR este lag 4.

Ulterior sunt efectuate testele de autoregresie vectorială și de cauzalitate Granger Wald. Formula generală pentru testele de cauzalitate Granger pentru toate specificațiile este următoarea:

$$Y_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \alpha_i Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \beta_i X_{t-i} + \epsilon_t$$

unde:

- Y_t reprezintă valoarea curentă a variabilei dependente la momentul t ;
- Y_{t-i} sunt valorile întârziate (lag-uri) ale aceleiași variabile Y , care captează dinamica proprie a seriei;
- X_{t-i} sunt valorile întârziate ale variabilei explicative X , a căror influență predictivă este testată;
- α_0 este termenul constant al regresiei;
- α_i și β_i sunt coeficienții estimați pentru fiecare lag;

- p indică ordinul optim al întârzierii (numărul de lag-uri incluse în model);
- et este termenul de eroare, care surprinde variațiile neexplicate de model.

Rezultatele testelor sunt prezentate în Tabelul 3.6.

Tabelul 3.6. Rezultatele modelului VAR și testele de cauzalitate Granger (Wald) (lag 3/4)

Autoregresie vectorială						
Eșantionul pentru perioada 2011-2020 Valoarea log-verosimilității = 31.97281 FPE= .0000515 Det(Sigma_ml)= 5.73e-06			Numărul de obs. = 10 AIC= -4.394562 HQIC= -4.726497 SBIC= -4.091977			
Ecuatie	Parms	RMSE	R2	chi2	P>chi2	
PIB per capita (log)	5	.033708	0.8805	73.69544	0.0000	
Indicele de incluziune (diferențiat)	5	.148166	0.1989	2.482651	0.6477	
	Coeficient	Eroare std.	z	P> z	[95% interval de încredere]	
PIB per capita (log)						
L3.	-.4074261	.1462716	-2.79	0.005	-.6941131	-.120739
L4.	-.3952514	.1432877	-2.76	0.006	-.6760901	-.1144128
Indicele de incluziune (diferențiat)						
L3.	.3200303	.070083	4.57	0.000	.1826701	.4573904
L4.	.2423169	.0699705	3.46	0.001	.1051773	.3794566
_cons	18.08761	2.261547	8.00	0.000	13.65506	22.52016
Indicele de incluziune (diferențiat)						
PIB per capita (log)						
L3.	.5823787	.6429534	0.91	0.365	-.6777868	1.842544
L4.	.0251106	.6298372	0.04	0.968	-1.209348	1.259569
diff_composite						
L3.	.244759	.3080578	0.79	0.427	-.3590233	.8485412
L4.	-.2008916	.3075633	-0.65	0.514	-.8037046	.4019214
_cons	-6.036587	9.940889	-0.61	0.544	-25.52037	13.4472
Teste de cauzalitate Granger de tip Wald						
Ecuatie	Exclude		chi2	df	P > chi2	
PIB per capita (log)	Indicele de incluziune (diferențiat)		41.812	2	0.000	
PIB per capita (log)	Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziati))		41.812	2	0.000	
Indicele de incluziune (diferențiat)	PIB per capita (log)		.84575	2	0.655	
Indicele de incluziune (diferențiat)	Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziati))		.84575	2	0.655	

Sursa: elaborat de autor în baza în baza datelor Băncii Mondiale prelucrate în Stata19.

Diagrama din Figura 3.7 prezintă coeficienții estimați în modelul VAR pentru ecuația în care PIB-ul pe cap de locuitor (log) este variabila dependentă. Sunt afișate coeficienții variabilelor întârziate la lagurile 3 și 4 pentru PIB per capita și pentru indicele compozit al incluziunii.

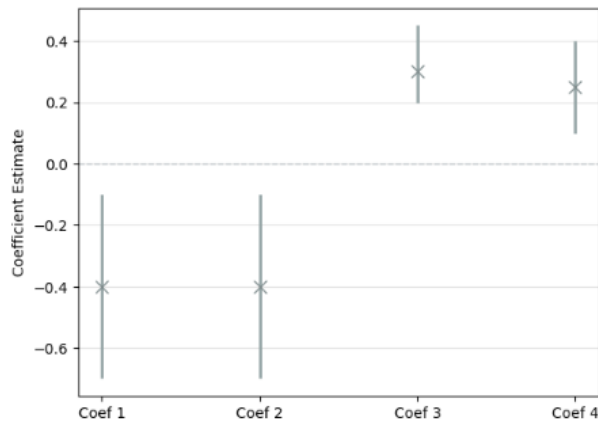

Fig. 3.7. Coeficienții estimați ai modelului VAR pentru ecuația PIB-ului pe cap de locuitor (log) – lagurile 3 și 4

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Pe grafic sunt vizualizate estimările punctuale ale coeficienților (punctele), intervalele de încredere de 95% (barele verticale), și linia punctată la nivelul zero, care separă efectele pozitive de cele negative. Deci, GDP L3 și GDP L4 au coeficienți negativi și semnificativi statistic, ceea ce sugerează că valorile trecute ale PIB-ului au un efect de încetinirea asupra valorii curente. Composite L3 și L4 (laguri ale indicelui de incluziune) au coeficienți pozitivi și semnificativi, indicând că nivelurile mai ridicate ale incluziunii din perioadele anterioare contribuie la creșterea PIB-ului pe capita.

Rezultatele estimării modelului VAR indică faptul că valorile întârziate ale PIB-ului pe cap de locuitor (lag 3 și lag 4) au un efect negativ semnificativ asupra valorii curente, sugerând un mecanism de autoreglare economică. În contrast, valorile întârziate ale indicelui compozit al incluziunii (lag 3 și lag 4) prezintă un efect pozitiv și semnificativ statistic, evidențiind că un nivel mai ridicat de incluziune economică în perioadele anterioare are un impact favorabil asupra creșterii economice.

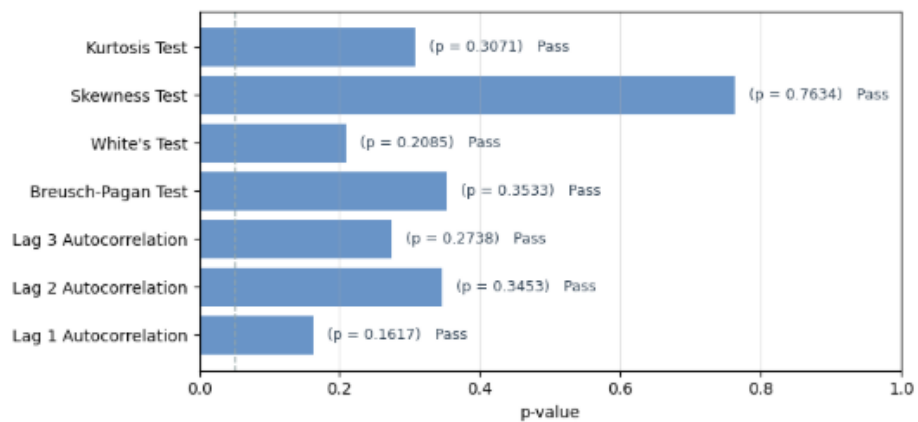

Fig. 3.8. Teste de diagnostic ale reziduurilor modelului econometric

Sursa: elaborat de autor, generat în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Rezultatele testelor diagnostice indică faptul că modelul VAR nu prezintă autocorelare reziduală semnificativă, heteroskedasticitate sau erori de specificație. Testele Breusch–Pagan și White nu resping ipoteza de homoskedasticitate, iar statisticile din decompoziția Cameron–Trivedi confirmă absența problemelor de skewness și kurtosis. Prin urmare, modelul este adecvat pentru analiză și rezultatele pot fi considerate robuste. Rezultatele detaliate ale testelor sunt prezentate în Tabelul 3.7.

Tabelul 3. 7. Teste de diagnostic ale reziduurilor și validarea modelului econometric

Test	Statistic	Detalii	Interpretare
Teste de autocorelație			
Lag 1 - Autocorelație (AC)	-0.3833	Q-statistic: 1.9584, valoarea p: 0.1617	Nu se atestă o autocorelație semnificativă deoarece $p > 0.05$
Lag 1 – Autocorelație parțială (PAC)	-0.3945		
Lag 2 - Autocorelație (AC)	-0.1058	Q-statistic: 2.1264, valoarea p: 0.3453	Nu se atestă o autocorelație semnificativă deoarece $p > 0.05$
Lag 2 - Autocorelație parțială (PAC)	-0.4158		
Lag 3 - Autocorelație (AC)	-0.3206	Q-statistic: 3.8881, valoarea p: 0.2738	Nu se atestă o autocorelație semnificativă deoarece $p > 0.05$
Lag 3 - Autocorelație parțială (PAC)	-0.8587		
Reziduuri ale analizei de regresie			
Reziduuri ale PIB per capita		Coeficientul GDPpercapitacurrentUS_log: 0.1148427 (p = 0.366)	Putere predictivă slabă; $R^2 = 0.1754$
		Coeficientul diff_composite: 0.0482242 (p = 0.513)	
Reziduuri ale Indicatorului compozit (inclusiveness index)		Coeficientul diff_composite: 0.0482242 (p = 0.513)	Putere predictivă slabă; $R^2 = 0.1754$
		Coeficientul GDPpercapitacurrentUS_log: 0.1148427 (p = 0.366)	
Testul Breusch-Pagan/Cook-Weisberg	Chi-square statistic: 0.86	valoarea p: 0.3533 (ambele reziduuri)	Reziduurile au o variație constantă; $p > 0.05$
Testul White (Testul General al Heteroscedasticității)	Chi-square statistic: 7.17	valoarea p: 0.2085	Nu s-a constatat o heteroscedasticitate semnificativă
Decompoziția Cameron-Trivedi			
Heteroscedasticitate		valoarea p: 0.2085	Nu s-a constatat o heteroscedasticitate semnificativă
Coeficient de asimetrie (skewness)		valoarea p: 0.7634	Distribuție normală
Coeficient de aplatare (kurtosis)		valoarea p: 0.3071	Distribuție normală

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19.

Pentru a evalua robustețea relației dintre incluziune și creștere economică, testele de cauzalitate Granger au fost replicate separat pentru fiecare componentă a indicelui compozit. Rezultatele indică o relație predictivă semnificativă de la PIB per capita către inegalitate (GINI), rata sărăciei și indicele de incluziune, dar nu și către rata de ocupare. În plus, testele bidirecționale au evidențiat că sărăcia și rata de ocupare pot, la rândul lor, influența dinamica PIB-ului, sugerând interdependențe complexe între incluziune socială și performanța economică. Rezultatele detaliate sunt prezentate în Tabelul 3.8.

Tabelul 3.8. Teste de cauzalitate Granger (Wald) pentru inegalitate, sărăcie, ocupare și indicele de incluziune – verificări de robustețe

Combinăția de variabile	Ecuatie	Variabile excluse	Chi2	df	Prob > Chi2
Coeficientul Gini	PIB per capita (log)	Gini diferențiat	36.092	2	0.000
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	36.092	2	0.000
	Gini diferențiat	PIB per capita (log)	2.2357	2	0.327
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	2.2357	2	0.327
Rata sărăciei	PIB per capita (log)	Rata sărăciei (8.30 USD pe zi)	20.623	2	0.000
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	20.623	2	0.000
	Rata sărăciei (8.30 USD pe zi)	PIB per capita (log)	1.7955	2	0.407
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	1.7955	2	0.407
Raportul ocupare/populație	PIB per capita (log)	Raportul ocupare/populație	5.5506	2	0.062
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	5.5506	2	0.062
	Raportul ocupare/populație	PIB per capita (log)	13.699	2	0.001
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	13.699	2	0.001
Indicele de incluziune (Indicator compozit)	PIB per capita (log)	Indicele de incluziune (diferențiat)	41.812	2	0.000
		Toate variabilele explicative	41.812	2	0.000

Combi-nația de variabile	Ecu-ație	Variabile excluse	Chi2	df	Prob > Chi2
		(toți regresorii (întârziați))			
	Indicele de incluziune (diferențiat)	PIB per capita (log)	0.84575	2	0.655
		Toate variabilele explicative (toți regresorii (întârziați))	0.84575	2	0.655

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Figura 3.9 prezintă rezultatele testelor de cauzalitate Granger pentru componentele indicelui de incluziune (inegalitate, sărăcie și ocupare), precum și pentru indicele compozit de incluziune, evidențiind direcția de predictibilitate de la aceste variabile către PIB-ul pe cap de locuitor (1), respectiv de la PIB către fiecare dintre ele (2).

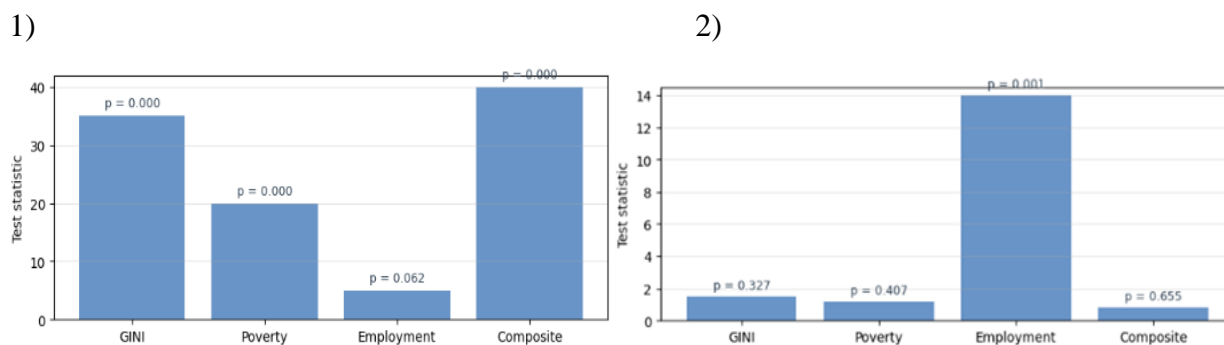

Fig. 3.9. Testul de cauzalitate Granger pentru GINI, Rata sărăciei și raportul ocupare/populație (verificări de robustețe) și pentru indicele de incluziune

Sursa: elaborat de autor, generat în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Testele Granger evidențiază o relație de predictibilitate semnificativă de la inegalitate, rata sărăciei și indicele compozit de incluziune către PIB-ul pe cap de locuitor. Acest rezultat sugerează că îmbunătățirea dimensiunilor incluziunii economice anticipează evoluțiile favorabile ale creșterii economice, susținând ipoteza conform căreia progresele sociale și reducerea excluziunii pot contribui la dinamizarea activității economice. Cu alte cuvinte, valorile trecute ale indicelui de incluziune (și ale componentelor sale inegalitate și sărăcie) au o capacitate predictivă semnificativă pentru evoluțiile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor.

În ceea ce privește direcția opusă, rezultatele arată că PIB-ul Granger-cauzează rata ocupării, sugerând că expansiunea economică influențează dinamica pieței muncii. Totuși, nu sunt identificate relații semnificative de la PIB către inegalitate, sărăcie sau indicele compozit, ceea ce indică faptul că, în perioada analizată, creșterea economică nu a fost un predictor robust al îmbunătățirii incluziunii sociale.

Prin urmare, rezultatele confirmă existența unei relații predominant unidirecționale de la incluziune către creștere economică, cu excepția dimensiunii ocupării, pentru care relația este predominant dinspre PIB către ocupare. Aceasta evidențiază rolul crucial al politicilor orientate spre reducerea inegalității și a sărăciei în stimularea creșterii economice sustenabile, subliniind faptul că incluziunea economică precedă și facilitează performanța economică, mai degrabă decât să fie exclusiv un rezultat al acesteia.

Testele de diagnosticare confirmă robustețea modelului, fără a evidenția autocorelare semnificativă sau heteroscedasticitate a reziduurilor. Verificările suplimentare arată că componentele Gini și Rata sărăciei (8.30 USD pe zi) prezintă cea mai puternică relație predictivă în cadrul indicelui compozit asupra PIB-ului, în timp ce raportul ocupare/populație are o contribuție mai redusă, dar rămâne relevant în evaluarea generală a incluziunii.

Această relație predictivă unidirecțională este în concordanță cu rezultatele lui Sotiropoulou T. și coautorii, care identifică o cauzalitate de la inegalitatea veniturilor către creșterea economică [263]. De asemenea, constatările sunt conforme cu Staníčková M., care evidențiază faptul că disparitățile sociale și disfuncționalitățile pieței muncii, reflectate în accesul limitat la ocupare și performanța scăzută a ocupării, limitează incluziunea și afectează negativ performanța economică [265]. În plus, concluziile sunt compatibile cu Michálek A. și Výboštok J., care subliniază interdependența dintre creșterea economică și reducerea disparităților sociale, evidențiind rolul reducerii inegalităților în promovarea unei creșteri sustenabile și incluzive [181].

Totodată este oportună efectuarea unei analize a modului în care statele sunt distribuite pe clustere din punct de vedere al indicelui de incluziune pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării și cum se clasează Republica Moldova, Ucraina și Georgia în raport cu cele 25 de state membre ale Uniunii Europene analizate. Evoluțiile indicelui de incluziune pe perioada 2006-2020 este prezentat în Figura 3.10.

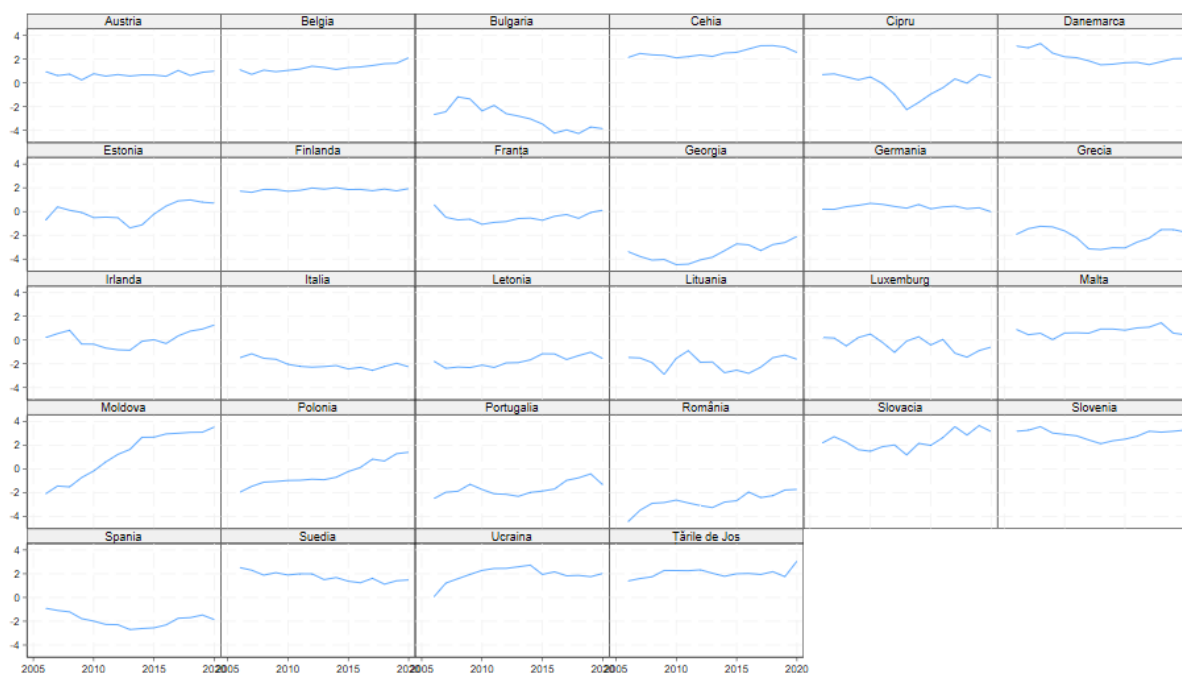

Fig. 3.10. Evoluția indicelui de incluziune (partajarea beneficiilor și participarea) pe țări (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Indicele de incluziune calculat oferă o viziune cu mai multe fațete asupra progresului fiecărei țări către incluziune socială și economică. Schimbările pozitive ale indicatorului compozit sugerează îmbunătățiri în distribuția veniturilor, reduceri ale sărăciei și/sau niveluri mai ridicate de angajare, indicând o mai mare incluziune. Schimbările negative indică domenii în care o țară s-ar fi putut confrunta cu provocări în atingerea incluziunii. Țări precum Republica Cehă, Slovacia și Slovenia prezintă tendințe pozitive consistente, sugerând îmbunătățiri semnificative ale incluziunii. Moldova și Ucraina prezintă schimbări pozitive substanțiale, ceea ce indică faptul că eforturile pentru o mai mare incluziune au fost fructuoase. Cu toate acestea, țări precum Grecia, Spania, Bulgaria și Italia prezintă în mod constant provocări în îmbunătățirea incluziunii.

Mai jos este diagrama scatter (Figura 3.11) a distribuției celor 25 de țări UE și a celor trei noi țări candidate la UE conform indicelui de incluziune pe an pe trei cluster, perioada fiind 2006-2020.

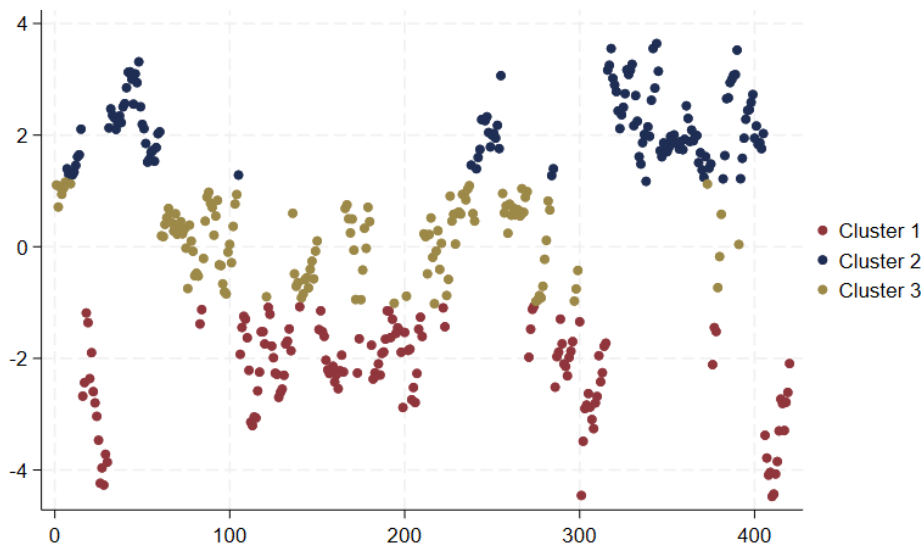

Fig. 3.11. Distribuția anuală a țărilor în funcție de indicele de incluziune pe trei clustere (25 de state membre UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina), 2006–2020

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Figura 3.11 prezintă distribuția indicelui de incluziune pentru țările analizate în perioada 2006–2020 și clasificarea acestora în trei clustere obținute prin metoda *k-means*, pe baza indicelui construit din coeficientul GINI, rata sărăciei (8,30 USD/zi) și raportul ocupare–populație. Clusterul 1 grupează țări cu valori scăzute ale indicelui (performanțe reduse ale incluziunii), Clusterul 2 reunește țări cu valori ridicate ale indicelui (performanțe mai bune), iar Clusterul 3 include țări cu valori moderate, în general apropiate de zero sau ușor pozitive/negative, situate între cele două extreme. Graficul evidențiază diferențele dintre clustere și evoluția poziționării relative a țărilor în timp.

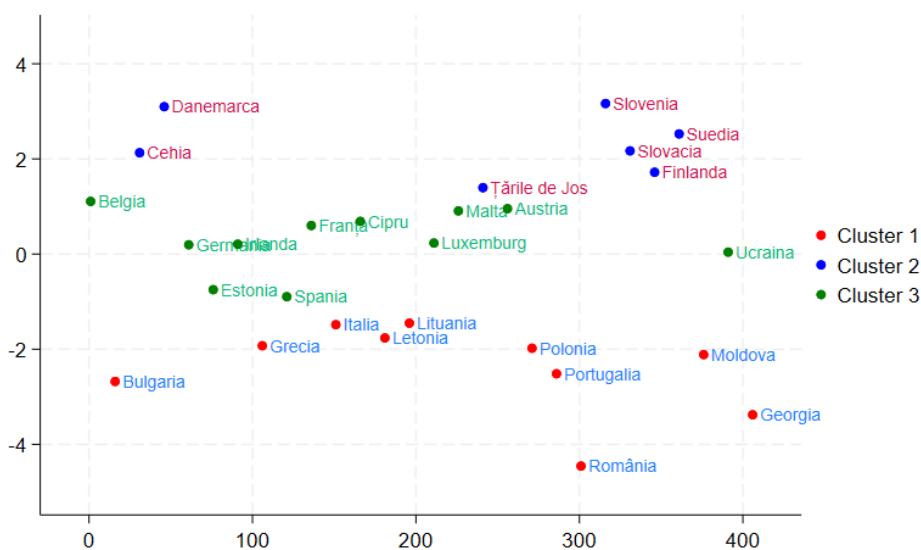

Fig. 3.12. Distribuția celor 25 de țări din UE și Republica Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe clustere în 2006 (începutul perioadei analizate)

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Figurile 3.12 și 3.13 oferă o imagine vizuală a indicelui de incluziune al țărilor UE și al noilor state candidate la începutul (2006) și la sfârșitul (2020) perioadei analizate.

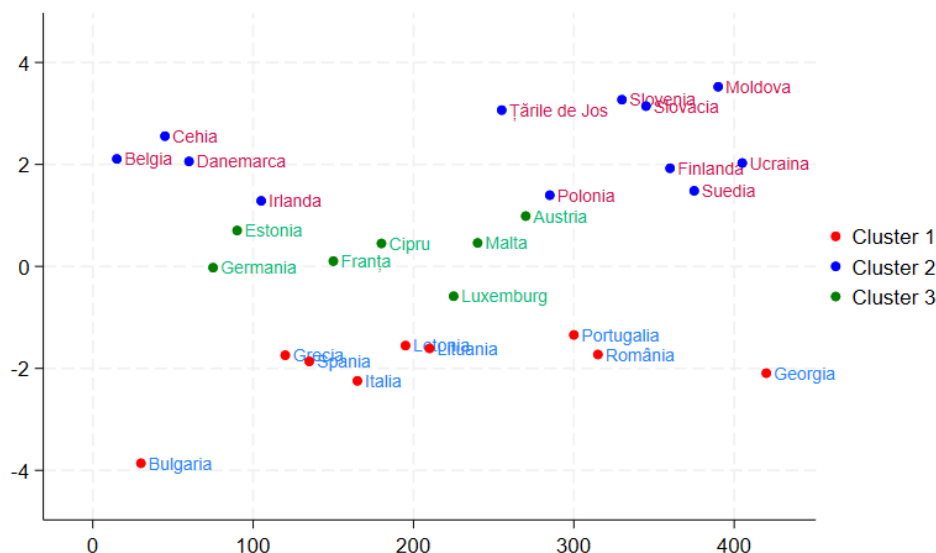

Fig. 3.13. Distribuția celor 26 de țări UE și a Republicii Moldova, Georgia și Ucraina conform indicelui de incluziune pe cluster în 2020 (sfârșitul perioadei analizate)

Sursa: elaborat de autor în baza rezultatului prelucrării datelor în Stata19

Distribuția țărilor UE și a noilor state candidate în trei cluster, obținute prin k-means pe baza indicelui de incluziune, evidențiază o tranziție semnificativă între 2006 și 2020. În 2006, Clusterul 1 cuprinde economii cu valori scăzute, preponderent negative, ale indicelui de incluziune, marcate de niveluri reduse ale incluziunii pe dimensiunea partajării beneficiilor și a participării. Clusterul 2 reunește state cu valori ridicate ale indicelui, indicând niveluri mai favorabile ale incluziunii, în timp ce Clusterul 3 include economii cu valori moderate ale indicelui, situate în jurul valorii zero sau ușor pozitive/negative.

Până în 2020, se observă o mobilitate ascendentă pentru un segment semnificativ de țări, ceea ce confirmă un proces de convergență graduală în direcția modelelor de incluziune mai ridicate. Spre exemplu, Polonia trece de la Clusterul 1 în 2006 la Clusterul 2 în 2020, Moldova avansează de la valori negative ale indicelui în 2006 la valori ridicate ale indicelui și se regăsește în Clusterul 2 în 2019–2020, iar Ucraina evoluează din zona valorilor moderate către Clusterul 2. Totodată, unele țări rămân în același cluster, cum ar fi România, deși își îmbunătățește considerabil scorul, indicând progres, dar și persistența unor vulnerabilități structurale. Cipru rămâne în Clusterul 3, cu fluctuații moderate.

Chiar dacă unele rezultate sunt contraintuitive la prima vedere, această repartizare pe cluster poate fi explicată prin natura structurală a acestei metode de grupare. Clusterelor reflectă modele de

incluziune economică, surprinzând dimensiunile de partajare a beneficiilor și participare, și nu nivelurile de venit sau gradul general de prosperitate economică. Tranziția Republicii Moldova către clusterul cu valori mai ridicate ale indicelui, spre exemplu, indică îmbunătățiri relative ale dinamicii incluziunii, pornind de la un nivel inițial scăzut, de la o bază mai joasă.

Astfel, în ansamblu, țările vest-europene mențin coeficienți Gini stabili datorită rețelelor robuste de siguranță socială și în anumite cazuri, unor structuri fiscale progresive. Caminada K. și coautorii au demonstrat că sume importante din PIB dedicate transferurilor sociale reduc semnificativ inegalitatea veniturilor [49]. Țările sud-europene, cum ar fi Grecia, Italia și Spania, s-au confruntat cu o inegalitate crescută a veniturilor din cauza crizelor financiare și a măsurilor de austeritate. În pofida creșterii economice, statele baltice au coeficienți Gini ridicați din cauza cheltuielilor mai mici pentru protecția socială în comparație cu alte țări UE [6]. Prestațiile sociale din aceste state reduc în mod modest inegalitatea veniturilor, cu rate ridicate ale sărăciei în rândurile tinerilor, șomerilor și celor în etate [256]. Nolan B. și coautorii atribuie nivelurile relativ scăzute ale inegalității veniturilor din țările nordice statelor bunăstării robuste, cheltuielilor publice ridicate pentru educație și protecție socială și instituțiilor puternice de pe piața muncii [196]. Prin urmare clasificarea pe clustere se aliniează și cu literatura de specialitate mai largă.

Transformările economice din anii '90 au redus drastic rolul salariului în veniturile populației, au extins sărăcia și inegalitățile, au contribuit la degradarea potențialul uman și au intensificat migrația, subminând astfel dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova [277]. Migrația pe scară largă a moldovenilor și remitențele rezultate au oferit o sursă critică de venit pentru multe gospodării, inclusiv au contribuit la reducerea sărăciei, stimularea consumului gospodăriilor și creșterea economică, în special în zonele rurale [165; 282]. Totodată, remitențele contribuie la reducerea sărăciei atât la nivel național, cât și în rândul gospodăriilor beneficiare, precum și la diminuarea decalajului de sărăcie, însă au un efect de creștere a inegalității veniturilor, conform unor studii [54]. În plus, fluxurile de remitențe sunt sensibile la condițiile economice din țările de destinație, ceea ce duce la o potențială volatilitate [165]. Ucraina arată o ușoară creștere a inegalității veniturilor, în timp ce Georgia prezintă tendințe pozitive datorită eforturilor de stabilizare economică și reforme. În Ucraina, literatura de specialitate arată că reformele impozitului pe venitul personal sunt concepute pentru a reduce inegalitatea prin mutarea poverii fiscale de la persoanele cu venituri mici către cele cu venituri ridicate, deși dovezile indică faptul că sistemul actual nu îndeplinește încă pe deplin această funcție redistributivă [259; 175]. Georgia a implementat reforme economice cuprinzătoare, reducând povara fiscală și sporind libertatea economică [27]. Cu toate acestea, persistă provocări structurale, precum disparitățile regionale, sărăcia și capacitatea limitată a instituțiilor publice, care afectează coeziunea socială și reziliența Georgiei [161],

explicând de ce performanța acesteia în ceea ce ține de incluziune rămâne a fi mai modestă comparativ cu Moldova și Ucraina în perioada analizată. Ucraina a înregistrat fluctuații, cu perioade de reducere a inegalității, susținute de reforme fiscale progresive. Georgia rămâne, în termeni relativi, mai puțin incluzivă decât Moldova și Ucraina, deși a făcut progrese semnificative din 2006 până în 2020.

Prin urmare, scorurile ridicate ale Republicii Moldova și Ucrainei în ceea ce privește incluziunea reflectă progrese relativ semnificative în perioada 2006–2020 în ceea ce privește incluziunea înțeleasă ca partajare a beneficiilor și participării. Aceste rezultate nu indică un nivel de trai mai ridicat față de statele vest-europene, ci o traiectorie mai favorabilă în ceea ce privește incluziunea economică și socială, așa cum este măsurată prin indicatori standardizați ai partajării beneficiilor și participării. Ele evidențiază potențialul acestor state de a se alinia la modelul social european, chiar dacă provocările ce se referă la dezvoltare rămân semnificative.

Totuși, în perioada post pandemică, după perioada analizată, unele analize comparative dintre Republica Moldova și țările UE arată că pandemia COVID-19 a amplificat inegalitățile economice, acestea crescând mult mai accentuat în Moldova decât în statele Uniunii Europene [57]. Disparitățile digitale au contribuit la inegalități afectând disproporționat capacitatea populației și a afacerilor de a se alinia noilor cerințe de operare în mediul online [220]. De asemenea, existența unui segment semnificativ de populație inactivă poate indica dificultăți structurale de adaptare ale anumitor categorii de forță de muncă potențială la cerințele unei piețe a muncii aflate într-un proces accelerat de digitalizare [227]. Toate acestea ar putea schimba imaginea actuală.

3.3 Evaluarea alinierii politicilor de incluziune ale Republicii Moldova pe dimensiunea partajării beneficiilor și participării la standardele Uniunii Europene

Deși Republica Moldova nu este încă parte a cadrului legislativ al Pilonului European al Drepturilor Sociale (PEDS), țara a realizat progrese în direcția alinierii la principiile fundamentale ale pilonului. Pentru a avansa în direcția unei convergențe reale cu Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS), Republica Moldova a inițiat în ultimii ani o serie de reforme relevante, aliniată la principiile europene privind partajarea echitabilă a beneficiilor și participarea activă în viața economică.

Pe dimensiunea redistribuției, introducerea salariului minim unificat și majorările succesive (HG 670/2022; HG 854/2022; HG 846/2024) corelează cu Principiul 6 al PEDS privind salariile echitabile și cu Directiva (UE) 2022/2041 [118; 119; 122; 210]. În același timp, reforma sistemului de asistență socială „RESTART” și extinderea serviciilor sociale în baza Legii nr. 256/2023 reflectă obiectivele Principiului 14 privind venitul minim adecvat și incluziunea activă. Pe dimensiunea participării, Programul național pentru ocuparea forței de muncă pentru anii 2022–2026 și reforma educației tehnice și profesionale (TVET) susțin accesul la locuri de muncă decente

și formare continuă, în conformitate cu Principiile 1 Dreptul la educație, formare și învățare pe tot parcursul vieții de calitate; 4 Dreptul la asistență activă pentru ocuparea forței de muncă și 5 Dreptul la condiții de muncă echitabile și sigure, inclusiv flexibilitate și protecție socială adecvată ale PEDS [121; 213]. De asemenea, proiectul „*Youth Employability and Entrepreneurship*” (2023–2026), asociat inițiativei *EU4Youth*, implementează elemente ale garanției pentru tineret, sprijinind integrarea tinerilor NEET, în conformitate cu Principiul 4 PEDS [95]. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, adoptată prin Legea nr. 315/2022, constituie cadrul strategic central pentru integrarea obiectivelor de incluziune, coeziune și dezvoltare durabilă, convergente cu direcțiile stabilite de Uniunea Europeană [212].

Reforma sistemului de asistență socială „RESTART” a fost lansată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale în martie 2023 și a fost aprobată prin Legea nr. 256/2023, care stabilește baza legală pentru restructurarea și extinderea serviciilor sociale pe perioada 2023–2026 [213]. Aceasta prevede creșterea anuală cu 35% a numărului de beneficiari pentru 15 tipuri de servicii, instituirea a nouă Agenții Teritoriale de Asistență Socială (ATAS) și implementarea unor standarde minime de cost și calitate, astfel încât până în 2026 cel puțin 70% dintre serviciile sociale să fie conforme cerințelor europene [185]. În paralel, digitalizarea sistemului de asistență socială prin crearea unui registru unic al beneficiarilor și lansarea platformei ajutor.gov.md permite o mai bună direcționare a sprijinului către categoriile vulnerabile, combaterea fraudei și creșterea transparenței. Deși obiectivul central al reformei este consolidarea protecției sociale, anumite componente contribuie și la creșterea ocupării, prin generarea de noi locuri de muncă în sectorul social (ex. înființarea a nouă Agenții Teritoriale de Asistență Socială – ATAS) și profesionalizarea personalului prin formare continuă, management al performanței și reformarea salarizării. Astfel, RESTART favorizează atât partajarea echitabilă a beneficiilor economice, cât și participarea activă pe piața muncii, aliniindu-se gradual la principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale privind incluziunea activă și accesul echitabil la servicii. Aceste evoluții se pliază cu Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 2023 privind „Venitul minim adecvat și incluziunea activă”, care încurajează statele membre și asociate să asigure un sprijin adecvat pentru venit, să ofere acces eficient la servicii esențiale și să promoveze integrarea pe piața muncii prin măsuri adaptate [61].

Pe dimensiunea redistribuției veniturilor salariale, Republica Moldova a înregistrat anumite progrese prin stabilirea unui nivel unificat al salariului minim prin Hotărârea Guvernului nr. 670/2022, care a fixat cuantumul acestuia la 4 000 lei pentru toți salariații, indiferent de sectorul de activitate. Ulterior, în ianuarie 2024, salariul minim a fost majorat la 5 000 lei, abrogând expres HG 670/2022 [118]. În continuarea acestei evoluții, în decembrie 2024 a fost adoptată HG

nr. 846/2024, care a stabilit pentru anul 2025 un nou quantum al salariului minim în valoare de 5 500 lei [122]. Pentru anul 2026 salariului minim a crescut cu 15%, până la 6300 lei.

Totodată, autoritățile au lansat consultări tripartite în cadrul Comisiei Naționale pentru Consultări și Negocieri Colective, vizând alinierea salariului minim la criteriile stabilite în Directiva (UE) 2022/2041 privind salariile minime adecvate, care recomandă ca evaluarea acestuia să se bazeze pe indicatori și valori de referință recunoscuți la nivel internațional [60]. Printre acești indicatori se numără, în special, raportul dintre salariul minim brut și 60 % din salariul median brut, precum și raportul dintre salariul minim brut și 50 % din salariul mediu brut. De asemenea, Directiva (UE) 2022/2041 subliniază importanța evaluării salariului minim în raport cu pragul de sărăcie, costul vieții determinat prin coșuri de bunuri și servicii, și puterea de cumpărare efectivă, precum și necesitatea de a trata separat stabilirea salariului minim legal de schemele de sprijin pentru venit [210].

Aceste demersuri ale autorităților moldovenești de aliniere a salariului minim la criteriile europene se înscriu într-un efort mai larg, comun și statelor membre ale Uniunii Europene, de consolidare a dimensiunii sociale a pieței muncii. Cu toate acestea, și la nivel european, progresul rămâne lent. Conform analizei publicate de Comisia Europeană (COM 2024/701), evoluția actuală spre atingerea obiectivului UE de reducere a riscului de sărăcie sau excluziune socială cu cel puțin 15 milioane de persoane până în 2030 este limitată [89]. Acest lucru subliniază necesitatea accelerării reformelor sociale și salariale în întregul spațiu european. Raportul atrage atenția asupra unor elemente-cheie precum adecvarea salariului minim, eficiența protecției sociale și extinderea clauzelor de negociere colectivă, aspecte care sunt relevante și pentru Republica Moldova în procesul său de armonizare cu standardele europene. Această măsură se aliniază principiului "Salarii echitabile și venit minim adecvat" (Principiul 6 PEDS).

În paralel, transpunerea art. 6 din Directiva (UE) 2019/1158 privind echilibrul între viața profesională și cea privată, realizată prin Legea nr. 46/2024, a consolidat drepturile angajaților privind solicitarea unor formule flexibile de muncă, inclusiv pentru îngrijitori și părinți. Aceste măsuri facilitează participarea femeilor pe piața muncii și contribuie la reducerea decalajelor de gen în participarea economică, o cerință explicită a Principiului 2 al Pilonului European al Drepturilor Sociale care vizează egalitatea de gen, impunând garantarea tratamentului egal și a șanselor egale între femei și bărbați în toate domeniile, inclusiv participarea pe piața muncii, condițiile de angajare și evoluția carierei [214]. Această transpunere se aliniază principiului "Protecție socială și prestații adecvate" (Principiile 12 și 14 PEDS).

În 2025, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 260/24.06.2025 pentru modificarea unor acte normative privind munca prin agent de muncă temporară, securitatea și sănătatea în muncă, raporturile de muncă și răspunderea contravențională transpune parțial sau

integral mai multe directive ale Uniunii Europene relevante pentru drepturile lucrătorilor și condițiile de muncă [215]. Printre acestea se numără:

- Directiva 2008/104/CE privind munca prin agent de muncă temporară, ce asigură egalitatea de tratament între lucrătorii temporari și cei permanenți în ceea ce privește condițiile de bază de muncă și de angajare;
- Directiva 91/383/CEE, care extinde măsurile de protecție a sănătății și securității la locul de muncă pentru lucrătorii angajați pe durată determinată sau în regim temporar;
- Directiva 94/33/CE privind protecția tinerilor la locul de muncă, inclusiv prevederi legate de programul de lucru și pauzele minime obligatorii;
- Directiva 2003/88/CE privind organizarea timpului de lucru, care impune perioade minime de odihnă zilnică și săptămânală și reglementează munca de noapte;
- Directiva (UE) 2019/1152 privind condițiile de muncă transparente și previzibile în UE;
- Recomandarea Consiliului 2003/134/CE privind protecția lucrătorilor independenți în ceea ce privește sănătatea și securitatea la locul de muncă.

Prin transpunerea acestor acte normative, Moldova avansează în procesul de armonizare a legislației muncii cu acquis-ul social al UE, garantând drepturi esențiale și tratament echitabil lucrătorilor, indiferent de forma contractuală a muncii. Prin consolidarea protecției juridice a lucrătorilor temporari, a tinerilor și a lucrătorilor independenți, această lege marchează un progres important în direcția asigurării unei creșteri incluzive în Republica Moldova. Accesul egal la salariu echitabil, condiții de muncă sigure, instruire profesională și informare transparentă favorizează partajarea beneficiilor generate de muncă și reduc precaritatea. În același timp, prevederile care interzic discriminarea, garantează dreptul la informare și solicitare de condiții mai bune, precum și mecanismele de consultare și control, sporesc participarea lucrătorilor în viața economică și socială. Prin urmare, această lege sprijină implementarea Pilonului European al Drepturilor Sociale, contribuind la crearea unui model de dezvoltare bazat pe incluziune și echitate, în deplină concordanță cu angajamentele Republicii Moldova în procesul de integrare europeană.

Promovarea participării tinerilor constituie un palier strategic fundamental al alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene. În 2017, PNUD Moldova și Institutul Național al Cercetării Economice au lansat primul Observator al Competențelor din Republica Moldova, axat pe analiza deficitului de competențe și pe testarea unor politici inovatoare pentru creșterea angajabilității tinerilor. Ulterior, în cadrul inițiativei *EU4Youth*, programul *Youth Employment and Entrepreneurship* (2023–2026), finanțat de Uniunea Europeană, sprijină măsuri integrate pentru ocuparea și antreprenoriatul tinerilor, în special al celor NEET, inclusiv prin

pilotarea unor inițiative de tip Garanția pentru Tineret [95; 274]. Conform celor mai recente date publicate de Biroul Național de Statistică, rata NEET în rândul tinerilor cu vârste între 15 și 34 de ani a scăzut în trimestrul IV 2024 cu 2,1 puncte procentuale comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, ajungând la 26,0% [39]. Această evoluție ar putea reflecta începutul operaționalizării Principiului 4 din Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS), care stipulează că orice persoană are dreptul la asistență personalizată și sprijin activ pentru ocupare, incluzând formare și reconversie profesională, pentru a (re)intra pe piața muncii [78].

Un pilon esențial în arhitectura europeană a partajării beneficiilor îl constituie dialogul social, specificat în Principiul 8 al Pilonului European al Drepturilor Sociale, care recunoaște rolul partenerilor sociali în promovarea condițiilor de muncă echitabile și în sprijinirea echilibrului economic și coeziunii sociale [78]. În Republica Moldova, acest principiu este transpus instituțional prin Legea nr. 245/2006 privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale pentru Consultări și Negocieri Colective, care stabilește un mecanism formal de dialog social tripartit, cu participarea Guvernului, sindicatelor și patronatelor. Acest cadru legal facilitează negocierea colectivă și consultarea asupra politicilor salariale, condițiilor de muncă și protecției sociale, contribuind astfel indirect la reducerea inegalităților și la combaterea sărăciei în muncă, elemente centrale în dimensiunea europeană a partajării beneficiilor. Raportul Comitetului pentru Aplicarea Standardelor al Organizației Internaționale a Muncii (OIM) subliniază că dialogul social din Republica Moldova s-a consolidat în ultimii ani, fiind marcat de implicarea activă a partenerilor sociali în reformele privind stabilirea salariului minim și protejarea grupurilor vulnerabile. De asemenea, OIM recunoaște contribuția mecanismelor de consultare tripartită la promovarea echității sociale și a incluziunii în muncă, recomandând continuarea investițiilor instituționale în negocierea colectivă și extinderea aplicabilității sale pentru a sprijini tranziția către muncă decentă și sustenabilă [139]. Totodată, prin implicarea partenerilor sociali în elaborarea politicilor de ocupare, legea contribuie la promovarea participării active și echitabile pe piața muncii, sprijinind astfel integrarea durabilă a lucrătorilor și îmbunătățirea calității ocupării [211].

Pe dimensiunea ocupării, Moldova avansează în direcția Strategiei Europene pentru Ocuparea Forței de Muncă, promovând crearea de locuri de muncă de calitate prin reforme ca RESTART și măsuri de ocupare susținute de FSE+ și EaSI, care vizează consolidarea capacității instituționale și integrarea categoriilor vulnerabile pe piața muncii. Aceste eforturi contribuie direct la obiectivul de creștere a ratei ocupării populației, un indicator esențial în cadrul Scoreboard-ului Social European. Participarea Republicii Moldova la pilonul *Employment and Social Innovation* (EaSI) al Fondului Social European Plus (ESF+), oficializată prin ratificarea acordului semnat la Bruxelles în mai 2024 și aplicat retroactiv din 1 ianuarie 2024, conferă țării

acces la finanțări directe și asistență tehnică pentru implementarea politicilor de ocupare, incluziune și reducere a sărăciei [134; 142]. Prin statutul de stat asociat la *ESF+*, entități din Moldova sunt eligibile pentru a participa în proiecte finanțate de *EaSI*, inclusiv prin competiții transnaționale în domeniul inovării sociale [88]. Acest sprijin permite implementarea unor măsuri active de ocupare și incluziune socială, inclusiv dezvoltarea resurselor umane, consolidarea capacității instituționale și pilotarea unor inițiative inovatoare în domeniul politicilor sociale, precum comunicarea și transparența salarială. Totodată, *EaSI* facilitează consolidarea rețelelor de dialog social și formarea partenerilor sociali, în concordanță cu obiectivele Pilonului European al Drepturilor Sociale privind ocuparea, incluziunea și echitatea socială [142].

La 16 iulie 2025, Guvernul Republicii Moldova a aprobat un regulament care reglementează participarea țării la Componenta „Ocuparea forței de muncă și inovare socială” (*EaSI*) din cadrul Fondului Social European Plus (*FSE+*), marcând un pas important în direcția alinierii politicilor sociale naționale la standardele Uniunii Europene. Acest cadru normativ stabilește condițiile, etapele de participare și criteriile de eligibilitate pentru entitățile moldovenești interesate să acceseze fonduri europene destinate reducerii șomajului, sprijinirii categoriilor vulnerabile, îmbunătățirii calității locurilor de muncă și promovării inovației sociale. Participarea la acest instrument european, care dispune de un buget total de 762 milioane EUR pentru perioada 2021–2027, oferă actorilor naționali drepturi egale cu cele ale entităților din statele membre ale UE, facilitând accesul la granturi nerambursabile, proiecte de cooperare transnațională și sprijin pentru dezvoltarea serviciilor sociale. Această măsură este importantă pentru consolidarea protecției sociale și sprijinirea celor mai vulnerabile categorii ale populației, în conformitate cu obiectivele incluzive promovate de Pilonul European al Drepturilor Sociale [120].

Astfel, sunt create premise concrete pentru ca reformele naționale, cum este reforma socială „RESTART” și venitul minim garantat, să aibă o ancorare sustenabilă în finanțări și sprijin tehnic european, contribuind la o convergență reală și coerentă cu politicile UE de creștere incluzivă.

Deși Republica Moldova nu este autorizată ca utilizator al modelului EUROMOD și nu există dovezi privind dezvoltarea unui model adaptat de microsimulare fiscal-socială în cooperare cu DG ECFIN/JRC, autoritățile au demarat dialoguri macro-fiscale cu UE prin mecanisme precum *Macro-Financial Assistance* (MFA) și Planul de Creștere Economică, care combină finanțare și reforme fiscale-sociale structurate [90; 81]. Prin participarea la programele Programul de reforme economice (*Economic Reform Programme – ERP*) și Cadrul de politici de preaderare (*Pre-Accession Policy Framework – PPF*), Moldova se angajează în evaluarea progresului fiscal și implementarea unor reforme ce promovează stabilitate, transparență bugetară și aliniere la exigentele europene privind coeziunea socială și sustenabilitatea fiscală.

În același timp, sindicatele din Republica Moldova joacă un rol esențial în promovarea politicilor de partajare a beneficiilor și a participării active în viața economică, contribuind indirect la reducerea inegalităților de venituri, combaterea sărăciei și sporirea ocupării. Acest rol se manifestă prin implicarea în dialogul social tripartit și prin negocierea contractelor colective de muncă, în special în sectorul public, unde acoperirea negocierilor colective este mai ridicată, în timp ce impactul în sectorul privat rămâne limitat de nivelul ridicat al informalității și de capacitatea redusă de negociere [273].

Totodată, sindicatele susțin transpunerea standardelor europene în domeniul muncii, participând la procese legislative și colaborând cu organizații internaționale precum Organizația Internațională a Muncii în cadrul Programului de Țară pentru Muncă Decentă 2025–2027 [140]. Afilieră Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (CNSM) la Confederația Europeană a Sindicatelor (ETUC) facilitează convergența cu acquis-ul UE în ceea ce ține de ocupare și drepturi ale lucrătorilor [97]. Cu toate acestea, impactul sindicatelor este limitat de o participare sindicală scăzută în sectorul privat și de capacitatea slabă de mobilizare la nivel local, ceea ce evidențiază necesitatea consolidării dialogului social în toate segmentele pieței muncii pentru a avansa alinierea la standardele Uniunii Europene [273].

Patronatele din Republica Moldova, prin Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova (CNPM), participă la dialogul social, inclusiv în formate tripartite, ca partener instituțional al sindicatelor și al Guvernului, contribuind la elaborarea politicilor sociale și economice, inclusiv în domeniul salariului minim, al condițiilor de muncă și al ocupării. Un exemplu relevant îl constituie semnarea Convenției colective bipartite la nivel național privind salariul minim în sectorul real al economiei, în noiembrie 2024, de către CNPM și CNSM, care a stabilit stabilit o limită minimă salarială aplicabilă din ianuarie 2025, măsură ce contribuie la reducerea salariilor foarte mici și a riscului de sărăcie în muncă, în special în rândul angajaților vulnerabili [59].

De asemenea, CNPM susține formalizarea muncii și reducerea economiei informale, contribuind la creșterea veniturilor bugetare și la extinderea protecției sociale, aspecte esențiale pentru o partajare mai echitabilă a beneficiilor dezvoltării [273]. În același timp, organizația promovează politici de ocupare bazate pe flexibilizarea pieței muncii, digitalizare și sprijinirea IMM-urilor, toate acestea vizând creșterea ratei de angajare și adaptarea la cerințele pieței europene a muncii [147].

Așadar, patronatele contribuie la politicile de partajare a beneficiilor și participare prin participarea în dialogul social național, susținerea creșterii salariului minim, promovarea formalizării muncii și sprijinirea angajării, în special prin măsuri favorabile mediului de afaceri. Cu toate acestea, eficiența acestor contribuții este afectată de capacitatea instituțională slabă, reprezentarea locală limitată și natura formală a dialogului, ceea ce impune consolidarea

structurilor bipartite și tripartite pentru o aliniere mai eficientă la standardele europene privind ocuparea și coeziunea socială.

În concluzie, Republica Moldova a inițiat un proces sistematic de aliniere la Pilonul European al Drepturilor Sociale, demonstrând progrese pe dimensiunile de partajare echitabilă a beneficiilor și participare activă. Măsuri precum reforma sistemului de asistență socială RESTART, majorarea progresivă a salariului minim și transpunerea directivelor europene privind echilibrul viață-muncă reflectă o convergență reală cu principiile PEDS. De asemenea, implicarea Moldovei în inițiative precum *EU4Youth*, *ESF+* și *EaSI* consolidează sprijinul pentru ocupare, formare și incluziune socială, în special pentru tineri și grupurile vulnerabile. Cu toate acestea, eficiența acestor reforme depinde de consolidarea capacității instituționale, de extinderea acoperirii prestațiilor și de crearea unor mecanisme integrate de evaluare a impactului social. În acest sens, sprijinul tehnic și financiar european, combinat cu un angajament politic clar pentru echitate socială, poate transforma aceste inițiative într-un fundament durabil pentru o dezvoltare economică incluzivă și convergență socială cu Uniunea Europeană. Deși Republica Moldova nu este inclusă în *EU Social Scoreboard*, dezvoltarea unui cadru național de monitorizare, compatibil cu indicatorii PEDS, ar putea contribui la transparență și comparabilitate regională, în eventualitatea extinderii mecanismului la statele Parteneriatului Estic.

3.4 Concluzii la Capitolul III

Analiza realizată în cadrul acestui capitol evidențiază o serie de concluzii relevante cu privire la poziționarea Republicii Moldova, alături de Ucraina și Georgia, în raport cu cele 25 de state membre ale Uniunii Europene (excluzând Croația și Ungaria), în ceea ce privește dimensiunile incluziunii economice, ce se referă la partajarea beneficiilor și participarea și corelația acestora cu dinamica creșterii economice.

În primul rând, analiza contextuală a relevat faptul că, deși cele trei state post-sovietice au semnat Acorduri de Asociere cu Uniunea Europeană și au obținut statutul de țări candidate, doar Moldova și Ucraina au avansat în mod substanțial în direcția convergenței socio-economice cu UE. Georgia, în pofida recunoașterii formale ca stat candidat în 2023, înregistrează regrese democratice care au condus la stagnarea procesului de aderare, fapt ce o diferențiază semnificativ de celelalte două state.

În al doilea rând, modelul empiric elaborat prin intermediul analizei componentelor principale (PCA) a permis construirea unui indice compozit de incluziune, care a integrat indicatori standardizați referitori la inegalitatea veniturilor (coeficientul Gini), rata sărăciei (la pragul de 8,30 USD/zi) și participarea economică (raportul ocupare/populație). Pe baza acestuia, a fost efectuată o clasificare a celor 28 de țări în trei clustere de incluziune, utilizând metoda *k-means*. Rezultatele au evidențiat faptul că, până în 2020 (sfârșitul perioadei analizate) Republica Moldova și Ucraina

au fost încadrate în clusterul cu cel mai înalt nivel de incluziune, indicând o traiectorie pozitivă în reducerea inegalităților și în consolidarea participării economice. În contrast, Georgia a rămas asociată clusterului cu cel mai scăzut nivel de incluziune.

Mai mult, testul de cauzalitate Granger aplicat în această cercetare confirmă existența unei relații predictive unidirecționale semnificative: valorile anterioare ale indicelui de incluziune ar putea prezice valorile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor. Această relație este susținută în mod robust de componentele privind inegalitatea veniturilor și sărăcia, în timp ce rata ocupării, deși mai puțin semnificativă în cadrul testului de cauzalitate, contribuie esențial la măsurarea incluziunii. Astfel, cercetarea validează ipoteza conform căreia incluziunea socială și economică precedă și susține dezvoltarea economică durabilă.

Chiar dacă, la prima vedere, scorurile ridicate ale Republicii Moldova și Ucrainei în ceea ce privește incluziunea pot părea contraintuitive în comparație cu unele state din Europa de Vest, acestea reflectă progrese relative în perioada analizată (2006–2020), mai curând decât un nivel absolut superior al bunăstării. Prin urmare, aceste rezultate indică o dinamică favorabilă în ceea ce privește reducerea disparităților și întărirea participării economice, în raport cu propria traiectorie istorică și structurală.

Pe dimensiunea politicilor publice, Republica Moldova a inițiat un proces coerent și progresiv de aliniere la standardele sociale europene, reflectate în Pilonul European al Drepturilor Sociale (PEDS). Măsuri ca reforma sistemului de asistență socială „RESTART”, majorarea progresivă a salariului minim, transpunerea Directivei 2019/1158 privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată și extinderea programelor de ocupare și formare profesională pentru tineri (inclusiv prin inițiativa *EU4Youth*) constituie repere clare ale convergenței normative. Participarea activă a Republicii Moldova la programe care ar fi *ESF+* și *EaSI*, precum și accesul la finanțare europeană pentru ocupare și inovare socială, întăresc premisele pentru o tranziție sustenabilă către o economie incluzivă și rezilientă.

Totodată, dialogul social a fost întărit prin reforme instituționale și prin implicarea partenerilor sociali în procesele decizionale, contribuind astfel la întărirea pilonului participativ al incluziunii. Aceste reforme sunt consonante cu principiile PEDS și cu obiectivele europene privind coeziunea socială și ocuparea forței de muncă.

Cu toate că nu reflectă date recente, intervalul temporal 2006–2020 oferă un cadru stabil, neafectat de șocuri excepționale precum pandemia COVID-19 sau războiul din Ucraina, permițând surprinderea relațiilor structurale de fond dintre incluziune și creștere economică, în absența distorsiunilor generate de crize majore. Utilizarea analizei componentelor principale (PCA), prin reducerea dimensională, facilitează sintetizarea coerentă a unor fenomene socio-economice complexe într-un indicator compozit comparabil între țări și în timp, sporind robustețea și interpretabilitatea

analizei empirice. În mod similar, aplicarea testului de cauzalitate Granger, deși limitată la relații de predictibilitate, oferă informații valoroase privind direcția temporală a interdependențelor dintre variabile, contribuind la o înțelegere mai clară a mecanismelor dinamice care leagă incluziunea de performanța economică, chiar și în prezența unor potențiale variabile omise.

În concluzie, capitolul evidențiază faptul că Republica Moldova se află pe o traiectorie favorabilă de convergență socială și economică cu Uniunea Europeană. În același timp, consolidarea capacității instituționale, dezvoltarea unor mecanisme naționale de monitorizare compatibile cu Scoreboard-ul Social European și aprofundarea politicilor redistributive reprezintă pași esențiali pentru atingerea unei incluziuni sustenabile și pentru accelerarea procesului de integrare europeană. Prin urmare, rezultatele capitolului contribuie la soluționarea problemei științifice privind demonstrarea relației dintre incluziunea economică și creșterea economică.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Prezenta teză a evidențiat importanța creșterii economice incluzive ca obiectiv fundamental al dezvoltării sustenabile, depășind cadrul economic tradițional și integrând dimensiuni sociale. Creșterea incluzivă implică nu doar generarea de venit, ci și partajarea echitabilă a beneficiilor economice și asigurarea participării active a tuturor cetățenilor în viața economică. În acest sens, reducerea sărăciei și a inegalității, crearea locurilor de muncă decente și promovarea unei guvernante eficiente sunt elemente centrale pentru consolidarea unei societăți prospere și echitabile.

În capitolul I au fost analizate fundamentele teoretice ale conceptului de incluziune economică și relația acesteia cu creșterea economică. A fost argumentată ideea că inegalitatea, sărăcia și excluderea socială nu doar subminează coeziunea socială, ci și afectează negativ potențialul de creștere economică prin canale precum accesul limitat la educație și sănătate, acumularea ineficientă a capitalului uman, instabilitatea macroeconomică și comportamentele de tip *rent-seeking*. În același timp, literatura de specialitate a fost revizuită pentru a reflecta dezbaterile privind efectele disparităților asupra creșterii, fie ca stimulent al economiei prin acumularea de capital și inovație, fie ca obstacol structural prin perpetuarea disparităților și subminarea cererii agregate.

În capitolul II, analiza empirică pe un eșantion care a inclus 27 de state membre ale UE a contribuit la evaluarea relației dintre incluziune și performanța economică. A fost construit un indice compozit al incluziunii, având la bază dimensiunile de partajare a beneficiilor (exprimată prin coeficientul Gini și rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie) și participare (exprimată prin raportul ocupare/populație), utilizând analiza componentelor principale (PCA). Modelele de regresie cu efecte fixe de țară și timp au evidențiat o corelație semnificativ pozitivă între nivelul de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor, susținând ipoteza că o distribuție echitabilă a veniturilor și participarea economică activă este asociată cu o creștere economică sustenabilă.

Mai mult, rezultatele au arătat că statele membre ale UE mai dezvoltate tind să fie mai incluzive, cu mici excepții. Corelația incluziunii cu creșterea economică este mai pronunțată în statele deja incluzive, indicând existența unui efect de prag și subliniind importanța continuării reformelor sociale. De asemenea, analiza a evidențiat disparități regionale persistente în ceea ce privește inegalitatea veniturilor și calitatea ocupării, reflectând necesitatea unor intervenții țintite și a unor politici de coeziune consolidate la nivelul Uniunii Europene.

Capitolul III a extins analiza asupra celor trei state candidate din Parteneriatul Estic – Republica Moldova, Ucraina și Georgia – comparativ cu 25 de state membre ale UE. Utilizând din nou metoda PCA a fost construit un indice de incluziune pentru perioada 2006–2020, iar țările au fost grupate în trei clusteruri în funcție de nivelul de incluziune. Rezultatele indică faptul că Republica Moldova și Ucraina se regăsesc în clusterul țărilor cu un nivel relativ mai ridicat de incluziune în 2020, în

comparație cu alte state din eșantion, în timp ce Georgia rămâne în clusterul cu incluziune scăzută. Totodată, acest nivel mai ridicat al incluziunii, atât pe dimensiunea partajării beneficiilor, cât și a participării, nu reflectă un nivel de trai mai înalt decât în unele state vest-europene, ci evidențiază mai degrabă o structură și o traiectorie favorabilă a incluziunii economice și sociale, cu potențial de consolidare pe termen mediu și lung.

Testul de cauzalitate Granger aplicat susține existența unei relații predictive semnificative între incluziune și creșterea economică, arătând că valorile anterioare ale indicelui de incluziune ar putea avea un caracter predictiv-anticipativ pentru evoluțiile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor. Acest rezultat sugerează că politicile orientate spre reducerea inegalității și combaterea sărăciei dar și pe creșterea ratei de ocupare sunt asociate cu performanțe economice mai favorabile pe termen lung.

În ceea ce privește Republica Moldova, cercetarea a evidențiat o traiectorie pozitivă de aliniere la standardele europene în domeniul incluziunii sociale, în special prin reforme precum RESTART, transpunerea directivelor europene privind echilibrul muncă-viață personală, promovarea ocupării prin inițiative precum *EU4Youth* și participarea la programe europene precum *ESF+* și *EaSI*. Un moment definitoriu în acest proces a fost unificarea salariului minim între sectorul public și cel privat, începând cu anul 2023, corectând astfel o discrepanță structurală istorică. În prezent, salariul minim național unificat este de 6300 lei lunar, aplicabil tuturor salariaților, indiferent de sector, ceea ce reprezintă un pas, deși insuficient, către o mai bună echitate economică și către consolidarea coeziunii sociale.

Totodată, dialogul social a fost întărit prin implicarea partenerilor sociali în procesele decizionale, contribuind la pilonul participativ al incluziunii. Aceste reforme sunt consonante cu principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale și cu obiectivele europene privind coeziunea socială și ocuparea forței de muncă. Sindicatele, prin rolul lor activ în negocierea contractelor colective și susținerea transpunerii acquis-ului social european, contribuie la reducerea inegalităților și combaterea sărăciei. De asemenea, afilierea Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova (CNSM) la Confederația Europeană a Sindicatelor facilitează convergența cu politicile UE privind drepturile lucrătorilor și ocuparea. Patronatele, prin Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova (CNPM), completează acest cadru prin participarea în negocierea salariului minim și promovarea formalizării muncii, contribuind astfel la creșterea veniturilor minime și la reducerea riscului de sărăcie în muncă. Cu toate acestea, rămân provocări structurale legate de reprezentarea slabă în sectorul privat și la nivel local, atât pentru sindicate, cât și pentru patronate, ceea ce subliniază necesitatea consolidării mecanismelor de dialog social pentru o aliniere mai profundă și sustenabilă la standardele europene.

Prin urmare, teza confirmă că incluziunea nu este doar o valoare normativă, ci și un factor structural asociat în mod semnificativ cu creșterea economică sustenabilă. Atât în cadrul UE, cât și în

rândul statelor candidate, reducerea disparităților economice și creșterea participării economice reprezintă piloni centrali ai unei dezvoltări echilibrate. Rezultatele obținute confirmă ipoteza cercetării și demonstrează atingerea obiectivelor formulate în introducere.

Problema științifică soluționată în cadrul tezei constă în dezvoltarea și testarea empirică a unui cadru analitic integrat de măsurare a incluziunii economice, bazat pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării, care permite evaluarea relației dintre incluziune și creșterea economică în statele membre ale Uniunii Europene și în noile state candidate, contribuind la fundamentarea politicilor orientate spre creștere economică incluzivă.

În ceea ce privește rezultatele științifice principale care au contribuit la soluționarea problemei științifice, a fost elaborat un indice compozit al incluziunii economice, construit prin analiza componentelor principale (PCA), care integrează dimensiunile partajării beneficiilor și participării și permite măsurarea comparabilă a incluziunii în statele membre ale Uniunii Europene și în statele candidate. De asemenea, a fost demonstrată empiric existența unei corelații pozitive semnificative între incluziunea economică și PIB-ul real pe cap de locuitor în statele membre ale Uniunii Europene, confirmând rolul incluziunii ca factor asociat creșterii economice sustenabile. Un alt rezultat este faptul că a fost identificată o tipologie a statelor în funcție de nivelul incluziunii economice, prin clasificarea acestora în clustere distincte. Ulterior a fost confirmat caracterul predictiv al incluziunii economice pentru performanța economică, prin aplicarea testului de cauzalitate Granger, indicând că valorile anterioare ale incluziunii pot anticipa evoluțiile viitoare ale PIB-ului pe cap de locuitor.

Totodată, contribuțiile personale ale autorului constau în faptul că s-a reușit dezvoltarea unui cadru conceptual integrat de analiză a incluziunii economice bazat pe dimensiunile partajării beneficiilor și participării; elaborarea unui indice compozit al incluziunii adaptat analizei comparative UE–state candidate; aplicarea metodelor econometrice (PCA, regresii cu efecte fixe, testul de cauzalitate Granger) pentru testarea relației dintre incluziune și performanța economică. O altă contribuție este realizarea unei analize comparative a incluziunii economice în statele UE și în noile state candidate, cu accent pe Republica Moldova, precum și formularea unor recomandări de politici publice pentru consolidarea incluziunii economice și convergenței cu standardele Uniunii Europene. Contribuțiile menționate se regăsesc în capitolele II și III ale tezei. Rezultatele cercetării au fost validate prin publicații științifice, prezentări la conferințe și prin confirmarea valorii aplicative de către instituții relevante, certificatele justificative fiind incluse în anexele tezei.

Rezultatele obținute confirmă ipoteza cercetării și demonstrează realizarea scopului general al cercetării de a dezvolta un cadru conceptual și empiric de analiză a incluziunii economice și a relației acesteia cu creșterea economică. Obiectivele cercetării au fost atinse prin fundamentarea teoretică a conceptului de incluziune economică (capitolul I), testarea empirică a relației dintre incluziune și

performanța economică în statele membre ale UE (capitolul II) și extinderea analizei comparative asupra statelor candidate și evaluarea convergenței Republicii Moldova la standardele europene (capitolul III).

Recomandări privind aprofundarea alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene în domeniul reducerii disparităților și promovării creșterii economice incluzive.

Cu toate că Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în convergența cu principiile Pilonului European al Drepturilor Sociale (PEDS), reflectate în reforme recente precum RESTART, majorarea salariului minim, extinderea serviciilor sociale și participarea la instrumente europene de sprijin precum FSE+ și EaSI, persistența unor provocări structurale precum nivelul relativ redus al protecției sociale, discrepanțele regionale și capacitatea instituțională limitată impune aprofundarea reformelor existente și inițierea unor măsuri complementare, orientate strategic spre consolidarea incluziunii economice și sociale. Pe această bază, se formulează următoarele direcții de acțiune:

1. Dezvoltarea unui cadru național de monitorizare compatibil cu standardele europene.

În lipsa includerii Republicii Moldova în EU Social Scoreboard, se recomandă inițierea unui cadru național de monitorizare a progresului social, aliniat structurii de indicatori a Comisiei Europene (ocupare, sărăcie, inegalitate, participare, acces la servicii). Acest instrument ar trebui să servească atât la măsurarea eficienței politicilor naționale, cât și la pregătirea țării pentru aderarea la Uniunea Europeană, care va presupune și extinderea aplicabilității instrumentelor europene de guvernanță socială către Republica Moldova. De asemenea, o astfel de arhitectură ar permite corelarea ținutelor naționale cu obiectivele strategice ale Pilonului European al Drepturilor Sociale pentru 2030, în special cele privind rata ocupării, accesul la formare și reducerea riscului de sărăcie.

2. Crearea unui model național de simulare fiscal-socială (de tip EUROMOD). Pentru a evalua impactul distribuțional al reformelor sociale și fiscale, Republica Moldova ar trebui să inițieze, în cooperare cu Direcția Generală pentru Afaceri Economice și Financiare (DG ECFIN) și Centrul Comun de Cercetare (JRC), dezvoltarea unui model de micro simulare fiscală și socială, inspirat de EUROMOD. Acest instrument ar permite autorităților să cuantifice efectele politicilor asupra diferitelor categorii sociale, să simuleze scenarii alternative privind prestațiile și taxele și să fundamenteze reformele pe baze empirice solide. În paralel, ar trebui întărită capacitatea de colectare și prelucrare a datelor administrative în special în domeniul veniturilor, ocupării și prestațiilor, în cooperare cu Biroul Național de Statistică.

3. Stabilirea salariului minim în baza indicatorilor europeni și extinderea negocierii colective. Moldova a făcut progrese importante în stabilirea unui salariu minim unificat și în inițierea

consultărilor tripartite privind metodologia acestuia. Pentru a asigura convergența deplină cu Directiva (UE) 2022/2041, este necesară instituționalizarea unui mecanism transparent, regulat și predictibil de stabilire a salariului minim, fundamentat pe indicatori recomandați (60% din salariul median brut sau 50% din salariul mediu brut), precum și pe evaluarea costului vieții. De asemenea, este imperativă extinderea acoperirii negocierii colective, în special în sectorul privat, prin sprijin pentru partenerii sociali, stimulente fiscale, și încheierea de acorduri sectoriale. Studiile Comisiei Europene și Directiva (UE) 2022/2041 arată că țările cu o acoperire a negocierilor colective de peste 80% tind să aibă o proporție mai mică de lucrători cu salarii mici și salarii minime mai ridicate în raport cu salariul mediu.

4. Extinderea și integrarea serviciilor sociale în logica incluziunii active. Reforma RESTART oferă un cadru coerent pentru extinderea serviciilor sociale, dar eficiența sa pe termen mediu depinde de integrarea logicii incluziunii active, promovată la nivel european. Astfel, pe lângă asigurarea accesului la prestații financiare minime, ar trebui dezvoltate scheme active de reinsertie profesională și educațională a beneficiarilor inclusiv prin consiliere individualizată, formare profesională, legături cu angajatorii și măsuri de însoțire. În paralel, este necesară asigurarea acoperirii teritoriale integrale a serviciilor, inclusiv în zonele rurale, și consolidarea capacității profesionale a lucrătorilor sociali prin formare continuă și salarii competitive.

5. Consolidarea măsurilor dedicate tinerilor și grupurilor vulnerabile. Pentru a susține integrarea tinerilor pe piața muncii, Republica Moldova ar trebui să continue dezvoltarea proiectelor în cadrul *EU4Youth* și *ESF+*, extinzând modelul Garanției pentru Tineret prin măsuri personalizate: stagii, formare digitală, sprijin pentru antreprenariat, mentorat și mobilitate. Rata NEET rămâne una dintre cele mai ridicate din Europa, iar atingerea unei scăderi semnificative necesită un pachet coordonat de politici. De asemenea, se impune implementarea de politici de incluziune economică a femeilor, persoanelor cu dizabilități și celor din mediul rural, prin promovarea muncii flexibile, investiții în infrastructura de îngrijire, subvenții pentru angajare și stimulente fiscale pentru incluziune.

6. Valorificarea integrală a statutului de stat asociat la *ESF+* și consolidarea capacității instituționale. În urma adoptării de către Guvern, la 16 iulie 2025, a regulamentului privind participarea Republicii Moldova la Componenta „Ocuparea forței de muncă și inovare socială” (*EaSI*) din cadrul *FSE+*, se deschid perspective importante pentru atragerea de finanțări directe, transfer de expertiză și participare în rețele europene de inovare socială. Pentru valorificarea integrală a statutului de stat asociat, este necesară crearea unui mecanism național de coordonare interinstituțională pentru accesarea fondurilor *ESF+/EaSI*, susținerea actorilor locali (ONG, autorități locale, instituții de învățământ) în elaborarea de proiecte, precum și întărirea capacității Ministerului Muncii și a ANOFM în materie de management de proiect, monitorizare și raportare. În plus, participarea activă la inițiative

precum Platforma pentru Tranziție Justă, TaxCompEU și TSI (*Technical Support Instrument*) poate sprijini reformele în curs, în special în domeniul fiscal, ocupării și echității sociale.

Din perspectiva alinierii Republicii Moldova la cadrul Uniunii Europene privind partajarea beneficiilor și participarea, în baza analizei rolului sindicatelor și patronatelor se recomandă:

1. Consolidarea dialogului social la toate nivelurile.

- Extinderea dialogului social dincolo de nivelul național către nivelul sectorial și teritorial/local, prin încurajarea constituirii comisiilor bipartite și tripartite la nivel de raion sau ramură.
- Sprijinirea formării și profesionalizării partenerilor sociali (sindicate și patronate) în negociere colectivă, analiză de politici și utilizarea standardelor europene în muncă decentă.

2. Creșterea participării sindicatelor și patronatelor în sectorul privat și informal

- Stimularea organizării sindicale și patronale în sectorul privat, în special în IMM-uri și economia informală, prin facilități fiscale și sprijin logistic pentru constituirea de structuri reprezentative.
- Promovarea contractelor colective extinse în sectoare cheie cu risc ridicat de sărăcie în muncă (agricultură, construcții, comerț).

3. Promovarea unui salariu minim adecvat și sustenabil. Revenirea la impozitarea progresivă

- Asigurarea unui mecanism transparent și participativ de revizuire periodică a salariului minim, în conformitate cu Directiva (UE) 2022/2041 privind salariile minime adecvate în UE.
- Corelarea salariului minim cu pragul sărăciei și cu productivitatea muncii, pentru a reduce inegalitățile salariale și riscul de sărăcie în muncă.
- Revenirea la impozitarea progresivă a venitului. Un număr de studii arată că introducerea cotei unice de 12% în Republica Moldova a accentuat inegalitățile economice, deoarece sistemul proporțional avantajează persoanele cu venituri mari și pune o povară relativ mai mare asupra celor cu venituri mici, evidențiind necesitatea unei reforme fiscale care să asigure o distribuție mai echitabilă a sarcinii fiscale [251; 226].

4. Susținerea formalizării muncii și a ocupării decente

- Intensificarea măsurilor pentru combaterea muncii nedeclarate, în cooperare cu patronatele și sindicatele, inclusiv prin controale, campanii de sensibilizare și digitalizarea contractelor de muncă.
- Promovarea programelor active de ocupare (formare, recalificare) care integrează lucrători din grupuri vulnerabile, cu implicarea partenerilor sociali.

5. Valorificarea cooperării europene și internaționale

- Continuarea cooperării cu Confederația Europeană a Sindicatelor (ETUC) și organizațiile patronale europene pentru transfer de bune practici în domeniul negocierii colective și politicilor de muncă.

- Integrarea priorităților Pilonului European al Drepturilor Sociale în strategiile naționale privind ocuparea, incluziunea și protecția socială.

Prin urmare, aprofundarea alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene privind partajarea echitabilă a beneficiilor și participarea activă necesită o abordare integrată, bazată pe date și sprijinită de mecanisme instituționale solide. Reformele deja inițiate constituie o bază importantă pentru transformarea modelului socioeconomic național într-unul coerent cu arhitectura socială europeană. În acest sens, convergența reală cu Pilonul European al Drepturilor Sociale nu poate fi redusă la transpunerea formală a legislației, ci presupune instituționalizarea unui set coerent de politici sociale, fiscale și educaționale care să promoveze incluziunea, echitatea și coeziunea teritorială. Sprijinul tehnic și financiar european, complementar angajamentului politic intern, va fi decisiv pentru atingerea acestui obiectiv.

Limitele cercetării.

Cercetarea prezintă anumite limitări de care trebuie să se țină cont la interpretarea rezultatelor. Acestea sunt legate de disponibilitatea datelor, măsurarea fenomenului și abordarea metodologică. Utilizarea analizei componentelor principale presupune o reducere dimensională ce poate reduce particularitățile naționale, iar modelele panel cu efecte fixe și testul de cauzalitate Granger permit identificarea unor relații de asociere și predictibilitate, nu a unei cauzalități structurale.

Direcții pentru cercetări viitoare.

Cercetările viitoare pot extinde analiza prin includerea unor date mai recente, atunci când acestea vor fi disponibile, precum și prin integrarea unor dimensiuni suplimentare ale incluziunii, cum ar fi calitatea locurilor de muncă sau acoperirea dialogului social, alături de utilizarea datelor regionale pentru a surprinde disparitățile interne. Din punct de vedere metodologic, aplicarea unor tehnici de inferență cauzală, precum modelele diferență-în-diferențe sau modelele panel dinamice, ar permite o evaluare mai aprofundată a direcției și mecanismelor relației dintre incluziune și creșterea economică. Totodată, analizele focalizate asupra Republicii Moldova ar putea evalua impactul unor reforme concrete în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană și al alinierii la Pilonul European al Drepturilor Sociale, inclusiv prin utilizarea indicatorului privind persoanele ocupate cu risc de sărăcie, atunci când acesta va deveni disponibil și pentru statele membre ale Parteneriatului Estic.

BIBLIOGRAFIE

1. ADACHI, H.; K. INAGAKI; T. NAKAMURA and Y. OSUMI, Growth and Income Distribution Under Biased Technological Progress. In: *SpringerBriefs in Economics*. Online. 2019. Disponibil: https://doi.org/10.1007/978-981-13-3726-0_1 [accesat 2024-01-09]
2. AFONSO, A. and D. FURCERI, Government size, composition, volatility and economic growth. *European Journal of Political Economy*. Online. 2010, vol. 26, nr. 4, pp. 517–532. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.02.002> [accesat 2025-02-22]
3. AFONSO, H.; M. LAFLEUR and D. ALARCÓN. Concepts of Inequality: Development Issues No. 1. Online. *Development Strategy and Policy Analysis Unit, UN/DESA*. New York, 2015, Issues No. 1, pp. 1-2. Disponibil: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_dev_issues/dsp_policy_01.pdf [accesat 2022-08-27].
4. AHIADORME, J. W. Monetary policy in search of macroeconomic stability and inclusive growth. *Research in Economics*. Online. 2022, vol. 76, nr. 4, pp. 308–324. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.rie.2022.08.002> [accesat 2025-02-09].
5. AHLUWALIA, M. S.; N. G. CARTER and H. B. CHENERY. Growth and poverty in developing countries. *Journal of Development Economics*. Online. 1979, vol. 6, nr. 3, pp. 299–341. Disponibil: [https://doi.org/10.1016/0304-3878\(79\)90020-8](https://doi.org/10.1016/0304-3878(79)90020-8) [accesat 2024-12-12].
6. AIDUKAITE, J. The transformation of welfare systems in the Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania. In: *Post-Communist Welfare Pathways: Theorizing Social Policy Transformations in Central and Eastern Europe*. Online. 2009, pp. 96–111. Disponibil: https://doi.org/10.1057/9780230245808_6 [accesat 2025-07-03].
7. ALKIRE, S. Multidimensional poverty measures as policy tools. In: *Dimensions of Poverty*. Online. 2020, pp. 197–214. Disponibil: https://doi.org/10.1007/978-3-030-31711-9_12 [accesat 2023-08-30].
8. ANAND, R.; S. MISHRA and S. J. PEIRIS. *Inclusive growth: Measurement and determinants*. Online. IMF Working Paper. 2013. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2013/135/article-A001-en.xml> [accesat 2025-02-22]
9. ANAND, S. and C. J. HARRIS. Choosing a welfare indicator. *The American Economic Review*. Online. 1994, vol. 84, nr. 2, pp. 226–231. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/2117834> [accesat 2023-08-11].

10. ARCHIBONG, B. Historical origins of persistent inequality in Nigeria. *Oxford Development Studies*. Online. 2018, vol. 46, nr. 3, pp. 325–347. Disponibil: <https://doi.org/10.1080/13600818.2017.1416072> [accesat 2024-09-01].
11. ATKINSON, A. B. On the measurement of inequality. *Journal of Economic Theory*. Online. 1970, vol. 2, nr. 3, pp. 244–263. Disponibil: https://faculty.ucr.edu/~jorgea/econ261/atkinson_inequality.pdf [accesat 2023-08-30].
12. ATKINSON, A. B. *Inequality: What Can Be Done?* Cambridge, MA: Harvard University Press, 2015.
13. BAAH, Samuel Kofi Tetteh; Henry STEMMLER; Maria Eugenia GENONI and Christoph LAKNER. A higher standard of poverty in a changing world: The World Bank’s poverty line of \$6.85. In: *World Bank Blogs*. Online. 2024, October 31. Disponibil: <https://blogs.worldbank.org/en/opendata/a-higher-standard-of-poverty-in-a-changing-world--the-world-bank> [accesat 2024-10-12].
14. BACHTLER, J.; J. O. MARTINS; P. WOSTNER and P. ZUBER. *Towards Cohesion Policy 4.0: Structural transformation and inclusive growth*. Online. London: Routledge, 2019. Disponibil: <https://doi.org/10.4324/9780429282058> [accesat 2025-07-03].
15. BAIOTTO, S.; O. BONTOUT; R. HORN and B. LIGONNET. *Economic inequalities in the EU: Key trends and policies*. Online. Bruxelles: European Commission. July 2024. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/download/960863c4-b2b3-45ac-a79b-e693d5cec7da_en?filename=20240712_Analytical%20paper_final.pdf [accesat 2025-07-11].
16. BANERJEE, A. V. and E. DUFLO. Inequality and growth: What can the data say? *Journal of Economic Growth*. Online. 2003, vol. 8, nr. 3, pp. 267–299. Disponibil: <https://doi.org/10.1023/A:1026205114860> [accesat 2025-01-27].
17. BAPUJI, H. Individuals, interactions and institutions: How economic inequality affects organizations. *Human Relations*. Online. 2015, vol. 68, nr. 7, pp. 1059–1083. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/0018726715584804> [accesat 2023-08-07].
18. BAPUJI, H. and S. MISHRA. Inequality and organizations. In: *The Routledge Companion to Philosophy in Organization Studies*. Eds. R. MIR; H. WILLMOTT and M. GREENWOOD Online. London: Routledge, 2015, pp. 439–448. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Hari-Bapuji/publication/322499278_Inequality_and_business/links/5a5c6703aca2727d608a76c6/Inequality-and-business.pdf [accesat 2025-07-11].

19. BAPUJI, H.; G. ERTUG and J. D. SHAW. Organizations and societal economic inequality: A review and way forward. *Academy of Management Annals*. Online. 2020, vol. 14, nr. 1, pp. 60–91. Disponibil: <https://doi.org/10.5465/annals.2018.0029> [accesat 2022-06-10].
20. BARBER, R. M.; N. FULLMAN; R. J. SORENSEN; T. BOLLYKY; M. McKEE et al. Healthcare Access and Quality Index based on mortality from causes amenable to personal health care in 195 countries and territories, 1990–2015: a novel analysis from the Global Burden of Disease Study 2015. *The Lancet*. Online. 2017, vol. 390, nr. 10091, pp. 231–266. Disponibil: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(17\)30818-8/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(17)30818-8/fulltext) [accesat 2023-08-11].
21. BARNETT, B. J.; C. B. BARRETT and J. R. SKEES. Poverty traps and index-based risk transfer products. *World Development*. Online. 2008, vol. 36, nr. 10, pp. 1766–1785. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2007.10.016> [accesat 2024-11-13].
22. BARON, J. Utility maximization as a solution: Promise, difficulties, and impediments. *American Behavioral Scientist*. Online. 1999, vol. 42, nr. 8, pp. 1301–1321. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/00027649921954877> [accesat 2025-02-22].
23. BARRO, R. J. and J. W. LEE. International measures of schooling years and schooling quality. *The American Economic Review*. Online. 1996, vol. 86, nr. 2, pp. 218–223. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/2118126> [accesat 2024-09-01].
24. BARRO, R. J. and X. SALA-I-MARTIN. *Economic Growth*. Online. 2004, 2nd ed. Disponibil: <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/15298/1/29%20.%20Robert%20J.%20Barro%2C.pdf> [accesat 2025-02-22].
25. BAYU, T.; H. KIM and T. OKI. Water governance contribution to water and sanitation access equality in developing countries. *Water Resources Research*. Online. 2020, vol. 56, nr. 4, pp. 1-13. Disponibil: <https://doi.org/10.1029/2019WR025330> [accesat 2024-09-01].
26. BEAL, B. D. and M. ASTAKHOVA. Management and income inequality: A review and conceptual framework. *Journal of Business Ethics*. Online. 2017, vol. 142, pp. 1–23. Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=b6fe79077b82b9d8a87ab54f0f520e0e33046b37> [accesat 2023-11-24].
27. BEDIANASHVILI, G.; Y. B. IVANOV and T. V. PAIENTKO. Tax reforms in Ukraine and Georgia: Changing priorities. *Journal of Tax Reform*. Online. 2019, nr. 5(2), pp. 107–128. Disponibil:

- http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22558/1/Bedianashvili%2CIvanov%2CPaentko_25.06.19-27.07.19-15.08.19.pdf [accesat 2025-07-03].
28. BELL, B. and S. MACHIN. Brexit and wage inequality. In: *Brexit Beckons: Thinking ahead by leading economists. A VoxEU.org eBook*. Ed. by Richard E. BALDWIN. Online. August 2016, pp. 11-14. ISBN: 978-0-9954701-0-1. Disponibil: https://cepr.org/system/files/publication-files/60198-brexit_beckons.pdf#page=121 [accesat 2025-07-03].
29. BELLÙ, L. G. and P. LIBERATI. *Charting income inequality: the Lorenz curve*. Online. 2005. Disponibil: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/30063/1/MPRA_paper_30063.pdf [accesat 2024-09-01].
30. BENHABIB, J. The tradeoff between inequality and growth. *Annals of Economics and Finance*. Online. 2003, vol. 4, pp. 491–507. Disponibil: <http://www.aecon.com/Articles/Nov2003/aef040210.pdf> [accesat 2025-01-27].
31. BEN-SALHA, O. and M. ZMAMI. The effect of economic growth on employment in GCC countries. *Scientific Annals of Economics and Business*. Online. 2021, vol. 68, nr. 1, pp. 25–41. Disponibil: <https://doi.org/10.47743/saeb-2021-0004> [accesat 2025-05-16].
32. BERG, A. and J. D. OSTRY. Equality and efficiency. *Finance & Development*. Online. 2011, vol. 48, nr. 3, pp. 12–15. Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=8b06cde18c942c9cc393ef5237c4e7c908f4f641#page=14> [accesat 2025-03-07].
33. BERG, J.; S. A. HILAL; S. EL and R. HORNE. *World employment and social outlook: Trends 2021*. Online. Geneva: International Labour Organization, 2021. Disponibil: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_795453.pdf [accesat 2021-06-21].
34. BERG, J. Labour market institutions: the building blocks of just societies. In: *Labour Markets, Institutions and Inequality*. Online. 2015, Chapter 1, pp. 1–36. Disponibil: <https://doi.org/10.4337/9781784712105.00007> [accesat 2024-01-09].
35. BESCHEL, R. P. Measuring governance: Revisiting the uses of corruption and transparency indicators. In: *The Palgrave Handbook of Indicators in Global Governance*. Online. 2018, pp. 161–179. Disponibil: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-62707-6_7 [accesat 2025-03-23].
36. BIBOLOV, A.; Y. YANG and J. MA. Defining and Measuring Inclusive Growth in the MENA Region. In: *Promoting Inclusive Growth in the Middle East and North Africa: Challenges and Opportunities in a Post-Pandemic World*. Online. Washington: IMF, 2022,

- p. 7. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9798400200038/CH001.xml> [accesat 2025-02-09].
37. BILBAO-UBILLOS, J. The Social Dimension of the European Union: A Means to lock out Social Competition? *Social Indicators Research*. Online. 2023, vol. 165, nr. 1, pp. 267–281. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-022-03012-6> [accesat 2025-03-23].
 38. BIRDSALL, N. and J. NELLIS. Winners and losers: assessing the distributional impact of privatization. *World Development*. Online. 2003, vol. 31, nr. 10, pp. 1617–1633. Disponibil: [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(03\)00141-4](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(03)00141-4) [accesat 2024-10-15].
 39. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Youth NEET in the Republic of Moldova for the fourth quarter of 2024*. Online. 18 martie 2025. Disponibil: https://statistica.gov.md/en/youth-neet-in-the-republic-of-moldova-for-the-fourth-quarter-of-2024-9430_61705.html [accesat 2025-07-03].
 40. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Aspecte privind nivelul de trai al populației: condițiile de viață ale gospodăriilor casnice. Ediția 2024*. Online. Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2024. Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/aspecte_nivelul_trai/Publicatia_C_BGC_editia_2024.pdf [accesat 2025-05-11].
 41. BLANCO, A. F. On economic inequality and schools of economic thought. *Economic Alternatives*. Online. 2020, nr. 4, pp. 511–524. Disponibil: <https://doi.org/10.37075/EA.2020.4.01> [accesat 2025-02-05].
 42. BLOOM, D. E.; D. CANNING and J. SEVILLA. The effect of health on economic growth: a production function approach. *World Development*. Online. 2004, vol. 32, nr. 1, pp. 1–13. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2003.07.002> [accesat 2024-12-12].
 43. BOIX, C. Origins and persistence of economic inequality. *Annual Review of Political Science*. Online. 2010, vol. 13, nr. 1, pp. 489–516. Disponibil: <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.12.031607.094915> [accesat 2022-06-10].
 44. BONTADINI, F.; R. EVANGELISTA; V. MELICIANI and M. SAVONA. Patterns of integration in global value chains and the changing structure of employment in Europe. *Industrial and Corporate Change*. Online. 2022, vol. 31, nr. 3, pp. 811–837. Disponibil: <https://leap.luiss.it/wp-content/uploads/2022/09/WP12.21-Patterns-of-integration-in-global-value-chains-and-the-changing-structure-of-employment-in-Europe.pdf> [accesat 2022-06-10].

45. BRADY, M. Samuelson's Neoclassical Synthesis Did Not Betray Keynes: Keynes Had Offered Just Such a Synthesis in the General Theory, As Well As to Hicks and Harrod in Correspondence, in 1936. *Business History eJournal*. Online. 2018, November, 25. Disponibil: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3290126> [accesat 2025-05-16].
46. BREEN, R. and C. GARCÍA-PEÑALOSA. Income inequality and macroeconomic volatility: an empirical investigation. *Review of Development Economics*. Online. 2005, vol. 9, nr. 3, pp. 380–398. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9361.2005.00283.x> [accesat 2024-10-19].
47. BRUECKNER, M. and D. LEDERMAN. Effects of income inequality on aggregate output. In: *World Bank Policy Research Working Paper*. Online. June 2015, nr. 7317. Disponibil: <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=2621871> [accesat 2025-01-27].
48. BRUNO, M. Does inflation really lower growth? *Finance and Development*. Online. 1995, vol. 32, pp. 35-38. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/downloadpdf/journals/022/0032/003/article-A010-en.pdf> [accesat 2025-02-22].
49. CAMINADA, K.; K. GOUDSWAARD; C. WANG and J. WANG. Has the redistributive effect of social transfers and taxes changed over time across countries? *International Social Security Review*. Online. 2019, vol. 72, nr. 1, pp. 3–31. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/issr.12193> [accesat 2025-07-03].
50. CAPRA, C.; T. TANAKA; C. CAMERER; L. MUNYAN; V. SOVERO et al. The impact of simple institutions in experimental economies with poverty traps. In: *SSRN*. Online. February 2005, pp. 1-63. Disponibil: <https://doi.org/10.2139/ssrn.703401> [accesat 2024-11-13].
51. CASAL, P. Why sufficiency is not enough. *Ethics*. Online. 2007, vol. 117, nr. 2, pp. 296–326. Disponibil: <https://doi.org/10.1086/510692> [accesat 2024-08-11].
52. CERRA, V.; B. EICHENGREEN; A. EL-GANAINY and M. SCHINDLER. *How to achieve inclusive growth*. Online. Oxford: Oxford University Press, 2021, 912 p. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=D11VEAAAQBAJ> [accesat 2025-04-06].
53. CHANG, S.; R. GUPTA; S. MILLER and M. WOHAR. Growth volatility and inequality in the US: A wavelet analysis. *Physica A: Statistical Mechanics and Its Applications*. Online. 2019, vol. 521, pp. 48–73. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.01.024> [accesat 2024-10-19].
54. CHEA, V. Effects of remittances on household poverty and inequality in Cambodia. *Journal of the Asia Pacific Economy*. Online. 2023, vol. 28, nr. 2, pp. 502–526. Disponibil:

- <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13547860.2021.1905200> [accesat 2025-07-03].
55. CIFALDI, G. and A. NERI. *Asking income and consumption questions in the same survey: what are the risks?* Bank of Italy Temi di Discussione: Working Paper. Online. 2013, nr. 908. 37 p. Disponibil: <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=2259651> [accesat 2023-08-11].
 56. CINGANO, F. *Trends in income inequality and its impact on economic growth*. Online. OECD Social, Employment and Migration: Working Paper. Online. Paris: OECD Publishing, 2014, No. 163. Disponibil: <https://doi.org/10.1787/5jxrjncwxv6j-en> [accesat 2025-03-07].
 57. COLESNICOVA, T.; M. CIOBANU and S. ȚIRIGAN. Comparative analysis of the economic inequality level in the Republic of Moldova and in EU countries. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere: conf. șt. intern.*, 29 nov. 2021. Online. Iași, 2021, vol. 40, pp. 85–97. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-97_0.pdf [accesat 2025-07-03].
 58. COMISIA EUROPEANĂ. *Comunicare a Comisiei. Europa 2020 – O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii*. Bruxelles, 2010. Disponibil: https://www.mae.ro/sites/default/files/file/Europa2021/Strategia_Europa_2020.pdf [accesat 2024-12-12].
 59. CONFEDERAȚIA NAȚIONALĂ A SINDICATELOR DIN MOLDOVA. *Acord Național privind salariul minim în sectorul real al economiei*. Online. Chișinău, 2024. Disponibil: <https://sindicat.md/2024/11/28/sindicat-le-si-patronate-le-au-semnat-conventia-colectiva-privind-salariul-minim-in-sectorul-real-al-economiei/> [accesat 2025-07-03].
 60. CONFEDERAȚIA NAȚIONALĂ A SINDICATELOR DIN MOLDOVA. *Salariul minim și sprijinul pentru tineri, subiecte principale abordate de CNSM la Comisia tripartită*. Online. 2025, 16 mai. Disponibil: <https://sindicat.md/2025/05/16/salariul-minim-si-sprizjinul-pentru-tineri-subiecte-principale-abordate-de-cnsm-la-comisia-tripartita/> [accesat 2025-07-03].
 61. CONSILIUL UNIUNII EUROPENE. *Recomandarea Consiliului din 30 ianuarie 2023 privind venitul minim adecvat care să asigure incluziunea activă (2023/C 41/01)*. Online. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. 2023, Chapter 41, pp. 1–16. Disponibil: <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/0e9fea6a-a36c-11ed-b508-01aa75ed71a1/language-ro> [accesat 2025-07-03].

62. CORDEMANS, N. Inclusive growth: A new societal paradigm? *Economic Review*. Online. 2019, nr. 1, pp. 29–50. Disponibil: https://www.nbb.be/doc/oc/repec/ecrart/ecorevi2019_h2.pdf [accesat 2025-07-03].
63. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. Adequate minimum wages in the EU. Online. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/adequate-minimum-wages/> [accesat 2025-07-04].
64. CSATHÓ, Á. A broken social elevator? How to promote social mobility. OECD Report 2018. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*. Online. Paris: OECD Publishing, 2023, vol. 14, nr. 2, pp. 185–194. Disponibil: <https://doi.org/10.14267/CJSSP.2023.2.9> [accesat 2025-03-07].
65. DAGDEVIRAN, H.; R. VAN DER HOEVEN and J. WEEKS. *Redistribution matters: Growth for poverty reduction*. Online. October 2000, Department of Economics, School of Oriental and African Studies. Disponibil: <https://www.soas.ac.uk/sites/default/files/2022-10/economics-wp099.pdf> [accesat 2025-02-09].
66. DANKUMO, A. M.; S. ISHAK; Z. A. OLUWASEYI and I. D. ONISANWA. Does Okun’s Law explain the Relationship between Economic Growth and Unemployment in Nigeria? *Jurnal Ekonomi Malaysia*. Online. 2019, nr. 53(3), pp. 153–161. Disponibil: <https://doi.org/10.17576/jem-2019-5303-12> [accesat 2025-05-16].
67. DARVAS, Z.; and G. B. WOLFF. *An anatomy of inclusive growth in Europe*. Bruegel Blueprint Series Online. Brussels, October 2016, nr. 26. 114 p. ISBN 9789078910428. Disponibil: <https://aei.pitt.edu/80521/1/BP-26-final-web.pdf> [accesat 2025-07-03].
68. DAUDA, R. S. Poverty and economic growth in Nigeria: Issues and policies. *Journal of Poverty*. Online. 2017, vol. 21, nr. 1, pp. 61–79. Disponibil: <https://doi.org/10.1080/10875549.2016.1141383> [accesat 2024-12-12].
69. DAVIS, E. P. and M. SANCHEZ-MARTINEZ. *A review of the economic theories of poverty*. Discussion Paper. Online. August 2014, No. 435. 65 p. Disponibil: <https://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/10008/1/Fulltext.pdf> [accesat 2025-04-06].
70. DELTAS, G. The small-sample bias of the Gini coefficient: Results and implications for empirical research. *Review of Economics and Statistics*. Online. 2003, vol. 85, nr. 1, pp. 226–234. Disponibil: <https://doi.org/10.1162/rest.2003.85.1.226> [accesat 2024-10-15].
71. DIAMOND, P. and E. SAEZ. The case for a progressive tax: From basic research to policy recommendations. *Journal of Economic Perspectives*. Online. 2011, vol. 25, nr. 4, pp. 165–190. Disponibil: <https://doi.org/10.1257/jep.25.4.165> [accesat 2025-02-05].

72. DIRECTORATE-GENERAL FOR EMPLOYMENT, SOCIAL AFFAIRS & INCLUSION. *Work-life balance*. Online. European Commission. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/rights-work/labour-law/working-conditions/work-life-balance_en [accesat 2025-07-04].
73. DIRECTORATE-GENERAL FOR FINANCIAL STABILITY, FINANCIAL SERVICES AND CAPITAL MARKETS UNION. *The Just Transition Mechanism: Making Sure No One Is Left Behind*. Online. European Commission. Disponibil: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/finance-and-green-deal/just-transition-mechanism_en [accesat 2025-07-04].
74. DIRECTORATE-GENERAL FOR TAXATION AND CUSTOMS UNION. *Taxation*. Online. European Commission. Disponibil: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation_en [accesat 2025-07-04].
75. DIXON, R. Trevor Swan on equilibrium growth with technical progress. In: *Economic Record*. Online. 2003, vol. 79, pp. 487–490. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/J.1475-4932.2003.00147.X> [accesat 2024-01-09].
76. DUDZEVIČIŪTĖ, G. and D. PRAKAPIENĖ. Investigation of the economic growth, poverty and inequality inter-linkages in the European Union countries. *Journal of Security & Sustainability Issues*. Online. 2018, vol. 7, nr. 4. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/326007659_Investigation_of_the_economic_growth_poverty_and_inequality_inter-linkages_in_the_European_Union_countries [accesat 2025-07-03].
77. EASTERLY, W. Inequality does cause underdevelopment: Insights from a new instrument. *Journal of Development Economics*. Online. 2007, vol. 84, nr. 2, pp. 755–776. Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=5e5ec419b90f37b06dd12c1468f8e5ffa96bb033> [accesat 2025-03-07].
78. EUROPEAN COMMISSION. *The European Pillar of Social Rights*. Online. 2017. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-pillar-social-rights-building-fairer-and-more-inclusive-european-union/european-pillar-social-rights-action-plan_en [accesat 2025-07-06].
79. EUROPEAN COMMISSION, DIRECTORATE-GENERAL FOR ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS. *Delivering Inclusive Growth: Technical Note to the Eurogroup. Thematic Discussions on Growth and Jobs*. Online. Brussels, 2019, May 28. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/media/39763/commission-note-on-inequality.pdf> [accesat 2025-07-06].

80. EUROPEAN COMMISSION. *The European Pillar of Social Rights Action Plan*. Online. Luxemburg: Publications Office of the European Union, 2021. Disponibil: <https://op.europa.eu/webpub/empl/european-pillar-of-social-rights/en/> [accesat 2025-03-23].
81. EUROPEAN COMMISSION. *Decision on providing macro-financial assistance to the Republic of Moldova. COM/2022/4 final*. Online. 2022. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/international-economic-relations/candidate-and-neighbouring-countries/neighbouring-countries-eu/neighbourhood-countries/moldova_en [accesat 2025-07-06].
82. EUROPEAN COMMISSION. *European Social Fund Plus (ESF+)*. Online. Arhivat la 27 iulie 2022. Disponibil: <https://wayback.archive-it.org/12090/20220727080605/https://ec.europa.eu/european-social-fund-plus/en> [accesat 2025-07-04].
83. EUROPEAN COMMISSION, *Employment and social developments in Europe 2023. Addressing labour shortages and skills gaps in the EU: Annual review 2023*. Publications Office of the European Union. Luxemburg: Online. 2023. ISBN 978-92-68-05540-3. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/680d6391-2142-11ee-94cb-01aa75ed71a1/language-en> [accesat 2025-07-06].
84. EUROPEAN COMMISSION. *Factsheet – the 20 principles of the European Pillar of Social Rights*. Online. 2024. Disponibil: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=27217&langId=en> [accesat 2025-07-04].
85. EUROPEAN COMMISSION. *Commission adopts 2023 Enlargement package, recommends to open negotiations with Ukraine and Moldova, to grant candidate status to Georgia and to open accession negotiations with BiH, once the necessary degree of compliance is achieved*. Online. 2023. November 8, Press release IP/23/5633. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_5633 [accesat 2025-07-04].
86. EUROPEAN COMMISSION. *European Employment and Social Rights Forum 2025: Skills and education for a competitive Europe*. Online. 2025, March. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/european-employment-social-rights-forum-2025-skills-competitive-europe-2025-03-05_en [accesat 2025-07-06].
87. EUROPEAN COMMISSION, *Recovery and Resilience Facility*. Online. 2024, October 4. Disponibil: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en [accesat 2025-07-04].

88. EUROPEAN COMMISSION. *ESF+ welcomes Moldova as an associated country*. Online. 2024, June 17. Disponibil: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/news/esf-welcomes-moldova-associated-country> [accesat 2025-07-06].
89. EUROPEAN COMMISSION. *Proposal for a joint employment report from the Commission and the Council. COM (2024) 701 final*. Online. Strasbourg, December 17, 2024. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/23d334e4-f4b8-480c-bdcf-111a40c0c4f0_en [accesat 2025-07-03].
90. EUROPEAN COMMISSION. *Commission welcomes political agreement on the €1.9 billion Reform and Growth Facility for Moldova*. Online. 2025, February 20. Disponibil: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/commission-welcomes-political-agreement-eu19-billion-reform-and-growth-facility-moldova-2025-02-20_en [accesat 2025-07-03].
91. EUROPEAN COMMISSION. *2025 Enlargement Package shows progress towards EU membership for key enlargement partners*. Online. 2025, November 4. Disponibil: https://enlargement.ec.europa.eu/news/2025-enlargement-package-shows-progress-towards-eu-membership-key-enlargement-partners-2025-11-04_en [accesat 2025-11-24].
92. EUROPEAN COMMISSION, *The reinforced Youth Guarantee*. Online. Directorate-General for Employment, Employment, Social Affairs and Inclusion. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/eu-employment-policies/youth-employment-support/reinforced-youth-guarantee_en [accesat 2025-07-03].
93. EUROPEAN COMMISSION. *Minimum income (active inclusion)*. Online. Disponibil: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/social-protection-social-inclusion/addressing-poverty-and-supporting-social-inclusion/active-inclusion/minimum-income_en [accesat 2025-07-04].
94. EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE, EMPLOYERS' GROUP. *The European social model: Can we still afford it in this globalised world?* Online. 2018. Disponibil: https://publications.europa.eu/resource/cellar/4feb74de-ee08-11e8-b690-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1 [accesat 2025-02-09].
95. EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE. *Stakeholders meet to improve youth employability, employment, and entrepreneurship in Moldova*. Online. 2023, March 24. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/stakeholders-meet-improve-youth-employability-employment-and-entrepreneurship-moldova_en [accesat 2025-07-03].
96. EUROPEAN SOCIAL NETWORK. *How to access EU Structural and Investment Funds: An ESN Guideline for public social services for 2014–2020*. Online. 2014. Disponibil:

- https://www.esn-eu.org/sites/default/files/publications/How_to_access_EU_Structural_and_Investment_Funds_-_Interactive.pdf [accesat 2025-02-09].
97. EUROPEAN TRADE UNION CONFEDERATION. *Moldovan trade unions join the ETUC*. Online. 2022. Disponibil: <https://www.etuc.org/en/pressrelease/ukrainian-and-moldovan-unions-join-etuc> [accesat 2025-07-03].
 98. EUROSTAT. *Sustainable Development Goals. Key findings*. Online. 2023. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/key-findings> [accesat 2025-03-23].
 99. EUROSTAT. *Employment – annual statistics: Employment of men and women by age groups*. Online. 2024a. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics#Employment_of_men_and_women_by_age_groups [accesat 2025-03-23].
 100. EUROSTAT. *EU statistics on income and living conditions (EU-SILC) methodology – in-work poverty*. Online. 2024b. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_01_41/default/table [accesat 2025-03-23].
 101. EUROSTAT. *Gini coefficient of equivalised disposable income*. Online. 2024c. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi190/default/table> [accesat 2025-03-23].
 102. EUROSTAT. *Glossary: Equivalised disposable income*. Online. 2025. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Equivalised_disposable_income [accesat 2025-06-30].
 103. FAISHAL, M.; S. MATHEW; K. NEIKHA; K. PUSA and T. ZHIMOMI. The future of work: AI, automation, and the changing dynamics of developed economies. *World Journal of Advanced Research and Reviews*. Online. 2023, vol. 18, nr. 3, pp. 620–629. Disponibil: <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.18.3.1086> [accesat 2024-01-09].
 104. FLORCZAK, I. and M. OTTO. Precarious work and labour regulation in the EU: current reality and perspectives. *Precarious Work*. Online. Edward Elgar Publishing, 2019, pp. 2–21. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/335555065> [accesat 2024-01-09].
 105. FORBES, K. J. A reassessment of the relationship between inequality and growth. *American Economic Review*. Online. 2000, vol. 90, nr. 4, pp. 869–887. Disponibil: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=1a425c34f20d5956c626b78e2643ada287ae80c5> [accesat 2024-08-22].

106. FOSTER, J.; J. GREER and E. THORBECKE. A class of decomposable poverty measures. *Econometrica*. Online. 1984, No 3, pp. 761–766. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/1913475> [accesat 2023-08-11].
107. FOURIE, F. How inclusive is economic growth in South Africa. In: *Econ 3x3*. Online. 2014, September 9. Disponibil: <https://www.econ3x3.org/article/how-inclusive-economic-growth-south-africa> [accesat 2025-02-22].
108. FRANK, A. G. *Capitalism and underdevelopment in Latin America*. New York: NYU Press, 1967. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=XdNWCgAAQBAJ> [accesat 2022-08-03]
109. FRANK, R. H. *The Darwin Economy: Liberty, Competition, and the Common Good*. Online. Toronto: CNIB, 2014. Disponibil: <https://doi.org/10.1515/9781400844982> [accesat 2025-03-23].
110. FURA, B. and Q. WANG. The level of socioeconomic development of EU countries and the state of ISO 14001 certification. *Quality & Quantity*. Online. 2017, vol. 51, pp. 103–119. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s11135-015-0297-7> [accesat 2025-02-22].
111. GASTWIRTH, J. L. Large sample theory of some measures of income inequality. *Econometrica*. Online. 1974, vol. 42, nr. 1, pp. 191–196.]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/1913694> [accesat 2024-09-01].
112. GEORGE, G.; A. M. McGAHAN and PRABHU, J. Innovation for inclusive growth: Towards a theoretical framework and a research agenda. *Journal of Management Studies*. Online. 2012, vol. 49, nr. 4, pp. 661–683. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2012.01048.x> [accesat 2024-12-12].
113. GIBSON, J. Statistical tools and estimation methods for poverty measures based on cross-sectional household surveys. In: *Handbook on poverty statistics*. Online. 2006. Disponibil: https://unstats.un.org/unsd/methods/poverty/pdf/un_book%20final%2030%20dec%2005.pdf [accesat 2023-08-11].
114. GIUPPONI, G. and S. MACHIN. Labour market inequality. *Oxford Open Economics*. Online. 2024, vol. 3, Supplement 1, pp. i884–i905. Disponibil: https://academic.oup.com/ooec/article/3/Supplement_1/i884/7259873 [accesat 2025-07-11].
115. GOEDEMEÉ, T. and S. ROTTIERS. Poverty in the enlarged European Union: A discussion about definitions and reference groups. *Sociology Compass*. Online. 2011, vol. 5, nr. 1, pp. 77–91. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2010.00350.x> [accesat 2024-06-21].

116. GREGORY, M.; W. SALVERDA and S. BAZEN. *Labour market inequalities: problems and policies of low-wage employment in international perspective*. Oxford: Oxford University Press, 2000. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/oso/9780199241699.001.0001> [accesat 2024-01-09].
117. GRÖMLING, M. and H.-P. KLÖS. Inclusive growth – Institutions matter! *Intereconomics*. Online. 2019, vol. 54, nr. 3, pp. 184–192. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s10272-019-0819-y> [accesat 2024-12-12].
118. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Hotărârea nr. 670 din 29 septembrie 2022 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2022, nr. 305, art. 752. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140427&lang=ro [accesat 2025-07-03].
119. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Hotărârea nr. 854 din 7 decembrie 2022 pentru modificarea Hotărârii nr. 670/2022*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2022, nr. 393, art. 954. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134431&lang=ro [accesat 2025-07-03]
120. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Hotărârea nr. 449 din 16 iulie 2025 cu privire la aprobarea Regulamentului privind participarea Republicii Moldova la Componenta „Ocuparea forței de muncă și inovare socială” (EaSI) a Fondului social european plus (FSE+) UE”*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2025, nr. 369–371. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/media/documents/sedinte-de-guvern/2025-07/NU-7-MMPS-2025_0.pdf
121. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Programul național pentru ocuparea forței de muncă pentru anii 2022–2026*. Online. Chișinău, 2022. 81 p. Disponibil: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/04/Programul-national-de-ocupare-a-forței-de-munca-2022-2026.pdf> [accesat 2025-07-03].
122. GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA. *Hotărârea nr. 846 din 18 decembrie 2024 privind stabilirea cuantumului salariului minim pe țară pentru anul 2025*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2024, nr. 533-535, art. 967. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=146270&lang=ro [accesat 2025-07-03].
123. HANUSCH, M. Jobless Growth? Okun's Law in East Asia. In: *World Bank Policy Research Working Paper Series*. Online. 2012. Disponibil: <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/0ad9a4c0-2575-5b39-a7abe137cfffbd2b8> [accesat 2024-06-21].

124. HAQ, R. Quantifying vulnerability to poverty in a developing economy. *CAB Reviews*. Online. 2015, 54:4, Part. 2 (Winter), pp. 915–929. Disponibil: <https://file.pide.org.pk/pdfpdr/2015/915-929.pdf> [accesat 2023-08-30].
125. HARTWIG, J. Testing Okun’s law with Swiss industry data. *Applied Economics*. Online. 2014, vol. 46, pp. 3581–3590. Disponibil: <https://doi.org/10.1080/00036846.2014.934435> [accesat 2025-05-16].
126. HAYTER, S. and M. EBISUI. Negotiating parity for precarious workers. *International Journal of Labour Research*. Online. 2013, vol. 5, nr. 1. Disponibil: https://www.oitcenterfor.org/sites/default/files/file_publicacion/wcms_216282.pdf [accesat 2024-01-09].
127. HELPMAN, E. *Endogenous Macroeconomic Growth Theory*. NBER. Working Papers Series. Online. 1991, No. 3869. 51 p. Disponibil: <https://doi.org/10.3386/W3869> [accesat 2024-01-09].
128. HERMAN, E. Working poverty in the European Union and its main determinants: An empirical analysis. *Engineering Economics*. Online. 2014, vol. 25, nr. 4, pp. 427–436. Disponibil: <https://www.researchgate.net/profile/Emilia-Herman/publication/271208236> [accesat 2025-02-22].
129. HOLM, J. The significance of structural transformation to productivity growth. *Journal of Evolutionary Economics*. Online. 2014, vol. 24, pp. 1009–1036. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s00191-014-0380-6> [accesat 2024-01-09].
130. HOWARD, M. W. and V. J. CARTER. *Income inequality*. Online. Britannica Money. 2020, August 20. Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/income-inequality> [accesat 2022-08-27].
131. HUANG, H.-C.; W.-S. FANG; S. M. MILLER and C. C. YEH. The effect of growth volatility on income inequality. *Economic Modelling*. Online. 2015, vol. 45, pp. 212–222. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2014.11.020> [accesat 2025-01-27].
132. IACOVOU, M. and A. SKEW. *Household structure in the EU*. Online. ISER Working Paper Series. 2010, nr. 2010-10. 47 p. Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/65910/1/632257644.pdf> [accesat 2023-08-30].
133. IANCHOVICHINA, E.; and S. GABLE. What is inclusive growth. In: *Commodity Price Volatility and Inclusive Growth in Low-Income Countries*. Online. Washington, DC: International Monetary Fund, 2012, pp. 147–160. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781616353797/ch008.xml?tabs=fulltext> [accesat 2025-01-27].

134. INFOMARKET. *Moldova will have access to European funds for realization of projects in the field of employment and social innovations*. Online. INFOTAG. 2024, 4 iulie. Disponibil: <https://www.infotag.md/finances-en/317268/> [accesat 2025-07-03].
135. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *Towards Decent Work in Sub-Saharan Africa: Monitoring MDG Employment Indicators*. Edited by Theo SPARREBOOM and Alana ALBEE. Geneva: ILO, 2011. 210 p. Disponibil: <https://www.ilo.org/publications/towards-decent-work-sub-saharan-africa-monitoring-mdg-employment-indicators> [accesat 2025-10-12].
136. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *Labour Force Statistics: Concepts and Definitions*. Online. ILOSTAT Database. Disponibil: <https://ilostat.ilo.org/methods/concepts-and-definitions/description-labour-force-statistics/> [accesat 2024-09-01].
137. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *Global Wage Report 2020–21*. Online. Geneva: ILO, 2020. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/EMPL/DV/2020/11-30/EMPP20201201_ILO_wcms_762534_executive_summary_EN.pdf [accesat 2025-07-04].
138. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *World Employment and Social Outlook: Trends 2023*. Online. Geneva: ILO, 2023. Disponibil: <https://doi.org/10.54394/SNCP1637> [accesat 2025-07-06].
139. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *Report of the Committee on the Application of Standards: Republic of Moldova. (ILC.113/CAN/PV.24)*. Online. Geneva: ILO, 2025. Disponibil: <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-06/ILC113-CAN-PV24-Moldova-Patchwork-%5BNORMES-250529-002%5D-EFS.pdf> [accesat 2025-07-03].
140. INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). *Decent Work Country Program – Republic of Moldova and ILO sign new agreement to advance decent work*. Online. 2025, June 4. Disponibil: <https://www.ilo.org/resource/news/republic-moldova-and-ilo-sign-new-agreement-advance-decent-work> [accesat 2025-07-01].
141. INTERNATIONAL MONETARY FUND (IMF). *Fostering Inclusive Growth: G20 Leaders' Summit*. July 7-8, 2017, Hamburg, Germany. Online. 2017. 35 p. Disponibil: <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/2017/062617.pdf> [accesat 2024-12-12].
142. IPN PRESS AGENCY MOLDOVA. *Moldova to access funds within EU's Employment and Social Innovation program*. Online. 2024, May 21. Disponibil:

- https://www.old.ipn.md/en/moldova-to-access-funds-within-eus-employment-and-social-7965_1104652.html [accesat 2025-07-03].
143. IVANYNA, M. and A. SALERNO. *Governance for Inclusive Growth*. Online. IMF Working Paper. 2021, No. 2021/098. 45 p. Disponibil: <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=4026269> [accesat 2024-09-01].
144. JACKSON, E. A. and M. JABBIE. *Understanding market failure in the developing country context*. Online. MPRA Paper. 2019, No. 94577. 15 p. Disponibil: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/94577/1/MPRA_paper_94577.pdf [accesat 2025-03-07].
145. JONES, A. M.; J. E. ROEMER and P. ROSA DIAS. Equalising opportunities in health through educational policy. *Social Choice and Welfare*. Online. 2014, vol. 43, pp. 521–545. Disponibil: https://www.york.ac.uk/media/economics/documents/hedg/workingpapers/13_29.pdf [accesat 2024-09-01].
146. JONES, S. Extending multidimensional poverty identification: from additive weights to minimal bundles. *The Journal of Economic Inequality*. Online. 2022, vol. 20, nr. 2, pp. 421–438. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/s10888-021-09477-8> [accesat 2024-10-15]
147. JOSANU, D. *Reglementări juridice ale pieței muncii*. Ghid pentru angajatori. Online. Chișinău: CNPM, 2023. 45 p. Disponibil: <https://www.cnpm.md/wp-content/uploads/2023/12/Ghid-Piata-muncii.pdf> [accesat 2025-07-03].
148. KAKWANI, N. and H. H. SON. Pro-poor growth: concepts and measurement with country case studies. *The Pakistan Development Review*. Online. 2003, vol. 42, pp. 417–444. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/285944703> [accesat 2024-12-12].
149. KALDOR, N. A model of economic growth. *The Economic Journal*. Online. 1957, vol. 67, nr. 268, pp. 591–624. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/2227704> [accesat 2023-05-20].
150. KENNEDY, A.; E. NAGATA; B. P. MUSHENSKI and D. L. JOHNSON. Wage discrimination based on gender and race. *Delta Kappa Gamma Bulletin*. Online. 2009, vol. 75, nr. 2, pp. 13-19. Disponibil: <https://search.proquest.com/openview/658f2ec0ffb238c0c5ed90c64943abf3> [accesat 2024-01-09].
151. KHAN, M.; M. Z. KHAN; K. ZAMAN; U. HASSAN and S. UMAR. Global estimates of growth–inequality–poverty (GIP) triangle. *Quality & Quantity*. Online. 2014, vol. 48, pp. 2631–2646. Disponibil: <https://doi.org/10.1007/S11135-013-9912-7> [accesat 2024-11-13].
152. KHANDELWAL, S. and S. AGARWAL. *Application of fixed broadband subscriptions impact on economic growth*. Online. 2020. 37 p. Disponibil: <https://assets->

eu.researchsquare.com/files/rs-60231/v1/4ed174f9-2d48-43ab-9695-10b95c916aaa.pdf

[accesat 2025-02-22].

153. KIRCHGÄSSNER, G.; J. WOLTERS and U. HASSLER. Vector Autoregressive Processes. Online. *Introduction to Modern Time Series Analysis*. Chapter First, January 01 2012, pp 127–154. Berlin, Heidelberg: Springer, 2013. Disponibil: https://doi.org/10.1007/978-3-642-33436-8_4 [accesat 2025-11-27].
154. KIREYEV, A. P.; and J. CHEN. *Inclusive Growth Framework*. Online. Washington, DC: International Monetary Fund, 2017. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2017/127/article-A001-en.xml> [accesat 2025-07-03].
155. KOUASSI, K. Public Spending and Economic Growth in Developing Countries: a Synthesis. *Financial Markets, Institutions and Risks*. Online. 2018, vol. 2, nr. 2, pp. 22–30. Disponibil: [https://doi.org/10.21272/fmir.2\(2\).22-30.2018](https://doi.org/10.21272/fmir.2(2).22-30.2018) [accesat 2025-05-16].
156. KUZNETS, S. Economic growth and income inequality. *American Economic Review*. Online. 1955, vol. 45, nr. 1, pp. 1–28. Disponibil: https://cooperative-individualism.org/kuznets-simon_economic-growth-and-income-inequality-1955-may.pdf [accesat 2023-05-20].
157. LAFORTUNE, G.; L. FULLER; A. KLOKE-LESCH; P. KOUNDOURI and A. RICCABONI. *European elections, Europe's future and the sustainable development goals*. Europe Sustainable Development Report 2023/24. Paris: SDSN; Dublin: Dublin University Press, 2024. Disponibil: <https://sdgtransformationcenter.org/reports/europe-sustainable-development-report-2023-24> [accesat 2025-03-23].
158. LANGER, H. *Education for Sustainable Development Sourcebook*. Online. Paris: UNESCO, 2012. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216383/PDF/216383eng.pdf.multi> [accesat 2024-12-12].
159. LANGOHR, H. and C. VIALLET. *Nationalization, compensation and wealth transfer: An empirical note about the French experience 1981–1982*. Online. INSEAD Working Paper. 1982. Disponibil: https://flora.insead.edu/fichiersti_wp/inseadwp1982/82-06.pdf [accesat 2024-10-15].
160. LASKOWSKA, P. Determinants of income inequality in 26 European Union countries. In: *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association (IBIMA)*. Online. May 30–31, 2021, Spania. Cordoba: IBIMA Publishing, 2021, pp. 4934–

4941. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/354254357> [accesat 2025-07-05].
161. LAVRELASHVILI, T. Resilience-building in Georgia, Moldova and Ukraine: Towards a tailored regional approach from the EU. *European View*. Online. 2018, vol. 17, nr. 2, pp. 189–196. Disponibil: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685818805680> [accesat 2025-07-03].
162. LAZEAR, E. P. *Structural or cyclic? Labor markets in recessions*. Online. IZA World of Labor. Bonn: Institute for the Study of Labor (IZA), 2014. 10 p. ISSN 2054-9571 Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/125229/1/iza-wol-004.pdf> [accesat 2024-01-09].
163. LECERF, M. *Poverty in the European Union: The crisis and its aftermath*. Online. Bruxelles: Parlamentul European, 2016. Disponibil: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/579099/EPRS_IDA\(2016\)579099_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/579099/EPRS_IDA(2016)579099_EN.pdf) [accesat 2025-07-03].
164. LEE, S.; T. MCKINLEY and N. TORM. *Does economic growth deliver jobs? Revisiting Okun's Law*. Online. ILO Working Paper. November 2020, nr. 17. Geneva: International Labour Organization (ILO), 2020. ISBN 978-92-2-033406-5. Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/263083/1/ilo-wp17.pdf> [accesat 2025-05-16].
165. LE HERON, E. and N. YOL. The macroeconomic effects of migrants' remittances in Moldova: a stock–flow consistent model. *European Journal of Economics and Economic Policies*. Online. 2019, vol. 16, nr. 1, pp. 31–54. Disponibil: <https://www.elgaronline.com/view/journals/ejeep/16/1/article-p31.xml> [accesat 2025-07-03].
166. LEVIN, S. M. Malthus and the idea of progress. *Journal of the History of Ideas*. Online. 1966, vol. 27, nr. 1, pp. 92–108. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/2708310> [accesat 2022-09-12].
167. LEWIS, W. A. Economic development with unlimited supplies of labour. *The Manchester School*. Online. 1954, vol. 22, nr. 2, pp. 139–191. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x> [accesat 2023-05-20].
168. LIPPERT-RASMUSSEN, K. *Relational Egalitarianism: Living as Equals*. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. Disponibil: <https://doi.org/10.1017/9781316675847> [accesat 2024-08-11].
169. LOCKE, J.: *An Essay Concerning the True Original, Extent and End of Civil Government, and A Letter Concerning Toleration*. Online. In: The Second Treatise of Government. by JOHN LOCKE. Alexandria: Library of Alexandria, 1966. 81 p. Disponibil:

<https://english.hku.hk/staff/kjohnson/PDF/LockeJohnSECONDTREATISE1690.pdf>

[accesat 2024-08-11].

170. LOPEZ, H. and L. SERVEN. *Too poor to grow*. World Bank Policy Research Working Paper Online. 2009, nr. 5012. Disponibil: <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=1447205> [accesat 2025-02-17].
171. LOVIE, P. Coefficient of variation. In: *Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science* Online. 2005. Disponibil: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/0470013192.bsa107> [accesat 2024-10-15].
172. LUPUȘOR, A.; S. MADAN; D. PÂNTEA and M. SOLOVIOVA. *Raport de Stare a Țării. Republica Moldova 2025*. Online. Chișinău, 2025. 39 p. Disponibil: https://www.expert-grup.org/media/k2/attachments/RST_2025-Ro.pdf-correctedByPAVE.pdf [accesat 2025-11-29].
173. MAILAND, M. Driving the EU working conditions directive: social partner reactivity and the limits to commission entrepreneurship. *Comparative European Politics*. Online. 2024, vol. 22, pp. 865–885. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41295-024-00392-6> [accesat 2025-03-23].
174. MALTHUS, T. R.; D. WINCH and P. JAMES. *Malthus: An Essay on the Principle of Population*. Online. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. Disponibil: <http://math.uchicago.edu/~shmuel/Modeling/Malthus,%20An%20essay%20on%20the%20principle%20of%20population.pdf> [accesat 2022-09-12].
175. MARKINA, O. Taxation, Inequality, and Poverty: Evidence from Ukraine. *Central European Economic Journal*. Online. 2022, vol. 9, nr. 56, pp. 1–18. Disponibil: <https://sciendo.com/article/10.2478/ceej-2022-0001> [accesat 2025-07-03].
176. MATTHEW, O.; A. ADENIJI; R. OSABOHIEN; T. OLAWANDE and T. ATOLAGBE. Gender inequality, maternal mortality and inclusive growth in Nigeria. *Social Indicators Research*. Online. 2020, vol. 147, pp. 763–780. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-019-02185-x> [accesat 2024-09-01].
177. McKENNA, C. J. Education and the Distribution of Unemployment. *European Journal of Political Economy*. Online. 1996, vol. 12, nr. 1, pp. 113–132. Disponibil: [https://doi.org/10.1016/0176-2680\(95\)00040-2](https://doi.org/10.1016/0176-2680(95)00040-2) [accesat 2024-01-09].
178. MESAGAN, E. P. and DAUDA, R. O. S. Does education matter for inclusive growth? The Nigerian case. *Journal of Economics & Business Research*. Online. 2016, vol. 22, nr. 1, pp. 168-189. ISSN: 2068-3537; E-ISSN 2069-9476. Disponibil:

- https://web.archive.org/web/20180413031920id_/http://www.uav.ro/jour/index.php/jebr/issue/viewFile/50/pdf_164#page=168 [accesat 2025-04-06].
179. MEYER, B. D. and J. X. SULLIVAN. Further results on measuring the well-being of the poor using income and consumption. *Canadian Journal of Economics = Revue canadienne d'économique*. Online. 2011, vol. 44, nr. 1, pp. 52–87. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1540-5982.2010.01623.x> [accesat 2023-08-11].
180. MEYER, D. F. and N. MEYER. Assessment of Inclusive Growth performance: A comparative analysis of the BRICS countries. *Acta Universitatis Danubius. Œconomica*. Online. 2019, vol. 15, nr. 4, pp. 191-207. ISSN: 2065-0175. Disponibil: <https://journals.univ-danubius.ro/index.php/oeconomica/article/download/5723/5005> [accesat 2025-02-22].
181. MICHÁLEK, A. and J. VÝBOŠŤOK. Economic growth, inequality and poverty in the EU. *Social Indicators Research*. Online. 2019, vol. 141, pp. 611–630. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-018-1858-7> [accesat 2025-07-03].
182. MILANOVIC, B. *Global inequality: A new approach for the age of globalization*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2016. Disponibil: <http://pinguet.free.fr/branko16.pdf> [accesat 2022-09-12].
183. MILL, J. S. Utilitarianism. In: *Utilitarianism, Liberty, Representative Government*. 1859, Chapter 1, pp. 7–9. Disponibil: https://ia803401.us.archive.org/11/items/utilitarianismli0000mill_t8w5/utilitarianismli0000mill_t8w5.pdf [accesat 2025-03-23].
184. MINGES, M. *Exploring the relationship between broadband and economic growth*. Online. World Bank Working Paper. 2015. Disponibil: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/178701467988875888/pdf/102955-WP-Box394845B-PUBLIC-WDR16-BP-Exploring-the-Relationship-between-Broadband-and-Economic-Growth-Minges.pdf> [accesat 2025-02-22].
185. MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE. *Reforma sistemului de asistență socială RESTART: pentru acces echitabil la servicii sociale de calitate*. Online. Chișinău, 2023. Disponibil: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/05/Reforma-sistemului-de-asistenta-sociala_FINAL-1.pdf [accesat 2025-07-03].
186. MOHAGHEGH, M. Earnings risks, savings and wealth concentration. In: *Savings and Wealth Concentration*. Online. 2020. Disponibil: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3590701> [accesat 2024-10-15].

187. MOLNAR, M. Inegalitatea veniturilor gospodăriilor în România. *Romanian Statistical Review*. Online. 2010, vol. 10, pp. 30–54. Disponibil: http://www.revistadestatistica.ro/Articole/2010/A3ro_7_2010.pdf [accesat 2024-10-15]
188. MPOFU, F. Y. *A critical review of the taxation of the informal sector in Zimbabwe*. Online. 2021. June. Disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Favourate-Sebele/publication/358581317_A_critical_review_of_the_taxation_of_the_informal_sector_in_Zimbabwe/links/620a240787866404a168f85d/A-critical-review-of-the-taxation-of-the-informal-sector-in-Zimbabwe.pdf [accesat 2024-01-09].
189. NAȚIUNILE UNITE. *Fără sărăcie (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 1)*. Biroul Coordonatorului Rezident în Republica Moldova. Online. Disponibil: <https://moldova.un.org/ro/sdgs/1> [accesat 2025-07-13].
190. NAȚIUNILE UNITE. *Inegalități reduse (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 10)*. Online. Biroul Coordonatorului Rezident în Republica Moldova. Disponibil: <https://moldova.un.org/ro/sdgs/10> [accesat 2025-07-13].
191. NAȚIUNILE UNITE. *Muncă decentă și creștere economică (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 8)*. Online. Biroul Coordonatorului Rezident în Republica Moldova. Disponibil: <https://moldova.un.org/ro/sdgs/8> [accesat 2025-07-13].
192. NEEF, T. and A. SODANO. *Inequality trends in Europe*. Online. World Inequality Lab – Issue Brief 2022/04. 2022. Disponibil: <https://wid.world/document/inequality-trends-in-europe-world-inequality-lab-issue-brief-2022-04/> [accesat 2025-03-23].
193. NELSON, J. A. Household economies of scale in consumption: theory and evidence. *Econometrica*. Online. 1988, vol. 56, nr. 6, pp. 1301–1314. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/1913099> [accesat 2023-08-30].
194. NELSON, J. M. *Poverty, inequality, and conflict in developing countries*. Online. New York: Rockefeller Brothers Fund, 1998. Disponibil: https://www.rbf.org/sites/default/files/attachments/proverty_inequality_conflict_in_developing_countries.pdf [accesat 2025-07-03].
195. NGAYA-AN, F. V. Pre and Postnatal Education: Ensuring Healthy Infant Feeding Practices and Preventing Malnutrition. *Acta Medica Philippina*. Online. 2022, vol. 56, nr. 10. Disponibil: <https://actamedicaphilippina.upm.edu.ph/index.php/acta/article/download/5995/3604> [accesat 2024-09-01].
196. NOLAN, B.; M. G. RICHIARDI and L. VALENZUELA. The drivers of income inequality in rich countries. *Journal of Economic Surveys*. Online. 2019, vol. 33, nr. 4, pp. 1285–1324.

- Disponibil: <https://ideas.repec.org/a/bla/jecsur/v33y2019i4p1285-1324.html> [accesat 2025-07-03].
197. NOZICK, R. *Anarchy, State, and Utopia*. Online. New York: Basic Books, 1974. Disponibil: https://www.libertarianism.org/sites/libertarianism.org/files/magazine-pdf/vol_3_no_12.pdf [accesat 2025-02-05].
198. OBERST, C. and J. OELGEMÖLLER. *Economic Growth and Regional Labor Market Development in German Regions: Okun's Law in a Spatial Context*. FCN Working Paper. 2013, No. 5, 41. p. Online. 2013. Disponibil: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2240260> [accesat 2024-06-21].
199. OECD. *Employment Outlook 2022: Building Back More Inclusive Labour Markets*. Online. Paris: OECD Publishing, 2022. Disponibil: https://www.oecd.org/en/publications/2022/09/oecd-employment-outlook-2022_7a5a73b3.html [accesat 2025-07-04].
200. OECD. *In It Together: Why Less Inequality Benefits All*. Online. Paris: OECD Publishing, 2015. Disponibil: <https://stonecenter.gc.cuny.edu/files/2022/09/Forster-3.pdf> [accesat 2025-03-07].
201. OKUN, A. M. *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*. Online. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2015. (Lucrarea originală publicată în 1975). Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/10.7864/j.ctt13wztjk> [accesat 2023-05-20].
202. ORTON, M. and K. ROWLINGSON. *Public attitudes to economic inequality*. Online. York: Joseph Rowntree Foundation, 2007. Disponibil: <https://www.researchgate.net/profile/Karen-Rowlingson/publication/252183930> [accesat 2022-08-03].
203. OSBERG, L. *Economic inequality and poverty*. Online. Armonk, NY: M.E. Sharpe, 1991. Disponibil: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=3FGgL57PXSYC&oi=fnd&pg=PR6&ots=7MdtWrZpXs&sig=GC4OpjjUU74-CgK4oZe2MGdr-Mw#v=onepage&q&f=false> [accesat 2024-10-19].
204. OSBERG, L. *Economic inequality in the United States*. Online. London: Routledge, 2015. Disponibil: <https://doi.org/10.4324/978131564677> [accesat 2022-09-12].
205. OSTRY, J. D. Growth or inclusion? *Finance & Development*. Online. 2018, vol. 55, nr. 2. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0055/002/article-A014-en.xml> [accesat 2025-07-03].

206. OSTRY, J. D.; A. BERG and C. G. TSANGARIDES. *Redistribution, inequality, and growth* Online. IMF Staff Discussion Note, nr. 14/02, 2014. Disponibil: <https://m.rrojasdatabank.info/growthineq2014.pdf> [accesat 2024-10-19].
207. OXFORD POVERTY AND HUMAN DEVELOPMENT INITIATIVE. *Global MPI*. Online. Oxford Department of International Development, University of Oxford Disponibil: <https://ophi.org.uk/global-mpi> [accesat 2025-02-02].
208. PAGLIN, M. The measurement and trend of inequality: Reply. *The American Economic Review*. Online. 1977, vol. 67, nr. 3, pp. 520–531. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/1831427> [accesat 2024-10-15].
209. PAPADAKIS, N.; M. DRAKAKI; S. SARIDAKI and V. DAFERMOS. Into the vicious cycle of precarity: Labour market, precarious work, social vulnerability and youth: The case of Greece within the EU context. *Advances in Social Sciences Research Journal*. Online. 2020, vol. 7, nr. 12, pp. 474–496. Disponibil: <https://doi.org/10.14738/assrj.712.9511> [accesat 2023-08-11].
210. PARLAMENTUL EUROPEAN și CONSILIUL UNIUNII EUROPENE. Directiva (UE) 2022/2041 privind salariile minime adecvate în Uniunea Europeană. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. Online. 2022, October 19, L 275, pp. 33–47. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32022L2041> [accesat 2025-07-03].
211. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. *Legea nr. 245 din 21 iulie 2006 privind organizarea și funcționarea Comisiei naționale pentru consultări și negocieri colective, a comisiilor pentru consultări și negocieri colective la nivel de ramură și la nivel teritorial*. Online. LEGIS. Modificată prin Legea nr. 182 din 7 iulie 2023, Monitorul Oficial nr. 240–245 din 14 iulie 2023, art. 429. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138025&lang=ro# [accesat 2025-07-03].
212. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. *Legea nr. 315 din 17 noiembrie 2022 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2022, 21 decembrie, nr. 409–410, art. 758. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134582&lang=ro [accesat 2025-07-03].
213. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. *Legea nr. 256 din 17 august 2023 pentru modificarea unor acte normative (reforma sistemului de asistență socială „Restart”)*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2023, nr. 341–342, art. 603. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138928&lang=ro [accesat 2025-07-03].

214. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. *Legea nr. 46 din 14 martie 2024 pentru modificarea unor acte normative (Codul muncii și Codul contravențional)*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2024, nr. 103, art. 163. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142347&lang=ro [accesat 2025-07-03].
215. PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA. *Lege pentru modificarea unor acte normative (cu privire la reglementarea raporturilor conexe prestării muncii prin agent de muncă temporară, securității și sănătății în muncă a unor categorii de lucrători, unor aspecte legate de raporturile de muncă, răspunderii contravenționale etc.)*. Online. LEGIS. Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2025. Disponibil: <https://www.parlament.md/material-details-md.nspx?param=8f03b344-eda0-47c3-8662-1b8aef23796a> [accesat 2025-07-08].
216. PEET, R. Inequality and poverty: A Marxist-geographic theory. *Annals of the Association of American Geographers*. Online. 1975, vol. 65, nr. 4, pp. 564–571. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1975.tb01063.x> [accesat 2022-09-12].
217. PETERSON, E. W. Is economic inequality really a problem? A review of the arguments. *Social Sciences*. Online. 2017, vol. 6(4), nr. 147, 25 p. Disponibil: <https://doi.org/10.3390/socsci6040147> [accesat 2022-09-12].
218. PIKETTY, T. *Capital in the 21st Century*. Online. Cambridge, MA: President and Fellows of Harvard College, 2013. <http://digamo.free.fr/piketty14.pdf> [accesat 2022-09-12].
219. PIKETTY, T. On the long-run evolution of inheritance: France 1820–2050. *The Quarterly Journal of Economics*. Online. 2011, vol. 126, nr. 3, pp. 1071–1131. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/qje/qjr020> [accesat 2022-08-27].
220. PISICĂ, R. Digital divide and the opportunity dimension of economic inequality: The case of the Republic of Moldova. Online. *International Journal of Management, Knowledge and Learning*. 2022, vol. 11, pp. 167–175. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/363011443> [accesat 2025-11-27].
221. PISICĂ, R. Effects of income inequality on economic growth: The case of the Republic of Moldova. Online. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*. 2022, vol. 22, nr. 1, pp. 407-416. Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2022-2/Section%203/31.pdf> [accesat 2025-11-27].
222. PISICĂ, R. and R. CRUDU. Reducing economic inequality and promoting inclusiveness for sustainable economic growth. Online. *Economic Security in the Context of Sustainable Development: International Scientific-Practical Conference, 2nd Edition, December 17,*

- 2021, Chișinău, Moldova. Chișinău, 2022, vol. 2, pp. 133–143. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/133-143_4.pdf [accesat 2025-11-27].
223. **PISICĂ, R.** A comparative analysis of inclusiveness and its implications for economic development: how Moldova, Georgia and Ukraine align with EU member states in benefit-sharing and participation. Online. In: *Enhancing EU Workforces – Advancing Skills in the Administrative Area for Europe's Future: Proceedings of the International Conference EU-PAIR 2024*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2024, pp. 195–225. Disponibil: https://eu-pair.uaic.ro/wp-content/uploads/2024/11/volum-online_EUPAIR_27.11.2024.pdf [accesat 2025-02-17].
224. **PISICĂ, R.** and R. CRUDU. Inclusiveness and growth in the EU: a shift from pro-poor to pro-employed at risk of poverty approach. *Economy and Sociology*. Online. 2024, nr. 2, pp. 45–57. Disponibil: https://economy-sociology.ince.md/index.php/Economy_and_Sociology/article/view/208 [accesat 2025-07-05].
225. **PISICĂ, R.** CO₂ emissions, inequality, and growth: How does the Republic of Moldova compare to the Baltic states and the EU average? Online. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*. 2025, vol. 25, nr. 1, pp. 245-254. Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/ENG/2025i1/Section%203/21.pdf> [accesat 2025-11-27].
226. **PISICĂ, R.** From progressive to regressive? Income tax reform and inequality in the Republic of Moldova. Online. In: *Building Tomorrow's Europe: Strategies for Integration, Growth, and Resilience: 14th EURINT International Conference 15–18 mai 2025*, Iași, România. Iași, 2025, vol. 12, pp. 232-249. Disponibil: <https://eurint.uaic.ro/proceedings/EURINT2025.html> [accesat 2025-12-23].
227. **PISICĂ, R.** Harnessing the Inactive Population to Address Labour Shortages in the Republic of Moldova. În: *International Scientific Conference, "Development Through Research and Innovation" IDSC-2026, The 7th Edition, May 15-16th, 2026, Chisinau*. Acceptat spre publicare.
228. PNUD MOLDOVA; IDIS „VIITORUL”. *Raportul Național de Dezvoltare Umană 2015/2016. Republica Moldova: Inegalități în dezvoltarea umană*. Online. Chișinău: PNUD Moldova; IDIS „Viitorul”, 2016. Disponibil: http://www.viitorul.org/files/library/Raport_RO%20NHDR.pdf [accesat 2024-10-15].
229. POGGE, T. *John Rawls: His Life and Theory of Justice*. Online. Oxford: Oxford University Press, 2007. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195136364.001.0001> [accesat 2025-02-05].

230. PYATT, G. On the interpretation and disaggregation of Gini coefficients. *The Economic Journal*. Online. 1976, vol. 86, nr. 342, pp. 243–255. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/2230745> [accesat 2024-10-15].
231. RADIN, D. Sustainable development goal 16: focus on public institutions, world public sector report 2019. *Public Sector Economics*. Online. 2019, vol. 43, nr. 4, pp. 477–483. Disponibil: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/pse/article/download/9952/5350> [accesat 2025-03-23].
232. RAJAN, R. How inequality fueled the crisis. *Project Syndicate*. Online. 2010, July 9. Disponibil: <http://www.bresserpereira.org.br/terceiros/2019/outubro/19.09-Inequality-Fueled-the-Crisis.pdf> [accesat 2025-03-07].
233. RAJAN, R. G. *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten the World Economy* Online. Princeton: Princeton University Press, 2010. Disponibil: <http://capitolreader.com/Partners/Political%20Wire---Faultlines.pdf> [accesat 2025-03-07].
234. RAMOS, R. A.; R. RANIERI and J. W. LAMMENS. *Mapping inclusive growth*. Brasília: International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC-IG). Online. 2013. Disponibil: <https://ipcig.org/sites/default/files/pub/en/IPCWorkingPaper105.pdf> [accesat 2023-08-07].
235. RANIERI, R. and R. A RAMOS. *Inclusive Growth: Building Up a Concept*. Online. Working Paper (IPC-IG). March 2013, nr. 104. 25 p. Disponibil: <https://ipcid.org/sites/default/files/pub/en/IPCWorkingPaper104.pdf> [accesat 2025-04-06].
236. RASMUSSEN, D. C. Adam Smith on what is wrong with economic inequality. *American Political Science Review*. Online. 2016, vol. 110, nr. 2, pp. 342–352. Disponibil: <https://doi.org/10.1017/S0003055416000113> [accesat 2024-08-11].
237. RAVALLION, M. and S. CHEN. What can new survey data tell us about recent changes in distribution and poverty? *The World Bank Economic Review*. Online. 1997, vol. 11, nr. 2, pp. 357–382. Disponibil: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/202781468739531561/pdf/multi-page.pdf> [accesat 2025-03-27].
238. RAVALLION, M. Good and bad growth: The human development reports. *World Development*. Online. 1997, vol. 25, nr. 5, pp. 631–638. Disponibil: [https://doi.org/10.1016/S0305-750X\(96\)00141-6](https://doi.org/10.1016/S0305-750X(96)00141-6) [accesat 2023-08-11].
239. RAWLS, J. A theory of justice. In: *Applied Ethics*. Online. London: Routledge, 2017, pp. 21–29. Disponibil: https://proceduralrhetorics.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/07/excerptsfromrawlsj_atheoryofjustice.pdf [accesat 2022-09-12].

240. REMUZGO PÉREZ, L. and J. M. SARABIA ALEGRÍA. A general factorial decomposition of the second Theil index of inequality with applications in environmental economics. *Economix Buletin*. Online. 2015, vol. 35, issue 2, pp. 7-11. Disponibil: <https://repositorio.unican.es/xmlui/bitstream/handle/10902/8871/AGeneralFactorial.pdf?sequence=1> [accesat 2024-10-15].
241. REYES, G. E. *Four main theories of development: Modernization, dependency, world-system, and globalization*. Online. Pittsburgh: University of Pittsburgh, 2001. Disponibil: <https://scispace.com/pdf/four-main-theories-of-development-modernization-dependency-4ohrzvxqtf.pdf> [accesat 2023-08-07].
242. RICARDO, D. From the principles of political economy and taxation. In: *Readings in the Economics of the Division of Labor: The Classical Tradition*. Online. 2005, pp. 127–130. Disponibil: https://doi.org/10.1142/9789812701275_0014 [accesat 2024-08-11].
243. ROSS, E. B. *The Malthus Factor*. Online. London: Zed Books, 1998. Disponibil: <http://www.thecornerhouse.org.uk/resource/malthus-factor#index-01-00-00-00> [accesat 2022-09-12].
244. ROUSSEAU, J.-J. *Discourse on the Origin of Inequality*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
245. SAEZ, E. and G. ZUCMAN. Wealth inequality in the United States since 1913: Evidence from capitalized income tax data. In: *The Quarterly Journal of Economics*. Online. 2016, vol. 131, nr. 2, pp. 519–578. Disponibil: <https://doi.org/10.1093/qje/qjw004> [accesat 2022-08-03].
246. SALA-I-MARTIN, X. 4 Sources of Growth. In: *Macroeconomic Management*. Online. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2002. Disponibil: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781589060944/ch04.xml> [accesat 2025-02-22].
247. SALA-I-MARTIN, X. Regional cohesion: evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*. Online. 1996, vol. 40, nr. 6, pp. 1325–1352. Disponibil: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(95\)00029-1](https://doi.org/10.1016/0014-2921(95)00029-1) [accesat 2025-02-22].
248. SCHÄFER, A. Consequences of social inequality for democracy in Western Europe. In: *Zeitschrift für vergleichende Politikwissenschaft*. Online. 2012, vol. 6, pp. 23–45. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12286-010-0086-6> [accesat 2025-07-03].
249. SCHMALOR, A. and S. J. HEINE. The construct of subjective economic inequality. *Social Psychological and Personality Science*. Online. 2021, vol. 12, nr. 5, pp. 1-10. Disponibil:

- https://www.researchgate.net/publication/349927506_The_Construct_of_Subjective_Economic_Inequality [accesat 2024-08-11].
250. SEN, A. K. From income inequality to economic inequality. *Southern Economic Journal* Online. 1997, vol. 64, nr. 2, pp. 384–401. Disponibil: https://inequality.stanford.edu/sites/default/files/media/media/pdf/Reference%20Media/Sen_1997_Theory.pdf [accesat 2025-07-06].
251. SERDUNI, S. Sporirea inegalității sociale din Republica Moldova prin prisma inechității impunerii fiscale. *Economica* Online. 2023, nr. 126(4), pp. 74–86. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-86_1.pdf [accesat 2024-06-21].
252. SEYFRIED, W. Examining the relationship between employment and economic growth in the ten largest states. *Southwestern Economic Review*. Online. 2011, vol. 32, pp. 13–24. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/239936033_Examining_the_Relationship_Between_Employment_and_Economic_Growth_in_the_Ten_Largest_States [accesat 2024-06-21].
253. SHAREIA, B. F. Theories of development. *International Journal of Language and Linguistics*. Online. 2015, vol. 2, nr. 1, pp. 78–90. Disponibil: https://www.ijllnet.com/journals/Vol_2_No_1_March_2015/9.pdf [accesat 2022-09-12].
254. SILVA, IC.; TL dos SANTOS Ferreira; D. de OLIVEIRA Pereira; JR de ASSUNCASO; PB COSTA et al. Maternal and Child Care Assessment Focused on Prenatal Care and Birth. *Health*. 2015, nr. 7(1), pp. 167-73. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/276499292_Maternal_and_Child_Care_Assessment_Focused_on_Prenatal_Care_and_Birth [accesat 2024-09-01].
255. ŠKARE, M. and R. PRŽIKLAS DRUŽETA. Poverty and economic growth: a review. *Technological and Economic Development of Economy*. Online. 2016, vol. 22, nr. 1, pp. 156–175. Disponibil: <https://doi.org/10.3846/20294913.2015.1125965> [accesat 2024-12-12].
256. SKUCIENE, D. and R. LAZUTKA. Social investment in the Baltic states: Benefits against poverty and distribution of social risks over the life course. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*. Online. 2019, vol. 10, nr. 2, pp. 35–50. Disponibil: <https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/5654/1/295-1726-2-PB.pdf> [accesat 2025-07-03].
257. SMITH, A. *The Wealth of Nations*. Online. Chicago: University of Chicago Bookstore, 2005. Disponibil: <http://google.comwww.rrojasdatabank.info/Wealth-Nations.pdf> [accesat 2023-11-24].

258. SMITH, N. Economic inequality and poverty: Where do we go from here? *International Journal of Sociology and Social Policy*. Online. 2010. Disponibil: <https://doi.org/10.1108/01443331011033328> [accesat 2022-08-27].
259. SOKOLOVSKA, A. and L. RAINOVA. Scenarios of personal income tax reform in the context of reducing income inequality in Ukraine. *Finansi Ukraini*. Online. 2023, nr. 4, pp. 7-35. Disponibil: https://finukr.org.ua/?page_id=774&lang=en&aid=4977 [accesat 2025-07-03].
260. SOLOW, R. M. A contribution to the theory of economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*. Online. 1956, vol. 70, nr. 1, pp. 65–94. Disponibil: <https://doi.org/10.2307/1884513> [accesat 2025-02-22].
261. SON, H. H. Inequality of human opportunities in developing Asia. *Asian Development Review*. Online. 2013, vol. 30, nr. 2, pp. 110–130. Disponibil: https://www.worldscientific.com/doi/pdf/10.1162/ADEV_a_00017 [accesat 2024-09-01].
262. SONG, Y. and G. ZHOU. Inequality of opportunity and household education expenditures: Evidence from panel data in China. *China Economic Review*. Online. 2019, vol. 55, pp. 85–98. Disponibil: <https://www.ecineq.org/milano/WP/ECINEQ2017-439.pdf> [accesat 2024-09-01].
263. SOTIROPOULOU, T.; A. GEORGOPOULOS and S. GIAKOUMATOS. Causality between financial development, economic growth, and income inequality in EU countries. *International Journal of Applied Research in Management and Economics*. Online. 2022, vol. 5(1), pp. 1–13. Disponibil: <https://doi.org/10.33422/ijarme.v5i1.759> [accesat 2025-07-03].
264. SOWELL, T. *Trickle Down Theory and Tax Cuts for the Rich*. Online. Hoover Press, 2013. Disponibil: <http://kenniemann.com/wp-content/uploads/2023/12/Hoover-Proof.pdf> [accesat 2024-12-12].
265. STANIČKOVÁ, M. Can the implementation of the Europe 2020 Strategy goals be efficient? The challenge for achieving social equality in the European Union. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. Online. 2017, vol. 12(3), pp. 383–398. Disponibil: https://econpapers.repec.org/article/pesierequ/v_3a12_3ay_3a2017_3ai_3a3_3ap_3a383-398.htm [accesat 2025-07-03].
266. STARK, C.; K. PRICE and A. DISTELKAMP. *UNESCO building human capacities in least developed countries to promote poverty eradication and sustainable development*. Online. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000191597> [accesat 2025-02-17].

267. STIGLITZ, J. E. *Inequality and economic growth*. Online. 2016. Disponibil: <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/d8-dg8s-qk19/download> [accesat 2022-09-12].
268. STIGLITZ, J. E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*. Online. New York: W.W. Norton & Company, 2012. Disponibil: https://business.columbia.edu/sites/default/files-efs/imce-uploads/Joseph_Stiglitz/Price%20of%20Inequality%20for%20Sustainable%20Humanity.pdf [accesat 2022-06-10].
269. STYMNE, S. and T. JACKSON. Intra-generational equity and sustainable welfare: a time series analysis for the UK and Sweden. *Ecological Economics*. Online. 2000, vol. 33, nr. 2, pp. 219–236. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/222694650_Intra-generational_equity_and_sustainable_welfare_A_time_series_analysis_for_the_UK_and_Sweden [accesat 2024-10-15].
270. SZYMANSKI, A. Socialist societies and the capitalist system: A response to Chris Chase-Dunn. *Social Problems*. June 1981, vol. 28, no. 5, pp. 521-526. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/800226> [accesat 2025-05-16].
271. TEKIN, İ. and B. G. AKAR. A vicious circle: The interaction between income distribution and household indebtedness in the neoliberal era. Online. In: *Proceedings of the International Conference on Eurasian Economies*, 24-25 August 202, Istanbul, Turkey. Istanbul, 2021, pp. 153–161. Disponibil: <https://doi.org/10.36880/C13.02543> [accesat 2022-08-27].
272. TUMANOSKA, D. The relationship between economic growth and unemployment rates: validation of Okun's law in panel context. *Research in Applied Economics*. Online. 2020, vol. 12, nr. 1, pp. 33–55. Disponibil: <https://doi.org/10.5296/rae.v12i1.16665> [accesat 2025-05-16].
273. ULANDSSEKRETARIATET. *Labour Market Profile Moldova 2023*. Online. Copenhagen: LO/FTF Council, 2024. Disponibil: <https://www.ulandssekretariatet.dk/wp-content/uploads/2023/12/LMP-Moldova-2023-final-version.pdf> [accesat 2025-07-03].
274. UNDP MOLDOVA. *Youth Employability and Entrepreneurship Project (YEE)* Online. 2023. Disponibil: <https://www.undp.org/moldova/press-releases/undp-moldova-launches-first-youth-centered-skills-observatory-increase-employment-rate> [accesat 2025-07-03].
275. UNESCO. *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all*. Online. Paris: UNESCO, 2020. Disponibil:

- <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373718/PDF/373718eng.pdf.multi> [accesat 2025-02-17].
276. UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *2024 Global Multidimensional Poverty Index (MPI): Poverty amid Conflict*. Online. Human Development Report Office. 17 octombrie 2024. Disponibil: <https://hdr.undp.org/content/2024-global-multidimensional-poverty-index-mpi#/indicies/MPI> [accesat 2025-02-02].
277. VACULOVSKI, D. Increasing the welfare of the “working poor” in the Republic of Moldova: challenges, consequences, solutions. *Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS)*. Online. 2024, vol. 10, nr. 2, pp. 62–73. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/62-73_8.pdf [accesat 2025-02-12].
278. VACULOVSKI, D. Social Inequality in Moldova and its Impact on Development. Online. In: *Proceedings of the 28th International Scientific Conference Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy*. Online. Chişinău, Moldova, 20-21 September 2024. Bucureşti: Editura ASE, 2025, pp. 227-233. ISSN 3100-5527. Disponibil: <https://doi.org/10.24818/cike2024.26>; <https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/4376> [accesat 2025-02-13].
279. VANNUCCI, A. Challenges in the study of corruption: approaches and policy implications. *Revista Brasileira de Direito*. Online. 2017, vol. 13, nr. 1, pp. 251–281. Disponibil: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5899559.pdf> [accesat 2024-09-01].
280. VILLANUEVA, D. Toward a general neoclassical theory of economic growth. *The Philippine Review of Economics*. Online. 2023. Disponibil: <https://doi.org/10.37907/4erp3202d> [accesat 2024-01-09].
281. VO, T. and T. LÊ. Testing Okun's law on the relationship between employment rate and economic growth in developed and developing countries. *Economics – Law and Management*. (Science & Technology Development Journal). Online. 2022, vol. 6, nr. 2, pp. 2809-2822. ISSN 2588-1051. Disponibil: <https://doi.org/10.32508/stdjelm.v6i2.865> [accesat 2025-05-16].
282. WALEWSKI, M.; G. MINCU; M. SANDU and E. HRISTEV. The Effects of Migration and Remittances in Rural Moldova. In: *CASE Network Studies and Analyses*. Online. 2009, nr. 389, 54 p. Disponibil: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436415 [accesat 2025-07-03].
283. WALLERSTEIN, I. *The Modern World-System*. Online. New York: Academic Press, 1974. Disponibil: https://d11.cuni.cz/pluginfile.php/495082/mod_resource/content/1/Wallerstein-Modern%20World-System%20I.pdf [accesat 2022-06-10].

284. WEEDEN, K. A. and D. B. GRUSKY. Inequality and market failure. *American Behavioral Scientist*. Online. 2014, vol. 58, nr. 3, pp. 473–491. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/0002764213503336> [accesat 2025-04-06].
285. WHITE, R. Measuring Multidimensional Poverty. In: *Multidimensional Poverty in America: The Incidence and Intensity of Deprivation, 2008–2018*. Online. 2020, pp. 61–87. Disponibil: https://doi.org/10.1007/978-3-030-45916-1_3 [accesat 2023-08-30].
286. WHITE, S. *Equality*. Cambridge: Polity Press, 2007.
287. WILKINSON, R. and K. PICKETT. *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*. Online. London: Penguin UK, 2010. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/256463915_R_Wilkinson_and_K_Pickett_2010_The_Spirit_Level_Why_Equality_is_Better_for_Everyone_London_Penguin_999_pp_347_pbk [accesat 2025-03-23].
288. WINSTON, C. *Government Failure versus Market Failure: Microeconomics Policy Research and Government Performance*. Online. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2007. Disponibil: <https://lyd.org/wp-content/uploads/2012/04/government-failure-versus-market-failure.pdf> [accesat 2025-07-12].
289. WOLFF, J. *An Introduction to Political Philosophy*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
290. WORLD BANK. *Poverty, Prosperity, and Planet Report 2024: Pathways Out of the Polycrisis*. Washington, DC: World Bank, 2024. Disponibil: <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-prosperity-and-planet> [accesat 2024-12-12].
291. WORLD BANK. *The State of Social Safety Nets 2018*. Online. Washington, DC: World Bank, 2018. Disponibil: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/e9d9681c-2e77-5950-9f0d-4f10ef3791a8/content> [accesat 2024-06-21].
292. WORLD BANK. *World Bank Database*. Online. Disponibil: <https://databank.worldbank.org/home.aspx> [accesat 2025-10-21].
293. YESUF, M. and R. A. BLUFFSTONE. Poverty, risk aversion, and path dependence in low-income countries: experimental evidence from Ethiopia. *American Journal of Agricultural Economics*. Online. 2009, vol. 91, nr. 4, pp. 1022–1037. Disponibil: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8276.2009.01307.x> [accesat 2024-11-13].
294. ZHENG, B. Aggregate poverty measures. *Journal of Economic Surveys*. Online. 1997, vol. 11, nr. 2, pp. 123–162. Disponibil:

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=69c8d09f79bd4517c13f74675ac64b745000b909> [accesat 2023-08-11].

295. ZHOU, Y. and Y. LIU. The geography of poverty: Review and research prospects. *Journal of Rural Studies*. Online. 2022, vol. 93, pp. 408–416. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.01.008> [accesat 2024-11-13].
296. ZHU, X. The Effect of Education on Economic Growth – An Empirical Research Based on the EBA Model. *Journal of Interdisciplinary Mathematics* Online. 2014, vol. 17, pp. 67–79. Disponibil: <https://doi.org/10.1080/09720502.2014.881147> [accesat 2024-01-09].
297. ZON, A. and R. ANTONIETTI. Education and training in a model of endogenous growth with creative destruction. *MERIT-Infonomics Research Memorandum Series*. Online. 2005, No. 011. Disponibil: <https://doi.org/10.26481/umamer.2005011> [accesat 2024-01-09].
298. ZUCCOTTI, C. V. and J. O'REILLY. The impact of youth labour market experiences on later employment opportunities: What roles do ethnicity and gender play? *Human Relations* Online. 2019, vol. 72, nr. 4, pp. 646–674. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/0018726718782603> [accesat 2024-01-09].

ANEXE

Anexa 1. Definiția variabilelor utilizate pentru a calcula indicele de incluziune pentru modelul 1 și 2

Nume variabilă	Definiție	Sursă
Coeficientul Gini (Model 1)	Coeficientul Gini al veniturii disponibil echivalat – sondajul EU-SILC [ilc_di12__custom_7948094], (scala de la 0 la 100) este definită ca relația dintre cotele cumulate ale populației dispuse în funcție de nivelul venitului disponibil echivalat, cu ponderea cumulată din venitul total disponibil echivalat primit de aceștia.	Eurostat
Indicele Gini (Model 2)	Indicele Gini măsoară gradul în care distribuția venitului (sau, în unele cazuri, a cheltuielilor de consum) între indivizi sau gospodării dintr-o economie se abat de la o distribuție perfect egală. Curba Lorenz reprezintă grafic procente cumulate din venitul total obținut în raport cu numărul cumulativ al beneficiarilor, începând cu cel mai sărac individ sau cea mai săracă gospodărie. Indicele Gini măsoară aria dintre curba Lorenz și o linie ipotetică a egalității absolute, exprimată ca procent din aria maximă de sub acea linie. Astfel, un indice Gini de 0 reprezintă egalitate perfectă, în timp ce un indice de 100 indică inegalitate perfectă.	Banca de date a Băncii Mondiale
Raportul ocupare/populație (Model 1 și 2)	15+, total (%) (estimare ILO modelată) - Raportul dintre ocuparea forței de muncă și populația este proporția din populația unei țări care este angajată. Ocuparea forței de muncă este definită ca fiind persoanele în vârstă de muncă care, pe o perioadă scurtă de referință, au desfășurat orice activitate de producere de bunuri sau de furnizare de servicii pentru remunerare sau profit, fie la locul de muncă în perioada de referință (adică care au lucrat într-un loc de muncă timp de cel puțin o oră) sau nu la locul de muncă din cauza absenței temporare de la un loc de muncă sau a aranjamentelor timpului de lucru. Vârstele de 15 ani și peste sunt considerate, în general, populația de vârstă activă.	Banca de date a Băncii Mondiale
Rata persoanelor ocupate cu risc de sărăcie (Model 1)	Ponderea persoanelor care sunt angajate și au un venit disponibil egalizat sub pragul de risc de sărăcie, care este stabilit la 60 % din venitul disponibil egal egalizat median (după transferurile sociale). În scopul acestui indicator, o persoană este considerată ca fiind angajată dacă a fost angajată mai mult de jumătate din anul de referință.	Eurostat
Rata sărăciei la pragul de 8,30 USD pe zi (PPP 2021) (% din populație)	Rata sărăciei la pragul de 8,30 USD pe zi reprezintă procentul populației care trăiește cu mai puțin de 8,30 USD pe zi, la prețuri internaționale din anul 2021.	Banca de date a Băncii Mondiale

Sursa: elaborat de autor în baza metadatelor Eurostat și ale Băncii Mondiale

Anexa 2. Descrierea indicelui de incluziune între 2010 și 2023 pentru fiecare stat membru UE-27

Belgia: A pornit de la 128,72 în 2010 și a ajuns la 130,84 în 2023 (o creștere de 2,12), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (131,47) și minim în 2016 (128,41)
Bulgaria: A pornit de la 121,81 în 2010 și a ajuns la 119,99 în 2023 (o scădere de 1,82), indicând o deteriorare. Vârf în 2010 (121,81) și minim în 2016 (117,28).
Cehia: A pornit de la 132,36 în 2010 și a ajuns la 135,28 în 2023 (o creștere de 2,92), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2018 (135,41) și minim în 2012 (132,07).
Danemarca: A pornit de la 131,51 în 2010 și a ajuns la 131,86 în 2023 (o creștere de 0,35), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2022 (132,32) și minim în 2014 (131,26)
Germania: A pornit de la 127,91 în 2010 și a ajuns la 130,14 în 2023 (o creștere de 2,23), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2023 (130,14) și minim în 2014 (126,40)
Estonia: A pornit de la 124,87 în 2010 și a ajuns la 127,35 în 2023 (o creștere de 2,49), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2018 (128,09) și minim în 2014 (121,77).
Irlanda: A pornit de la 127,32 în 2010 și a ajuns la 133,53 în 2023 (o creștere de 6,21), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (133,57) și minim în 2012 (126,90).
Grecia: A pornit de la 117,34 în 2010 și a ajuns la 120,42 în 2023 (o creștere de 3,08), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2023 (120,42) și minim în 2012 (112,32).
Spania: A pornit de la 119,42 în 2010 și a ajuns la 121,89 în 2023 (o creștere de 2,47), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2023 (121,89) și minim în 2014 (116,18).
Franța: A pornit de la 126,09 în 2010 și a ajuns la 125,61 în 2023 (o scădere de -0,48), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2021 (126,23) și minim în 2012 (124,57).
Croația: A pornit de la 122,94 în 2010 și a ajuns la 125,44 în 2023 (o creștere de 2,50), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (127,09) și minim în 2013 (121,36)
Italia: A pornit de la 119,74 în 2010 și a ajuns la 120,57 în 2023 (o creștere de 0,83), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2023 (120,57) și minim în 2018 (117,16).
Cipru: A pornit de la 129,67 în 2010 și a ajuns la 131,70 în 2023 (o creștere de 2,03), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2023 (131,70) și minim în 2014 (123,60)
Letonia: A pornit de la 118,75 în 2010 și a ajuns la 124,61 în 2023 (o creștere de 5,86), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2020 (124,70) și minim în 2010 (118,75)
Lituania: A pornit de la 115,69 în 2010 și a ajuns la 125,07 în 2023 (o creștere de 9,38), indicând o îmbunătățire substanțială. Vârf în 2021 (125,17) și minim în 2010 (115,69)
Luxemburg: A pornit de la 126,39 în 2010 și a ajuns la 123,86 în 2023 (o descreștere de 2,53), indicând o deteriorare. Vârf în 2011 (127,00) și minim în 2019 (123,73)
Ungaria: A pornit de la 128,16 în 2010 și a ajuns la 130,40 în 2023 (o creștere de 2,24), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (131,26) și minim în 2013 (125,35)
Malta: A pornit de la 125,32 în 2010 și a ajuns la 128,38 în 2023 (o creștere de 3,06), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2019 (130,80) și minim în 2010 (125,32).

Țările de Jos: Au pornit de la 135,42 în 2010 și au ajuns la 135,62 în 2023 (o creștere de 0,20), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2022 (135,66) și minim în 2017 (133,60)
Austria: A pornit de la 129,20 în 2010 și a ajuns la 129,59 în 2023 (o creștere de 0,39), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2020 (130,33) și minim în 2010 (129,20).
Polonia: A pornit de la 121,98 în 2010 și a ajuns la 129,23 în 2023 (o creștere de 7,25), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (129,44) și minim în 2010 (121,98).
Portugalia: A pornit de la 123,34 în 2010 și a ajuns la 123,31 în 2023 (o descreștere de -0,03), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2020 (124,59) și minim în 2013 (120,22)
România: A pornit de la 114,75 în 2010 și a ajuns la 118,81 în 2023 (o creștere de 4,06), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2022 (119,10) și minim în 2015 (112,20)
Slovenia: A pornit de la 132,51 în 2010 și a ajuns la 133,20 în 2023 (o creștere de 0,69), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2022 (134,01) și minim în 2013 (129,48)
Slovacia: A pornit de la 128,74 în 2010 și a ajuns la 132,72 în 2023 (o creștere de 3,98), indicând o îmbunătățire. Vârf în 2020 (134,33) și minim în 2011 (128,69)
Finlanda: A pornit de la 132,33 în 2010 și a ajuns la 132,73 în 2023 (o creștere de 0,4), indicând o evoluție aproape stabilă. Vârf în 2022 (133,10) și minim în 2014 (131,71)
Suedia: A pornit de la 131,21 în 2010 și a ajuns la 130,16 în 2023 (o scădere de -1,05), indicând o deteriorare ușoară. Vârf în 2018 (131,95) și minim în 2023 (130,16)

Sursa: elaborat de autor în baza calcului propriu, procesat în Stata19, în baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale

Anexa 3. Definirea variabilei dependente și celor independente, de control

Nume variabilă	Definiție	Sursă
PIB real pe cap de locuitor	Indicatorul este calculat ca raport dintre PIB real și populația medie dintr-un anumit an. PIB-ul măsoară valoarea producției finale totale de bunuri și servicii produse de o economie într-o anumită perioadă de timp. Include bunuri și servicii care au piețe (sau care ar putea avea piețe) și produse care sunt produse de administrația publică și instituții non-profit	Eurostat
Populația după nivelul de studii	Învățământ secundar superior, postsecundar neterțiar și terțiar (nivelurile 3-8) (total, 15-64 de ani)	Eurostat
Comerț (% din PIB)	Comerțul este suma exporturilor și importurilor de bunuri și servicii măsurată ca pondere din produsul intern brut.	Banca de date a Băncii Mondiale
Inflație, prețuri de consum (%)	Inflația măsurată prin indicii prețurilor de consum reflectă modificarea procentuală anuală a costului pentru consumatorul mediu pentru achiziționarea unui coș de bunuri și servicii care poate fi fixat sau modificat la intervale specificate, cum ar fi anual	Banca de date a Băncii Mondiale
Investițiile fixe (% din PIB)	Formarea brută de capital fix (fostă investiții fixe interne brute) include îmbunătățiri funciare (garduri, șanțuri, drenuri și așa mai departe); achiziții de instalații, mașini și echipamente; și construcția de drumuri, căi ferate și altele asemenea, inclusiv școli, birouri, spitale, locuințe rezidențiale private și clădiri comerciale și industriale.	Banca de date a Băncii Mondiale
Cheltuieli publice de consum final (% din PIB)	Cheltuielile publice de consum final (fost consumul publicului general) includ toate cheltuielile curente guvernamentale pentru achizițiile de bunuri și servicii (inclusiv compensarea angajaților). De asemenea, include majoritatea cheltuielilor pentru apărarea și securitatea națională, dar exclude cheltuielile militare guvernamentale care fac parte din formarea capitalului guvernamental.	Banca de date a Băncii Mondiale
Abonamente fixe în bandă largă	Se referă la abonamente fixe pentru acces de mare viteză la Internetul public (o conexiune TCP/IP), la viteze în aval egale sau mai mari de 256 kbit/s. Acestea includ modem prin cablu, DSL, fibră până la casă/clădire, alte abonamente fixe (cablate) în bandă largă, bandă largă prin satelit și bandă largă fără fir fixă terestră	Banca de date a Băncii Mondiale

Sursa: elaborat de autor în baza metadatelor Eurostat, PNUD și Banca Mondială

Anexa 4. Rezultatele regresiei pentru PIB real per capita (log) și modificările pe 3 ani, 5 ani și 7 ani (verificarea robusteții)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Variabila dependentă	PIB (niveluri, model complet)	PIB (niveluri, model redus 1)	PIB (niveluri, model reduc 2)	Modificare PIB (3 ani, model complet)	Modificare PIB (3 ani, model redus 1)	Modificare PIB (3 ani, model reduc 2)	Modificare PIB (5 ani, model complet)	Modificare PIB (5 ani, model reduc)	Modificare PIB (7 ani, model complet)	Modificare PIB (7 ani, model redus 1)	Modificare PIB (7 ani, model redus 2)
Indicele de incluziune	0.0044* (0.0024)	0.0046* (0.0023)	0.0046* (0.0023)	0.0132*** (0.0037)	0.0129*** (0.0039)	0.0136*** (0.0044)	0.0179*** (0.0040)	0.0182*** (0.0041)	0.0154*** (0.0037)	0.0161*** (0.0033)	0.0161*** (0.0035)
Populația după nivelul de educație	-0.0009 (0.0009)			-0.0008 (0.0016)			0.0014 (0.0020)		0.0038* (0.0021)	0.0036 (0.0022)	
Raportul comerț (%PIB)	0.0005** (0.0002)	0.0005** (0.0002)	0.0005** (0.0002)	0.0007* (0.0003)	0.0005 (0.0003)		0.0007* (0.0004)	0.0007** (0.0003)	0.0011* (0.0006)	0.0011** (0.0004)	0.0012** (0.0004)
Inflația	0.0006 (0.0008)			-0.0023* (0.0013)	-0.0009 (0.0010)		0.0002 (0.0012)		0.0001 (0.0017)		
Investiții fixe (%PIB)	-0.0017*** (0.0006)	-0.0016** (0.0006)	-0.0013** (0.0006)	-0.0009 (0.0008)			-0.0012 (0.0007)		-0.0017* (0.0009)	-0.0019** (0.0007)	-0.0019** (0.0008)
Consumul guvernamental (%PIB)	-0.0150*** (0.0032)	-0.0138*** (0.0027)	-0.0124*** (0.0021)	-0.0226*** (0.0052)	-0.0245*** (0.0040)	-0.0254*** (0.0042)	-0.0142** (0.0059)	-0.0126*** (0.0044)	-0.0128 (0.0076)		
Abonamente fixe la Internet de mare viteză	0.0033*** (0.0008)	0.0029*** (0.0007)	0.0032*** (0.0007)	0.0072*** (0.0019)	0.0061*** (0.0017)	0.0062*** (0.0015)	0.0044* (0.0025)	0.0049*** (0.0016)	0.0056** (0.0025)	0.0040** (0.0018)	0.0058*** (0.0013)
PIB real pe locuitor (log)	0.7977*** (0.0311)	0.8006*** (0.0310)	0.8017*** (0.0288)								

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Valoare inițială PIB (3 ani)				-0.2694*** (0.0491)	-0.3076*** (0.0416)	-0.3098*** (0.0415)					
Valoare inițială PIB (5 ani)							-0.5055*** (0.0521)	-0.4926*** (0.0550)			
Valoare inițială PIB (7 ani)									-0.5768*** (0.0671)	-0.5770*** (0.0491)	-0.5735*** (0.0495)
Variabilă binară care indică perioada de criză	0.0133* (0.0077)	0.0097 (0.0061)		-0.0160 (0.0103)			0.0066 (0.0087)		0.0095 (0.0120)		
Constantă	1.7382*** (0.3284)	1.6094*** (0.2365)	1.5586*** (0.2092)	1.3262*** (0.4608)	1.7537*** (0.3623)	1.7738*** (0.3510)	2.8868*** (0.4244)	2.7571*** (0.4671)	3.6492*** (0.6197)	3.3823*** (0.5610)	3.5376*** (0.5845)
Numărul de observații	351.000	351.000	351.000	297.000	297.000	297.000	243.000	243.000	189.000	189.000	189.000
R-pătrat (intra-grup)	0.932	0.932	0.931	0.645	0.635	0.624	0.626	0.619	0.624	0.586	0.575

Sursa: elaborat de autor utilizând softwareul Stata19 pe baza datelor Eurostat și ale Băncii Mondiale (2010-2023)

Anexa 5. Dimensiuni și indicatori de măsurare a creșterii incluzive conform definiției

Definiția creșterii incluzive	Dimensiuni și indicatori de măsurare
<p>Definiția FMI a creșterii incluzive are trei componente: creștere economică, incluzivă și durabilă.</p>	
<p>Creșterea economică se referă la creșterea producției de bunuri și servicii care sunt apreciate de oameni, oferind mijloacele pentru un nivel de trai mai bun. Creșterea are și alte beneficii. Creează oportunități de muncă și ajută oamenii să iasă din sărăcie. De asemenea, crește resursele prin impozitare pe care guvernul le poate utiliza pentru a finanța prestarea de servicii publice.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • PIB per capita • PIB ajustat la paritatea puterii de cumpărare (PPP)
<p>Incluziunea se referă la partajarea pe scară largă a acestor îmbunătățiri ale standardelor de viață între toate grupurile societății, precum și între regiuni, inclusiv în vederea protejării generațiilor viitoare. Incluziunea poate fi rezumată la patru obiective generale: (1) partajarea beneficiilor; (2) oferirea oportunităților; (3) posibilitatea de participare; și (4) abilitarea.</p>	
<p>Partajarea beneficiilor</p>	
<p>o Partajarea beneficiilor implică reducerea sărăciei și creșterea veniturilor în intervalul de distribuție a veniturilor, incluzând ambele genuri, diferite grupuri de vârstă, rase și etnii, regiuni și alte aspecte ale caracteristicilor și circumstanțelor individuale. Dar venitul nu este singura măsură a resurselor economice. Avea este de obicei distribuită mai inegal și poate avea un impact mai mare asupra vieții economice, sociale și politice. Există și alte dimensiuni ale bunăstării sociale care contează, dincolo de creșterea veniturilor și a bogăției. Partajarea beneficiilor implică, de asemenea, asigurarea mobilității sociale de la o generație la alta, astfel încât un individ să nu fie prins în sărăcie sau în venituri mici de circumstanțele de la naștere. Împărțirea beneficiilor nu înseamnă neapărat egalitate deplină.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coeficientul Gini (venitul disponibil) • Distribuția veniturii pe chintile • Rata riscului de sărăcie în funcție de pragul de sărăcie, vârstă și sex
<p>Participare</p>	
<p>o Următorul aspect al incluziunii este oportunitatea de a participa la o viață benefică din punct de vedere financiar sau economic, în special la o angajare productivă. Economia trebuie să fie suficient de dinamică pentru a genera un nivel și o calitate suficientă de locuri de muncă, care să faciliteze adaptarea forței de muncă la noile condiții. Făcând analogie cu sportul, acest principiu este asociat cu permisiunea de a participa la joc.</p>	

Oportunitate	
<p>o Oportunitatea reprezintă accesul la servicii de bază, cum ar fi sănătatea, educația și alte servicii publice, care sunt fundamentale pentru incluziune. Permite fiecărei persoane să-și cultive talentele și să dobândească abilități pentru a permite o viață productivă. Egalitatea de șanse nu este același lucru cu egalitatea de rezultat. Putem folosi o analogie sportivă pentru a explica acest lucru. Egalitatea de șanse înseamnă egalizarea terenului de joc, astfel încât toată lumea să poată concura în mod corect cu același echipament și aceleași reguli de joc. Egalitatea rezultatelor înseamnă că, indiferent de cât de bine joacă fiecare persoană, scorul final este egalat. Dacă o societate are șanse egale, venitul unei persoane tinde să fie determinat în principal de efortul și abilitățile sale. Acest lucru oferă stimulente pentru munca grea și investiții în îmbunătățirea competențelor. Promovarea egalității de șanse tinde să îmbunătățească egalitatea și creșterea în același timp.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Populația după nivelul de studii, sex și vârstă • Speranța de viață la naștere, după vârstă și sex • Ocuparea forței de muncă și activitate, după sex și vârstă
Abilitare	
<p>o Incluziunea implică, de asemenea, abilitarea în viața socială și politică, asigurarea unui sistem puternic de guvernare, responsabilitatea sectorului public și permiterea cetățenilor să-și exprime preferințele.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voce și responsabilitate • Stabilitate politică și absența violenței/terrorismului • Eficacitatea guvernării • Calitate reglementărilor • Regula legii • Controlul corupției
Durabilitate	
<p>Pentru a fi durabilă, creșterea trebuie să fie și sustenabilă. Durabil înseamnă că tendința actuală de consum și bunăstare socială poate fi susținută în viitor pentru generațiile viitoare. Aceasta înseamnă că creșterea economică nu ar trebui să fie generată de politicile nesustenabile de boom și declin, cum ar fi cele care duc la datorii sau alte crize financiare. De asemenea, înseamnă necesitatea de a menține durabilitatea mediului, asigurându-ne că generațiile viitoare au aceeași oportunitate de a beneficia de bunăstarea naturală a pământului.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Emisiile de carbon

Sursa: elaborat de autor în baza FMI și datelor Eurostat

**Anexa 6. Indicele de incluziune și apartenența la clustere, fără termen de interacțiune
(2006 vs. 2020)**

Țara	Indice 2006	Cluster 2006	Indice 2020	Cluster 2020
Țările de Jos	3.293	2	3.227	2
Cipru	2.204	2	2.283	2
Malta	-2.498	1	1.815	2
Suedia	1.643	2	1.682	2
Estonia	1.026	3	1.624	2
Danemarca	3.179	2	1.596	2
Germania	-0.126	3	1.505	2
Republica Cehă	0.459	3	1.368	3
Irlanda	3.089	2	1.322	3
Lituania	-0.590	3	1.279	3
Austria	0.633	3	1.177	3
Letonia	0.293	3	1.015	3
Luxemburg	-0.159	3	0.876	3
Polonia	-2.300	1	0.579	3
Slovenia	0.716	3	0.410	3
Slovacia	-0.831	1	0.371	3
Finlanda	1.013	3	0.246	3
Portugalia	1.255	3	0.093	3
Bulgaria	-2.485	1	-0.139	3
Belgia	-1.478	1	-0.975	1
Franța	-0.753	1	-1.072	1
România	-2.773	1	-1.396	1
Spania	-0.149	3	-1.791	1
Italia	-2.420	1	-2.954	1
Grecia	-1.738	1	-3.571	1
Georgia	-1.395	1	-0.492	3
Ucraina	-1.125	1	-1.378	1
Republica Moldova	-0.100	3	4.421	2

Notă: Indicele este construit prin PCA; clusteretele sunt obținute prin k-means (k=3). Valorile mai mari indică un nivel mai ridicat al incluziunii. Clusterul 1 indică valori scăzute ale indicelui, negative, Clusterul 2 indică valori ridicate ale indicelui incluziunii, iar Clusterul 3 include atât valori medii ale incluziunii pozitive dar și ușor negative, în general mai aproape de zero.

Sursa: elaborat de autor, în baza datelor prelucrate în Stata19

Anexa 7. Indicele de incluziune și apartenența la clustere, cu termen de interacțiune (2006 vs. 2020)

Țara	Indice 2006	Cluster 2006	Indice 2020	Cluster 2020
Țările de Jos	1.396	2	3.066	2
Cipru	0.687	3	0.450	3
Malta	0.907	3	0.460	3
Suedia	2.525	2	1.483	2
Estonia	-0.749	3	0.704	3
Danemarca	3.098	2	2.059	2
Germania	0.195	3	-0.026	3
Republica Cehă	2.130	2	2.555	2
Irlanda	0.207	3	1.284	2
Lituania	-1.452	1	-1.608	1
Austria	0.955	3	0.987	3
Letonia	-1.764	1	-1.553	1
Luxemburg	0.231	3	-0.585	3
Polonia	-1.980	1	1.397	2
Slovenia	3.164	2	3.269	2
Slovacia	2.169	2	3.144	2
Finlanda	1.719	2	1.925	2
Portugalia	-2.516	1	-1.343	1
Bulgaria	-2.677	1	-3.861	1
Belgia	1.106	3	2.107	2
Franța	0.600	3	0.103	3
România	-4.456	1	-1.728	1
Spania	-0.897	3	-1.863	1
Italia	-1.484	1	-2.244	1
Grecia	-1.927	1	-1.742	1
Georgia	-3.378	1	-2.094	1
Ucraina	0.041	3	2.028	2
Republica Moldova	-2.113	1	3.524	2

Notă: Indicele este construit prin PCA; clusterelor sunt obținute prin k-means (k=3). Valorile mai mari indică un nivel mai ridicat al incluziunii. Clusterul 1 indică valori scăzute ale indicelui, negative, Clusterul 2 indică valori ridicate ale indicelui incluziunii, iar Clusterul 3 include atât valori medii ale incluziunii pozitive dar și ușor negative, în general mai aproape de zero.

Sursa: elaborat de autor, în baza datelor prelucrate în Stata19

Anexa 8. Observații comparative ale analizei componentelor principale (PCA) cu și fără termen de interacțiune

	PCA cu termen de interacțiune			PCA fără termen de interacțiune		
Variabilă	Comp1	Comp2	Comp3	Comp1	Comp2	Comp3
GINI (standardizat și inversat)	0.4645	0.4546	0.7502	0.6815	-0.0013	-0.7318
Sărăcia (standardizat și inversat)	0.6220	-0.2730	-0.1022	0.5192	-0.7039	0.4847
Raportul ocupare/populație (standardizat)	0.2273	0.7647	-0.6029	0.5157	0.7103	0.4791
Interacțiunea GINI și Sărăcia	-0.5880	0.3660	0.2514	-	-	-
Determinantul matricei de corelație	Det = 0.266			Det = 0.715		
Testul Bartlett de sfericitate	Chi-pătrat = 551.327 Grad de libertate = 6 Valoarea p = 0.000 H0: nu există corelație între variabile			Chi-pătrat = 139.889 Grad de libertate = 3 Valoarea p = 0.000 H0: nu există corelație între variabile		
Măsura Kaiser-Meyer-Olkin de adecvare a eșantionării	KMO = 0.553			KMO = 0.497		

Sursa: elaborat de autor, în baza datelor prelucrate în Stata19

Certificat admitere Erasmus +ICM (doctorandă invitată)

**FRIEDRICH-SCHILLER-
UNIVERSITÄT
JENA**
Internationales Büro
International Office

Universität Jena - Internationales Büro - 07737 Jena

Rodica Plisică
Ap. 28
9/22 Studentilor St.
2033 CHISINAU

REPUBLIK MOLDAU

Internationale Studierende / international students
Gaststudierende / Guest students

Fürstengraben 1, 017
07743 Jena

Telefon: 0 36 41 9-401527
Telefax: 0 36 41 9-401522
E-Mail: incoming@uni-jena.de

Jena, 26.01.2023

Zulassung zum Gaststudium (Abschluss außerhalb Deutschlands) Admission to guest studies

Name name	Frau Rodica P I S I C Ă
Geburtsdatum, -ort date, place of birth	24.08.1979 in Republik Moldau / Republik Moldau
Studienfächer fields of studies	Wirtschaftswissenschaften (Forschungsprojekt research project) Phd-Niveau, Unterrichtssprache Language of instruction*: Englisch
Studiendauer programme length	01.04.2023 – 31.07.2023
Semesterdauer semester length	Sommer 01.04.2023 – 30.09.2023 (Winter: 01.10.2023 – 31.03.2024)
empfohlenes Anreisedatum recommended arrival date	bis umf/ 31.03.2023
Einschreibung ab enrolment from	bis umf/ 31.03.2023
Orientierungstage orientation days	27.03.2023 – 01.04.2023
Vorlesungszeit lecture period	03.04.2023 – 07.07.2023
Prüfungszeit exam period	08.07.2023 – 30.09.2023
Erasmus+ International Credit Mobility (E+ICM) Stipendium	Der/Die Studierende erhält von der Universität Jena für die Monate April 2023 – Juli 2023 ein Stipendium aus Mitteln des E+ICM Programms im Wert von € 850,00/Monat (achthundertfünfzig Euro pro Monat). Daraus sind die Kosten für die Miete, den Semesterbeitrag inklusive Semesterticket, die gesetzliche Krankenversicherung und alle weiteren Lebenshaltungskosten selbst zu zahlen. Der/Die Stipendiat/in erhält zusätzlich eine Reisekostenpauschale mit der ersten Stipendienauszahlung. Der/Die E+ICM-Stipendiat/in sollte rechtzeitig vor Beginn seines/ihrer Stipendiums anreisen und mindestens für die volle Stipendienlaufzeit anwesend sein.
Erasmus+ International Credit Mobility (E+ICM) scholarship	The student will receive an E+ICM funded scholarship worth € 850.00/month (eight hundred and fifty Euros per month) and valid from April 2023 to July 2023. This money must be used to pay for their accommodation, semester contribution including the semester ticket, German public health insurance and all other costs of living. The scholarship holder will also receive a travel allowance with their first grant payment. The E+ICM scholarship holder should arrive in good time before the start of their scholarship and be at least present for the entire scholarship period.
Wichtige Informationen important information	www.uni-jena.de/Studienstart+international (also in ENGL.)
Bewerbung Wohnheimplatz student dormitory application	www.stw-stuerlingen.de/wohnen/bewerbung/online-bewerbung.html (also in ENGL.)
Kurswahl und Credit-Information course choice and credit information	www.uni-jena.de/Gaststudium+Kurse (also in ENGL.)
Mentoring-service mentoring service	www.uni-jena.de/Anfangsbetreuung+international (also in ENGL.)

* Die notwendigen Sprachkenntnisse sind laut nominierender Partnerhochschule ausreichend. According to the nominating partner university, the required language proficiency is sufficient.
Wir freuen uns, Sie bald in Jena begrüßen zu dürfen. We look forward to welcoming you in Jena soon.

Mit freundlichen Grüßen Yours sincerely,

Internationales Büro / International Office

Foaiē matricolă aferentă mobilității erasmus +ICM (doctorandă invitată)

Transcript of Records

Mr / Ms **PISICA, Rodica**
 born on 24 August 1979
 student of Academy of Economic Studies of Moldova, Moldova

having participated in the E+ICM exchange programme between the Friedrich Schiller University Jena, Germany, and the Academy of Economic Studies of Moldova, Moldova

from 01 April 2023 to 31 July 2023 student number 206953

during the summer semester 2023, has participated in the following course(s):

Course Code ¹	Course Type ²	Course Title [Module Code]	Contact Hours/ Week	Contact Hours In Total	Teaching Staff ¹	Assessment ³	Local Grade ⁴	ECTS Credits ⁴
158893	V/Ü	Advanced Public Economics II: Education Economics [MW23.2]	4	60	Patrick Dylong; Prof. Dr. Silke Übelmesser	--	--	RA
214097		Basics in the Economics of Innovation (PhD course)	2	30	Prof. Dr. Uwe Cantner	--	--	RA
		Individual Research: Reducing economic disparities to bolster inclusive economic growth in the EU member states and the Republic of Moldova			Prof. Dr. Silke Übelmesser	7	Passed	30
65505	SK	German for Beginners – A1.1 – (without any previous knowledge) Main Course	4	60	Claudia Petermann	1; 2; 4; 7	1.7	5
TOTAL			6	90				35

See explanation next page.

Jena, 4 August 2023

 International Office
 Friedrich Schiller University Jena

Diplomă de merit. Bursa de excelență a Guvernului

Declarația privind asumarea răspunderii

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele, prenumele

RODICA PISICA

Semnătura

R.Pisică

Data

10.03.2026

Certificat de validare a rezultatelor 1

MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL PROTECTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

str. Vasile Alecsandri 1, MD-2009, mun. Chișinău

Tel. +373 22 804 403, +373 22 804 496; e-mail: secretariat@social.gov.md web: <https://social.gov.md>

CERTIFICAT DE CONFIRMARE

privind importanța științifică și practică a rezultatelor cercetării

În urma examinării rezultatelor cercetării științifice prezentate în teza de doctor în științe economice, elaborată de Pisciă Rodica, la specialitatea 521.02 – Economie mondială și relații economice internaționale, cu tema: „Reducerea disparităților economice în vederea impulsivității creșterii economice incluzive în statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova”, se constată că lucrarea reprezintă o cercetare științifică riguroasă, actuală și relevantă, caracterizată printr-un grad înalt de originalitate, coerență conceptuală și fundamentare empirică solidă.

Rezultatele cercetării contribuie în mod substanțial la aprofundarea și dezvoltarea cadrului teoretic și metodologic privind creșterea economică incluzivă, prin integrarea dimensiunilor de partajare a beneficiilor și participare economică, precum și la evidențierea rolului reducerii inegalităților și sărăciei în susținerea unei creșteri economice sustenabile. Lucrarea depășește abordările economice tradiționale, oferind o perspectivă multidimensională care corelează performanța economică cu coeziunea socială și calitatea ocupării.

Un aport științific deosebit îl constituie construcția indicelui compozit de incluziune, utilizând analiza componentelor principale (PCA), aplicat atât statelor membre ale Uniunii Europene, cât și prin extinderea modelului, statelor candidate din Parteneriatul Estic – Republica Moldova, Ucraina și Georgia. Modelele econometrice cu efecte fixe și testul de cauzalitate Granger demonstrează existența unei relații semnificative și robuste între nivelul incluziunii economice și PIB-ul real pe cap de locuitor, confirmând ipoteza că politicile orientate spre reducerea disparităților contribuie la performanțe economice mai înalte pe termen mediu.

Rezultatele cercetării științifice obținute se reflectă în următoarele realizări principale, care pot fi considerate drept contribuții științifice originale:

1. dezvoltarea și clarificarea conceptuală a relației dintre incluziune economică și creștere economică, prin delimitarea explicită a dimensiunilor de partajare a beneficiilor și participare;
2. elaborarea unei metodologii multidimensionale de măsurare a incluziunii economice, compatibile cu abordările Uniunii Europene;
3. construcția și aplicarea unui indice compozit de incluziune pentru statele membre ale UE și pentru statele candidate, utilizând tehnici avansate de analiză statistică;
4. identificarea diferențelor structurale și a efectelor de prag în relația incluziune–creștere economică între statele membre ale UE și statele candidate;

5. evidențierea rolului politicilor sociale, al salariului minim, al ocupării și al dialogului social în reducerea sărăciei în muncă și a inegalităților;
6. fundamentarea empirică a relației predictive dintre incluziune și performanța economică prin testul de cauzalitate Granger;
7. formularea unor recomandări de politici publice orientate spre alinierea Republicii Moldova la Pilonul European al Drepturilor Sociale, inclusiv în domeniul salariului minim, negocierii colective, incluziunii active și guvernanței sociale.

Importanța practică a cercetării rezultă din caracterul aplicativ al recomandărilor formulate, care pot servi drept bază pentru elaborarea și ajustarea politicilor publice naționale în domeniul social, al ocupării forței de muncă, al politicii salariale și al reducerii disparităților economice. În special, propunerile privind dezvoltarea unui cadru național de monitorizare socială, crearea unui model de microsimulare fiscal-socială de tip EUROMOD, consolidarea dialogului social și valorificarea instrumentelor europene (ESF+, EaSI, EU4Youth) sunt relevante pentru procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Având în vedere cele menționate, se consideră că rezultatele cercetării au o importanță științifică și practică semnificativă, contribuind la îmbogățirea literaturii de specialitate și la fundamentarea deciziilor de politică publică în domeniul creșterii economice incluzive.

În baza celor expuse, se susține conferirea titlului științific de doctor în științe economice autoarei Pisciă Rodica, la specialitatea 521.02 – Economie mondială și relații economice internaționale.

Secretar general adjunct

Digitally signed by Jandic-Vintilă Cristina
Date: 2026.01.26 13:24:20 EET
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova
MOLDOVA EUROPEANĂ

Cristina Jandic-Vintilă

Certificat de validare a rezultatelor 2

CONFEDERAȚIA NAȚIONALĂ
A SINDICATELOR DIN MOLDOVA

Str. 31 August 129, MD-2012, Chișinău,
Tel. (373 22) 266502; www.sindicats.md;
email: office@cnsm.md

NATIONAL TRADE UNION
CONFEDERATION OF MOLDOVA

Str. 31 August 129, MD-2012, Chișinău,
Tel. (373 22) 266502; www.sindicats.md;
email: office@cnsm.md

11.02.2016 Nr. 03-01/ 57

Doamnei Rodica PISICA

Certificat de confirmare a rezultatelor investigațiilor științifice din cadrul tezei de doctorat în științe economice

În calitate de evaluatori ai tezei de doctorat în științe economice, specialitatea 521.02 Economie mondială și relații economice internaționale, cu tema: „Reducerea disparităților economice în vederea impulsivării creșterii economice incluzive în statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova”, confirmăm relevanța științifică, actualitatea și valoarea aplicativă a cercetărilor realizate.

Lucrarea abordează una dintre temele centrale ale agendei economice europene și a Republicii Moldova, creșterea economică incluzivă – analizată dintr-o perspectivă integrată, care depășește cadrul strict economic și include dimensiuni sociale esențiale, precum inegalitatea veniturilor, sărăcia în muncă și participarea pe piața muncii.

Cercetarea demonstrează că reducerea disparităților economice și extinderea participării economice nu reprezintă doar obiective normative, ci factori structurali asociați în mod semnificativ cu performanța economică și sustenabilitatea creșterii.

Rezultatele investigațiilor științifice realizate în cadrul tezei contribuie la aprofundarea cunoașterii în domeniul economiei dezvoltării și politicilor publice, prin: fundamentarea teoretică a relației dintre incluziunea economică și creșterea economică, evidențind mecanismele prin care inegalitatea și sărăcia pot limita potențialul de dezvoltare; construirea unui indice compozit de incluziune economică, bazat pe dimensiunile de partajare a beneficiilor și participare, utilizând analiza componentelor principale (PCA); demonstrarea empirică a unei corelații pozitive și semnificative între nivelul de incluziune și PIB-ul real pe cap de locuitor în statele UE; identificarea existenței unui efect de prag, conform căruia impactul incluziunii asupra creșterii este mai pronunțat în economiile deja mai incluzive; analiza comparativă a Republicii Moldova, Ucrainei și Georgiei în raport cu UE-25, evidențind traiectorii distincte ale incluziunii economice; confirmarea, prin testul de cauzalitate Granger, a relației predictive dintre incluziune și creșterea economică, indicând faptul că politicile orientate spre reducerea inegalităților anticipează performanțe economice mai favorabile pe termen lung.

Cercetarea are o valoare aplicativă deosebită pentru Republica Moldova, întrucât: evaluează progresul alinierii la Pilonul European al Drepturilor Sociale; analizează impactul reformelor recente (RESTART, unificarea salariului minim, extinderea dialogului social); formulează recomandări concrete și operaționale privind: dezvoltarea unui cadru național de monitorizare socială compatibil cu standardele UE; crearea unui model de micro-simulare fiscal-socială de tip EUROMOD; consolidarea negocierii colective și stabilirea unui salariu minim adecvat; revenirea la un sistem de impozitare progresivă pentru reducerea inegalităților; valorificarea instrumentelor europene precum ESF+, EaSI și EU4Youth.

Aceste recomandări pot contribui direct la fundamentarea deciziilor de politică publică, la consolidarea capacității instituționale și la accelerarea procesului de convergență europeană.

În baza celor expuse, constatăm că teza reprezintă o contribuție științifică originală, coerentă și relevantă, care îmbină riguros analiza teoretică cu investigația empirică și oferă soluții aplicabile pentru reducerea disparităților economice și promovarea creșterii economice incluzive. Rezultatele cercetării susțin ideea că incluziunea economică este un determinant esențial al dezvoltării durabile, atât în Uniunea Europeană, cât și în statele candidate.

Având în vedere valoarea științifică, relevanța practică și gradul ridicat de originalitate al cercetării, susținem acordarea titlului de doctor în științe economice autorului tezei, considerând că lucrarea corespunde integral cerințelor academice și standardelor în vigoare.

Președinte

Igor ZUBCU

Curriculum Vitae

Rodica Pisica

Date personale

- Rodica Pisica
- pisicarodica@gmail.com
- (+373) 68071454
- Strada Studenților 9/22 ap. 28
MD-2005 Chișinău, Moldova
- [linkedin.com/in/pisica-rodica-64052931/?originalSubdomain=md](https://www.linkedin.com/in/pisica-rodica-64052931/?originalSubdomain=md)

Limbi străine

- Engleza
- Franceză
- Rusă
- Germană

Educație

Doctorandă, Școala Doctorală a Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM) Nov. 2021 - Prezent

Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM), Chișinău, Rep. Moldova
Program de doctorat: 521.02. Economia mondială și relațiile economice internaționale.

Domeniu de cercetare: Reducerea disparităților economice în vederea impulsării creșterii economice incluzive în țările UE și în Republica Moldova.

Cursuri/școli de vară aferente domeniului de cercetare:

- IGx: *Inclusive Growth*, un curs de studiu oferit de IMFx, o inițiativă de învățare online a Fondului Monetar Internațional (noiembrie 2021).
- POV001: *Understanding Poverty and Inequality*, un curs de studiu oferit de SDGAcademyX, o inițiativă de învățare online a SDG Academy (decembrie 2021)
- Proiectarea activităților de cercetare în studii europene: *documentare, metode și diseminare, organizate de proiectul EURES (Modulul Jean Monnet privind studiile interdisciplinare ale UE: Extinderea cunoștințelor pentru o Uniune mai rezistentă, Iași, România, februarie 2022)*
- *Prerequisites for Econometrics (curs introductiv)*, Udemy (16 martie 2022)
- Școala de vară HCEO-briq privind inegalitatea socioeconomică, Bonn, 27 iunie-1 iulie 2022
- Școala de vară HCEO-IESR privind inegalitatea socioeconomică, Guangzhou, 11-15 iulie 2022
- Școala de vară SUMMER ACADEMY ON „THE ECONOMICS OF RADICAL CHANGE”, Jena Germania, 9-21 iulie 2023

Doctorandă invitată (Proiectul Erasmus + ICM) Apr. 2023 - Iul. 2023

Universitatea Friedrich Schiller (FSU Jena), Jena, Germania

- *Advanced Public Economics II: Education Economics (Curs pentru masteranzi cu tutoriale în Sata și lucrări de laborator evaluate)*
- *Basics in the Economics of Innovation (curs pentru doctoranzi)*
- *Proiect de cercetare individual: Reducing economic disparities to boost the inclusive economic growth in the EU countries and in the Republic of Moldova (O analiză empirică)*
- *17th Summer Academy on „The Economics of Radical Change”*

Studii masterale în Tranzacții Internaționale și Diplomație Economică Oct. 2019 - Iun. 2021

Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM), Chișinău, Rep. Moldova

- *Tranzacții internaționale*
- *Negociere internațională*
- *Strategii internaționale de afaceri*
- *Economie mondială.*

Teză de master: *Specializare inteligentă: politicile UE în vederea stimulării creșterii economice bazate pe inovare*

Studii universitare de licență în Relații Internaționale Sept. 2003 - Iun. 2008

Universitatea de Stat din Moldova (USM), Chișinău, Rep. Moldova

- *Relații Internaționale*
- *Diplomație*
- *Geopolitică*

Studii masterale în Filologie, Limba și Literatura Engleză Oct. 2005 - Iul. 2006

Universitatea de Stat din Moldova (USM), Chișinău, Rep. Moldova

- Filologie engleză
- Limba și literatura engleză
- Sociolingvistica

Studii universitare de licență în limbi străine (limba engleză și limba franceză) Sept. 1996 - Iul. 2001

Universitate de Stat "Alec Russo" (USARB), Bălți, Rep. of Moldova

- Limba engleză
- Limba franceză
- Lingvistică, Sociolingvistică.

Contabilitate pentru începători Sept. 2014 - Dec. 2014

Centrul de Formare și Consultanță în Afaceri, MACIP (ASEM), Chișinău, Rep. Moldova

- Contabilitate de bază;
- Contabilitate financiară;
- Fiscalitate

Experiență profesională

Economist, Secția politică și economică Iul. 2024 - Prezent

Ambasada SUA, Chișinău, Rep. Moldova

Responsabil de gestionarea portofoliului economic, cu accent pe analiza și raportarea pe aspecte macroeconomice incluzând analiza și raportarea pe aspecte economice ale integrării europene (DCFTA și Planul de creștere), securitatea cibernetă, agricultura, educația și forța de muncă, știință, tehnologie, sănătate, precum și sectorul financiar-bancar și instituțiile financiare internaționale.

Expertă junior non-cheie, asistenta consilierului de nivel înalt al UE în domeniul reformei administrației publice, Iul. 2022 - Iul. 2024

descentralizării și amalgamării voluntare.

Misiunea Înaltilor Consilieri ai Uniunii Europene în Republica Moldova, Chișinău, Rep. Moldova

Activitate în calitate de expert junior non-cheie în domeniul reformei administrației publice, asistând consilierul UE de nivel înalt, cu participare la elaborarea strategiei de amalgamare voluntară. Suport în activitatea consilierului senior UE, la Cancelaria de Stat în aspecte aferente integrării europene.

Asistenta Consilierului Rezident de Twinning Oct. 2019 - Iun. 2022

Proiect Twinning "Eficientizarea sistemului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în Republica Moldova", Chișinău, Rep. Moldova

Suport oferit Consilierului Rezident de Twinning și echipei proiectului în implementarea activităților aferente alinierii legislației Rep. Moldova la acquis-ul UE în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Asistenta Oficiului de Asistență Tehnică al Trezoreriei SUA Aug. 2016 - Oct. 2019

Ambasada SUA, Chișinău, Rep. Moldova

Suport oferit Consilierului Rezident al Trezoreriei SUA și echipei de experți în implementarea activităților în domeniul supravegherii bancare și stabilității financiare.

Asistenta Consilierului Rezident de Twinning Sept. 2014 - Mai 2016
Proiect Twinning „Consolidarea sistemului de parteneriat public-privat în Republica Moldova”, Chișinău, Rep. Moldova
Suport oferit Consilierului Rezident de Twinning și echipei proiectului în implementarea activităților aferente alinierii legislației Rep. Moldova la acquis-ul UE în domeniul parteneriatelor publice-private și al concesiunilor.

Asistenta Consilierului Rezident de Twinning Iun. 2012 - Febr. 2013
Proiect Twinning “Consolidarea Managementului Financiar Public în Moldova”, Chișinău, Rep. Moldova
Suport oferit Consilierului Rezident de Twinning și echipei proiectului în implementarea activităților aferente alinierii legislației Rep. Moldova la acquis-ul UE în domeniul sistemului de management financiar și control și al auditului intern.

Lector la Catedra de Limbi Străine Aplicate, Sept. 2006 - Ian. 2008
USM
Universitatea de Stat din Moldova (USM), Chișinău, Rep. Moldova
Predarea cursurilor de engleză aplicată, gramatică, lectură analitică, traducere scrisă, comunicare scrisă.

Secțiune personalizată

- Bursa de excelență a Guvernului (2024)
- Distincție de grup pentru contribuția la promovarea alegerilor libere și corecte din anul 2024 (mai 2025)
- Distincția Eagle pentru sprijinul acordat Ambasadei SUA în contribuția la îmbunătățirea stabilității financiare în Republica Moldova, prin asistență tehnică în domeniul supravegherii bancare (septembrie 2019)